K Reinoldiers

CENSUS

HABITUS

NASCENTE CHRISTO.

JOANNIS REINOLDII S.T.B.

Dumnonii Iscani,

E Beatæ Mariæ Etonensis Regalis Collegii

Sociis, & Ecclesia Cathedralis Sti Petri

Exoniensis Canonici

DISSERTATIO OXONII

AGADEMIÆ Typis ac Sumtu impressa

cIo Iocc xxxviii.

Imprimatur,

STEPH. NIBLETT,

Vice-Cancell. Oxon.

Mart. 27. 1738.

6. 49. 9.

REVERENDO ADMODUM

IN CHRISTO PATRI Ac DOMINO,

DOMINO

Stephano Weston EPISCOPO EXONIENSI.

ULTÆ fuerunt causæ, ornatissime Præful, quamobrem tibi potissimum hanc Dissertationem dicarem. Tu mihi primum auctor eras, ut eam adornandam susciperem; & tua auctoritate inductus fui, ut absolutam in lucem ederem. Accessit his tertia, & éa quidem gravior; nimirum magna illa, quæ in me contulisti beneficia. Tu me primim, post exactos quadraginta fere annos in vitæ genere, Reipublicæ quidem utilissimo, mihi vero, qui secutus fuerim, parum quæstuoso, Ecclesiæ Cathedralis Sti Petri Exonienfis Præbenda liberalitate tua donatum ad Sacros Ordines vocâsti; paulo pôst Parœcia Cornubiensi ornâsti; & nunc nuper (quæ tua est benignitas) ut inter ejusdem Cathedralis Ecclesiæ Canonicos cooptarer, effecisti. Sed vereor, ne te hæc offendat beneficiorum tuorum commemoratio, quem probè scio tam beneficia celare, quàm benefacere studere; & magis aliorum commodo; quam tuæ ipfius laudi consulere. Sed si ea est generosa animi tui virtus, ut quæ conferas, beneficia celes; non decet me, qui acceperim, ea filentio dissimulare. Homine ingrato nunquam quidquam est injustius: & beneficia non palam profiteri, est quodammodo accepta denegare. Ignoscas igitur mihi, rogo, ea profitenti, & accipias opusculum hoc in grati animi testimonium. Tibi quidem nihil novi promitto. Nam non sum nescius, te totum, de quo differitur, argumentum probè cognitum & exploratum à primo habuisse. Sed non hîc fingularem doctrinam tuam prædico. hæc enim magis omnibus innotuit, quàm ut mea prædicatione egeat. Aliis vero me non exiguam hinc lucem in argumento, fi quod aliud, perquam obscuro, nec satis adhuc, ut mihi videtur, ab eruditis, qui id tractarunt, illustrato, præstiturum confido. Sin me fefellerit animus, operæ tamen non pænitebit susceptæ, cum hanc occasionem mihi dederit palàm testandi, quantum tibi debeo, & quanto honore studioque te colo. Te diu incolumem fervet Deus, Ecclefiæ, Reipublicæ, & bonarum literarum gratia; quod ex animo precatur tibi devinctissimus

A D

HOTOMITION

LECTOREM

AIHIL minus, candide Lector, mibi in animo fuit, quam hanc Dissertationem scribere: nihil minus, quam scriptam in publicum edere. Primum me impulerunt, ut scriberem, quæstiones aliquot ab Reverendo admodum Domino Episcopo Exoniensi, Viro, si quis alius, pietate atque omnium bonarum literarum scientia apprime insigni, de difficillimo illo Sti Lucæ loco, cap. II. commate 2do, qui omnes adeò vexavit interpretes, mihi propositæ: post deinde ejusdem Reverendi admodum Patris hortatio, cujus cum auctoritas, tum judicium plurimum apud me valet, ut ab-Solutam prælo committerem. Cui quidem eò fateor, lubentiùs parui, quòd ex omnibus scriptoribus in eodem argumento versatis neminem mihi contigit videre, qui rem rectè enodare videretur. Alius, reject is pæne omnibus Veterum de hoc Censu testimoniis, tanguam armis, quæ nec ferre posset, neque uti sciret, in bac quidem parte causam quam defendendam suscepisset, adversariis sacrosanctæ nostræ Religionis tantum non in trium-

AD LECTOREM.

triumphum tradidit. Alium, Censum ipsum, institutum merè Romanum, videbam facere omnino Judaicum, contra ip/a Evangelii verba: alium, vel ad nostra tempora trabere, ad exemplum novorum existimare, atque è moribus judicare, nunc qui sunt nostri, non qui olim fuerunt Romani. Neminem denique ex illis deprehendi, cui satis cognitus esset; neminem, qui de eo ita locutus sit, uti par erat, atque ut Romanarum rerum peritis satis placeret. Accessit etiam quod erant qui, neglecta veteris Ecclesiæ de hac re sententia (quæ quò propiùs aberat ab ortu Divino, hoc meliùs de ea certum & verum cernebat) in sua illius difficilis, & de quo multum sæpe quæsitum & disputatum est, loci explicatione, eam loquendi rationem Sto Lucæ adponerent, quæ luculentis puræ orationis Græcæ scriptoribus ignota esset; eumque, qui inter omnes Evangelistas Græci sermonis eruditissimus fuit (teste Hieronymo ad Damasum Edit. Benedict. Tom. IV. p. 148.) barbariæ sordibus infuscare & inquinare mihi viderentur. Egone illis in re impedita expediunda fuerim felicior, an ipse in ea plura peccaverim, tuum esto, quum perlegeris, judicium: quod ne graveris facere, scito nostram hanc Dissertationem plus intus quam in fronte pollicetur, continere; teque ibidem, præter multa in Veteribus, tum sacris, tum profanis, explicata, gravissimam simul & difficillimam de natali anno Christi quæstionem plenius excussam, & ut spero dilucide expeditam, esse inventurum. Hoc te oro, ne hanc rem

AD LECTOREM.

rem mihi vitio des, quod in nostra hac Dissertatione tam multa Veterum loca citantur, imo quod iis pæne tota constat, quasi ego gloriosus multæ lectionis ostentatione usus viderer. Scis enim, quæ de rebus antiquis, multis sæculis, duobus fere annorum millibus, ante nos natos gestis disferantur, fidem nullam habitura, nullam mereri, testibus idoneis illorum temporum sublatis. Testes au. tem non contentus nominatim laudare, testimonia ipsis eorum verbis protuli; quò tu certiàs & sine omni labore judices, an ea, quæ pro veris probare volumus, satis confirment. Non enim omnibus lectoribus libri, unde ea proferantur, sunt ad manum; & plures laborem eos pervolvendi, ut illa rectè judicent, nolunt capere. Unum superest, quod te monitum velim; nempe Appendiculam, quæ primo sex septem constaret paginis. cum aliis, tum toto capite tertio, post cætera omnia jam typis excusa, Viri doctissimi & mihi amicissimi hortatu, scripto atque addito, tantum crevisse præter modum, ut eo jam nomine vix appellari possit; in quo me, amice Lector, vehemen. ter tibi excusatum volo: & si ea, quæ scripserim, tibi non displicere intellexero, me operæ in scribendo positæ non pænitebit. Vale.

with the first of the second control of the second

CENSUS

HABITUS

NASCENTE CHRISTO.

CAPUT PRIMUM.

Part. 1ma. Census Habitus, nascente Christo, per Orbem Romanum. 2da. Es tempore Judaa regnum sub imperio Romano. 3tia. Qualis fuerit ille Census. 4th. Eum verè habitum fuisse ostenditur. 5th. Et quo modo, qualique exitu.

ART.1ma. Luc. II.1. Epévero j de F huépais enervais, Endle δόγμα το βά Καίσαρος Αὐγές ε, Σπορράφεδη πάσαν τ οἰκεμθύην. (2. Air i simpea Pi Town Expert hyperevores & Ivelas Kuplevis.)

3. Και έπερεύοντο πάντες Σπορβάφεδαι, έκας & είς τω ίδιαν πόλιν.

4. Ανέδη δε ΙωσήΦ Σστο τ Γαλιλαίας, όπ πόλεως Ναζαρέτ, είς τω Ικδαίαν, με πόλιν Δαδίδ, ήτις καλείται Βηθλεέμ (ΔΙα το είναι αυτόν έξ oins nargias Dabid.)

5. Απορεά τασομ σύν Μαριάμ τη μεμνης Εμβή αυτώ γυναικί, έση

εγχύω.

Primum Comma sic interpretor,

1. Evenit interea, ut abs Casare Augusto sit decretum, prositerentur nomina, Censu habito per Orbem terrarum, quatenus Romanis subjectus fuit. ita enim maouv thu oinsulphy intelligo cum Syro interprete & Grotio, non omnem Judæam. Sic Luc. IV. 5. de Diabolo Jesum tentante, Ederger aura maous mis Baonλείας τ οἰχεμθής, ubi & κόσμε habet Matthæus. XXI. 26. de fignis universi generis humani judicium præcedentibus, 'Am Vuχόντων ἀνθρώπων δοπὸ φόβε κὰ ως σδοκίως τὰ ἐπερχομθών τῆ οἰκεμθήν. Act. Apost. XI. 28. de fame universali sub Claudio, λιμὸν μέρουν μέλλειν ἔσεδι ἐφ' ὅλην των οἰκεμθήν. XVII. 6. οἱ των οἰκεμθήνην ἀνασετώσωντες, ἔτοι εὰ ἐνθάδε πάρεισιν. & 3 1. ἔσησεν ἡμέρουν, ἐν ἡ μέλλει κείνειν τὰ οἰκεμθήνην ἐν δικαιοσύνη, XIX. 27. de Diana Ephesia ην ὅλη ἡ ᾿Ασία καὶ ἡ οἰκεμθήνη σε δεται, XXIV. 5. κινένται κάστι πῶσει τοῖε Ἰεδαίοις πῶσε κατὰ τὰ οἰκεμθήνη. Cùm in his omnibus locis Lucæ ἡ οἰκεμθήνη, etiam sine πῶσει vel ὅλη, sit Orbis terrarum, non video cur non & illîc ita sumi debeat. Nec novum est imperium populi Romani, cui (ut de eo magnisicè scribit Sallustius Bell. Catalin. c.36.) ad occasum ab ortu Solis omnia domita armis parerent, Orbem terrarum dici. Omnia ejus rei testimonia ex scriptoribus Romanis minimè est opus proferri, neque aggredienti unquam erit sinis. Petronius, scriptor ejusdem temporis ac Lucas, Bel-Ii Civilis Epos sic incipit;

Orbem jam totum victor Romanus habebat,

Nec modò Romani, verùm ipsi etiam Judæi ita loquebantur. Philo enim Judæus libro de Legatione ad Caium pag. 993. scribit, Τίς γὰρ ἰδὰν Γάιον μετὰ τὸῦ Τιδερίε Καισαρος τελουτήν παρειλη-Φόται τ΄ ήγεμονίαν πάσης γῆς κὶ βαλάτης ἀςασίας νο Ε εύνομον, Ε πᾶσι τοῖς μέρεσιν ήρμοσ ρθύον εἰς τὸ σύμφωνον, ἐώοις, ἐσωτερίοις, μεσημβρινοῖς, ἀραπικοῖς, — ἐκ ἐβαύμασε Ε κατιπλάγη: — Αρχήν, ἐχὶ τῶν πλείς ων καὶ ἀναγκαιστώτων μερῶν τ΄ οἰκεμθήνης, ὰ δὴ τῶν πορίως ἄν τις οἰκεμθήνην εἰποι, δυσὶ ποταμιῶς ὁριζοιθήν, ΕὐΦράτη τι κὶ Ρίωω, τῶ μὲν λοτοτιμουθρώ Γερμανίαν, καὶ ὁσω βηριωδές τρα ἔθνη, ΕὐΦράτη δὲ Παρβύην, Ε τὰ Σαρματῶν γρίη κὶ Σκυθῶν, ἀπιρ ἐχ ἡτθον ἔξηγρίωται τ΄ Γερμανικῶν ἀλλ ὡς εἰπον ἡδη τὶω ἀΦ ἡλίε ἀνιόντος ἄχρι δυομθύε, τὸῦ τι ἐντὸς ὡκεανε, κὶ τῶς ερωκεάνιον. Nec mihi subolet aliquid defectus in Contextu sacro, si non interpreter πῶσαν τὰ οἰκεμθύην de Judæa. Si Judæa esset sub imperio Romano, mihi sat est.

Part. 2. At negant aliqui Judæam eo tempore suisse sub imperio Romano: nondum enim Judæa erat provincia, sed regnum Herodis, teste Matthæo II.1. Τῦ δὲ Ἰησῦ γωνηθέντος ἐν Βηθλεὶμ τὸ Ἰκδαίας, ἐν ἡμέραις Ἡρώδε το βασιλέως, unde negant in ea Censum potuisse haberi Augusti decreto. At hospitem esse oportet in rebus Romanis, qui nesciat in imperio Romano, ab Hispania ulteriore extrema ad occidentem provincia, usque ad Euphratem ejus ad orientem terminum, illo tempore mul-

ta sociorum & sociorum fuisse regna. In his erat Judææ regnum ditionis atque imperii Romanorum, ex quo, post Syriam factam stipendiariam, Pompeius, Olympiade CLXXIX. ineunte, Urbis conditæ anno 691, C. Antonio & M. Tullio Cicerone Cost. captis Hierosolymis, Hyrcanum ab Aristobulo fratre pulsum restituit, Judæisque stipendium imposuit. Ita ab hoc tempore non erat liberum ac fui juris regnum Iudææ; cujus, ut populus regibus, ita reges imperio Romano tributum penderent; & quod procuratorem, five Thingomy, seu Aoixythy, cui ea vectigalia curæ essent, æquè ac provincia, ab Romanis præpositum haberet. Quin & præsidibus Syriæ, ut alia multa in Judæa faciendi, ita pecunias imperandi, quum opus fuit, aut ipsis visum est, magna fuit potestas. De Scipione, cui Belli Civilis initio obvenerat Syria, Cæsar scribit Lib.III. c. 31. de Bell. Civ. His temporibus Scipio, detrimentis quibusdam circa montem Amanum acceptis, sese Imperatorem appellaverat: quo facto civitatibus tyranni que magnas imperaverat pecunias. In his tyrannis præcipui erant Antiochus Commagenes, & Hyrcanus Judææ reges. Atque hoc in Judæo regno fi potuit præses Syriæ, cum libera adhuc respublica esset, neque in manus potentium pervenisset; quid potuisse Auguftum Imp. credendum est? An si etiam more Romano Cenfum haberi decrevisset, aufus foret prohibere Herodes?

Part.3. At non videtur ista in Jadæa habita amgeath, qua pecuniæ imperarentur lingulis, ut consentiunt fere docti, sed mera & nuda zanyeaph, qui iciri posset, quid hominum copia, quid pecuniis valeret regnum. Neu dubites hanc verè esse Σπογραφίω, verè Censum, apud Græcos Σπογραφεών dicuntur milites, qui nomina in militiam dent. Cæsar Lib.1. de Bell. Gallic. c.29. usus est voce Censu pro nuda capitum enumeratione, ubi de Helvetiis scribit; Eorum, qui domum redierunt, censu habito, ut Casar imperaverat, repertus est numerus millium CBX. Atque hujus generis census, quibus nullæ imperarentur pecuniæ, aliquando factos docet Claudius Imp. in oratione super civitate Gallis danda, quæ Lugduni servetur, apud Gruterum p. DII. ILLI. PATRI. MEO. DRVSO. GERMA-NIAM. SVBIGENTI. TVTAM. QVIETE. SVA. SECV-RAMQVE. A. TERGO. PACEM. PRAESTITERVNT. ET. QVIDEM. CVM. AB. CENSV. NOVO. TVM. OPERE.

A 2

ET. INADSVETO. GALLIIS. AD. BELLVM. AVOCATVS. ESSET. QVOD. OPVS. QVAM. ARDVVM. SIT. NOBIS. NVNC. CVM. MAXIME. QVAMVIS. NIHIL. VLTRA. QVAM. VT. PVBLICE. NOTAE. SINT. FACULTATES. NOSTRAE. EXQVIRATVR. NIMIS. MAGNO. EXPE-RIMENTO. COGNOSCIMVS. Loquitur Claudius de Censu habito in Galliis A.U. 742. cujus meminit breviator Livii CXXXVII. In Grutero est AD. CENSVS. sed ut puto corruptè: non quo sit Gruteri aut aliorum exscribentium error: ita enim legitur in Itinerario Brevalli, qui sæpiùs Lugdunum adierat, & ut vulgo peregrè proficiscentium doctior, ita fuit accuratior: ita in P. Coloniæ S.I. Lugdunensis Antiquitatibus Lugdunensibus, ut me per literas submonuit homo eruditissimus ac mihi amicissimus Dominus Atwell, qui plura in iis tabulis sculptoris παροράματα observavit. Sin minus AB. CEN-SVS. legerem, (ut CENSVS fit Genitivus ab OPERE pendens) quod extrita media lineola B. facilè in AD. CENSVS transierit. Sed AB. CENSV mihi Genium linguæ Latinæ

magis videtur sapere.

Part. 4. Ex hoc per totum Orbem Romanum censu confectum ab Augusto rectè judicat Usserius libellum illum Tacito memoratum Lib.1. Annalium c.11. cum proferri libellum recitarique justit. Opes publica continebantur, quantum civium sociorumque in armis: quot classes, REGNA, provincia, tributa aut vectigalia, & necessitates ac largitiones. que cuncta sua manu perscripserat Augustus. Tacitum confirmant Suetonius & Dio. Adeo ut Lucæ ফাল্পে প্রকৃ non ita ignota fuerit profanis scriptoribus, & si non disertis verbis docetur, satis clarè innuatur. Qui enim confici poterat illud breviarium totius imperii, uti vocat Suetonius, nisi ex censu habito per totum imperium, regna æquè ac provincias, ut ex Tacito intelligitur? ita accurate confectum, ut eo haud paululum flexus videretur mirus ille dissimulator Tiberius, ut imperium curasque imperii susciperet. Atque ut fluxæ res sunt humanæ, neque in eodem diu permanentes statu, ut ex censibus Romanis patet; cenfum illum, unde illud Breviarium fit confectum, circa idem tempus per totum imperium verisimile est esse habitum; alioquin nullius temporis verus imperii status suiflet. Atque hoc, nisi me animus fallit, satis clarè indicat Suidas

das in voce Αύγεςος. 'Οπ Αύγεςος Καισαρ, δόξαν αυτώ, πάντως τές οικήπορας Γωμαίων καπά σεύσωπον άρεθμε, βελόμλυ Ο γνώναι πόσον έξ σιλήθος. Ε. ευρίσκονται οι τω Ρωμαίων οικέντες σι μυριάδες και χίλιοι il' ardres. ubi observarunt viri docti Suidam civium Romanorum numerum pro Censu totius Orbis Romani nobis obtrudere. Sed non observarunt hoc esse excerptum ex aliquo vetustiore scriptore, quod on in initio demonstrat. Certè autem in eo agi de Censu totius Orbis Romani satis docetur, tum abs causa censendi βελόμθω γνώναι πόσον έςὶ πλήθος, cum aliæ essent causæ censendi civium Romanorum, tum à verbis fequentibus κ εύρμοκονται οι των Ρωμαμών οίκεντες: unde in priori membro scribendum patet murus Tes oingropas & Populion. Quare vitiatos Suidæ numeros ab aliquo exicriptore, qui de Censu tantum agi civium Romanorum putârit, numero millenario, qui forte erat avi vel Bui muesades, ab initio extrito, potiùs arbitror. Nam Suidam ipsum, qui ante se habuit unde excerpserit, haud ita ridiculum puto. In verbis autem à Suida excerptis tria funt notatu digna: primum dogar aura, id est, καθώς εδοξεν αυτώ, vel ut Lucas έξηλθε δόγμα παρ αυτέ, ubi decreti Cælaris Augusti mentionem habemus; deinde è decreto illo Censum esse peractum, non modo in Judæa, quod Lucas docuit, sed per orbem Romanum, (Lucæ wásar thể oi-ຂອມປູມ່ານ: id enim est ກໍ ງ ຂອມ ແມ່ນາ) omnibus, qui incolebant, per capita singula numeratis; tertium causa census habiti, quòd scire vellet quantæ essent copiæ.

Part. 5. Et certè fieri potuit ille Census circa idem tempus etiam per totum imperium, aliis alio missis, quod alias fecit. Augustus in ejusmodi re per totam Italiam: ut A.U. 766. ἔπεμ ψεν ἄλλες ἄλλη, πά π τ ἰδιωτῶν κὶ πὰ πόλεων κὶ ἡμαπι ἐπογεσφομονων κ. Dio Lib. LVI. p.588. Plures fuisse & viginti numero luculentum testimonium nobis conservavit Suidas in voce ἐπογεσφη, dignum prorsus quod proferatur & paucis illustretur. ᾿Απογεσφη, ἡ ἀπαρίθμησις. Ὁ ἢ Καισαρ Αύγεςος, ὁ μοναρχήσας, ἐκοσιν ἄνδρας τὰς ἀρίςτες τὰ δίων ἐπογεσφας ἐποιήσατο τῶν π ἀνθρώπων, ὰ τὰ ἐσιῶν, αὐπηρών ἐξέπεμ ψε δι ὧν ἐπογεσφας ἐποιήσατο τῶν π ἀνθρώπων, ὰ τὰ ἐσιῶν, αὐπηρών τοὰ περεπέζας τῷ δημοσίω μοῖεραν ἀκ τέτων ἐσφέρεωμο, αὐτη ἡ ἐπογεσφη πρώτη ἐγένετο, τὰ περ αὐτεί τὰς κεκλημθώνες ἡ μὴ ἀφαιρεμθώων ὡς ἐναμ τῶς εὐπροις δημόσιον ἔγκλημα τὰ πλέτον. Prima verba ᾿Απογεσφη, ἡ ἀπαρίθμησις sola esse Suidæ; cætera, quæ

sequentur, omnia, è vetustiore aliquo scriptore allata, ut exemplum, ad probandam suæ vocis 'Amyea On interpretationem, Icil. άπαρίθμησις, quis non videt? ὁ μοναρχήσας] Antonio apud Actium devicto. Thi waver the zin T improur En Luce waver T oins ρούν ut à nobis explicatum! εξέπεμψε] άλλες άλλη, opinor, quod posteà fecit A. U. 766. cum unius Italiæ Census esset agendus, ut supra vidimus è Dione. ἀπιγεαφας επιήσατο των πε ανθρώπων & τ έσιων ita non modo nomina eorum, qui censebantur, in tabulas relata, sed & bonorum æstimatio. aurapκη τινα σεοςαξας τω δημοσίω μοίραν εκ τέτων ασφερεώση] in provinciis ab fingulis hominibus, in sociorum regnis per ipsorum Αύτη ή Σπογραφή ωρώτη έγψετο ipfamet S. Lucæ verba; unde fortaffis ex aliquo in ejus Evangelium commentario totus hic locus à Suida desumtus esse videatur. Sed verba tam tenui oratione, tam levi scriptura, ab diversis, etiam inter se ignotis, facile possent excidere. Ea utrobique ab reliquo quasi contextu orationis sejuncta, & seorsum sumta, concludunt id quod est falsum. Debuerunt ergo modificata esse & certis quodammodo terminis circumscripta, id quod planissumè voluit uterque scriptor, ut è verbis consequentibus patet. Commentator autem, illis sui Autoris verbis laudatis, aliquid de fuo addidiffet, quod non modo auctori fuo conveniret, sed & mentem ejus aperiret. hic vero scriptor communem utrique verborum formulam aliis definivit terminis atque Lucas, & ab ejus mente prorsus alienis. Hic enim novum istum Censum dolet, atque incommoda ejus, quæ videtur, si non sensisse, at vidisse, queritur; interim, de Cyrenio Syriæ præsecto, ne hilum quidem. Atqui expectandum erat sane hoc in loco, quo auctorem illustraret, & rem obscuram interpretando explanaret, faltem inter viginti viros, alios aliò missos per orbem Romanum, ejus mentio injecta fuisset. Ad summam Sto. Lucæ cum hoc scriptore in uno convenit Censu per Orbem Romanum habito: quod ad cætera attinet, ab eo totus diversus est; ut non temere suspicemur, alterum, alterius nulla ratione habita, scripsisse. Accedat, quod Suidæ erat laudare aliquem gravissimum scriptorem, cujus auctoritate suam vocis amyea-Ons interpretationem quam maxime probaret: & si non inveniretur inter optimos loquendi scribendique auctores, meliùs rem egisset suam, si ipsum Lucam potius citasset, quam ullum

ullum ex Commentatoribus, quos eum, in quem commentarentur, ducem sequi necesse fuerit. Iniquus est Suidæ, qui ita eum intelligat, quafi dicat hunc esse primum omnium Censum tum Romæ tum alibi habitum; cum circa idem tempus Romæ Augustus Lustrum fecit LXXII. ab Servio Tullio rege, qui primus Censum instituit: nec primum in provinciis fuisse dicatur, cum Censum in Galliis actum ab Druso Claudio Nerone A.U. 742. suprà vidimus è Livii breviatore & Claudii Imp. oratione. Æquus judex, si non concedat, quod nobis videtur, Suidam velle, hunc esse illum Lucæ memoratum, saltem ex contextu ita intelligenda agnoscat oportet ut primus fuerit name miour the yle tompes per omnes terras in ditionem potestatemque Populi R. redactas; cum antea non in universis, sed per partes Census fuerint habiti. Quæ sequuntur verbis amborum temporum mores ad exemplum existimat scriptor, unde hæc desumserit Suidas, tum eorum quæ ante Augustum, tum quæ post eum fuerint, quam mutationem huic Censui acceptam referat. Two airs Tes neum wiss n un apaiespopier. Ante Augustum securitas hominibus fuit, certa cuique rerum suarum possessio. Post Censum vero istum habitum sub malis Imperatoribus & Tyrannis sæpe fuit clades innoxiorum ob divitias, ως είναι τοις ευπόροις δημόσιον εγκλήμα τ σλέwe ut in iis, qui divitiis abundarent, in crimen venirent divitia. Qui autem divitiis abundarent, ut pernoscerent, facile dabant horum Censuum tabulæ. Cujus rei luculentum habemus exemplum in Dione Lib. LIX. p.657. de monstro illo hominis Calligula. Κυβεύων δε ποπε, È μαθών όπι σοκ έιη άρχυριον, ήπησε πε πάς τ Γαλατών ἀπογραφάς, κ έξ αυτών σου ωλεπωτάτες θανατωθήναι κελεύσας, έπανηλθέτε σε σε στυ συγκυβουτάς, κ έφη ότι τμείς σει όλίγων δραχμών άγωνίζεθε, έγω ή είς μυρίας η πεντακισιλίας μυριάδας ήθροιοω κ έπι μεν εδενὶ λόγω ἀπώλοντο. Ad quod fortasse alludit hic scriptor ab Suida allegatus. Ac sanè jam tum à primo tantæ propter has amypapas turbæ in provinciis factæ videntur, ut ne rebus novis, novis imperiis studerent, timuerit Augustus. De iplo enim scribit Dio Lib.LV. auns j amypapas T cu th imλία κατοικέντων, ε μη ελάθω πέντε μυρκάδων έσιαν κεκημινών, έποιήσωτο. της χο αθενεσέρης, της τε έχω δ'Ιπαλίας οίκην ας, ηκ ήναγκασεν άπογεά γαθα, δείσας μη νεωπείσωσι π παραχθέντες. κ όπως γε μη δόξειεν WS मामानाड क्यारे माला में उम्ह लेका कलाइका, कार्रिम करा है इंग्लंग कलाइ मह

το τέλο τ άπογραφών κ જાછેς τω Ε καθαροίε ποίησιν ποσόθετο. Qui minus haberent, quique extra Italiam habitarent, eos non coegit, censu habito, ut nomina profiterentur; hoc timens ne quid turbæ caperint & rebus novis studerent. Loquitur autem de Censu habito A.U. 757. uti agnovit Sigonius; id est, toto decennio post illum S. Lucæ Censum per orbem terrarum habitum; unde per tes to f Imalias oinevras socios in provinciis intelligo, non modo cives Romanos extra Italiam peregre agentes abs quibus (utpote consuetis, quum Respublica erat, magna frequentia undique censendi causa in Italiam & Urbem convenire) non erat, cur quidquam turbæ metueret; præsertim si eos, qui minus haberent, ut in Italia, ita extra Italiam, non convenire cogeret. At cur nunc metueret Augustus Censum extra Italiam habere, qui non metuerat decennio antè per Orbem omnem Romanum habere? nisi quam sit arduum ipsi opus nimis magno experimento priùs cognovisset; nisi magnas turbas in provinciis, magnam rerum confusionem iste tunc temporis Census secum attulisset. Quin & ipsum Censoris nomen vidit aded hinc fuisse invisum populo Romano; ut, hoc ne facere videretur ut Cenfor, propter hanc rem quam dixi prius, proconsulare imperium quum ad Censum peragendum, tum ad lustrum faciendum, adhibuerit. unde, quum hunc Censum egit, non ut Censor, sed proconsulari cum imperio, nullam ejus rationem habuit in Monumento Ancyrano. Ita non modo scriptor, cujus verba excerpserit Suidas, sed & ipse Lucas, ut mihi videtur, Dionem suæ uterque sidei testem habet.

CAPUT II.

Part. 1ma. De tempore Census habiti, nascente Christo, quid S^{tus}. Lucas doceat. 2da. Census ille cum aliquo Censu Romano ita conjunctus, ut eum proxime sequatur. Qui Census Romanus suerit, quem sequeretur. 3^{tia}. Quando ab Augusto decretus.

PART. 1. Proximum est ut de tempore quæratur, quo ille Census suerit habitus. Docet infra Lucas habitum esse in Judæa quo tempore Christus sit natus: hic autem, esse ab Augusto decretum haberetur Census per orbem terrarum èn Figuipaus chesvaus, id est, intered dum hæc (quæ in capite 1. nar-

raverat) aguntur. id temporis ex accuratissimi Usserii calculis plus quindecim menses ante Christum natum recurrit. Cum ergo ex communi Græcæ & Latinæ Ecclesiæ traditione Christus sit natus VIII Kal. Januarii, patet, illum ab Augusto decretum esse Censum intra præcedentis anni autumnum, ita ut in reliqua Syria Censu habito per æstatem, jam ad Judæam perventum sit paulo ante natum Christum. Ut vero Annus Christi natalis, post tot clarissimorum virorum disquisitiones, adhuc videtur esse incertus, & vix præterquam ex conjecturis explicandus; neque ex eo certum tempus hujus καρραφώς potest sciri; contrà de Anno Christi natali ex hâc ἀπογραφώς fi quid certi statui possit, videamus.

Part.2. Rectè vidit Huetius, & post eum noster Prideaux, hanc imperii àmypa plu aliquem populi Romani Censum ab Augusto actum sequi. nisi enim civium Romanorum, id est, totius Italiæ, notæ essent facultates, frustra quid socii, id est, regna & provinciæ imperii possent, exquireretur; quod esset soris sapere, domi nescire, slagitium tanto principe indignum. Sed non is suit Augustus, quem certè, cognito prius quid posset Italia, cupido incessit, ad metiendas cæteri imperii vires, populos censere. Quotiens Augustus Censum egerit, ipse docuit in Tabula secunda ab sinistra Monumenti Ancyrani IN. CONSVLATV. SEXTO. CENSVM. POPVLI. CONLE-

GA. M. AGRIPPA. EGI.

.. M. CONSVLARI. CVM. IMPERIO. LVSTRVM...... SOLVS. FECI. CENSORIN ... ASINIO. COS.

.... M. CONSVLARI. CVM. IMPERIO. LVSTRVM. CONLEGA. TIB. CA. ... SEX. POMPEIO. ET. SEX. APPVLEIO. COS. Cum primus ergo Augusti Census actus sit in sexto Consulatu. A. U. 726. Secundus Censorino & Asinio Coss. A.U. 746; tertius Sex. Pompeio & Sex. Appuleio Coss. A.U. 767. Lucæ àmagaque fecundum ejus Censum sequi oportuit. Ac sanè consulari vel proconsulari imperio, quo omnium provinciarum omniumque exercituum imperium obtineret, illi opus erat Censori, abs quo solo & sine conlega, non modo Populum Romanum, id est, cives Romanos, sed, quod erat novum & inadsuetum, omnes etiam Populi Romani socios iretur censum. Ex his rationibus non potuit nasci Christus ante sinem A.U. 746.

Part. 3. Et cum hoc eodem anno U.C.746, quo Censum egit, in Galliam adversus Germanos expeditionem suscepit Augu-Rus; [Dion. Lib.LV. p. 551. Ta j egns eres, cu a Armiss 7 Faxλος κ Γάιος Μάρκι Ο ύπαπευσαν --- όπι της Κελτης εςράπευσε. κ αυτός ωθο εν τη οίκαα ύπεμανεν. ὁ ή δη Τιδεριώ Τ΄ Ρηνον διέξη.] neque in urbem rediit ante A.U.C. 747. initum; [Dio Lib. LV. p. 553. Τιδέριο δε ον τη ναμιωία, ον η υπαπεύαν με Γναία Πάσωνο ηρέατο --- τὰ --- νικητήρια ηραγε,--- Ε΄ έ πολλω ύσερον, κινηθέντων πινών Ον τη Γερμανία, έξωρμήθη. τω ή δη πανήγυριν τω ύπερ τ επανόδε & Αυγέςε γενομθώην ο Γάιος αντ αυτέ σων τω Πείσωνι διέβηκε. το τε πεδίον το Αρείππαον ωλίω τ σοας, και το Δαριδιτώριον αυτος ο Αύγεσος εδημοσίουσε.] constat ab Augusto actum fuisse Censum priori parte anni U. C. 746. ante profectionem in Galliam; nec vacuum fuisse ad decernendum illum per Orbem terrarum Censum ante reditum in Urbem credibile est; unde si Christus natus fuerit in fine anni U.C. 747. recte scripserit Lucas Exevero de cu rais nuépais chevais, quod intra annum factum fuerit.

CAPUT III.

Part. 1ma. De Anno & die Mortis Herodis, sub quo natus est Christus. 2da. Verum Herodis Mortis annum evincit concilium de ejus successione, C. Casare Augusti filio adoptivo praside, ut Consule designato, habitum, L. fratre non admisso. 3^{tia}. Verus annus C.Casaris consulatus, corruptusque Dionis index ostenditur. Ad id probandum prima Augusti Tribunitia potestas, ejusque quotannis initium constituuntur. 4ta. Corruptus Dionis Index evincitur, suusque C. Casari consulatus vindicatur. 5ta. Monumentum Ancyranum de C. & L. Casarum honoribus explicatur, verusque ejus sensus aperitur contra Norisium. 6ta. Omnis hujus Argumenti subducitur summa.

PART. 1. Vidimus jam ante quod tempus Christum esse natum non rectè possit censeri: videamus porro post quod etiam tempus minùs rectè possit statui. Matthæus scribit, c.II.v.1. Τε ζ΄ ἐποτε γεννηθέντης ἐν Βηθλεὶμ τ΄ ἐκδαίας, ἐν ἡμέραις Ἡρώδε ξ΄ βασιλέως — hic est Herodes magnus, cui successit silius Archelaus in Judæa v.22. ἀκέσας δὲ ὅπ ἀρχέλα βασιλεύει ἐπὰ τὰ Ἱκδαίας ἀντὶ Ἡρώδε ξ΄ πατξὸς αὐτε — Post annum ergo, quo Herodem mors occupavit, non potuit natus esse Christus. Josephus Lib. XVII. c. VIII. p. 770. de Herode scribit βασιλεύ-

ous -- µधि है को Papayay बेमहर्विस्त्री, हमा हमीबे मुक्स महार्वभागाय. Quo autem anno Regnum adeptus est Herodes, docet Josephus Lib.XIV. c.XIV. p.649. κ ο μεν έτως τω βασιλείαν σε αλαμβάνει, τυχών αυτης ਹੈ πι τ εκατοςης και ογδοηκοςης κ τεταίτης Ολυμπαδο ύπατεύοντης Γαίε Δομετίε Καλείνε το δεύπρον, Ε Γαίου Αστνίου Πωλίωνος, id est A.V.C. 714. At eo anno, nostri mensis Julii 11, iniit Olympias CLXXXV, quâ Ariston Thurius stadio vicit. quare Josephus initium regni Herodis numerat à priori parte ejus anni & mense, ut videtur, Nisan; unde trigesimus septimus Herodis annus, si erat plenus, exit in priori parte anni ad Nifan A.U.C. 751. Ex Hebræorum monumentis, tradente Ufferio, seu potius Edoardo Liveleio, Herodem mors consecuta est, die septimo Kisleu mensis, idcirco a Judæis, ut die læto & festivo, celebrato; qui dies anno U. C. 750, nondum perfecto & pleno trigesimo septimo Herodis anno, erat nostri Novembris 28, ut ex Dodwelli libro de Cyclis patet: anno autem U.C. 751. post absolutum & persectum trigesimum septimum Herodis annum, Novembris nostri 16. Sed cum ab septimo die Kisleu ad Nisan sequentem minus quatuor mensibus desit ad explendum illum trigesimum septimum Herodis annum, ejus mortem potius Novembri A. U.C. 750. cum viris doctissimis statuendam puto, persuasus si contigisset Novembri A.U.C. 751. Josephum ei daturum fuisse annos regni triginta & octo. Nec video cur non æquè fides insit in Judæorum, atque in Græcorum Romanorumque Fastis. apud me quidem certè major illis fides erit, quam meris novorum hominum conjecturis. Neque adeò longum mihi videtur tempus per quod navigationem in Italiam distulerint Herodis filii. ab Novembris die 28 ad diem Paschatis A. U.C. 751, nostri Aprilis primum; præsertim si in considerationem veniat quid anni tempus postularet, quodque inita hyems mare clauderet.

Part. 2. Nè vero conjecturæ quid senserit Josephus indulgeamus, ex eo quod scripsit satis evincitur, Herodem ante Pascha A. U. 751. mortem obiisse. Narrans enim Herodis mortui silios dissidentes inter se de regno post Pascha celebratum in Italiam transmissise coram Augusto disceptaturos, subjungit: ὁ δὲ [καισαρ] — σωνίγεν ἐπὶ ωρακωχῆ γνωμῶν τοῦ φίλες, σων δὶς καὶ Γάιον τὰ Αγρίππε μλὶ κὰ Ἰελίας τὰ αυτε θυγατρὸς μὸν, ποιητὸν δὲ ἀυτω γεγονότα, πεῶτον τε καθεδεμθμον παρέλας. Sed cur ac-

B 2

cepit Cæsar adoptivum filium in primum locum, primas ei partes tribuens? Nempe, ut observavit Norisius, quod Caius erat Consul defignatus & proinde prior sententiam rogabatur. Sallustius in Bello Catilinario: tum D. Junius Silanus, primus sententiam rogatus, quod eo tempore Consul designatus erat. Cicero Lib.IV. ad Atticum Ep. 2. Kal. Octobr. habetur Senatus frequens, adhibentur omnes pontifices, qui erant Senatores: à quibus Marcellinus, qui erat cupidissimus mei, sententiam primus rogatus, quasivit ---- agebatur de domo Ciceronis A. V. C. 697. cum Cn. Cornelius Lentulus Marcellinus designatus effet Consul in annum proximum. qui plura veterum testimonia requirat, quæ apud Ciceronem bene multa funt, Manutium de Senatu, & Norifium in Cenotaphiis, ut vocat, Differt. 2. cap. 2. extremo consulat. De Caio autem Consule designato in Monumento Ancyrano hæc ipse Augustus loquitur: CAIVM. ET. LVCIVM. CAESARES. HONORIS. MEI. CAVSA. SENATUS. POPULUSQUE. ROMANUS. ANNUM. QUIN-TVM. ET. DECIMVM. AGENTIS. CONSVLES. DESI-GNAVIT. VT.EUM.MAGISTRATVM.INIRENT.POST. QVINQVENNIVM. ET. EX. EO, DIE. QVO. DEDVCTI. SVNT. IN. FORUM. VT. INTERESSENT. CONSILIS. PVBLICIS. DECREVIT. SENATVS. Caius ergo per quinquennium erat Consul designatus: & judicium istuc de Herodis regno intra quinquennium illud redditum est. Eum magiftratum iniisse Caium post quinquennium, tum nummi, tum lapides antiquitus inscripti luculentissime produnt. Aversam nummi ærei faciem, ubi visitur Caii Caput sine corona, cum Epigraphe C. CAESAR. PONT. COS. dederunt Norifius & Chishullus nostras. utramque dedit Vaillantius: ubi in adverfo visitur Augusti caput laureatum, cum Epigraphe AVGV-STVS. PONT. MAX. ne ad alium forte Caium Cæfarem spectare putes. Ex Inscriptionibus, quas tres adduxit Norisius, satis sit proferre adductam priùs à Panvinio, quæ etiamnum visitur Arimini in foro, utque ibidem sculpta est exhibetur à Norisio:

C. CAESAR
AVGVST. F
COS
VIAS. OMNES
ARIMINI. STERN

Ter Latios deciesque tulit labentibus annis

Augustus fasces, ----Quartus decimus ejus consulatus ignotus nummis, ignotus Lapidibus. Tribunitia potestas Augusti, per quam quotannis renovatam omnes ejus imperii qui fequantur anni numerantur, haud cœpit ante ejus undecimum consulatum A. U. C. 731. nullam enim antiquiorem ejus memoriam habemus fignatam quam in Nummis Augusti, quorum ectypum nobis dedit Patinus in Suetonio p.139; ubi in aversa parte Capricornus cum globo, temone, & Cornucopia; inscriptum TRIB. POT. COS. XI. Nec post A. U. C. 731. quo undecimum erat Consul Augustus, ejus prima Tribunitia Potestas statui potest. Cùm enim Nummum habeamus in Goltzio ab hac parte inscriptum IMP. CAESAR. DIVI. F. AVGVSTVS IMP.XXI. in illa PONTIF. MAXIM. TRIBVN. POTEST. XXXVII. circum S. C. in nuda area; Augustus vero mortem obierit, Pompeio Appuleioque Coss, ut testatur ejus ævi scriptor Velleius; mox cum omnem curam fata vincerent in sua resolutus initia, Pompeio Appuleioque Coss. septuagesimo sexto anno, animam calestem cælo reddidit, id est, A. V.C. 767; si retro numerantur isti Tribunitiæ potestatis XXXVII anni, initium eorum cadet in A. U.C. 731. illum undecimum Augusti consulatum. Non quo intelligendum sit annos Tribunitiæ Potestatis pariter procedere, una initium capere & finiri cum Consulatuum id est Julianis annis. id falsi arguit Nummus Goltzianus Fastorum p. 221. & inter Nomismata Augusti Tab. 16. Nomisma 191. cum Inscriptione AVGVST. PON. MAX. TR. POT. XXI. COS. XIII. IMP. XIIII. circum caput Augusti. apud Occonem & Mediobarbum perperam scriptum est TR. POT. XXII.

XXII. literà ult. geminatà. Sic in aversa parte Nummi inter Inscriptionem DE. PARTEIS Tiara Parthica, cum arcu & pharetra sagittis plena (eo enim anno Parthus desciscens à societate Romana adjecit Armeniæ manum, ut scribit Velleius.) pro hac etiam Inscriptione nobis dederunt Occo & Mediobarbus DE. PARTHEIS. Nonius DE. PARTHIS, adeo exscribentibus male creditur. Augustus autem non potuit esse in Nummis COS. XIII. ante A. U. C. 752. quo Calendis Januarii iniit cum Collega Plautio Silvano: at in eum annum incidit etiam Tribunitia Potestas XXII. aliter, ut docuimus, non potuit Augustus mortem obire Tribunitiæ Potestatis XXXVII. quod & Tacitus scribit: cum nulla Tribunitia Potestas fuit ante A. U. C. 731. confirmante nummos Dione. quare, uti rectè observavit Panvinius, quisque Tribunitiæ potestatis annus duorum annorum Julianorum partem occupavit: & nummus iste cusus est priori parte A.U.C. 752. Alter autem nummus ad eundem annum à Goltzio relatus, in quo conjunguntur TR. POT. XXII. & COS. XIII. ad posteriorem hujus anni partem, an ad sequentis priorem, cum solenne suerit Augusto cæterisque Impp., etiam finito Consulatu, Consulatuum numerum in Nummis signare, haud certo potest sciri. Diem vero illum, abs quo numerandæ funt Tribunitiæ Augusti Potestates, eum scilicet in quo primum sibi sumsit et quotannis renovavit, acutissimè conjecit Panvinius esse V Kalend. Jul. in quo Tiberium adoptatum ab Augusto ac Tribuniciam potestatem accepisse tradit Velleius, Lib. II. c. 103. de Augusto: ut & tribuniciæ potestatis consortionem Neroni constitueret ---- & eum Ælio Cato, & Sentio Coss. V. Kalend. Jul .-- adoptaret. Neque enim putandum est alio die atque eo quo ipse tribuniciam potestatem renovaret, ejus consortem atque Collegam sibi esse assumturum.

Part. 4. Ita cujusque Tribuniciæ potestatis Augusti initio quotannis constituto, convortam me rursus ad evincendum corruptum esse Dionem, ubi pro C. Cæsare Augusti silio Consule A.U.C. 754. ipse C. Cæsar Augustus XIIII Cos. obtruditur. Apud Goltzium nummus est inscriptus IMP. CAESAR. DIVI. F. AVGVSTVS. PONT. MAX. TR. POT. XXIIII. circum caput Augusti. in altera parte IMPERATOR.XIIII. COS. XIII. PATER. PATRIAE. circum S. C. in nuda area.

Illa autem TR. POT. XXIIII. initium cepit ut docuimus V Kalend. Jul. ejusdem anni. Nummus ergo cusus est post V Kalend. Jul. eodem anno, aut sequenti ante V Kal. Jul. neque erat Augustus nisi COS. XIII. eo tempore, ut non tum, ita neque ante A. V. 766. fuisse Cos. XIIII. auctorem habemus Senatum, idem enim Goltzius & alium exhibet nummum inscriptum IMP. CAESARI. DIVI. F. AVGVSTO. PON. MAX. TR. POT. XXXV. circum caput Augusti. in aversa parte COS. XIII. PATRI. PATRIÆ. IMP. XX. S. P. Q. R. circum S.C. in nuda area. hic Nummus, uti videmus, ex Tribuniciæ potestatis nota, non potuit cudi ante V Calend. Jul. A. U. C. 765. & si aliud nihil obstaret, potuit cudi, etiam paullo ante V. Calend. Jul. 766. id est, annum, nec multo plus, ante mortem Augusti: & tamen hic est tantum COS. XIII. Sed & in ponte Ariminensi ab Augusto exstructo ad portam, ut nunc vocant, S. Juliani hoc Epigramma visitur

IMP. CAESAR, DIVI. F. AVGVSTVS. PONTIF. MAXIM. COS. XIII. IMP. XXI. TRIBVNIC. POTEST. XXXVII. P. P.

Illa Tribunicia potestas XXXVII. (ita exhibent Sigonius, Occo, Chishullus, atque oculati testes Norisius, & per literas quicum mihi amicitia est à patre, Dom. Atwell, non, ut Panvinius, XXXVI. neque ut Gruterus, XXXVIII.) non cœpit ante V Kalend. Jul. A.U.C. 767. abs quo die ad mortem Augusti non duo pleni sunt menses. Ita enim Dion de Augusto: κ ό μεν έτω τη εννεακαιδεκάτη & Αυγέςου, εν η ποτε το το ρώτον υπάτιυσε, μετήλλαξε. Ita intra bimestre spatium, & forte paucis diebus ante ademtum terris Augustum, pons Ariminensis exstruebatur, post exstructionem sub Tiberio inscriptus, & tamen in eo apparet Augustus, si sides Panvinio, Occoni, & Chishullo, & qui suis oculis perlustrarunt, Norisio & Atwello, COS. XIII. non, ut apud Sigonium, & Gruterum, & Gallicum Scriptorem Deliciarum Italia, & Missonium perperam scriptum est COS. XIIII. aut ut apud Brevallum COS. VIII. Nullus erat ergo Consulatus Augusti XIIII^{tus}, corruptusque Dio qui eum obtrudat: & quod erat probandum Consulatus A.U.C.754. erat Caii Cæfaris Augusti filii annum jam vigesimum agentis, & quinquennium ejus designati Consulatus cœperat à Kalend.

Januarii A. U. 749. quum is annum quintum & decimum agebat, namque eum & fratrem inquit Monumentum Ancyranum SENATVS. POPVLVS-QVE. ROMANVS. ANNVM. QVINTVM.ET. DECIMVM. AGENTIS. CONSVLES. DE SIGNAVIT. VT. EVM. MAGISTRATVM. INIRENT.

POST. QVINQVENNIVM.

Antequam vero Pontis Ariminensis Epigramma missum faciam, finat me, quæso, Candidus Lector, rationem reddere, chr contra auctoritatem magnorum nominum Sigonii, Panvinii, Gruteri, atque ipsius Norisii, adducentisque ex eo Chishulli (qui omnes exhibent IMP. XX.) ego cum Occone dederim IMP. XXI. rem eo magis necessariam quòd in Nummo Goltziano proxime in hac ipía Partit, adducto (ad probandum Augustum, etiam quum propiùs ad finem vitæ accesserit, non nisi COS. XIII.) viderit in adverso latere TR. POT. XXXV. in averlo IMP. XX. quod alicui fortasse scrupulum injiciat. Sed respondere haud difficile est: Augustus qui in Tribunicia potestate XXXV erat Imp.XX, in Tribunicia potestate XXXVI erat Imperator XXI. ut probat alter Nummus Goltzianus, cujus in priori facie IMP. CAESAR. DIVI. F. AVGV-STVS. IMP. XXI. circum caput Augusti: in posteriori PON-TIF. MAXIM. TRIBVN. POTEST. XXXVI. circum S. C. in nuda area. qui ergo in Tribunicia potestate XXXVI. erat IMP. XXI. non potuit esse IMP.XX. in Tribunicia potestate XXXVII. Quin ad tertiam Partitionem & in ea Goltzii Nummum (cujus ope primæ Augusti Tribuniciæ potestatis annum constituimus) si oculi admoveantur, in ejus, ut videbis, altera parte IMP. XXI. in altera TRIBVN. POTEST. XXXVII. conjunguntur. Nummos confirmant Monumenti Ancyrani fragmenta, ubi in Tabula prima ab finistra legun-. . MEL. IMPERATO . . pro Et appellatus sum viciens & semel Imperator. Et ne quis in hac re fidem Goltzii suspectam, Monumenti fœdis vulneribus lacerati incertam habeat, Taciti habemus testimonium Lib.I.c.9. de Augusto: nomen Imperatoris semel at que viciens partum: Quod obtenditur contrà Dionis auctoritas scribentis Libro LIII. p.494. cnerlu 20 [8 avσοκράπορ Θ Τπικλησιν] πολλάκις μεν κ συστερον, πολλάκις ή ε ύς ερον άπ σευτών εργών ελαθεν, ώς ε κ οι εικοσιν ονομα αυτοκράτορος χεν. Dionem

ro-

rotundo usum numero credimus, quod qui faciant, eorum au-Ctoritas iis, quibus exactius opus sit scriptu, nihil obest. In verbis enim aliquid inesse vitii non dicere ausim. emendatio Leunclavii ce execu mihi videtur minus argumento favere. age & minime otiosum est illum titulum pluries iteratum ostenfuro. er excorr, intelligo eppois, quod continud præcesserat. Idem Dio Lib. LX. p. 679. de eodem titulo: 8 20 8510 EN OT-ΔΕΝΙ πλέον ή άπας όκ & αυτέ πολέμε τω θπίκλησην τουτίω λαβέν. ubi ce sour eodem modo dicitur, atque ce excons prius: nulla in re, scil. gesta, id est έργω. prætermisit Interpres. Ingeniosissimam fateor primo aspectu nostratis Chishulli, Dionem Tacito conciliare volentis, lectionem, pro & & execut, in & execut. fed penitius inspiciens Grammaticam desidero. abs quo enim substantivo pendet &? certè quod ad Syntaxin attinet, multo obscurior est vulgari lectione. Si Dionem libeat mutare, ego malim ivamentocinis, seu ivamentesov, composita voce, ut ivdina, erdenans, duonaidena, duonaidenans, reionaidena Herodot. reionasδέκατος, πεσαρεσκαίδεκα, πεσαρεσκαιδέκατ Θ, έπακαι εκοσυπλάσι Θ Plato: in quorum aliis è in compositione, in aliis à, in postremo cum encor, in aliis numeri Cardinales cum Ordinalibus inveniuntur. At quam ob victoriam Augustus sub exitum vitæ Imperator XXI fuerit salutatus, planè negat sibi apparere Norilius. Planum facit, nisi fallor, ejusdem temporis historicus, & in codem bello miles Velleius Lib.II. c.122. de Tiberio: et post cladem sub Varo acceptam, ocius prosperrimo rerum eventu, eadem excisa Germania, triumphum summi ducis adornare debuerit? unde facile colligere est, ob Germaniam excisam post cladem sub Varo acceptam, tanquam ista jam abolita infamia, ob quam Velleii adulantis judicio Tiberius triumphare debuerit, Augustum appellatum esse IMP.XXI. Restat ut de tempore, quo appellatus sit, quæratur. Vidimus supra è Nummis in TR. POT. XXXV. fuisse Imp. XX. atque ideo post V. Kalend. Jul. A. U. C. 765. vidimus etiam fuisse IMP. XXI. in TRIBVN. POTEST. XXXVI. atque ideo ante V. Kal. Jul. A. U. C. 767. Aliquo ergo tempore posito, quo fuerit IMP. XX. post Kal. Jul. A. U. C. 765; & aliquo, quo fuerit jam IMP. XXI. ante Kal. Jul. A. U.C. 767. in medio intervallo quærendum est istud tempus, quo appellatus fuerit Augustus IMP.XXI. Illud statuimus suisse, cum Tiberius (ut scribit

Velleius Lib. II. c. 121.) in Orbem reversus, jampridem debitum. sed continuatione bellorum dilatum, ex Pannoniis Dalmatisque egit triumphum. Triumphus ille actus est non ante initam hiemem A.U.C. 765. quamdiu enim continuata funt bella, ut vidimus, oft dilatus. Ea continuata funt bella per annos novem, docente Velleio, c. 104. ubi de se scribit: protinus ab adoptione misus cum eo [Ti. Cæsare] præfectus equitum in Germaniam, successor officio patris mei, calestissimorum ejus operum, per annos continuos IX, præfectus aut legatus, spectator & pro captu mediocritatis mea adjutor fui. Adoptatum Tiberium supra vidimus, Ælio Cato, Sentio Coss. V. Kalend. Jul. Hi Consules magistratum inibant A.U.C. 757. Anni ergo continui novem Tiberii operum, protinus ab adoptione in Germaniam missi, per æstiva numerati exibant inita hieme A.U.C. 765. cum in Urbem reversus egit triumphum. Cum his Vellen rationibus optime convenit Nummo illi Goltziano in quo fit Augustus TR. POT. XXXV. & IMP. XX. mutuò se confirmant Nummus & ille Tiberii triumphus. Nummus probat illum triumphum fuisse aliquo tempore post V. Kal. Jul. A. U. C. 765. Triumphus probat Nummum illum fuisse cusum ante hiemem, quæ inierit A.U.C. 765. Quapropter suus Auguto titulus IMP.XXI. est restituendus. quod cum Ariminenses non nescire potuerint, vereor ne in eorum pontis Epigrammate, utut sæpissime ab se lecto, atque, ut ait, sideliter exscripto, parum perspexerint oculi Noriliani, non quo do-Ctissimo viro, quem, utpote cui quamplurimum debeat res Literaria, colo & suspicio, vitio vertam ejus effugisse oculos unitatis notam, sed deficientibus vetustate literis, quod tot clariffimorum virorum in cæteris ejuldem epigrammatis numeris discordantia mihi satis videtur arguere.

Part. 5. Quæ sequantur in Monumento Ancyr distinguenda sunt à prioribus, secus ac Norisio visum est malè descriptum exemplar secuto. diversi enim sunt honores ab diversis ordinibus Adolescentibus habiti. prior honos erat Consulatus; Consulatus autem, ut omnis Magistratus, Populi donum. Nec magistratus Senatus creavit; tantum auctor siebat creandis. unde & quod ex S. C. legibus soluti C. & L. Cæsares Consules ante sierent, quàm illum magistratum per leges capere licuisset (quod ostendit Gruchius haud esse antequam ageretur

nus ætatis 42.) idcirco in Monumento Ancyrano dicitur ab Augusto SENATVS. POPVLVSQVE. ROMANVS. -----CONSVLES. DESIGNAVIT. Sequentia autem ET. EX. EO. DIE. QVO. DEDVCTI. SVNT. IN. FORVM. VT. INTERESSENT. CONSILIS. PUBLICIS. DECREVIT. SENATVS. ita intelligi oportet, ut decretum effet, fi non Senatores esse, Sententiamque loco Senatorio dicere, saltem in Senatu locum habere cum Senatoria dignitate, tanquam fi jam Quæstores fuissent, & à Censoribus in ordinem Senatorum electi; idque quo major esset honos adolescentibus, Senatus decreto complexus est. namque aliud minus intelligere, post honorem consulatus designati esset leve atque isthoc vilius. Nostram autem confirmat interpretationem, quod hunc Senatoriæ dignitatis honorem adeundum illis decrevit Senatus EX. EO. DIE. QVO. DEDVCTI. SVNT. IN. FORUM. hoc est, cum sumserunt virilem togam. Seneca Epist.IV. Tenes utique memoria, quantum senseris gaudium, cum pratexta posita, sumsisti virilem togam, & in forum deductus es: satis enim visum est honoris, satis præter consuetudinem, si homines peradolescentes, quorum à senatorio gradu ætas longè abeslet (quæ legitima fuisse anno tandem vicesimo septimo existimetur) in suum ordinem venirent. pueros autem, nondum prætexta posita, in altissimo gradu dignitatis collocari (ita vocat Cicero) penitus indignum videbatur. Augusto autem patri liberum videtur relinqui à Senatu, quo vellet tempore, etiam continuo, si placuisset, filios in forum deducere. At ille, quanquam vulgo deducebantur exacto anno XV ac decimo fexto ineunte (ut olim docuit Sigonius & Norifius probavit) non deduxit, antequam Populi beneficio aditus illis in Senatum pateret, id est, initio Consulatus designati. Nam ei non esse locum in Senatu, cujus sententia prior erat roganda, mihi videtur abfurdum. Suetonius de Augusto c. XXVI. multisque mox [Consulatibus] cum deferrentur, recusatis, duodecimum, magno, id est, septemdecim annorum intervallo, & rursus tertium decimum biennio post ultro petiit, ut Caium & Lucium filios amplissimo præditus Magistratu suo quemque tirocinio deduceret in forum. Atque hoc cum fecit, qui leniret invidiam, Liberis Senatorum, quo celerius Reipublica asuescerent, protinus virilem togam, latum clavum induere, & curia interesse permifit. lit. Sueton. c.XXXVIII. quo facto rursus veterem propè morem multis post annis Augustus renovavit. Licuit enim, ante Papirii Prætextati ætatem, prætextatis etiam Senatorum liberis in Curiam cum parentibus introire. Non quo, ut neque olim prætextati Senatorum liberi, ita nunc etiam virilem togam induti, essent Senatores & æquo jure atque Augusti filii Caius & Lucius. Duodecimum Consulatum cepit Augustus A. U.C. 749; tertium decimum A.U.C. 752. In illo Caium fillum, in hoc Lucium filium deduxit in forum; suo quemque tirocinio, ut ait Suetonius. Cum autem Caius Cæsar A.U. 754. Kal. Januariis consulatum inierit, Quinquennium ejus designati Consulatus iniisse oportuit iisdem Kalendis A. U. 749. & cùm Consuli designato, qui primus erat sententiam rogandus, locum esse in Senatu oportuit, nec tamen Caio decrevit Senatus, nisi ex eo die, quo deductus est in forum; hinc sequitur, Caium esse deductum ab Augusto patre Cos. iisdem Kal. Januariis A.U. 749. Lucium autem, quem pari modo Senatus Populusque Romanus annum quintum & decimum agentem Consulem designavit, eodem die A. U. 752. Consulem futurum A. U. 757. nist mors prævenisset.

Part. 6. Ut redeam nunc ad Josephum, cujus gratia hæc paullo longior dissertatio facta est; quod, cùm Cæsar ounger dra a sanaxí manas de successione in defuncti Herodis regnum con φίλες, una ε Γάιον conduxit, non se indignum fecit, cùm Caius jam plus biennium in amplissimo concilio, Senatu Romano, collocatus fuiffet; & quod πεωών πε καθεδεμθρον παρέλα-G, id, ut ostendimus, Consulis designati jus erat. Sed cur non & alterum filium Lucium conduxit, quod, ex Josephi filentio, haud esse factum, patet? procul dubio, quia nondum inierat consulatum designatum; nondum deductus in forum consiliis publicis in Senatu interfuerat. Aliter Augustus æquus illis adolescentibus pater nunquam eum præterisset invocatum. At Kal. Januariis A.U. 752. Lucius iniit Consulatum designatum, & deductus in forum confiliis publicis in Senatu interfuit. Id ergo, quod probandum susceperam, Concilium illud de Herodis successione continuò post Pascha A.U. 751. est habitum, nam triginta & septem regni Herodis anni priùs poni prohibent; ita ut neque retrahi in annum superiorem, neque in quempiam proxime insequentium protrahi possit.

CA-

CAPUT IV.

Part. 1ma. Probatur annus mortis Herodis magni ex filii Archelai annis imperii. 2da. Ex filii Philippi annis imperii. 3^{tia}. Ex filii denique Herodis Antipa annis imperii.

ART. 1. At fortasse numerus annorum regni Herodis corruptus est: Videamus num ex aliis Josephi locis & filiorum ejus historia hoc probari possit, an potius ille confirmetur. De Archelao, qui Herodi patri in Judæa successit, auctor est Josephus De Bello Judaico Lib. II. cap. 7. Apxeda@ eter & αρχής εννάτω Φυραδεύεται μου eis Βίενναν, πόλιν τ Γαλατίας. at Lib. XVII. Antiquit. cap. 15. de eo in exilium misso narrationis incipit nobis initium Δεκάτω ή έτα δ άρχης Αρχελάν - Sed bene est, quod cum in locis citatis non convenire videatur numerus; certam tamen nobis dederit annorum notam. narrato enim ab Augusto præsidem in Syriam missum Quirinum, qui censum ageret & exulis Archelai bona in fiscum redigeret, annum census peracti sic designat Lib.XVIII. cap.2. tanquam numerans à fine Libertatis Romanæ ad finem Libertatis Judaicæ: Tw Σποπμήσεων πέρας έχεσων, α) εγένοντο τριακος ω κ) εβδόμω έτα μξ τ 'Avτωνίε cv 'Aκρίω η ταν των Καίσαρ Φ, -- Apud Actium debellatum est A. U. 723. nostri Septembris die secundo. Dio in initio Lib.LI. Τοιαύτη τις ή ναυμαχία αυτών τη δωτέρα & Σετθεμβρία έγένετο. Annus igitur abhinc trigesimus septimus cœpit eodem die A. U. 759. Quare ex Josephi rationibus vel decimus Archelai annus non potest inire post A.U.759. Josephum pulchrè confirmat Dio, qui Lib. LV. in ejusdem anni historia p. 567. narrat: ότε Ηρώδης ὁ Παλαιζηνός, αίτιαν τινα δότο τ άδελ Φων λαβών, نσο τας Αλπας υπερωρίολη, κ το μέρος τ άρχης αυτε έδημοσιώλη. ubi Herodis nomine certum est Archelaum designari, qui paternum nomen æquè usurpabat, atque alter Herodis filius Antipas, & nepos Agrippa. hujus enim esse Nummum Harlæanum Parisiensem, qui hinc Uvam exhibet cum addito nomine H PΩ-Aoy, illinc Galeam, quam ornat cauda equina, cum titulo EONAPXOY, (& de quo ambigit Spanhemius in Libro de Præstantia & Usu Numismatum in Edit. Londinensi, p. 521. & Herodi magno adscribit,) rectè vidit Aldrichius. Nullus enim

alius erat Herodes Ethnarcha, non ipse Herodes Magnus, qui primum Tetrarcha, deinde rex; non alter filius Herodis, qui Galilæorum Tetrarcha; non nepos Herodis & Agrippæ majoris frater, qui Chalcidis Dynasta & Rex leguntur appellati. De Archelao autem Josephus Antiquit. Lib. XVII. cap. 13. Icribit: Καΐσαρ ή -- Αρχέλαον βασιλέα μεν έκ Σποφαίνεται, 8 δε ήμίσεως της χώρας, ήπερ Ηρώδη υπετέλα, ΕΘΝΑΡΧΗΝ καθισαται πμήσαν άξιωμαπ Βαπλάσε υπογνέμου , άπερ τω ας αυτω άρετω σερσθέροι : quanquam erat regia potestate fine Regis titulo. unde verissimè de eo Matthæus c.II. v.22. 'Ακέσας ή όπ 'Αρχέλα Βασιλεύς Thi of Isdaias and Howds & maleos aurs, ---- Cum ergo decimus annus Archelai iniit A.U. 759, in quo ut Dio scribit, in exihum missus est; primum ejus annum necesse est incidere in A. U. 750. ideoque patris ejus Herodis mortem eodem anno fuisse, atque annos, tum ejus decimum, tum Herodis trigesimum septimum non esse completos, sed tantum initos. Hoc de Archelao quidem esse verum, auctor est ipse Josephus, qui, ut vidimus, Bello Judaico scribit Αρχέλα Φ έτει δ άρχης εννάτω Φυραδεύεται, ubi de annis plenis loquitur. Neque enim esse mendum in priori loco ex Antiquitatibus desumto ostendit ipfe Josephus initio libri de vità suà, ubi genus suum prodit, Ιωσήπε γίνε Mar Sias βασιλεύοντος Αρχελάε το δέκατον, Subjungens ώς [του Δραδοχω] ον & δημοσίαις δέλτοις αναρεχεαμιθήν εύρον. Subducta vero temporum ratione, ex Dodwelli tabulis patet septimum diem Killeu menlis ejus A. U. 759. esse nostri Novembris 17mum, quo die decimus Archelai annus cœpit. Inter quem diem & Kalendas Januarias anni sequentis Archelaum exulare necesse est, si denatu eta f apans exulabat ille de quo etiam βασιλεύοντος το δέκατον in Tabulis Judæorum publicis memoratur. At Αρχέλα ετα τ άρχης ανάτω Φυραδεύεται: ergo ante Novembris 17 mum A.U. 759. Hanc igitur difficultatem nullo modo tollunt scriptores bene erga Josephum animati, dum loquuntur de novem annis completis, decimo autem tantum inito. ετα enim & αρχης εννάτω haudqnaquam potest signare anno imperii nono completo. Neque aliter solvitur nodus, nisi si ad Judæorum supputandi Regum suorum annos morem te conferas. Quis vero fuerit iste mos, optime omnium docebit Judæorum Talmud. Cujus Judaicarum Traditionum corporis compilationem per Rab. Jehudam factam quum plerique rique referunt ad annum 120mum ab excidio Templi Hierofolymitani, adeoque ad finem sæculi à Christo nato II; quare tam brevi in spatio Josephi temporis morum, quorumque apud illum scriptorem frequens mentio est, jam obliti esse credantur Judæi, ut non satis side traderentur, nullus video. Legum autem Mischnicarum Libri, qui inscribitur Ordo Festorum, Tractatus de Principio Anni in editione Surenhusiana sic incipit: Quatuor sunt annorum principia. Primo die mensis Ni-San [Martii] Regum & Festorum principium anni est. Quem ad locum Maimonides: Regum] pro regibus Ifraelitarum; hoc autem notasse juvabat propter tempus quod contractibus assignandum erat. nam si unus dies mensis Nisan intrasset, annum unum buic computo addebant. Bartenora vero: Regum Reges Israelitarum numerabant sibi annos à mense Nisan, ut si quis rex in mense Schebat aut Adar regnabat, adveniente Nisan annus illius desinebat. Hactenus clarissimi Rabbini. Neque aliter ex Christianis Hebraicarum rerum peritissimi. Buxtorsius pater in Synagogæ Judaicæ cap. XVII. fic interpretatur: Annus Regum] ille est, à quo numerare & supputare annos Regni Regum fuorum, in Contractibus, Chirographis, & publicis omnibus instrumentis & diplomatibus, qui ad annos & menses Regis Regnantis componebantur; adeo ut, quamvis uno tantum mense, una hebdomade, vel uno die ante Martium in Regem electus & confirmatus fuerit, mensis, hebdomas, dies ille pro integro anno reputata fuerint, & secundum regni sui annum Martio denuò inchoaverit. & Houtingius, qui hunc Tractatum cum versione & notis, itemque excerptis Gemaræ primus edidit, sic illustrat: Stante itaque Hebræorum ac florente Republica, moris erat apud Judæos, in fuis contractibus & omnibus publicis instrumentis, ac diplomatibus, annum Regis addere, ab eoque supputare, quo nempe inceperat regnare; qui annus, etiamsi mense Sebat, Januario, vel Adar, Februario in Regem fuerat electus, incipiente mense Nisan, Martio, finiebat, ab eoque annum inchoabant numerare secundum, & in contractibus suis scribebant, ego hoc vel illud mutuo tibi dedi, anno Regis regiminis secundo &c. Ita auctor Libri primi Maccabæorum à Nisan annos Epochæ Seleucidarum deducit, qui ab Autumno insequenti apud cæteros Syros initium ducebat. Nec Judæis solis mos iste fuit: cum apud alias etiam gentes nonnunquam ea supputandi ratio ab sui anni initio obtinuisse inveniatur; ut apud Ægyptios viri docti olim oftenderunt, & apud Antiochenses & Laodicenses Syriæ Norisius demonstravit. Quare ne Josephus secum pugnare arguatur, dicendus est initium regni Herodis more patrio à verno mense Nisan A.U. 714. deduxisse. ita trigesimus septimus ejus annus numeratur quicquid excurreret à Nisan ad septimum diem Kisleu, seu Novembris 28 vum A. U. 750. primus autem Archelai ab septimo Kisleu ad initium Nisan, nostri Martii 19num A.U. 75 1. ut unus revera sit annus qui numeretur Herodis trigesimus septimus & Archelai primus: secundus autem Archelai annus numeretur ab initio Nisan seu Martii 1900 A. U. 751. decimus autem ejusdem annus ab initio Nisan seu Martii vigelimo A. U. 759. Atque hunc esse Hebræorum supputandi morem produnt publicæ ipforum tabulæ, quas appellat Jolephus testes βασιλεύοντος Αρχελάν το δέκατον: cum revera, si pleni numerantur ejus imperii anni ex aliarum more gentium, Αρχέλα Φετει δ άρχης ἀννάτω Φυραδεύεται: idque post diem Martii vigelimum, saliter non δεκάτω ετα δ άρχης ex sudæorum more supputandi diceretur] sed ante diem Novembris 17 mum. [aliter non 'Αρχέλα Φ έτει τ άρχης εννάτω Φυραδεύεται, sed δεκάτω, etiam ex communi gentium supputandi ratione.]

Part.2. De altero Herodis Magni filio fic loquitur Josephus Lib.XVIII. Antiquitat. cap. 6. p. 803. Τόπ 🥱 κ φίλιππ 🚱, Ἡρώδε ή ω αδελφος [Antipæ,] πλωτά τ βίον, είνος ω μεν ένιαυτω της Τιβερίε άρχης, ήγησωμθυ δε αυτός έπλα και τριακοντα τ Τραχωνίτι-JO, & randavindo, & & Baravaiw & Ives wees autois. Ex quo annus mortis Herodis Magni ejus patris magis innotescit. Cùm enim Augustus Cæsar mortuus est 19no Augusti mensis, ut è Dione oftendimus, A. U. 767; vicesimus Tiberii principatus annus iniit eodem die 786: exiit eodem 787. quare Philippum, qui eo anno mortuus est nynou who etha n reidnovita, numeratis retro annis à septimo die Mensis Kisleu, quo die successit patri in sua ditione, inisse oportuit eo die A. U. 750. & si mortuus est inter 19^{num} Augusti & septimum Kisleu A. U. 786. tum hujus quoque principis annos more gentili à Nifan antecedenti inchoabat Josephus. Sin inter septimum Kisleu mensis A. U. 786. & initium mensis Nisan 787. tum Judaica, tum vera & strictissima supputandi ratio constabit; sin inter initium Nisan & Augusti 19^{num} A.U. 787. restrictiorem supputandi rationem secutus est Auctor. Part. Part. 3. Tertii Herodis Magni filii, Herodis Antipæ, Lucæ c.III. v. 1. πτραρχέντος & Γαλιλαίας Ηρώδε, Numilma erat in cimeliis Rigordi patricii Massineniis, cujus ectypum dedit Norilius, cum antica epigraphe HPAAHL TETPAPXHL Herodes Tetrarcha, & circa ramum palmæ L Mr Anno XLIII. in postica legitur intra lauream FAIO KAILA FERM LEB Caio Cafari Germanico Augusto. Ex hoc quoque nummo facile colligitur annus obitus Herodis Magni. qu'i efficiat iste Nummus quod statuimus de Herodis Magni morte, jam despiciamus. Cum obitus Herodis Magni contigerit die septimo Kisleu A.U.750, ut posuimus, anni duo ac quadraginta Tetrarchiæ Herodis Antipæ exierunt eodem die A.U. 792, id est ejus anni Novembris nostri 14to; cæptusque fuit annus principatus Antipæ XLIII in Nummo obsignatus. Josephus disertè testatur Herodem à Caio Cæfare, qui Caligula vulgo audit, apud Baias diversante, exilio mulcatum. namque ea narrans inquit Lib. XVIII. Antiq. c. 9. p.819, 2 acorando au aupóneo [videlicet Herodes, & Fortunatus, Agrippæ libertus, ab eo Romam mifius ut Herodem accufaret Δικαιαρχία, κ τ Γάιον ον Βαίαις λαμ-Garson. Post Baianam illam Caii commorationem, ubi infaniens super mare stravit pontem immanem trium millium ac lexcentorum ferè passum, fusiùs narrat Dio, inter alia ejus Romæ facinora, id quod etiam refert Suetonius cap. XXIV. Consulibus oblitis de Natali suo edicere abrogavit magistratum. Natalis Caii erat pridie Kal. Septembris. Veteris Kalendarii fragmentum marmoreum, quod in ædibus Capranicorum vifebatur, Augustum & Septembrem menses continens, in Augusti fine sic se habet C. PR. XXI. NAT. C. CAESA-RIS. GERMANICI. nequis autem putet hunc esse Germanicum Caligulæ patrem, non ipíum Caligulam; audi Suetonium cap. VIII. Caius Ca sar natus est pridie Kal. Septembres, patre suo & C. Fonteio Capitone Consulibus. Caius igitur ante exitum Augusti ex Campania Romam, uti videtur, diem natalem ibidem celebraturus, redierat; neque eo quidem anno in Campania post unquam fuit; sed, quod scribit Suetonius cap. 43. cum ad viséndum nemus flumenque Clitumni Mevaniam processisset --- expeditionis Germanica impetum cepit, neque distulit: Jed legionibus & auxiliis undique excitis, --- iter ingressus est. Quare Herodes tetrarcha, si hoc anno apud Baias damnatus fuit, fuit, priusquam Caius in Urbem reverteretur, declinante Augusto mense damnatus est. Anno etiam proximo ab Urbe Roma condita 793. Caius in Campania fuit, uti scribit Philo p. 1018. in Legatione ad Caium, quam omnes isthoc anno, Caii extremo, ponunt: ἀφίγμεθα μεν χο Σοπο Ρώμης είς Δικαιάρχααν έπακολεθέντες Γαίω. καπληλύθα ή θπι θάλα ταν Ε διέτειδε περί Τ κόλπον αμείδων τας ίδιας επαύλεις πολλας και πολυτελώς ήσκη ωνας. Eodem tempore & loco in comitatu Caii Cæsaris fuit rex Agrippa, scripfitque ad eum, ut eundem à dedicandæ apud Hierosolyma statuæ proposito revocaret, literas, quas nobis in eodem libro dedit Philo. In illis inter plurima inquit Agrippa τ μέχισον Ε εύτυχεσατον έν ανθρώποις κληρον έχαρισω μοι βασιλείαν, πάλαι μεν μιας χώρας, αυθις δε κ έπερας μάζου , τω Τραχωνίτιν λεγομθύην κ τω Γαλιλαίαν σωνά νας; Trachonitin Philippi, Galilæam Herodis Antipæ ditionem, ut suprà vidimus. Itaque tunc Agrippa, Herode Tetrarcha exulante, acceptam antea à Caio Galilæam possidebat; ac proinde non hoc ipso, sed anno superiori Herodes Tetrarcha apud Baias ab eodem Caio condemnatus fuit, ante expeditionem Germanicam. Ea autem Philonis pro Alexandrinis Judæis legatio ad Caium fuit post expeditionem ejus Germanicam. Ad Caium enim de suis popularibus ita Legati p. 1041. testantur: 2 3 i juouper, raj inaτομδας εθυσαμεν, ων το αίμα τω βωμώ ωθισσ είσαντις τα κρέα σοκ είς βοίνω η εύωχίαν οίκαδε εκομίσαμεν, ως έθος ένίοις ποιείν, άλλ' ολόκαυτα τα ίερεια σβαδόντες τη ίερα Φλογί, η τείς, σου απαζηδη, πεωτον μεν ότε δεδέξω τω ήγεμονίαν. δεύπερον ή, ότε τω βαρείαν εκείνω νόσον, ην πάσα ή οίκεμθή σευενόησεν, έξεφυρες. τείτον ή κατά τω έλπίδα τ Γερμανικής viuns. Non autem poterant Judæi sacrificare pro Germanica victoria, priusquam audierant Germanicam expeditionem esse susceptam: nec Philo id sacrificii Caio narrare, priusquam ab expeditione Germanica Romam effet reversus. hoc quo tempore fuerit docet Suetonius c.49. atque omisso, vel dilato triumpho, ovans Orbem natali suo ingressus est; intraque quartum [imo quintum] mensem periit. Ex his ergo, quæ dicta sunt, Herodem Antipam patet ante finem Augusti A. U. C. 792. in exilium esse missum; neque annum ejus quadragesimum secundum fuisse adhuc plenum, si ab Herodis patris morte 7mo die Kisleu anni numerentur. Quare hic Nummus, si est genuinus, qui quo minùs sit nullus video, Judæos suorum Regum gum annos à præcedenti Nisan deducere, liquido demonstrat. hunc autem Nummum fuisse à Judæis Hellenistis percussum patet, quòd in eo nec Caii Cæsaris, neque Herodis Tetrarchæ. effigies, sed sola utriusque nomina cum titulis exprimuntur, quum per patrias leges non liceret illis imagines fingere. Atque hac apud Judæos ratione supputandi Regum annos pro fundamento posita, Herodis Magni morte A. U. C. 750. affixa (cui tot concurrant simul quæ ei fidem faciant, nec conjuncta possint fallere, numerus annorum regni ipsius, uti videtur è Nicolao Damasceno desumtns; judicium de ejus regni successione Caio Augusti filio præside; omniumque, qui ei successerunt, filiorum, Archelai, Philippi, Herodis Antipæ annorum cum imperio numerus, in primo Josephum confirmante Dione, in tertio Nummo Rigordiano) in toto Chronologiæ corpore nihil certius esse puto. Quapropter Domini nostri Jesu Christi Natalis nequaquam VIIIvo Calend. Januarias (si diem quidem illum celebramus natalem) A. U. C. 749. exeunte serius potest statui. I ertuliagasa, nec tabulis, deci

CAPUT V.

pani inimo 38 simili

Part. 1ma. Tertulliani testimonium ad verum Christi natalis annum ducit. 2da. Antiochia aliorumque Syria urbium Epocha sub Augusto demonstratur. 3^{tia}. Nummus Antiochensis Vari verum Christi natalis annum demonstrat.

DART. 1. Terminis ergo intra Triennium positis, videamus numquid aliud fit, quod intra arctius etiam spatium illum salutiserum humano generi natalem concludat. Neque aberit longius ille annus, quem quærimus, si quidem vera prædicat Tertullianus adversus Marcionem Lib. IV. cap. 19. Sed & Census constat actos sub Augusto nunc in Judad per Sentium Saturninum, apud quos genus ejus inquirere potuissent. At non est, ut mihi quidem videtur, cur Tertulliano in hac re non sit sides. Ille contra Marcionem probaturus, Christum revera fuisse natum, id ut probaret, Evangelistæ verba protulerat, Luc. VIII. 20. ejus matrem & fratres foris adesse, eum videre volentes. Hæretici, ut hoc telum evitarent, ea verba Christo fuisse facta, dicebant, ut ejus tentarent sententiam; cognatos fibi esse in terra agnosceret, an negaret. At, inquit D 2

quit Tertullianus, neque in ipsis verbis, neque in toto rei gettæ, ut narratur, ordine, hujulmodi confilii ullum apparet fignum, aut indicium, vel dubie datum. eam esse viam prorsus incertam, nec quæ tentatum advenientes ad cognoscendum istuc, quod Hæretici animum induxerant eos velle, duceret. quoniam haud necesse est omni, qui natus est, esse fratres, & nè patrem quidem & matrem vivos jam multos annos nato. Sed & alio meliùs pacto poterat fieri, ut scirent hæc, quæ voluerunt, Census constat actos sub Augusto nunc squum nasceretur Christus, aut statim postquam natus est (qua de re loquebatur Tertullianus) non, in tempore ipso quum hæc Christo nunciarentur (ut somniavit P. Pithæus)] per Sentium Saturninum, apud quos genus ejus inquirere potuissent. Satis fuisset Tertulliano ad tabulas Censuales Augusti provocasse, id quod fecit Cap. XXXVI. neque opus erat addito, per quem fuerint illi Census acti. Non erat hic cur quidquam falsi fingeret, aut mentiretur Tertullianus. Et si ita res se habuit, ut narrat Tertullianus, nec tabulis, decretis, testimoniis, argumentis certissimis & omni luce clarioribus confirmari potuit eas fuisse Saturnini partes in hoc agendo Censu, quæ minimè pugnent cum iis, quæ de Cyrenio S. Lucas tradidit; ejus mentio in hac re facta novum Hæreticis argumentum adversus Lucæ Evangelii initium, quod ii semper rejecerunt, suggessisset. Quod testimonium hujus Census habiti Tertullianus dedit, non ex Evangelio sumsit, quum S. Lucas auctor est, Cyrenium ei rei præfuisse. Cum Luca Justinus Martyr concordat. Neque in monumentis Ecclesiæ, neque in Scriptoribus Ecolesiasticis priorum & puriorum ætatum, ulla alia occurrit Saturnini memoria, ant cujusvis tertii, præterquam Augusti & Cyrenii, in hoc Cenfu habendo. Nec rationes Chronologicæ fidem fecerunt Tertulliano, Saturninum, nafcente Christo, fuisse legatum pro prætore Syriæ. ipsius ejusdem temporis Chronologia, & vetustissima, quam secuta est Ecclesia, ABra Alexandrina quærenti indicâsset annum Urbis 751. in quo anno Dominum nostrum Jesum Christum natum fuisse statuerunt, neque antea ulli è veteribus diem ejus natalem collocarunt. Eo autem anno Josephus, & quemcunque alium, five historicum, five annales fide dignos consuluisset, Quinctilium Varum Syriæ præfuisse docuissent. Non potuit ergo Tertul-JIMO

liano in mentem venire Saturninus, nisi reipsa in aliqua historia aut annalibus scriptum reperisset, ex Augusti Imp. decreto Censum fuisse actum iis in locis eosque per populos; jussu Saturnini, quem egisse Censum videtur facere Tertullianus, dum S. Lucam interpretatur de Cyrenio, tanquam Legato pro prætore Syriæ. Eum etiam Censum per totum Orbem Romanum, aut primum in Judæa, aut non multo ante Herodis M. mortem, fuisse actum Tertullianus scriptum reperit: certè aliquod ei Historia, quæ in manus venerat, indicium fecit, qui persuasum sibi haberet eundem hunc fuisse actum nascente Christo, vel statim nato. Nobis sat est constitisse Tertulliano, ut certam rem, Census actos sub Augusto in Judea, quibus Censibus in agendis aliquæ partes essent Saturnini; sive ut Censorio jure agentis, seu, quod est verum, Legati Proprætore jubentis, cogentis, atque imperantis, agi. Nulli enim alii eo tempore in Judæa, Saturnino jubente, Cenfus agi potuerunt; nisi illi, quos S. Lucas memoravit, per Orbem Romanum habiti. Ille Sentius Saturninus præfuit Syriæ, & successorem habuit Quinctilium Varum. Josephus Antiq. Lib. XVII. c. 5. p. 759. ETUYZAVE DE CH IEPOODLUHOIS KATH TETH T καιρον Ούαρ Ο Κυίντιλιο, Δίαδοχο μου Σατερνίνω τ ου Συρία άρχης άπεςαλμθύω, ήκων δε αυτός τε σύμθελω ήρωδη. Nec præfuit modò Varus Herode vivo, sed etiam mortuo. Namque, ut ait Josephus Bello Judaic. Lib. II. cap. 6. p. 1056. in judicio Romæ de Herodis successione reddito da Trans muello x φίλιππος ο άδελφος Αρχελάν ως σπεμφθείς κατ εύνοιαν των Ουάρν. --- Εχ his adductis Josephi locis nemo non concedet Varum Syriæ præfuisse saltem annis U.C. 750. & 751. Et si Varus probetur anno etiam uno & item altero superiori Syriæ præsuisse, tum Christi Natalis, qui, Tertulliano teste, sub Sentio Saturnino natus fit, una retrahendus erit. Id autem jam probandum restat; quod ut fiat,

Part. 2. Primum animadvertendum est, illum diem, quo apud Actium debellatum sit, diem nempe, ut supra diximus 2^{ndum} Septembris A. U. C. 723. initium verè suisse Monarchiæ Romanæ, quod satis innuit Velleius Lib. II. c. 86. itaque ab illo die annorum Augusti imperii enumerationem duci: idque obtinuisse præcipuè in transmarinis provinciis, quæ omnes hactenus in parte imperii M. Antonii suerant, nunc autem cum

cætero imperio Romano in unius Cæsaris potestatem venerant, plus quam credibile est. In Syria certè ita aliquando numeratum est. Vidimus enim suprà ita numerare Josephum, de censu post Archelai exilium peracto agentem. Atque hoc de Antiochensibus & Seleucensibus ex eorundem Nummis demonstravit Norisius de Epoch. Syromacedonum p.252. Quibus addi possunt Apamenses: uti videtur è Vaillantii Nummo Augusti inscripto Anameias. The. IEPAS. K. ASYA. IK. Abamen sacra & inviolate anno XXIII. nempe Victoriæ Augusti, quæ in Nummo cernitur gradiens dextra coronam, finistra palmam gerens. quo numero XXIII addito Victoriæ Actiacæ A. U. 723, initium anni in Nummo signati cadit in 2ndum diem Septembris A.U. 745. inter quem & eundem diem proximè sequentis anni Nummus ille apparet cusus. Sed hanc Epocham in Augusti honorem constitutam, simulque nostram Nummi Apamensis explicationem optime probant Nummi Antiochensium argentei tetradrachmales inscripti ETOYE, NIKHE, qui complures reperiuntur, adjunctis literis numeralibus variis. quorum unus egregius exhibetur à Morello in Specimine Rei Nummariæ antiquæ, Tab. 4tz primus; qui, ut mihi videtur, rem totam extra dubium ponat. Ejus in parte priori circa caput Augusti SEBASTOY. KAISAPOS. in posteriori Antiochiæ imago turrita monticulos infidens dextera ramum præfert palmæ Syriæ Symbolum; fubtus figura Orontis fluminis, quo Urbs alluitur, ex undis partim emergentis, cum Epigraphe circum ETOYE. K. NIKHE. id est Anni XXVI. victoria. in area ante figuram, IAI. 1B. id est Cof. XII. Hunc Nummum Antiochiæ fuisse percussum certè scimus quod multi sunt alii Nummi hujusmodi figuræ, cum nomine ANTIOXEON in illis expresso. Si ergo ab secundo die Septembris A. U. 723. numeremus, annus XXVItus. victoriæ ejus in Nummo fignatus inibit eodem die A. U. 748, exibit eodem A. U. 749. quo anno, ut suprà diximus, Augustus COS. XII. ideoque Nummus, qui id præ se fert, in eodem anno cusus.

Part. 3. Ex his interpretari licet cum Viro doctissimo notas numerales, tum in Silani Nummis, tum in Vari imperante Augusto percussis, ex quibus unus præcipuè nobis considerandus venit. Is exhibetur à Norisio p.247. de Epochis Syromacedonum, & servatur Florentiæ in scriniis Marchionis Riccar-

di.

di. anteriori parte visitur caput Jovis laureati sine Epigraphe cum rigente atque implexa barba. in altera Antiochiæ imago, ut in Morelli Nummo, cum Epigraphe ANTIOXEON EПІ ОТАРОТ. id est Antiochensium sub Varo, & notis ек. in area ante Antiochiæ imaginem, id est Anno XXV. victoriæ Actiacæ & imperii Augusti in Syria; qui annus incipit secundo die Septembris A. U. 747. definit eodem die A. U. 748. Et ne quis hunc egregium Nummum vo Peias suspectum habeat, duo alii exhibentur Vari Nummi in eadem pagina ejusdem Urbis, & iisdem figuris scalpti, cum notis alter &K, alter SK, annos XXVI. & XXVII Augustei in Syria imperii indicantibus. Constat ergo Varum A. U. 748. Syriam administrasse (quo tempore primus ille Nummus videtur cusus) & tribus insequentibus annis; atque ita ex Tertulliani rationibus Christum Dominum natum esse A. U. 747. sub Sentio Saturnino Syriæ præside. Neque enim Nummi Varum antea præsidem Syriæ docent, nec Christi natalis è nostris rationibus citra retrahendus est.

CAPUT VI.

Sti Luca in illa Parenthesi v. 2. cap. 11. interserenda mens aperitur.

A T Tertulliano, & his quæ dicta sunt ex ejus sententia, præter alia videtur obstare S. Lucas v. 2. hujus capitis, quem ad considerandum me recipio:

 ελοθερίας επ' ανπλήψει ωθακαλέντες το έθνος. ita hic Judas, qui ut dixit Gamaliel, ἀπέτησε λαον, Josepho auctore, cum socio नित्र के के के के के कि कि प्रतिक प्रतिक के कि के कि कि प्रतिक प maliel, The Direction appellat Josephus. Nec moveat nos quod Gamalielis Judas fit ὁ Γαλιλαίο, Josephi Γαυλανίτης ἀνηρ, κα πολεως ονομα Γάμαλα; cùm Galilæa & Gaulanitis diversæ omnino essent regiones, Galilæa eo tempore sub Herode Tetrarcha; Gaulanitis sub Philippi ditione. Gaulanites creditur ab urbe natali Gamala; Galilæus à loco educationis aut habitationis, quod haud esse novum ab aliis observatum est. certè si quid in eo difficultatis esset, totum est Josephi. Namque ipse etiam Galilæum appellat Lib. II. cap. VIII. De Bello Judaico pag. 1060. Thi TETE TIS avnp Talilaios 188 as ovoqua eis 200σωσιν ενημε της θπιχωρίες, κακίζων, ει Φόρον τε Ρωμούρις πλείν τουμθύκοι, κ μ τ θεον οίσκοι θνητές δεσσότας. ubi nota eis Σστός ασον ενή-21 con Inxweiss: & cum in priore loco dixerat this -- Sontiμησιν εδέν άλλο η άντικρυς δελείαν όπιθέρειν; hic κακίζει, ει Φόρον Ρωμαίοις πλάν τωρμίνεσι, unde constat hunc quidem censum esse habitum, ut stipendium Romanis pendendum æstimaretur. Ecce etiam in verbis nani (wv, ei --- meta tov Oedv oloren Juntes Secromes, ipsa nostrorum Quintæ Monarchiæ hominum sectæ oratio; adeo nihil est, juxta Solomonem, sub sole novum. Quin & ubi illi fuerat Faulaviths avnp, in proxime sequenti solio scribit. Τη δε πεπέρτη τ ΦιλοσοΦιών ο Γαλιλαίος Ικδας ηγεμών καπέςη: ita ut hærefiarcha fuerit. Cùm hoc censu, quid quisque Judæorum stipendii Romanis penderet, quæsitum est, hic cenfus Judæis κατ έξοχω erat ή Σποχαφή, ut è Gamalielis oratione discimus, cu ταις ημέραις της δοτοχεαφής, quod nullo modo fieri potuisset, si quid ultra palam, quam ut publice notæ essent Judæorum facultates, in priori censu exquireretur. ideoque Josephus prætermisit, ut in quo nihil memorabile evenisset. Nec mirum ita diversos fuisse Census, cum in priori sub propriis erat regibus Judæa; in posteriori verò jam in provinciam redacta, seu potius Provinciæ addita, jure & legibus multum commutatis, securibusque subjecta, Judæ Galilæi & ejus Sectæ sententia, perpetua premebatur servitute. Inde procul dubio hic census Judæis audit namyeath, quicum ne confunderetur ille prior census, quum natus fuerit Christus, interjecit Evangelista Aυτη ή δοπογραφή πεώτη έγενεπ, CA-

CAPUT VII.

Part. 1ma. Sti Luca Kuelwig Straboni Kuelvig Homonadensium expugnator. Ubi siti Homonadenses. 2^{nda}. Ejus historia notior ex Tacito sacta: verumque ejus nomen ostenditur. 3^{tia}. De tempore, quo uxorem duxerit, noster Usserius contra Norisium desensus. 4ta. Ejus in Tiberium Rhodi agentem ossicia. 5ta. In comitatu Caii Casaris in Oriente, & quam diu. 6ta· Quando Homonadenses expugnarit, docetur.

DART.I. Sequentia verba ημρονεύοντος & Συρίας Κυρίωι's multum molestiæ viris doctissimis, multum offensæ infidelibus (ut Ecclesiastico Verbo utar) attulerunt. In diversam de iis sententiam iverunt priores, unde posteriores vitio dant & facrum Scriptorem falsi arguere non erubescunt. Et nunc ego post illos omnibus modis me doctiores meam sententiam jubeor proferre à Reverendo admodum Domino, cujus est imperare, ut meum parere. fiat ergo, quanquam timidus quorfum accidat aggredior. Primum autem, quis sit ille Cyrenius, cognoscendum videtur. Nemo paulo humanior dubitat, quin is sit qui, Strabone teste, Homonadensium castella fame expugnarit, quanquam ille, una literula mutata, propiùs verum, ut videbimus, Cyrinium vocarit. Homonadenses autem, ut ostendam ubi essent siti, erant Cilices. Strabo de Amynta rege qui ab illis periit. Lib.XII. p.392. aλλa διέφθεσεν αυτον οί κίλικες, εμβάλλουτα είς στο Ομοναδείς, κ εξ ενέδρας ληφθέντα. ne quis enim putet regem interfectum ab aliis Cilicibus, pagina infequenti scribit ¿ δ εν Αμιώτας τω μθο Κρήμναν ελεν: es ή τες ομοναθέας παρελθών, οι ενομίζοντο άληπότατοι, και καταςτές ήδη κύριος τ πλάς ων χωρίων, ανελών δε τον τύραννον αυτόν, εξ απάτης ελήφη Ala & & rue gives ywarms. & tow who chevor die Deegav. Situm corum in Cilicia ostendit Strabo narrans quare adversus eos expeditionem suscepisset Amyntas. p.392. τω 2 Αντιόχειαν έχων [Amyntas] τω wees τη Πιοιδία, μέχει Απολλωνιάδ & τ wees Απαμεία τη Κιδωτω, & τ παρωρείε τινα, & τω Λυκαονίαν, επειράτο τες όκ ε Ταύρε κατατρέχοντας Κίλικας κ Πισίδας τω χώρου τουτω Φρυγών έσαν Ε Κιλίκων, έξαιρείν, Ε πολλά χωρία έξειλεν δοτόρθητα στότερον όντα, ων κ κρηmva. Homonadenses ergo erant Cilices in Tauro, unde excursiones factitabant in eam partem regiæ ditionis, quæ Cili-

cum quidem erat Lycaoniæ contermina, ut Pisidæ in regiæ ditionis Phrygiam. Regionem eorum fic describit idem scriptor. p. 392. Εςι δε κ εφ' ύψηλοις & Ταύρε μέρεσι, κρημνοις αποτόμοις σφοδρα ε το σιλέιν αβάτοις, εν μέσω κοίλον κ εύρομον πεδίον, εις αυλώνας ωλάκε διηρημινίου. τέτο ή γεωργέντε, ώκεν ον πης ύπερκαμινώαις οΦρύσιν, η συηλαίοις. τα πολλα δί ένοσολοι ήσαν, κ κατέτζεχον των άλλοτρίαν, εχοντες ορη τειχίζοντα των χώρου αυτών. ex qua regionis descriptione videntur Homonadenses in Tauro habitasse, ubi Antitaurus ex Tauro surgens incipit ad Septentriones & Orientem excurrere. vide sis nostram Melæ Tabulam, Syriæ, Ciliciæ & Pamphyliæ. Confirmant quæ sequuntur apud Strabonem, Σιωαφας δί από τέτοις οίπε άλλοι Πισίδαι, ε οί Σελγας, οίπερ αποίν αξιολοywww T Hondw. hæc de fitu. Exeives de [Homonadenses, regia cæde nobiles] Κυρίνι Ενέρτορ γισε λιμώ, κ πτρακιαιλίες ανδρας εζωρέμοε, ε σεμώκισεν εις τας έγιος πόλεις των δε χώραν απέλιπεν ερημον τ ον ακμή. Tempus autem, quo Cyrinius expeditionem contra Homonadenses secit, non à Strabone designatur. Rex quidem Amyntas periit A.U.729. ut è Dione discitur Lib. LIII. p.514. ita enim in ejus anni actis scribit To of Apuoto πλουτήσωντις, & τοις παιρούν αυτέ των αρχων επέτρε τον, αλλ ες των ύπηχουν εσήραγε. κ έτω κ ή Γαλατία μ τ Λυκαονίας Γωμούον άρχοντα έχε, τα πε χωρία, τὰ οκ δ Παμφυλίας το προν τω Αμιώτα το συσγεμηθέντα, τω idiω νόμω [non, ut Stephanus & Leunclavius vitiose, νομω] απιδόθη. Ita Strabo in loco priùs citato non totum Amyntæ regnum recitat, sed quæ ejus partes abs Tauri latronibus Pisidis & Cilicibus vexatæ funt.

Part. 2. Quo minus autem eo anno quo mortuus est Amyntas, vel aliquo propè sequentium, Cyrinii in Homonadenses expeditio statuatur, facit Tacitus. Lib. III. c.48. Sub idem tempus, ut mors Sulpicii Quirinii publicis exsequiis frequentaretur, petivit à Senatu. Nihil ad veterem & patriciam Sulpiciorum familiam Quirinius pertinuit, ortus apud municipium Lanuvium: sed impiger militia, & acribus ministeriis Consulatum sub Divo Augusto; mox expugnatis per Ciliciam Homonadensium castellis, insignia triumphi adeptus; datusque restor C. Casari Armeniam obtinenti, Tiberium quoque Rhodi agentem coluerat. quod tunc patesecit in senatu: laudatis in se officiis, & incusato M. Lollio, quem auctorem C. Casari pravitatis & discordiarum arguebat. Sed cateris haud lata memoria Quirinii erat, ob intenta,

ut memoravi, Lepidæ pericula sordidamque & præpotentem senectam. hæc paulo quanquam longiora transcripsi; quæ singula, notior qui sit iste Strabonis Cyrinius, S. Lucæ Cyrenius, percurremus. Primum autem è Tacito discimus pleniori nomine esse Sulpicium Quirinium. ita omnes post Beroaldum & Rhenanum ediderunt usque ad Ryckium, & Lipsius defendit è Græcis, qui sunt Strabo, Stus. Lucas, ut vidimus, Josephus, & Dio. Restituit autem Ryckius veram lectionem, non hic modo, sed in aliis quoque Taciti locis, unde mota erat: & rectè, cum terminatio in ius gentem notet, quæ huic viro erat Sulpicia, alterum autem fit cognomen mendosè scriptum quali esset gentilicium; qualia apud Livium multa legebantur, priusquam ad suam integritatem ex antiquorum monumentis à Sigonio redacta funt. Nec deest quod hujus quoque cognomen probet, & rem decidat, infigne monumentum. Nummus enim, apud Hubertum Goltzium in Fastis p. 214. in una area circa . lupam Romulum & Remum lactantem, super quam montes septem, infra Tiberis, P. SVLPICIVS. P.F; in altera circum caput Dex, QVIRINVS III VIR præfert. Unde vix dubitandum quin apud Strabonem corrupte Kueinios legatur pro KyeivG, aut κυράνος: uti in alio Strabonis loco legitur, τκιλικίων δε πυλών Γαθέτηκε τὰ Μάζακα, postea Casarea Cappadocia di-Cta] odov huspav &, & & Kueirs spanneds [ita lego & interpungo. prius no spanonedov, nullo sensu.] Ala Tuávav. nama mémo de rhu odov Keitay Trà Tuava. Cilicias autem Pylas locum idoneum castris Quirini Homonadenses fame expugnaturi eorum situs ostendit. Certè apud Suetonium Tib. cap. XLIX. in omnibus Codd. de eo legitur : sat constat ---- condemnatam & generosissimam faminam Lepidam, in gratiam Quirini consularis pradivitis & orbi, qui dimisam eam è matrimonio post vigesimum annum veneni olim in se comparati arguebat: ut eundem virum esse videas, de quo Tacitus agebat. de Lepida autem plenius Tacitus eodem Libro c. 22.23. In Fastis quoque Siculis diserte, Μεωτάλα C Kyews. Esto Græcis usitatum cognomina Romanorum in ius subinde efferre, quoniam gentilitia sic apud eos definere noverant; non nunc agitur quid Græci erraverint, sed quid esset verum cognomen Romanum. Ut taceam apud D. Lucam non omnes Codices habere Kuplwis; sed quoidam Kupairs, quibus concinit versio vulgata, quæ Cyrino, aliæque nonnullæ; quosdam, ut Codicem Alexandrinum, Knpuvis: ex qua inconstantia de mendo suspicari licet: hæc & plura videsis in

Ryckii ad Tacitum animadversionibus. p. 37.

Part. 3. Suetonii autem locum proxime memoratum nequeo prætermittere, indicto quod nostrum Usferium ejus loci auctoritate scribentem Lepidam (quam Tacitus dicit à Quirino, dato libello repudii, accusatam ac damnatam A. U. 773.) Quirino nupsisse A. U. 753. prochronismi arguit Norisius p. 258. Cenotaphii Pisani: "Suetonius, inquit, rotundo numero usus est. "Nam cum Lucius Cæsar obierit, uti idem Usserius concedit "A. U. 755. qu' fieri potest, ut Quirinus destinatam eidem "Cæsari sponsam, adhuc superstiti surreptam uxorem duce-"ret". Quin & idem Norisius pagina superiore scribit Lucium, antequam eo anno Roma discederet, sponsalia cum Æmilià Lepida celebrasse, ejusque rei auctorem citat Tacitum: quoniam illa eidem dicitur destinata quondam uxor Lucio Cafari, & Divo Augusto nurus. Sed, quod pace tanti viri dixerim, ut mihi videtur, fragili quærens illidere dentem Offendit solido. Non enim ita negligens temporum notator est Suetonius, cujus ipse fidem in re Chronologica toties sequatur, ut tam disertum ejus testimonium ea verborum Taciti interpretatione eludatur. Annon multa destinata sunt quæ nunquam fiunt? Certe scribit Cæsar De Bello Civili Lib. I. c.33. Cæfar, frustra diebus aliquot consumtis, ne reliquum tempus omittat, infectis iis, que agere destinaverat, ab urbe proficiscitur, atque in ulteriorem Galliam pervenit. Annon potuit Augustus mutare animum, alia nuru & affinibus magis placentibus; & fic rejectam Lepidam, etiam Lucio superstite, uxorem ducere Quirinus? Atque ita herclè factum videtur. Neque enim, si non eam duxerat ante vernum tempus A. U. 753, ducere potuisset Quirinus ante vernum tempus A. U. 757. ut reverfus ad Tacitum mihi videor comprobaturus; quod qui convenire possit Suetonii verbis, dimissam eam è matrimonio post vigesimum annum veneni olim in se comparati arguebat, ut, pro anno decimo fexto, rotundo usus sit numero, nullus video.

Part. 4. Abs Tacito deinde discimus mortem ejus Sulpicii Quirini contigisse A. U. 774to. & quam carus suerit Tiberio, quem Rhodi agentem coluerat. Rhodum autem secessit Tiberius A. U. 749. Cum C. Casar sumsisset jam virilem togam,

ut testatur æqualis ferè ejus Velleius. Lib. II. cap.99. de quo suprà. Reversus autem est in Urbem, ut idem scribit Velleius, P. Vinicio Cos. id est, A. U. 755to. Qui autem Tiberium Rhodi agentem coluerat Quirinus? quæ illius in eum officia post mortem laudata? quomodocunque coluerat, haud palam factum esse, neque officia ejus in eum publica fuisse ostendunt Taciti verba, quod tunc (id est post ejus mortem) patefecit in Senatu Tiberius. Quare aliquid plus fuisse oportet, quam quòd, ut cæteri, pro Consule legatusve in transmarinas profectus provincias, visendi Tiberii gratia ad eum veniret. hoc enim ut nec fingulare in Quirino, ita neque celari potuit, ut in Senatu patefieri opus esfet. Illa autem officia, quibus Tiberium Rhodi agentem coluerat Quirinus, usque ad mortem ejus Senatui ignota, nobis etiam patefaciunt, nisi fallor, sequentia Taciti verba: laudatis in se officiis, & incusato M. Lollio, quem auctorem C. Ca sari pravitatis & discordiarum arguebat. Quanquam nihil aliud secessu devitavit Tiberius, ut ipse in literis post quinquennium ad Augustum datis apud Suetonium cap. XI. confessus est, quam amulationis cum Caio Lucioque suspicionem; sive, ut adulatorie Velleius Lib. II. cap. 99. ne fulgor suus orientium juvenum obstaret initiis; non tamen id quod devitaverat, effugit: namque, ut Suetonius cap.XII. privignum Caium Orienti præpositum, cum visendi gratia trajecisset Samum, alieniorem sibi sensit ex criminationibus M. Lollii comitis & rectoris ejus. Sed quorsum laudatio Quirini cum incusatione Lollii, quem auctorem C. Casari pravitatis & discordiarum arguebat? nisi si, ut Lollius auctor C. Cæsari pravitatis & discordiarum fuerat, ea in Tiberium Rhodi agentem officia apud eundem C. Cæsarem præstiterat Quirinus. Quæ autem eo tempore in eum officia apud C. Cæsarem præstare potuisset Quirinus? Audi Suetonium cap. XIII. Destinatum Augusto erat nihil super ea re [reditu Tiberii] nisi ex voluntate majoris filii statuere. Is forte tunc M. Lollio offensior, facilis exorabilisque in vitricum fuit. Permittente ergo Caio revocatus elt. quod autem Caius facilis exorabilisque in illum suit, & permisit ut in urbem revocaretur officiis Quirini acceptum retulisse videtur Tiberius. Officia autem, quibus Tiberium Rhodi agentem coluerat Quirinus, non poterant differri ad id tempus, quo datus sit rector Caio Casari Armeniam obtinenti. Seneca

cap. XXXIV. De Consolat. ad Polyb. hæc Claudium Imperatorem loquentem inducit: Caius Casar, divi Augusti avunculi mei filius ac nepos, circa primos juventæ suæ annos Lucium fratrem cariffimum fibi, princeps juventutis principem ejusdem juventutis amisit, in apparatu Parthici belli, & graviore multo animi vulnere, quam posted corporis, ictus est: quod utrumque piissime idem & fortissime tulit. Caius ergo Lucium fratrem amisit in apparatu Parthici belli, & antequam Armeniam obtineret, (ubi gravi corporis vulnere ictus est,) rectoremque haberet Quirinum ab Augusto sibi datum. Velleius enim Lib. II. c. 102. de Caio, Armeniam deinde ingressus, prima parte introitus prospere gessit; mox in conloquium (cui se temere crediderat) circa Artageram graviter à quodam, nomine Adduo, vulneratus, ex eo, ut corpus minus habile, ita animum minus utilem Reip. habere cæpit. Sed, ut idem scribit, c. 103. ante utriusque horum [tum Lucii, tum Caii] obitum, P. Vinicio Consule, Tib. Nero reversus Rhodo. Quare datus rector C. Cæsari Armeniam obtinenti Quirinus Tiberium Rhodi agentem colere non potuit; nulla erant ejus in Tib. apud Caium tunc temporis officia; idque plane docent Taciti verba: datusque re-Hor C. Cafari Armeniam obtinenti, Tiberium quoque Rhodi agentem coluerat. Non coluit; nam ea res jam præterierat, cum datus est rector C. Casari Armeniam obtinenti. Verba autem Tiberium quoque Rhodi agentem coluerat distinguenda sunt, non ut præcedentis periodi finis, sed sequentis initium.

Part. 5. Antequam ergo datus est rector Caio Cæsari Quirinus, antequam Caius Armeniam obtinuit, & ante Lucii Cæsaris mortem, Tiberium Rhodi agentem coluit Quirinus, præstitis in eum apud Caium Cæsarem officiis ab ipso Tiberio in Senatu laudatis: quod ut faceret, antea Quirinum in comitatu Caii Cæsaris suisse oportet, Roma profectum, ut videtur, una cum illo in transmarinas provincias, post mare apertum A. U. 753. & post ductam Æmiliam Lepidam uxorem ex Usserii rationibus, quo etiam tempore Liviam Drusi siliam uxorem duxit Caius, teste Dione apud Zonaram. Profectio autem Caii in Orientem rectè statuitur ab initio veris A. U. 753. ut è Velleio discitur. Ille enim Lib. II. cum c. 100. Juliæ, Caii & Lucii matris, ob libidines & adulteria in Pandateriam relegationem, ejusque violatorum pænas his verbis

narrare coepisset: At in Urbe, eo ipso anno, quo magnificentissimi gladiatorii muneris naumachiæque spectaculis, D. Augu-Stus, abhine annus XXX, se & Gallo Caninio Coss. dedicato Martis templo, animos oculosque P. R. repleverat, fæda dictu, memoriaque horrenda in ipsius domo tempestas erupit. subjungit statim initio cap. 101. Breve ab hoc intercesserat spatium, cum C. Casar, ante aliis provinciis ad visendum obitis in Syriam missus ---Scripfit Velleius Vinicio Consule A. U. 783. cui libros dicavit, abs cujus confulatus exordio ad exitum A. U. 752. triginta anni numerantur. Augustus, ut supra ostendimus, erat ultimum & tertium decimum Consul A. U. 752. Iniit autem Collega M. Plautio Silvano, teste Dione in Indice Auyses 70 1y'. Μ. Πλαύπ . Μ. ή. Σιλκανός. confirmante ara Larium in palatio Card. de la Valle, apud Gruterum p. CVI. 7. ubi in fronte est IMP. CAES. AVGVSTO. XIII. M. PLAVTIO. SILVAN. COS. Hinc Gallus Caninius Velleio memoratus Conful fuit suffectus Plautio Silvano. Augustus autem postremis imperii annis semestres Consules creabat, quod ex fragmentis Capitolinis colligitur. Exempli gratia in iis Consules A. U. 761. fic apparent.

M. FVRIVS.P.F.P.N.CAMILLVS SEX. NONIVS. L.F.L.N. QVINCTILIAN.

EX. K. IVL. L. APRONIVS C.F.C.N.

A. VIBIVS. C.F.C.N. HABITVS.

Consules autem A. U. 765. fic

GERMANICUS. C.... TI. F. C. FONTEIUS. C. F. C. N. AVGUSTI. N. CAPITO.

EX.K. IVLIS

C. VISELLIVS, C.F.C.N. VARRO.

Ita Julia posteriore parte anni U. C. 752. certè post Kal. Julias adulteriorum convicta ac damnata est: ut breve quod ab hoc intercesserat spatium, cùm C. Cæsar in Syriam missus, esset hiems, qua exierit Annus U. 752, inierit Annus U. 753. Caio autem proficiscenti in Syriam tres certè viros Consulares in consilium datos scimus; (an plures suerint haud scimus) primum, è Velleio & Suetonio, M. Lollium Cos. A.U. 733, quem veluti moderatorem juventæ silii sui Augustus esse voluerat Vell. lib. II. cap. 102; & austorem Caio Cæsari pravitatis & discordiarum arguebat Tiberius. Tacitus supra. alterum ex Tacito, P.

Sulpicium Quirinum. Cos. A. U. 742, post Lollii mortem datum rectorem Caio Casari Armeniam obtinenti, qui comes secutus Caium, Tiberium quoque Rhodi agentem coluerat; tertium, è Velleio, C. Marcium Censorinum Cos. A. U. 746. Primo & postremo, ut ipsi Caio, fatalis illa fuit expeditio. Velleius, ubi suprà; Quo tempore [quando cum rege Parthorum coit in Euphratis insula C. Cæsar] M. Lollii, quem veluti moderatorem juventæ filii sui Augustus esse voluerat, persida & plena subdoli ac versuti animi consilia, per Parthum indicata Casari, fama vulgavit. [unde forte Caius Lollio offensior Sueton. supra.] Cujus mors intra paucos dies fortuita, an voluntaria fuerit, ignoro. Sed quam hunc decessise latati homines, tam paulle post obisse Censorinum in iisdem provinciis, graviter tulit civitas, virum demerendis hominibus genitum. Ex tribus confiliariis duobus morte sublatis, abs tertio, qui supererat datusque ei rector fuerat, Caium suisse relictum ante mortem non hercle credo. Dies quâ Caius Cæsar decessit ex Pisana Inscriptione intelligitur; ibi enim inter cætera Coloniæ decuriones jubent: DIEMQUE. EVM. QVO. DIE. C. CAESAR. OBIT. QVI. DIES. EST. A. D. VIIII. K. MARTIAS. PRO. ALLIENSI. LVGVBREM. MEMORIAE. PRODI. Ex ejufdem Cæsaris Pisano monumento annus quoque mortis duplici Charactere defignatur. Etenim ibidem legitur: LIBELLO. REDDITO. IMP. CAESARI. AVGVSTO. PATRI. PATRI AE. PONTIF. MAXSIMO. TRIBVNICIÆ. POTEST. XXVI. quæ fere eadem infra in Lapide repetuntur. Ex prænotatis primus annus Tribuniciæ potestatis Augusti incepit A.U. 731. V. Kal. Julias; igitur A.U. 757. A. D. VIIII. K. MARTIAS. labebatur annus TRIBVNICIAE. POTEST. XXVI. usque ad diem V. Kal. Julias. Præterea nuntio mortis Caii Pisas allato IV. Nonas Apriles, eodem statim die funebres honores, ita uti in lapide scriptum, à Pisanis Colonis eidem decreti fuerunt, qua occasione sequitur; CONSCRIPTIS. QVAE. AD. IIII. NONAS. APRILES. QVAE. SEX. AELIO. CATO. C. SEN-TIO. SATURNINO. COS. FVERVNT. FACTA. ACTA. CONSTITUTA. SVNT. PER. CONSENSVM. OMNIVM. ORDINVM. Hi autem Consules inierunt Kal. Januariis A. U. 757. Itaque hoc monumentum non modo annum mortis Caii Cæsaris indicat, sed quum conjunctos exhibeat illos ConConsules cum Augusti Tribunicia Potestate XXVI, Tribunicias quoque ejuschem Imperatoris potestates rectè suprà à nobis constitui demonstrat. Quare cum satis certo, uti spero, ostendimus P. Sulpicium Quirinum à vere A.U. 753. ad ver A.U. 757. absuisse Roma in transmarinis provinciis & comitatu C. Cæsaris; ante eam profectionem, aut post eam, Emiliam Lepidam uxorem duxisse illum constat: posterius autem vetant Suetonii verba; dimissam eam è matrimonio post vigesimum annum veneni olim in se comparati arguebat; cum ab A.U. 757. ad A.U. 773. non nisi sedecim numerantur anni: pro quo, ut diximus, nemo, paulo qui est scriptor accuratus, rotundo usus numero post vigesimum annum scriberet: adeò ut ipse Norisius potius metachronismi, quam Usserius prochro-

nismi arguendus videatur.

Part.6. Tertium quod è Tacito discitur de Sulpicio Quirino, hæc verba continent; sed impiger militiæ, & acribus ministeriis consulatum sub Divo Augusto; mox expugnatis per Ciliciam Homonadensium castellis, insignia triumphi adeptus; datusque rector C. Casari &c. Nempe primo fuisse Consulem Sulpicium Quirinum: deinde expugnatis per Ciliciam Homonadensium castellis, insignia triumphi adeptum; tertiò datum rectorem Caio Cælari; adeo ut Homonadensium castellorum expugnatio fuerit post ejus consulatum, sed ante quam datus est rector C. Cæsari, & ut videtur ante prosectionem ejus cum Caio Cæfare. Consulem fuisse Sulpicium Quirinum A. U. 742. supra oftendimus. adeo ut Quirini expugnatio Homonadenfium multo post fuerit Amyntæ regis mortem A. U. 729, ut supra è Dione docui: profectionem autem cum Caio in transmarinas provincias A. U. 753. è Velleio probavimus. adeo ut decem anni intersint, quorum uni & forte alteri (quod Eκείνες --- Κυρίνι 🕒 εξεπόρ ησε λιμώ, ut Strabo) hæc Quirini expugnatio Homonadensium adsignanda est. Pro triumpho, qui honos omnium maximus stante republica semper habitus est, triumphalia ornamenta (insignia triumphi vocat Tacitus) Augustus decernere solitus est. Horum, ut levioris momenti, tempora in veterum monumentis non semper notantur; ut inde nihil nobis adjumenti sit ad certum ejus expugnationis tempus evincendum. no mox brevius spatium post consulatum yidetur subindicare. Nizolius citat è vetustissimis Ciceronis Editionibus in Catilinam I. 2. Nox nulla intercessit; mox interfectus est. Ita unus & alter annus, non plus intercesserat. Sed huic sententiæ refragari videtur Suetonius cap.XXXVI. Augusti: Auctor & aliarum rerum fuit: in queis --- ne magi-Stratus deposito honore statim in provincias mitterentur: quanquam non sunt idem mox & statim. no mox usurpabant veteres, aliquantulo, haud ita multo temporis spatio; no statim, nullo intercedente. At non tam auctor hujus rei fuit Augu-Itus, quam potius renovator. Anno enim U.C. 702. ex provinciarum obtinendarum cupiditate in gladios cædesque civium furente ambitu, ad cohibendum ambitum Senatus consultum factum est, ne quis prætorius, aut consularis intra quinquennium in provinciam ire posset: idque post etiam auctore ipso Pompeio (cui, cum ambitus nec finis reperiebatur nec modus, tertius consulatus soli delatus est) lege confirmatum eft. Dion Lib. XL. p. 147. de Pompeio; π π δόγμα το μικρον εμπεοωτεν χρομορον, ώσε σου άρχαντας οι τη σολει, μη σε σπερον τας έχω ηρεμονίας, πείν πεντε ετη παρελθαν, κληρδωθα, επεκύρωσεν. Senatus enim consultum definitæ erat potestatis; cum lege junctum, firmissimum; fine lege, infirmius, quam lex. Ex quo Senatus consulto & lege Pompeia ii ire in provincias coacti sunt, qui in eas ex prætura aut confulatu non iverant. Inter quos fuit M. Cicero Cos. A. U. 691. tunc autem Ciliciam fortitus, ut omnes norunt qui in Cicerone non funt hospites. Ejus Senatus consulti in altero in eandem sententiam sequentibus Cols. facto mentionem facit Cælius Ep. VIII. ad Ciceronem his yerbis: quos eorum ex S. C. cum imperio in provincias pro prætore mitti oporteret, & infra, quos ex S. C. in provincias ire oporteret, id est, post quinquennium è Magistratus deposito honore. hoc autem S. C. & legem ab Augusto revocata patet, ex eo quod tempus ab iis definitum iple observaret. Dio. Lib. LIII. p.505. de Augusto Remp. constituente A. U. 726. xown ने में मर्याण वर्णांड वेमानुकृतिक धार्मिश्य कटले महामह हम्बी मह के दे। मन wooder aggay κληρείδαμ. adeo ut hoc non in postremis esse credam, quare scripsent Velleius de Augusto Lib. II. c. 89. restituta vis legibus. Quare his perpensis, unaque Taciti verbis confulatum sub Divo Augusto, mox expugnatis per Ciliciam Homonadensium castellis, insignia triumphi adeptus; facile adducor ut credam, missum esse Quirinum Homonadensium caftella

stella expugnatum A. U. C. 748; ut mox sit, simul atque legibus permitteretur. Quum autem anno sequenti A. U. 749, Tiberius, ut supra ostendimus, Rhodum secessit; facilè potest sieri & verisimile est, Quirinum, expugnatis Homonadensium castellis, dum reverteretur in Urbem, honoris & obsequii causa Tiberium Rhodi agentem invisisse. Siquidem Velleius Lib. II. c. 99. de Tiberio scribit: Illud etiam in hoc transcursu dicendum est, ita septem annos Rhodi moratum, ut omnes, qui pro Consulibus legative in transmarinas prosedi provincias, visendi ejus gratia ad eum convenientes semper privato (si illa majestas privata unquam suit) sasces suos submiserint, sassique sint otium ejus honoratius imperio suo. Sed si isthoc modò secerit Quirinus, quod omnes cum imperio fecerint; si non alia erant ejus in Tiberium officia; non esse cur adeò præter cæteros Quirinum laudaret Tiberius contendo.

CAPUT VIII.

Part. 1ma. De Quirino Syria praside ejusque Censu Josephi testimonia expenduntur. 2da. Ad dissicultates inde natas adversum S^{ti} Luca auctoritatem expediendas qua melior nobis videatur via. 3^{tia}. Primum etiam Censum nascente Christo in Judaa habitum abs Quirino probatur.

ART. 1. De Quirino, inquies, multa, nimis multa: cæterum de Censu Quirini, tum Strabone, tum Tacito silentibus, verbum nullum; ad quem jamdiu tempus est ut accedam. Josephus ergo omnium optimus (Canonicis exceptis) rerum Judaicarum scriptor in fine Lib. XVII. scribit & 3 Apχελάε χώρας ὑωστελές ως συεμηθώσης τη Σύρων, πέμπετα Κυρήνιο των Καισαρω, άνηρ ύπατικός, δποτιμησομύρων τα έν Συρία, και τ Αρχελάν Σστοδωσόμθη οίκον. Hic Κυρήνι (qui, in aliquibus Epiphanii libris Cyrinus ut monet Hudsonus, Josepho avne unannos Confularis, nequit alius esse ac P. Sulpicius Quirinus; cum neminem alium exhibent Fasti Cyrenium) mittitur abs Cæsare, ut Censum agat in Syria, & Archelai vendat bona; Archelai ethnarchia facta tributaria & Syriæ addita. En Quirinum Cenfum agentem in Syria, addita Judæa! Sed Cenfum, qui post Archelai exilium A.U. 759. ut docuimus, actus est. Idem tradit Josephus initio Lib. XVIII. κυρήνι τ κις τω βελω F 2 swdσιμαρομθρών άνηρ, τους τι άλλας άρχας θπιτεπλεκώς, κ Δρά πασων όδεύσας υπατος γενέωση, τα τε άλλα αξιώματι μέγας, στω όλίγοις όπι Συρίας παρίω, των Καισαρος δικαιοδότης τη έθνης απεςαλμίνος, Ε πμητής των έσιων γενησομθρος. Κωπώνιος τι αυτώ συγκαταπεμπετα, πάγματος τ ίππεων, ηρησομορος Ικδαίων τη θπι πασιν έχκσια. σταρίω ή κ Κυρήνιος είς τω 18δαίων σεοθήκων & Συρίας γροιθύων, Σποπμησομβρός τι αυτών τώς έσιας, η Σποδωσιώνος τα Αρχελάε χρηματα. unde discimus præterea Præfectum Syriæ esse Senatorem & Consularem; Judææ equitem cum plena potestate, sed sub præsecto Syriæ. Axaudons dicitur Præfectus in pacata Provincia, ubi nihil aliud ferè negotii erat quam conventus agere & jus dicere; idem tamen, ubi bellum erat gerendum, spampis. Sic Strabo de Cæfaris in Hispania provinciis agens Lib. III. p. 115. Casaubonianæ Editionis: Η ή λοιπη Καισαρός ές, πεμπον.) δ' απ' αυτέ δύο πεισδωνή [legati Cælaris] σρατηγικός τι κ ύπατικός. ὁ μθύ σραπημικός [prætorius] έχων σων αυτώ πεισ ωτών [legatum legati] δκαιοδότης ων Λυστανοίς τοις ωρακαμθύοις τη Βαιτική, και Σίστανεσι μεχει & Δεείε ποταμέ κ τ εκβολών αυτέ. utpote pacatioribus. neque opus est cum Casaubono legere δικαιοδοτήσων. τώτι άλλα άξιώμαπ μέρας dicitur Quirinus, utpote præter magistratuum honores infignia triumphi adeptus, datusque rector C. Cæsari. Quæ postrema res quanquam ei male cesserat, Caio ex accepto in Armenia vulnere mortuo, non tamen ideo Quirinus infensum habuit Augustum, qui ei tantam provinciam biennio fermè post regendam dedit. Quippe æquus Princeps culpam ejus rei in ipsius juvenis temeritatem videtur contulisse. Velleius enim de Caio Lib.II. c.102. Mox in conloquium (cui se temerè [et ut patet, contra confilium Quirini] crediderat) circa Artageram graviter à quodam, nomine Adduo, vulneratus. Tertium denique ex hoc loco discitur, quod post actum in Syria Censum (ut videtur) ipse præsens Quirinus in Judæa, ut suæ provinciæ addita, quanquam præfectum habuit Coponium, hunc Censum egit, ut & quæ Archelai fuerunt vendidit. Censum ab eo finitum, suprà ostendimus, antè Septembrem A. U.760. quo tempore, Joazaro depulso, maximum pontificatum Anano mandavit Quirinus. Lib.XVIII. c.2. p.794. ea potestas etiam in Judæam fuit Syriæ præsidi. Quartus Josephi locus, ubi mentio occurrat hujus Quirini, est Lib. VII. De Bello Jud. C. 8. P. 1313. Ἐλεάζαρος, ἐπόρουΦ Ἰέδα Ε΄ ωκόσαντος Ἰεδώων σόκ òli-

oxives, ws recurrence definaments, un missay ras moreapas, our Ko ρήνι στιμητής eis τω Ικδαίαν επέμφθη. Gamaliel in actis Apost. dixerat isdas o Γαλιλαίος, ου ? ημέραις & Σοποχαφης, - απέρησε λαον iκανον οπιτω αυτέ. Ad quæ verba hic Josephi locus vice commentarii este potest: αν τημέραις τ δοποχαφής του Κυρήνιος πμητής είς τω 'Ικδαίαν επεμφη. Joseph. απεςησεν --- οπίσω αυτέ] το είσας μη πικοθαι τας Σποχεαφάς. Joseph. λαον ίκανον] 18δαίων σοκ ολίγες. Joseph. Notanda autem sunt verba κυρήνιος πμητής είς τω 18δ αιαν επεμφθη: unde patet, Quirinum ipsum præsentem in Judæa Censum egisse mandato Cæsaris; credo, quo facilin's auctoritate viri propter magistratuum honores, 72 7 and αξιώμαπ μεράλε, Census iste, ex quo tributa erant pendenda more Romano, novum & inadfuetum Judæis onus, fine motibus & tumultu perageretur. Ex omnibus his Josephi locis simul sumtis satis constat, Censum, de quo Josephus agat, esse Censum in Gamalielis oratione nomine of Dange Ons; diverfum vero ab eo, cujus tempore Dominus noster Jesus natus est, quippe qui sub Herode Magno natus sit; hic autem Census post Archelai filii exilium actus: hunc denique posteriorem Censum egisse Quirinum Syriæ præsidem.

Part. 2. Qui autem Αύτη Σπογεαφή (quæ nascente Christo suerit & ημέρωις ηςώδε & βασιλέως, ut Matthæus, nè dicam A. U. 747.) η Σπογεαφή πεώτη έγένετο ηγεμονεύοντος τ Συρίας Κυρωίε (qui non erat præses Syriæ, ut è Josepho vidimus, nisi post

Archelai exilium A. U. C. 759.) sicut diserte scribit S. Lucas? Hunc ut nodum solvant, concilientque Lucam Josepho, multi viri docti superioris atque hujus sæculi, interque eos Criticus longe doctissimus Perizonius, sic Lucæ verba intelligunt; quasi newith in superioris estet acompa inservisionus; atque ita juxta eos totum Comma reddi potest 2 (Hic Census erat, qui priùs habitus est quam præerat Syriæ Quirinus.) Sed cur ad Herwartum, qui Novam & Veram Chronologiam Monachii edidit A. C. 1612. ut primum auctorem, hæc textus allati interpretation reservatur pullus video. sum Theophylacus Bulgarorum

tatio referatur nullus video; cum Theophylactus Bulgarorum Archiepiscopus, A. C. 1070. clarus, in Commentariis in quatuor Evangelistas his verbis interpretatur τεπει περίες ήμω-

νεύοντος, ήγεν πεόπρον η ήγεμόνου τ Συείας Κυρήνιος. Adde quòde Commentaria ista à Chrysostomo & aliis antiquis Scriptoribus

non ea sit novitas, quæ putetur: an verior sit, quam nova non ausim confirmare, priusquam exempla, quæ ad eam probandam addensentur, perpendero: quod priusquam sacio, magis è re nostra esse judico, quo clarior hisce tenebris lux assulgeat, quid primæva Ecclesia de eo loco senserit, & ut certum scimus quis posteriorem Censum egerit, an & aliquid satis sirmi de eo, qui primum in Judæa Censum habuerit, investigari

possit, quærere.

Part. 3. Ex viginti itaque viris, quos alios aliò per Orbem Romanum missos suprà ostendimus, qui in Syria & Judæa Cenfum illum habuerit nostrum est exquirere: quo cognito, quantum ego intelligere possum, non longius aberit ea, quam quærimus, vexatissimi hujus loci vera interpretatio. Sed ubi quæram? aut quò nunc primum intendam? Ad vetustissimum aliquem priscæ Ecclesiæ scriptorem abeo. Nam de inveniundo in profanis scriptoribus, qui de cæteris undeviginti viris nominatim, & ve, sperare esset operam ludere. Neque apud Ecclesiasticos scriptores expectandum erat ut inveniretur, nisi Domini nostri Christi natalia notum fecerant. Vetustissimus ille priscæ Ecclesiæ scriptor, cujus testimonio totum hoc inniti volumus, est Justinus Martyr; de rebus patriæ suæ, utpote Samaritanus, testis advocatus; non rudis & indoctus, ut in omni disciplina Philosophorum versatus; natus sub Domitiano A. C. 89. cum S. Lucas scripsisse putatur A. C. 64. ita non plus quinque & viginti anni interfunt inter tempus quo Lucas scripserit & Justinus natus sit; ut eo tempore non potuerit Ecclesia non sentire, quid in illis verbis sibi vellet Lucas, nec Justinus esse ignarus. Ille in Apologia II. p. 58. Editionis Sylburgianæ fic scribit: κώμη δε τις [Βηθλεεμ] ετίν εν τη χώρα 18δαίων, απέχεσα σαδίες τριακοντα πέντε Ιεροσολύμων, ον ή εχυνήθη Ιησές Xeisos, ws kay mader dunade on T Drogea Dav T sevo whow dhi Kupyvis & ULETIPS EN 18 daia newes sevoul pou Intreons. Illas Dong Que five tabulas publicas, ad quas de Jesu Christo in vico Bethleem nato provocat Justinus, elle Census habiti quo tempore natus fit Christus, nemo non, ut opinor, fatebitur. At is habitus est, teste Justino, abs Quirino; on T Dongea Quiv T perophian Thi Kuelwis --- quod posterius reddi potest ad censionem Quirini. Quirinusergo erat inter viginti viros, quos Augustus ad Censum habendum per Orbem Romanum milerit; & is è viginti Viris,

viris, qui in Syria, primumque illum in Judæa, Censum habuerit. non solum posteriorem præses Syriæ egit. Non potuit autem falli in ea re, nec fallere eos, ad quos scripserit; cùm folerent ii, qui haberent Censum, nomina eorum, quorum Censum haberent, in tabulas referre (sonyegoas vocat Justinus;) hæque tabulæ duplices essent; quarum unæ Romæ, alteræ in eorum urbibus, aut oppidis, qui cenferentur, affervabantur; & primum publice proponerentur, deinde in Archivis, ubi inspectandi erat copia, reponerentur. ideoque ad eas ut maximæ & incorruptæ fidei testes provocat ws kay ua Seiv διώαθε οπ τ Σπιγεαφών τ γρομθρών οπ Κυρωίε Justinus, ad Antoninum Pium Imp.M. & L. Cæfares, Senatum Populumque Romanum Apologiam scribens, quos non ausus esset fallere, adeo ut Quirinum hunc etiam primum in Judæa Cenfum habuisse. non tam Justini, quam ipsarum tabularum Christo recens ac penè statim nato confectarum fide innitatur. Unde conficitur Lucæ verba Αύτη ή Σοτορεαφή πεώτη ερενετο ήρεμονεύοντος & Συρίας Kuplwis ita intelligenda, quafi essent, Hic Census primus erat, quem habuit — Quirinus; ut Kuplwis videri possit esse Genitivus posterioris Substantivi, qui regatur à priore Substantivo ή δοτογεφοή; ni forte vetent quæ intersunt verba ήγεμονεύοντος τ Eugias.

CAPUT IX.

Part. 1ma. Quàm malè inter se coharere putantur S. Lucas & Justinus Martyr. 2da. Quâ cum potestate in Syriam venerit ad primum Censum habendum Quirinus. 3^{tia}. In hâc re clarissimorum virorum errores. Quirini honorum in transmarinis provinciis Summa. 4ta. Quo nomine dignitatis ad primum in Syria Censum habendum venerit Quirinus. 5ta. 174µov Lwr & Evelus non in propria ac communi vocis notione ab S. Luca usurpatum. 6ta. Quo sensu ab eo usurpetur.

PART. 1. Atque hic certe non cohærere inter se putantur S. Lucas & Justinus Martyr: quorum alteri Quirinus, dum illum Censum haberet, ἡμωνεύων & Συρίως; alteri Romanus cu isdaia πρώπες μεύμλη πίπεροπες audit. Diversæ enim erant eo tempore Syria & Judæa; Syria provincia, Judæa regnum, sed intra sines Syriæ: diversæ etiam potestatis recto-

res in puòs & Tringon . Ut enim in libera Rep. S. P. Q. R. provinciis præerant Proconsules vel Proprætores, qui fibi adjunctos haberent Quæstores dignitate proximos, sed longè inferiores; ita in suas mittebat provincias Cæsar Augustus Legatos pro prætoribus, qui Proconsulum locum obtinebant ac legionibus præerant; ii autem adjunctos habebant Procuratores qui proquæstoria dignitate eas sub se provincias administrarent. illi Græcis propriè oi nemoves, & (ut suprà vidimus) Aконовоты: hi In reomi erant. Sic, cum post Archelai exilium postea Quirinus in Syriam missus est legatus pro prætore A-Randotys & Edves, Coponius, qui una missus est cum imperio in Judæam, ut suprà vidimus, procurator Trirpoms missus est. Jofephus De Bello Judaico Lib. II. c. 8. p. 1060. τ δε Αρχελάκ χώρας εις επαρχίαν ωθιγεαθείσης, Επίτροπος τις ίππικης ωρά Ρωμοροις τάξεως Κωπώνι Θ πεμπετα, μέχρι τε κθείνειν λαδών το 3 ο έ Καίσαρ Θ Exeriar. Ita Quirinus, qui à S. Luca de Censu, quum nasceretur Christus, habito agente, dici videatur Syriæ, id est totius nacuar seu legatus proprætore, ab Justino de eodem Censu agente dicitur in Judæa, id est in parte tantum drirpoms seu procurator. At Quirinus eo tempore neque à neus seu legatus pro prætore Syriæ erat, sed Sentius Saturninus, ut ex Tertulliano suprà vidimus ad eosdem Census provocante; neque à Trizeomos seu procurator, sed Volumnius, ut mox videbimus, cum in cætera Syria, tum in Judæa. Quid est etiam quod de Quirino scribit Justinus τε ύμετορε οι Ικδαία πεώτε χνομθύε θπίροπε? Si wewits de tempore sumitur, falsum est. Romanorum in Judæa primus fuit procurator Antipater Idumæus ab Julio Cæsare præpositus. Josephus Lib. I. De Bello Judaico. c. 10. p. 979. Of [Αντιπατρος] επί τω πμήσων [Καισαρι] το μετρον της πμης θεμθυος, πάσης επίτροπος Ικθαίας Σποθείκνυτα --- & in Antiqu. Jud. Lib. XIV. c. 8. p. 622. Téres Avrimarps minoupolis con loyes, Καίσαρ Υρκανον μου Σποδεικνυσιν αρχιερέα, Αντιπάτρω δε δίδωσι δυνασείαν, li auns weapeny, τετε δε επ αυτώ πιησαμθύε [ita lego ex priore loco in Libro de Bello Jud. confirmantibus MSS. Lugd. Bat. Vossianis.] Thui ne low, Emit pomov autor Directen vuoi of 18 daias. At negabis fortè hunc Idumæum Romanorum in Judæa primum fuisse procuratorem, τ υμέπεον ον Ικδαία πρώτον γενόμθρον θπίτροmy. imo Romanorum in Judæa primus fuit procurator & ipse Romanus. Josephus Lib. De Bello Jud. I. in fine capitis superioris & proximè antecedenti pagina de Julio Cæsare scripserat, αὐθις δὲ καπαςησάμθυσς πὰ καπὰ τΙω Αιρυπίον, ὡς ἐπανηκεν εἰς Συρίαν, πολιτεία πε αὐτὸν [τ Αντίπαθρον] τῆ ρωμφόων ἐτίμησε χὰ ἀπελεία, — & in Libro Antiq. Jud. XIV. in eadem pagina qua prius, Καπαλύσας μέντοι Καισαρ μξ χρόνον τ πόλεμον, καὶ εἰς Συρίαν ὑποπ λεύσας ἐτίμησε μεράλως, Τρκανῶ μθι τΙω ἀρχιερωσιώνω βεβαιώσας, Αντιπά-

τρω δε πολιτείαν ον Ρώμη δες, κ απέλααν παιταχέ.

Part. 2. Ad has verò difficultates expediendas, antequam conemur Sacrum Evangelistam & Sanctum Martyrem alterum alteri conciliare, explicare & defendere; opus est scito, qua potestate, & qua dignitate in Syriam venerit Quirinus. Nam neque à ήγεμων, neque à θπίτροπος venit. Venisse autem patet cum potestate Censoria, diversa ut puto, tum à potestate legati pro prætore, qui magistratus erat cum imperio, tum à procuratoris. Ita Romæ diversi erant Magistratus Censores, tum à Consulibus & Prætoribus, tum abs Quæstoribus. Censoria autem potestas Quirini videtur fuisse, quæ Censorum Romæ, ubi erat Magistratus ordinarius, ut in provinciis extraordinarius. Censor autem, (ut scribit Varro de Ling. Lat. p. 22. Editionis Scaligerianæ) ad cujus Censionem, id est, arbitrium, censeretur populus. Neque aliam fuisse potestatem Quirini eo tempore in Syria & Judæa, ut neque cæterorum viginti virorum in aliis Romani Orbis partibus, credo. Quæ autem fuerit dignitas Quirini cæterorumque viginti virorum in provinciis, cuivis facile est noscere è dignitate Censorum Romæ, qui erant inter majores Magistratus, tantummodo Consulibus summis Magistratibus inferiores, Quæstoribus, qui minores erant Magistratus, longè superiores. Hoc ex eo patet, quòd Quæstura erat primus urbanus Magistratus, cum Cenfores non nisi ex Consularibus fiebant. Ita Consularis erat Quirinus, qui Consul, ut dixi, fuisset A.U. 742, quales suisse cæteros Viginti Viros existimo, cum procuratores non erant nisi Equites Romani; qualem vidimus suisse Coponium procuratorem Quirino legato proprætore Syriæ A.U. 760. Libro de Bello Jud. II. Επιτροπές τις ίππικης ωθος Γωμούρις τάξεως Κωπώνιος πέμπετα ---- & in libro Antiq. Jud. XVIII. de eodem, τάγματος τ iππέων. Strabo Lib. III. pag. 115. cùm dixisset, Cæsaris in Hispania provincias Lusitaniam & Tarraconensem legatis ab eo missis parere, illam prætorio, hanc consulari, ad-

dit: Είσι ή κ θπίτροποι & Καίσαρ Φ, ίππικοι ανδρες, οι Μανέμοντις τα χεήματα τοις ερατιώταις eis την διοίκησιν & βίε. Nec mirum, cùm ipfi Quæstores Senatus Populique Romani non erant nisi equites: quod ex eo potest probari, quod maxime, qui magistratus cepissent (dedit autem Populus Romanus eos Magistratus) in Senatum legi consueverint. Unde illud est Ciceronis in Oratione de Signis cap. II. p. 202. cum de Senatorio loquitur Ordine; populi Romani beneficio nos in hunc Ordinem venimus. Quæstura autem primus urbanus fuit Magistratus, & gradus ad Senatorium ordinem; ut annus Senatorius fuerit is, qui Quæsturam sequeretur. Idque, ni fallor, confirmat Cicero in Philippica V. Cap. 17. p. 723. qui de Octaviani præmiis differens ita censet: ob eas causas Senatui placere, C. Casarem, C. F. pontificem, propr. Senatorem ese, sententiamque loco pratorio dicere; ejusque rationem, quemcumque magistratum petet, ita haberi, prout haberi lege liceret, si anno superiore Quastor fuiffet. Postrema Strabonis verba οἱ Δίανέμοντες τὰ χρήματα τοῖς spanieras eis τω διοίκησην τε βίε planè probant id, quod diximus, nempe hos Jarpones revera fuisse id quod Quæstores in provinciis S. P. Q. R. hoc enim datum esse Quæstoribus negotii ostendit Polybius in Libri VI. excerptis p. 641. ubi de potestate Senatus agitur: έπε χ eis τας κατά μέρ χρείας έδεμίαν ποιείν εξοδον οί παμίαι διωανται χωρίς των τ συγκλήτε δογμάτων, ωλάυ των είς τες υπάτες. Ubi πεμία funt Quæstores ærarii: nec provinciales sumtum facere poterant, nisi proconsulibus & proprætoribus eorumque justu. Quin & ab hoc negotio maximè nomen traxerunt. Varro De Lingu. Lat. Lib.IV. p.22. Questores à quarendo, qui conquirerent publicas pecunias, & maleficia, que triumviri capitales nunc conquirunt: ab heis postea qui quæstionum judicia exercent, Quæstores dicti. quod aliquando faciebant provinciales. Cicero in Divinatione in Cæcilium c. 17. pag. 332. Ubi hoc Questori Cacilio --- nuntiatum est, vocari ad se Agonidem jubet: judicium dat statim, si pareret &c. Sed hic judicium dare putatur mandatis prætoris Verris (utpote quæstor Lilybætanus, cum prætor cum altero quæstore Syraculis degeret) qui tamen postea hoc factum judicium improbavit & rescidit. Sic mandatis Cæsaris in Syria, ut mox videbimus, cum legato proprætore Volumnius procurator judicium exercebat adversus Herodis filios: sic in Judæa Syriæ adaddita provinciæ procuratores, ut sacræ docent literæ, judicia exercebant. Quirinus ergo in Syria dignitate longè antecedebat procuratorem, iple tamen infra Sentium Saturninum legatum proprætore, qui proconsulis locum in provincia obtinebat, & consulari erat dignitate. Quin & Censoria potestas indigebat ope Consularis potestatis, quo magis valeret, & populus ad Censum venire cogeretur. Censoria potestas tantum erat in bona hominum, in ipsos consularis erat potestas. Unde scribit Zonaras Annal. Tom. II. p. 29. Editionis Wolfianæ. Τ΄ μέντοι μη δοτοχεα αμβίων τας έσιας εν τας δοτογεαφαίς, και έαυτες, πες ων εσίας οι πμηπά, αυτες δ, έκεινες οι ύπατοι θπίπρασκον. Quare si qui in Censu, dum haberetur, nomina profiteri recufarent, si quis inde tumultus populi oreretur, illos vi cogere, hunc armis compescere erat legati pro prætore. Ad hæc accedit, quod senior consularis erat Quirino Sentius Saturninus, ut qui Col. fuerat A. U. 735. septem annos ante Quirinum, & egregius Consul. Vide de ejus consulatu præclarum Velleii æqualis testimonium Lib.II. toto cap.92. longius quam ut hic exicribi possit. Scimus autem, eam fuisse seniorum Consularium dignitatem, ut in rogandis sententiis in Senatu Romano, ex more antiquo & jure, consularium vetustissimi pro cujusque ætate rogati fuerint, ut ostendit Dionysius Halicarnass. Antiqu. Rom. Lib. VI. in principio c. 68. Mette 78τιν ανίσωνται καθ ήλικίαν καλεμθροι οί τω υπατικώ εχηκότες αρχίω. adeo ut Quirinum Sentio Saturnino in sua provincia præpofuisse Augustum mihi quidem hercle, vel hoc solo argumento, non fit verifimile.

Part. 3. Atque hæc dicta sunto de Quirini, ut unius ex viginti viris, in Syria potestate & dignitate; de qua dubius scripsit Usserius: item quæ essent partes in hoc primo Censu habendo Sentii Saturnini legati pro prætore; adeo ut Tertullianus scripserit, uti supra diximus, Census actos sub Augusto in Judæn per Sentium Saturninum; quem adjunctum Quirino haud dubiè censet Grotius; & Quirino in hac re Census exfequenda subordinatum facit Norisius; scilicet ob recentem victoriam, bello contra Homonadenses feliciter consecto, tota Asia celebrato: quod tamen bellum pro nostris rationibus non erat ante annum sequentem, & post hunc Censum consectum. Id quo faciliùs sciri possit atque accipi, eaque, quæ de

eo diximus, in memoriam revocentur; summam Quirini honorum in transmarinis provinciis ordine temporis, ut quoque auctus sit, faciemus. Post Consulatum in Urbe gestum A.U. 742, illum è viginti viris ad Censum habendum in Syria provincia Judææque regno A.U. 747. missum statuimus. Interim cùm Homonadenses Pisidiam, Isauriam, Lycaoniam, & Asperam Ciliciam, Archelai Cappadociæ regis ditionem populabundis agminibus frequenter infestarent, Augustus Quirinum, jam ex Syria Censu habito domum redeuntem, eosdem cum exercitu, cui & auxiliares copias Archelaus addidit, debellare jussit: undè ille, eorum castellis diuturniori obsidione expugnatis, infignia triumphi adeptus. mox Æmilia Lepida ducta uxore, A. U. 753. cum Caio Cæsare prosectus est in Orientem: & post M. Lollii moderatoris ejus juventæ mortem A.U. 755, Caio datus rector A. U. 756. eoque mortuo A. U. 757. ad Urbem rediit: unde post Archelai Ethnarchæ exilium A.U. 759. tertio venit in Syriam legatus pro prætore, Censumque egit secundum A. U. 760. eo amplior factus, quod imperio proconsulari jam accesserat dignitas censoria, qua in priori Ceniu caruerat legatus pro prætore Sentius Saturninus. Sed hoc procul dubio factum est, quod antea in ea provincia Cenlum egerat Quirinus, & ex hoc Censu ab Judæis tum primum Syriæ additis provinciæ tributum erat pendendum.

Part. 4. Quo autem nomine dignitatis, cum primum in Syriam ad Censum habendum venit, propriè appellandus esset Quirinus, si quæratur, docuit Josephus locis supra citatis, ubi de Censu Quirini secundo agit: in Antiqu. libro, κ πμητής τ Boiav gernoo wwo. in Libro de Bello Jud. on Kughri Thuyth's eis τω Ικοαίαν επέμφη. Nempe πμητής erat proprie dicendus. Sed ex quo tempore Syria cedere Tigranem Armenium coëgit Pompeius A. U. 688, eaque facta est stipendiaria & Romanorum provincia, nullos alios viderat rectores ordinarios, nullos alios norant finitimi Judæi, præter Proconfules & Quæltores sub republica; sub Augusto legatos proprætoribus & procuratores, id est, ut diximus hemovas & Initeones. Ante id tempus, quo natus est Christus, nullus est Census in Syria habitus, nemo erat qui cum dignitate censoria in eam mittebatur: ignotum illi provinciæ nomen muntis. Non mirum est igitur, si Quirinum cum extraordinaria potestate missum, &

ad novum & inadsuetum opus agendum, alii ἡμμόνα, alii ਜπισεοπον vocarent, notis & adsuetis provinciæ rectorum nominibus. Sed illi rectiùs, utpote propiorem dignitate τῶ ἡμμόνι,

quam τω θπιτεόπω, uti oftendimus.

Part. 5. Secundum Censum egit Quirinus & nyepar of Euglas. Primum autem Censum habuisse dicitur à Sio Luca na pepaveu av & Sue jas. Quod participium quis non demum videt non esse usurpatum propria ac communi ejus vocis notione? Usus enim earum vocum vulgo est, ut ii, qui sub alicujus imperio fint, eum hypeniva agnoscant. Ita universo imperio Romano Imperator erat haruw; unde Lucas capitis sequentis initio Ev έτει ή πεντεκαιδεκάτω τ ηρεμονίας Τιβερίε Καγσαρος: Josephus suprà dixerat, ubi de Philippi morte agitur, & Tibeeis apxns. Syris autem legatus pro prætore erat ipemov; quamquam ad arbitrium Imperatoris ad eos missus, ab iis revocatus est. Sic apud Josephum De Bello Jud. Lib. I. c. XX. p. 1006. 01 3 27 0000ρωνα τ ηγεμόνα τ Συρίας κατα Φυγόντες εδεή τησαν δηλωσας των συμΦοegiv αυτών καίσας. Hic Varro erat legatus pro prætore Syriæ, ante missum ed A. U. 731. (teste Dione L. LIII. p. 518.) Agrippam. & de eadem re Antiquit. Jud. Lib. XV. cap. X. p. 696. κακώς δη παρχοντες οι πλησιόχωροι Ουάρρων & κατεδόων & τότε ηρεμονεύοντος, κ ρεάφαν ήξίεν Καίσαρι & Zluod ώρε τω admiav. ita ήρεμονεύων proprie dicitur & imprimis à ήγεμών. Judæis autem procurator suus sive imireon & erat nyeuw, quanquam erat tantum eques Romanus, & iple plurimum sub imperio legati pro prætore Syriæ, ut suprà vidimus. Ita Lucas cap. XX. v. 20. iva θπιλάδων) αυτέ λόγε, es το σε ad εναι αυτον τη άρχη C τη έξεσία ε ήγεμεvos. id est, Pontii Pilati procuratoris Judææ. & in Act. Apost. c. XXIII. v. 24. Κτίνη τε το βαςησα, ίνα θπιδιδάσαντις τ Παύλον Δίασωσωσι τους φήλικα τηρεμόνα. & V. 26. Κλαυδί Αυσίας τω κοατίς ω ηγεμόνι φήλικι χαίραν. & V. 33. Οίπνες ασελθόντες ας τω Καισάρειαν, κ αναδούζες τω Επισολω τω ηγεμόνι, παρέςησαν Ε τ Παύλον αίντω. V. 34. Ανάγνες δε ὁ ήγεμων, --- & cap. XXIV. V.I. οίπνες ενεφάνισαν τῶ ήγεμονι κατὰ τῶ Παύλε. &cap. XXVI. V.30. Καὶ τοῦ τα ἐκπόντος αυτή, ανέξη ο βασιλεύς κ, ο ηρεμών ήτε Βερνίκη, --- ubi ο ηρεμών elt Porcius Festus Felici successor; procuratori Judææ procurator. Nec mirum suum ab Judæis emirpomo dici r nyeucva, qui, ut Josephus suprà dixit de Coponio, missus est nono who isδαίων τη Επί πασιν εξεσία, &, ut ab facris literis docemur, gladii

acceperat potestatem. Ab his patet, cum Lucas dicat c. III. Evangelii v. I. ήγεμονεύοντ Ο Ποντίκ Πιλάτκ τ 'Isdaias, verba fumenda ex communi Judæorum usu, quasi dixisset ήγεμόν 🕒 οντος, cum præesset, vel præsecto, vel etiam præside; cum ex more Romano dicendum esset darpomeuours, quod interpretamentum in codicibus quibusdam contextum occupavit, ut in Bezæ Cantabrigiensi, Stephani uno, & Velesii. Hinc qui, rejecta omni externa doctrina, facras icripturas non nili ex facris fcripturis interpretandas censent, Si. Lucæ ήμμονεύοντ & Συeias Kuplwis ita intelligenda contendunt, ut Cyrenius fuerit & Συρίας ημών, id est legatus pro prætore: & Josephum severiùs excipit Baronius, ut delirantem de tempore præfecturæ Quirini, quasi post exactum regno Archelaum contra ipsam Evangelicam veritatem posuerit. Sed ipse deliravit Baronius, qui Josephum tam diligentem rerum Judaicarum inquisitorem, & cui Romana quoque Archiva patuerunt, deceptum putarit in re tam obvia; ut ostendit ejusdem Ecclesiæ doctissimus Cardinalis Norifius.

Part.6. Quare cum Sentius Saturninus erat eo tempore à S Συρίας ηγεμών, amplectenda est liberior vocis ηγεμονεύοντ interpretatio; & forte dicendum est, ut suprà vidimus Archelaum dixisse tum Matthæum, tum Josephum, βασιλεύειν, qui tamen nunquam fuerit βασιλεύς, sed εθνάρχης cum regia potestate; ita Sti. Lucæ locum sic accipi posse, Hic Census primus erat, quem habuit cum legati pro prætore dignitate ac ferè potestate in Syria Quirinus. Certe, quanquam o nzeman & Duplas in fingulari fignat legatum pro pratore, oi nzemoves in plurali notant tum ip sum, tum qui sub eo cum potestate erant in Syria, legatos ejus & procuratorem. Josephus De Bello Jud. Lib. I. c.27. p. 1025. wenasilovry i (in concilio Beryti habito de Herodis filis] οι ήγεμόνες, [fupra dicti nomine τ κατά των επαρχίαν ηγεμθύων, ubi etiam aliqui codices ήγεμόνων] γεωφέν αὐτοις των ΚαίσαρΟ, Σατερνίνός πε, κ οί ωθι Πεδάνιον πεέσθας σων δίς κ Ούολέμνι ο δ πτροπος. Ubi οί ωδι Πεδάνιον πρέσ Ces rectè redditur Pedanius, & qui cum eo erant legati, vel Pedanius caterique legati, ut Pedanius sit legatus. Sic Act. Capite 13. οί τε Παύλον vetus interpres vertit Paulus & qui cum eo erant. ita Judæis etiam familiaris fuit ea loquendi formula. Ecce etiam Volumnius procurator! Libro etiam Antiqu. Jud. XVI. cap. IX.

p. 734. de Herode scribitur en eivos j dieligen wei Tétwe wis Kaiσαρος ήγεμόσην Σατερνίνω τε κ Ούολεμνίω, ---. de quibus infra ωξί ών Ττι τε Σατερνίνε και Ουολεμνίε & Συρίας Ιπισατέντων ερίνοντο λόχοι, cum proprie unus erat Inquims Syriæ Saturninus. & cap. X. p. 741. πολλακις μεν σπι Σατερνίνου ελθοντα και Ουολεμνίου σου της Συeias neuvas. sunt Nicolai Damasceni verba ad ipsum Cæsarem Augustum. Cap. XI. p. 742. Cæsar Herodem literis suadet a sarabiva τες τε ηγεμονας, --- με τ επώνων γνώμης, ότι χρη, ΔΙαλαμβάνων. Sequitur Δυομθύων ή έν Βηρυτώ των πε ήγεμόνων, 6---Qui autem fuerint oi nyemines, ostendit pagina sequenti, ubi sententias ferunt τρωπος μθο Σατερνίν 🕒 ανήρ ύπατικός, και των έπ' άξιωματος, --- μετ εκείνον οι Σατερνίνε παίδες είποντο β αυτώ τεμες ονπες τορεσ βουτή. --- οὐολεμνιος ή -- Cùm ergo, ut vidimus, legati sub legato pro prætore præfecti legionibus & procurator, qui erant equites, certè non Consulares, toties appellantur nomine τ ηγεμόνων, eosque sor τ Συρίας ηγεμόνας vocat non modo Josephus, sed & Nicolaus Damascenus, & ipse Cæsar (fi verè reddidit ejus literas Josephus;) quanto rectiùs Consulari, & negotio Census præsecto, dum haberetur Census, ea honoris appellatio conveniret? Quisquis autem recte potuit inter ou & Sueias nyemovas numerari, is certe aliquo modo neμονεύειν & Συρίας haudquaquam potest negari. Quare recte à Sancto Luca dictum est, & ex ipso gentium more, Aun i sonγραθή σορώτη εγίνετο ηγεμονεύοντος & Συρίας Κυρίωία. Neque alio mihi videtur egere interpretamento quam hoc brevi Scholio: ηρεμονεύοντος τ Συρίας] ως τιμητέ, η τα κατά τ Επογραφήν. Τotumque sic reddo, Hic Census primus erat, quem habuit præsectus Syriæ Quirinus. scilicet præfectus in ea re: quod nescio an præcedentia verba non satis innuant. Certè in eo errârunt viri docti, quòd quæ Evangelista conjunxit, nimis disjunxerunt & seorsum considerarunt.

CAPUT X.

Part. 1ma. Acceditur ad Justinum S¹⁰. Luca conciliandum, ejusque consilium aperitur. 2^{nda}. De altero, prater procuratorem Syria, tunc temporis in Judaâ procuratore. 3^{tia}. Procuratoris servi antiquitas & appellatio. 4ta. De Herode Magno procuratoribus Syria addito. 5ta. Justinus emendatus. quo sensu Quirinus ei δήτεοπος. 6ta. Voces δήτεοπος & procura-

tor latissimè accipiuntur. 7ma. Provinciarum alia Casaris, alia populi. Earum diversi Rectores. 8va. Rectores in provinciis Populi Proconsules vocati. 9na. In Casaris nonnunquam Emireono.

ART. 1. Atque hic error hujus loci Sti. Lucæ malè intelle-Cti, ortus ex Syriacarum rerum ignorantia, dum ne provevovτος της Συρίας interpretantur ex ημεμονεύοντος Ποντίκ Πιλάτκ της 18-Saias, jam tum Justini ævo, ut videtur, piorum animos occupare ceperat. Hoc ut errore fideles exfolveret, his verbis de Quirino & ejus prima vorgeaph loquitur Justinus, ws & maden δύναθε οπ τ Σπογραφών τ γενομθύων όπι Κυρίωίε ε ύμεπερε ον Ιουδαία πρώπου γενομθών θπιτρόπη: quæ non adversari Sto Lucæ, sed potiùs ejus mentem aperire, sunt putanda. Ab iis enim docemur, haud sensisse Evangelistam, Quirinum in hoc Censu primo habendo fuisse r nyemóva seu Legatum pro prætore, sed aliquem inferiorem sub eo cum potestate in provincia, quem, quia nullos alios ordinarios Magistratus norit provincia, ut dixi, Trirpomo vocat. neque quod de Quirino loquitur & ouereps co 18δαία --- γενομένε θπιτροπε, negat eum fuisse etiam in cætera Syria Thirpomov; sed, quod Syria, ut cum nostro Mela loquar, late litora tenet, terrasque etiam latius introrsus, aliis aliisque nuncupata nominibus, unde & multarum partium fuerit iste Quirini Census; eos ad quos apologiam scripserit, docet, quâ in parte Census abs Quirino habiti Jesus Christus in Bethleem natus inveniatur; nempe in Cenfu Judææ, nondum provinciæ Syriæ additæ; sed regni, sub ditione tamen Romanorum.

Part. 2. Sola, quæ restet dissicultas in verbis Justini, est in πρώτε γενομένε θπιτρόπε. Ostendi Quirinum non suisse primum in Judæà procuratorem, sed Antipatrum Idumæum, Herodis M. patrem, si πρῶπε in primà ejus notione, scilicet, temporis ordine, sumatur: proximus ergo est dignitatis ordo, ut πρῶπε sit pro præcipuus, primarius. Volumnium suisse suprà vidimus sub Sentio Saturnino legato pro prætore procuratorem Syriæ, magnæque etiam in re Judaicà auctoritatis. Et hic, quanquam propriè & verè è ἐπίτροπε, si cum Quirino conferatur, ut eques tantum Romanus, longè erat dignitate inserior Consulari, ut dignitas Censoria longè erat superior Quæstoria. Alter verò erat procurator Cæsaris, eo tempore quo Syriæ præerat Saturninus, in Judæà: Josephus de Syllæo Arabe Lib. I. de Bello Jud. cap. XXIX. p. 1030. πέσωε ἢ πλλοῖε χενμασι

Φαβάτον τ Καίσαρ 🕒 διοικητήν, έχρητο βοηθώ και καθ' Ηρώδε. verùm hic, ut non vocat introoms Josephus, sed & Kaioup & Sountlei, longe erat infra dignitatem Quæstoris, neque eques Romanus, sed Cæsaris servus. Idem Josephus Lib. XVII. Antiqu. Jud. cap.III. pag. 755. κατηγορείτο ή κ του Αρέτα Συλλαίος ως πολλθε απέκθανεν εν Πετρα άξιολόγων ωθος γνώμω των αυτθ, και μάλισα Σόεμον ανδρα τη ες πάντα άρετη τιμαδα δικαιότατον άνηρεκένα δε Ε φά-Gans Kaisapos Se Nov. Fabati autem, ut in Herodis regno, officium potius fuit quam magistratus, tantum non privati privatamque rem tractantis; nempe Cælaris procurare in Judæâ negotium & ejus commodum sequi. Hoc enim ejus fuisse officium ostendit Josephus Lib. de Bello Jud. ubi suprà, de Syllæo scribens o de μηθεν Σποθες επ & κατηγόρα φαβάτε τους Καίσαρα, διοικητίω είναι λέγων, ε τ έκεινε, τ δε Ηρώδε συμΦερόντων. Cæfaris autem commodum lequebatur, non modo ejus reditus in Judæa procurando, stipendiumque genti impositum ab rege accipiendo; sed etiam amicos Romani nominis cohortando; eos qui male vellent observando quid agerent, quid confilii inter se captarent; regemque & gentem, quantum in se erat, ne ab officio discederent, prohibendo.

Part. 3. Procuratoris servi apud Romanos antiquissimum erat ministerium, sed in domini sui ædibus reique ejus samiliari præsecti; unde optime Josephus dominila vocat: Plauto enim inter lautiores servos procurator peni est, Pseudolo. Act.

II. Sc. II. v.14.

HA. Quid istuc verbi 'st? PS. Condus-promus sum, procurator

id est, cui mandetur penus rectè curandus. Nam procurare primo & antiquissimo, qui occurrat, ejus usu ita simplicis curare significationem retinet, ut præpositio tantum augeat, & procurare sit impendio magis curare; ut è multis Plauti locis & Catone de Re Rust. potest probari. Sed apertissimè docet Cicero, tum alibi, tum in Verrem Libro II. ubi quod c. 48. dixerat ecqua res ---, in qua procuratio aliqua sit ---- infra cap. 51. vocat curationes, sacerdotia: nam & procuratio erat sacrorum. Neque hoc sensu nomen dounnis ignotum Græcis, certè Alexandrinis, ut discimus ex Cicerone pro Rabirio Postumo, c. 8. At dioecetes suit regius. quod sic exponit c. 10. Nam ut ventum est Alexandriam ad Auletem, judices, hac una ratio

ratio à rege proposita Postumo est servanda pecunia, si curationem & quasi dispensationem regiam suscepisset. id autem facere non poterat, nisi dioecetes: hoc enim nomine utitur, qui à Rege est constitutus. Odiosum negotium Postumo videbatur, sed erat nulla omnino recufatio. molestum etiam nomen ipsum: sed res habebat nomen hoc apud illos, non hic imposuerat. Nota etiam in his verbis curationem pro procurationem, & dispensationem conjunctam. Atque ex his diverfi generis procuratoribus, à primo is, qui equestris erat ordinis & quæstoriæ dignitatis procurator Cæsaris audiit. Strabo suprà citatus Ein j & imagomi & Καίσαρ ο iπ miel avdpes, --- unus, ut diximus, in Lulitania, alter in Tarraconensi. ita legatus pro prætore legatus audiit Cæfaris: scilicet, quod hic & ille præerant Cæsaris provinciæ. Postquam autem Claudius libertos, quos rei familiari præfecerat (Imperatoriæ enim domus moribus receptum jam erat, ministeria servilia libertis demandari) sibi & legibus adæquaverit, quod Tacitus Annalium Lib. XII. c. 60. tam longa & querula Oratione indignatur, scribens, Eedem anno sapiùs audita vox Principis, "parem vim rerum habendam à procuratori-"bus suis judicatarum, ac si ipse statuisset". ac ne fortuito prolapsus videretur, senatus quoque consulto cautum plenius quam antea & uberius. Ab eo, inquam, tempore paulatim hujus generis procuratores, seu liberti, sive, ut nonnunquam erant, liberi homines, procuratores Cafaris; illi autem procuratores quæstoriæ dignitatis sive Equites, seu liberti, seu sub legato pro prætore, five ipfi rectores provinciarum, in quibus tantum momenti non erat, potius ex provinciis, quas obtinerent, restrictius appellari coeperunt. Hinc apud Tacitum Annal. XII. 21. procurator Ponti; 49. Cappadocia; Histor. I. 58. Belgica; III.42. Alpium maritimarum leguntur; quibus adjungi poterant ex Histor. I. 11. Dua Mauretania, Rhætia, Noricum, Thracia, & que alie procuratoribus cohibentur, atque, ut vidimus, Judæa.

Part. 4. Tertius etiam illo tempore fuit Syriæ procurator: nempe Herodes rex Judææ. Josephus de Bell. Jud. Lib. I. c. XX. p. 1006. de Cæsare: κατέςησε ζ αὐτον [Ἡρώδω] Ε Συρίως όλης ἐπίτροπον, ἔτει δεκάτω πάλιν ἐλθων εἰς των ἐπαρχίαν, ως μηδεν ἐξειναι, δίχα τ ἐκείνε συμβελίως, τῶς ὅπιτρόποις διοικείν. & Antiq. Jud. Lib. XV. c.X. p.697. ἐγκαταμίγνυσι δι αὐτον καὶ τοῦς ὅπιτροπούεσι τ

Συρίας, εντειλάμθυσς μξ τ εκείνε γνώμης το πάντο πιείν. Cæfar posteà Augustus, primum fuerat in Syrià proximo post bellum Actiacum anno, id est, A. U. 724. cum persequeretur reginam Antoniumque Alexandream, ultimam bellis civilibus impositurus manum: Velleius Lib. II. c.87. quare ind Senata mali el Dav es mi επαρχίαν iterum in Syriam venit A. U. 734. quod confirmat etiam Dion. Ab eo igitur tempore admiscebatur Herodes iis, qui Syriam procurarent, & constitutus est omnis Syriæ procurator, ut non liceret procuratoribus, divifum ab illo, munus administrare suum, sed una cum illo facienda essent omnia. Eam tamen Regis, ex mandato Cælaris in confilium vocandi, dignitatem fuisse censendum est, ut ei vix cederent Romani equites procuratores Cæsaris; nedum Senator Consularis, & legatus Cæsaris in Syriam missus censoria dignitate; qui, si non Cæsaris auctoritatem attulisset, & pedarius esset Senator, id est, (ut Gabius Bassus in Commentariis suis scriptum reliquit, teste Gellio, Lib. III. c. 18.) qui curuli magistratu nondum gesto, in Curiam pedibus itaret, Senatus Populique Romani faciem afferre fibi videretur. Id enim satis innuit Cicero designatus ædilis, in Oratione de Signis, cap. II. ubi de le, cum Siciliam colligendis literis in Verrem & denunciandis testimoniis peragraret, à Mamertinis non hospitio excepto loquitur: Rex denique ecquis est, qui Senatorem populi Romani teto ac domo non invitet? qui honos non homini solum habetur, sed primum populo Romano, cujus beneficio nos in hunc ordinem venimus: deinde Ordinis auctoritati, que nisi gravis erit apud Socios atque exteras nationes, ubi erit imperii nomen & dignitas? Mamertini me publice non invitarunt: me cum dico, leve est. Senatorem populi Romani si non invitaverunt, honorem debitum detraxerunt non homini, sed ordini. Itaque tribus tunc temporis in Syria procuratoribus, equiti, fervo, Regi, additus ab Justino Quirinus (quia non erat à nyeuw, legatus pro prætore) eorum facile erat princeps...

Part. 5. Quanquam vero ex his, quæ dicta sunt, vulgaris lectio Justini, επὶ Κυρίωις τε ὑμετέρε ἐν Ἰουδαία πρώπυ γενομθύου Ππτρόπε, potest desendi; animum tamen induxi, ut Sur. Lucas primum Quirini Censum nascente Christo habitum ab eo ejustem Censu, qui Judæis audiit ἡ ἐπογεαφὴ, distinguere voluit: ita & Justinum Quirini primum in Syriam adventum cum po-

testate sola habendi Census, alterumque illum, cum legatus etiam pro prætore in Syriam venit, distinguere voluisse: quare legendum censeo una literula commutata; ws n masar duναωνε οπ τ Σπογραφών των γενομθών επί Κυριωίε ε ύμεπερε ον Ιουδαία πρώπον γενομθώε θπιτρόπε: quali addidiffet έδεπω, ώς υσερον, & τ Συρίας ήγεμόνος. qualis autem επτρόπε? non Syriæ, quod erat Volumnius; non Judææ, quod erat Fabatus; sed & Σπογραφων, quæ in sententia continuò præcesserant, tum in Syria, tum in Judæå. Nec vitio verti debet Justino, quod Quirinum, quem Augustus in Syriam ad censum habendum mise-Tit, επίτροπου vocarit. Si enim arctissimè sumas, vix magis propriè Herodem regem omnis Syriæ procuraturem potuit dicere Josephus (κατέςνου δε αυτόν [Cæsar] κ Συρίας όλης επίτροπον) quod ita admiltus est iis, qui Syriam procurarent, ut una cum illo facienda essent omnia, quam Quirinum in hâc re census habendi τ υμέπρον επίτροπον vel Cæsaris procuratorem appellare Justinus: ita ut ex quatuor tunc temporis procuratoribus in Syria duo propriè essent procuratores, Volumnius Syriæ provinciæ, & Fabatus in regno Judææ; duo minus propriè, rex Herodes additus Syriæ procuratoribus, & Quirinus in re cenfus.

Part. 6. Sed latissimè accipi potest ea vox, adeo ut omnis, quem aliquid curare velis, cui aliquid quodcunque imfirpaπλαι, επίτροπος & procurator vocari possit. Nonne in re census aliqua fuit procuratio? Nonne eam procurabat Quirinus? Qui ergo Quirinum enirpomy negat posse dici, næ iste mihi parum in pura Latinitate, nedum in Græcis literis videtur verlatus. Regum quoque ipsorum regni sui administratio dicitur procuratio. Cicero pro Deiotaro. c. 13. Antiochus Magnus ille Rex Asia, cum, posteaquam à Scipione devictus Tauro tenus regnare jussias eset, omnem hanc Asiam, que est nunc nostra provincia, amisisset, dicere est solitus; benignè sibi à populo Romano esse factum, quod nimis magna procuratione liberatus modicis regni terminis uteretur. Titus apud Josephum de Bell. Jud. Lib. VII. cap. 1. §. 2. ad milites: τέτε ή κάλλιον αυτοίς & λαμπεότερον ύπαρ-χειν, όπι σου ήγησο ιθώκε ε δ Ρωμομών δέχης επιτεοπεύσοντας, αυτών χειροτονησωντων είς τε τω πατείδα ως επεμ ζάντων, άσμλυοι πάντες ως σίεντας, κό τοις τω αυτών εγνωσμυροις εμμυρύκοι, χάραν εχοντες τοις ελομυροις. ubi per con nynoculuss & & Pangyan dexns emperationnas delignat

patrem Vespasianum ab exercitu Judaico ad imperium evectum, & cum amicis in patriam præmissum. reddo το ήγησομονως κ το ρωμούων δεχης επθροπεύσοντας qui nobis (seu nostris rebus) præsint, & habeant Romani imperii procurationem. Quin ipse etiam Deus optimus maximus à Pindaro vocatur επίτροπος. Olymp. I. 171.

Θεος επίτροπ Φ ε-ων, παῖσι μήδεπα,
Έχων τῶτο κῆδΦ, Ἱέρων,
Μεράμναισιν.----

Et Cicero de Natura Deorum Lib.I. cap. 2. scripsit: Sunt enim Philosophi, & surt qui omninò nullam habere censerent humanarum rerum procurationem Deos. prius dixerat cap. 1. omni curatione & administratione rerum vacant; ita nihil interest, utrum curationem an procurationem dicas; & procuratio cum administratione conjungitur. & de Deo vero & unico Josephus Lib.IV. Antiqu. prope ab initio: λέχοντις το Θεον έχι Μωϋση χαριζόμθρον επικερείν αὐτῶς, ἀλλα κὶ κοινή κηδόμθρον αὐτῶν Ε εθνες 24 με

αν συχίνες, ών επερόπευσε.

Part. 7. Sed quod credo hunc Justini locum prorsus extra dubium esse positurum, quæso, animum advorte, mi Lector, ad illud Plutarchi Reip, gerendæ præceptum, quod pag. 813. fic le habet: ἀλλὰ κακείνο [ειστόντα εις άπασαν Σεχίω δει] λέχον τους εαυτον, Αρχόμυν άρχεις, σωστεταγμίνης πόλεως ανθυπάτοις, επίβοποις Kaisap . ubi postrema verba rectè interpres reddidit proconsulibus aut procuratoribus Casaris. namque aut excidit disjun-Aiva conjunctio n, aut Comma [,] ejus vicem supplet. Hæc ut rectè intelligantur, sciendum est, quod Provinciarum aliis ab Augusto Senatui Populoque Romano, aliis sibi constitutis [Νιωί ή τ έπαρχιών, τ μεν Σποδειχ Ασών τω δήμω τι κ τη συγκλήτω, τ δε τῷ ἡγεμόνι τ Ρωμούων, Strabo Lib. III. pag. 1 15.] in fuarum quafdam legatos pro prætoribus, qui proconsulum locum obtinerent, ac legionibus præessent; in quasdam verò minores provincias & provinciarum additamenta procuratores, qui proquæstoria dignitate præessent, Cæsar misit: in suas autem populus, ut mos erat vetus, prætorios aut consulares. Strabo, qui Augusto imperante vivebat, ad finem operis, ubi de hâc provinciarum divisione ab Augusto instituta pluribus agit: Kaj είς μεν τας Καίσαρ ήγεμόνας καίστη πέμπει — [ubi per dios-

Sourmes intelligo procuratores illos, qui minores regerent provincias seu provinciarum partes, quæ dounnous vocantur; etiam ab Latinis; siquidem Cicero Lib. III. Ep. 8. ad Ap. Pulchrum scribit: cùm ego Laodicea usque ad Iconium iter ita fecerim, ut me omnium illarum diæcesium, quæ cis Taurum sunt, omniumque earum civitatum magistratus legationesque convenirent. hoc vocabulo usus videtur Strabo, ut hujus generis procuratores ab alteris procuratoribus, qui iplis aderant legatis Augusti, quos, ut vidimus supra, em pomes vocarat, distingueret; quanquam pari dignitate erant; unde Josephus utrosque vocat επθρόπες, ut de Volumnio & Coponio vidimus, & επθρόπων munus facit doinen, quod verba ejus de Herode illis addito oftendunt, ως μηδεν έξειναι, δίχα & καίνε συμθελίας, τοις επηρόποις διοικείν, ut plane fint iidem] es 🖰 ras on provias o on pros spanysues [ita fequens vox ex vet. lib. legendum poltulat, & lib. III^{tto}. Strabonem junxisse vidimus] ที่ บังสมาหรัร. Provinciarum, tum majorum, tum minorum, utriusque Cæsaris & populi rectores nobis designavit Strabo. Velleius in loco jam citato pro Consulibus tantum & Legatos nominavit: Illud etiam in hoc transcur su dicendum est, ita septem annos Rhodi moratum, ut omnes, qui pro Consulibus Legatique in transmarinas profecti provincias, visendi ejus gratia ad eum convenientes semper privato (si illa Majestas privata unquam fuit) fasces suos submiserint, fassique sint, otium ejus honoratius imperio suo. ubi pro Consulibus dicuntur, qui summa erant potestate atque imperio in populi provinciis, legati in Cæsaris. & docuit Salmasius ad Julii Capitolini M. Antoninum, Velleium proconsulum nomine rectores provinciarum populi complecti prætorios & proconsulares, id est Strabonis sparnzings η υπαπικές. Quo concesso, attamen per alterum nomen legatos nullo modo intellexit minorum nec tantæ rei provinciarum procuratores Strabonis doiun me legisse meminerim, neque ullus auctor unquam legatos vocasse credam. hos ergo, ut ignobiliores & minus honoratos, neglexit Velleius; ut faciunt omnes alii auctores semper, cum provinciarum rectores, tam populi, quam Cæfaris, fimul comprehendentes proconsules tantum & legatos nominant.

Part. 8. Sed verum est omnes postea prætorios, qui provincias populi administrarent, dictos suisse proconsules & procon-

sulari jure eas rexisse; & id probat Suetonius in Augusto. Cap. XLVII. Provincias validiores, & quas annuis magistratuum imperiis regi nec facile, nec tutum erat, ipse suscepit; cateras proconsulibus sortito permisit. Sed disertissime omnium Dio lib. LIII. p. 504, cui si sides habenda est, ipse Augustus ita eos vocari imperavit, και ανθυπάτες καλείος [weoderagev] μή όπι του ύπατευκότας, άλλα και τές άλλες, τ εςρατηγημότων, η δομέντων γε รรุกสาทาทหรับสนุ แบ่งอง ชังโสร. atque id etiam sub vetere republica aliquando in more fuit. Q. enim Metellus prætor Cicerone Cof. (ut apparet ex Oratione 1. in Catilinam c. 8. cam à me quoque id responsum tulisses, me nullo modo posse iisdem parietibus tutò ese tecum, qui magno in periculo essem, quòd iisdem mænibus contineremur, ad 2. Metellum prætorem venisti:) in capite Epist. I. Lib. V. ad Famil. proximè sequenti anno scriptæ, se proconfulem appellat: Q. METELLVS, Q. F. CELER PRO-COS. M. TVLLIO CICERONI S. D. & Cicero ei respondens Ep. II. M. TVLLIVS M. F. CICERO Q. METELLO Q. F. CELERI PROCOS. S. D. præfuit scilicèt provinciæ consulari, quam Cicero Cos. in concione deposuerat, ut ostendunt ipsius Ciceronis verba in eadem Epistola: Illud dico, me ut primum in Concione provinciam deposuerim, statim quemadmodum eam tibi traderem cogitare capisse. quod cum fieret, Procoss. appellatos, quamvis nondum Consules suissent, optime vidit Corradus. Provinciam autem, quam depofuerit Cicero Cos. ipse docuit oratione in Pisonem c.2. Ego Provinciam Galliam, Senatus auctoritate exercitu & pecunia instructam & ornatam (quam cum Antonio communicavi, qued ita existimabam tempora reipublica ferre) in concione deposui, reclamante populo Romano. Et quia multi erant eo tempore Metelli, ne quis putet Q. Metellum Prætorem, cujus mentio in Ciceronis oratione Catilinarià, alium forte à Q. Metello Celere in Epistolis modò allatis; en Sallustius Bell. Catilinar. c. 30. Sed prætores Q. Pompeius Rufus Capuam, Q. Metellus Celer in agrum Picenum [miffi:] hisque permissum, uti pro tempore atque periculo exercitum compararent. Neu quis has Epittolarum inscriptiones Tironis, qui eas collegerit, arbitratu factas suspicetur, ecce etiam Melam Lib. III. nostræ Editionis cap.7. testem autem rei Q. Metellum Celerem adjicit, eumque ita retulise commemorat [Cornelius Nepos.] Cum Gallia pro consule præpræesset, Indos quosdam à rege Boiorum dono sibi datos; &c. Part.9. Cum ergo quod nonnullis prætoriis, etiam sub republica, usu venerat, ut procoss. vocarentur, hoc omnibus, qui populi provinciis præerant, Augustus fieri voluerat; nemini jam potest esse dubium quin in verbis Apxoulus apxes, imτεταγμθύης πόλεως ανθυπάτοις, θπιτρόποις Καίσαρος. Plutarchus ανθυπάτες appellet omnes summos populi provinciarum magistratus, tum eos qui verè essent consulares, tum prætorios; ideoque Thirpomi καίσαρος ei fint non modo summi magistratus in certis minutis Cæsaris provinciis, quibus regendis soli erant procuratores, (Strabonis doixnou), Josephi autem Init pomoi, qualem Coponium vocavit.) sed & legati Cæsaris pro prætore in provinciis ejus majoribus. Non enim, fi Velleius & alii scriptores, dum sub Proconsulum Legatorumque nominibus omnes utriusque generis provinciarum rectores complectuntur, istos regionum ignobilium seu diœcesium procuratores, quique majorum provinciarum legatis plurimum dicto audientes erant, neglexerunt, ita à Plutarcho & legatos Cafaris homines illustres honore ac nomine, negligentia præteritos possis arguere. Quare, cum legatus pro pratore Plutarcho audit Initeoms Kaioupos, mirari potest aliquis & vitio dare Justino, quod Quirinum ad novum & inadfuetum opus in Cæfaris provinciam missum & in ea, ut ostendi, legato inferiorem emit pomo vocarit? Atque ex hoc Plutarchi loco satis patet apud Josephum etiam, ubi mentio est de Herode addito พัเร ปีการองพาเร & พัเร ปีกาใองพายังชา F Συρίας; ex eorum numero legatum proprætore nullo modo posse excludi. Unde sequitur, ut nec pracipuus vel primarius Syriæ Judææque procurator esse potuerit in primo Censu Quirinus, cum non erat legatus proprætore: ideoque nostram emendationem Justini, & unstress or Isdaia newson perophis Infecπ8, esse verissimam. Patet denique ex his quæ sunt allata, vocem επίτροπον, æque atque ήγεμόνα, non modo ad alios (præter τ έπίτροπον, seu eum, qui verè procurator sit, & ipsum legatum pro prætore) aliquando extendi; sed etiam, quoties in plurali occurrat numero, & de una provincia uno tempore dicatur, semper omnes, qui ullo modo sint in ejus procuratione, complecti: atque ut nyemoria descendit & communicatur cum inferioribus, ita Imperiores ascendere & pertinere: non quod perinde est, illâne an hâc utaris voce; multo minus utraque unum & idem notant. quanquam in una sæpè oratione conjunctim simul inveniuntur; ut in Josepho vidimus de Vespasiano & siliis τὰς ἡγησομθύες Ͼ τ΄ τωμαίων ἀρχης Επιτροπώ τροπεύσοντας. ἡγεμονία enim semper est cum imperio; Επιτροπώ procurationem notat sine imperio: unde cum Josephus Herodem refert additum abs Cæsare τῶς ἐπιτρόπως & τῶς ἐπιτροπούεσι τ΄ Συρίας, non τῶς ἡγεμόσι vel ἡγεμονεύεσιν, ostendit planè, Herodem extra Judæam esse sine imperio.

CAPUT XI.

Part. 1ma. Alter Justini locus adductus & cum priore collatus. 2^{nda}. Nota temporis in eo non annum Christi nati probat; contra, annus nati Christi annum, quo illa apologia scripta sit, probat. 3^{tia}. Hed & Ante certo dierum numero praposita ipsum diem numero signatum notant. 4ta. Eadem certo annorum numero vel certo anno praposita annum usque proximum notant. 5ta. Pari fere ratione usurpata ustà & post ante dies; 6ta. & annos. 7ma. Unde Justini, ut sese habeat, sententia perspicitur. 8va· confirmantibus argumentis ex historià desumtis.

ART. 1. Alterum in eâdem Apologiâ p. 65. habemus Juftini Martyris locum, ubi nati Christi, & Quirini mentio est. του ἐτῶν ἐκατὸν πιντήποντα γεφωνηδιας τὰ Χερςον λέγειν ἡμῶς ἐπὰ Κυρίωία, &c. unde sequitur, Quirinum aliquâ cum potestate fuisse in Judæa, quum natus est Christus, aut non dicere potuerit Justinus, natum esse Christum ἐπὰ Κυρίωία. Quibus in verbis, post ea, quæ dicta sunt, nihil est, quod diutiùs moremur. Ne ea interpretetur aliquis è Josepho sub Quirino legato propratore Syriæ faciet prior locus; unde qui vel minimam partem æqui bonique habuerint, quasi addiderit, τῶ ὑμετίρε ἐν Ἰεδαία πεῶτων γενομλών ἔπατρόπε (nempe τ΄ Σπογεαφῶν, quod præcesserat) interpretanda concedent. Quòd si natus est Christus, Quirimo Censum in Judæâ primò habente (id quod suprà diximus) in priori loco provocâsse ad tabulas Census abs Quirino nascente Christo, non alio tempore habiti plane evincitur.

Part. 2. E verbis we star inari mentinova pesson au Xelson expectaret aliquis, annum Christi nati ex sententia vetustissimi hujus scriptoris Ecclesiastici posse constitui. quod verum esset, si constaret inter doctos, quo anno sit scripta illa Apo-

logia, Αυτοκράτορι Τίτω Αιλίω Αδριανώ Αντωνίνω Εύσεβει Σεβαςώ Kaioues &c. inscripta, quæ censetur vulgo secunda, sed reverà erat 1m2. ut ex Eusebii Eccles. Hist. docemur. Nunc cùm id planè est incertum nec sine eruditorum inter se controversià (ut videre licet in Petavii Animadversionibus Epiphanianis hærefi 46. Pagii Critica Historico Chronologica in annales Baronii pag. 48. & Grabii Spicilegio T. 2. p. 150.) reliquum est, ut ab anno Christi nati pro nostris rationibus constituto illos centum quinquaginta annos numeremus; unde perveniemus ad annum Urbis 898, quo in anno, die fexto Iduum Juliarum, inierit Antonini Pii Imp. octavus; annum, uti mihi quidem videtur, hujus unius loci auctoritate certiorem, in qua Itatuamus hanc Apologiam esse scriptam, (si modo aliquid certi est in anno Christi nati à nobis constituto) quam quemcunque annum alii aliis argumentis adducti censuerint. σω ετών enim examo mertinorta, li non absolute significent centum quinquaginta antè annis, saltem è natura præpositionis ac comprehendi volunt annos centum quinquaginta aut plus eo, quod minus favet doctorum sententiæ, qui eam Apologiam ineunte Antonini imperio icriptam volunt.

Part. 3. Sed we, ut antè apud Latinos, adeò non semper laxè sumitur, ut certo dierum numero præposita, ipsum diem numero signatum, certo annorum numero, annum usque proximum (ut vel certo anno plerumque) notet. De diebus primum, quod dixi, ostendit esse verum Plutarchus in Romulo p. 23. de Romà condità: ὅπ μὲν ἔν ἡ μποις ἡμέρα γένοιπ τῆ ωςὸ ἔνδεκα καλανδῶν Μαΐων, ὁμολογες). ubi τῆ ωςὸ ἔνδεκα καλανδῶν est XI Kal. Mai. nempe Parilibus, non pridie ejus diei. ita veteres Latini dicebant ante diem III. Non. pro die tertio ante Nonas: Cicero Lib. III. Epist. ad Famil. Ep. 12. Decedenti mihi, ε jam imperio annuo terminato, ante diem III. Nonas Sextiles, cùm ad Sidam navi accederem, ε mecum Q. Servilius esset, litteræ à meis sunt redditæ. ubi Manutius rectè, perinde est ac si

dixisset III. Non.

Part. 4. Quod vero ad annos attinet, Plutarchi sunt verba in Lysia, p. 835. de Lysia à Thrasybulo civitati ascripto; εφ διε γεάψαντος αυτώ Θεασυδέλε πλιτέιαν μξη των κάθοδον θτη άναρχίας το που Εὐκλέιδε. Thrasybulus ille est, qui patriam à triginta oppressam tyrannis è servitute in libertatem vindicavit.

Quid

Quid fit Thi avapxias, docebit Kenophon Hist. Græc. Lib.II. P.461. τω ή θποντι ετει, εν ω ήν Ολυμπας, η το ξωδιον ενίκα Κροκίνας Θε παλός, Ευδίκ Ον Σπάρτη εΦορεύοντος, Πυθοδώρκ οξ εν Αθηναίς άρχοντος, ον Αθηναίοι ότι ον όλιραρχία [triginta tyrannorum] ηρέθη, τον όνομάζεσι. άλλ ἀναρχίαν τ΄ ένιαυτον καλέσον. annum primum designat Olympiadis XCIV. vide Diodorum lib.XIV. Post hunc anarchiæ annum proximus Archon Euclides fuit; Diodorus ibidem: & primus post Reipublicæ procurationem populo redditam; unde toties ejus meminerunt Oratores veteres Attici: ut apud Andocidem ejus temporis antiquissimum Tieli pugne iun p. 215. in Lege, quæ sic se habet. Tas j dinas ni mis dairas nuelas elvay, οπόσας ον δημοκρατεμένη πόλει έχθοντο [ita omnia judicia vel distrahendarum inter privatos controversiarum causa sub triginta tyrannis, er wegarrs whin moder facta, funt sublata.] wie ? νομοις χεροχ απ' Εὐκλείδε άρχοντος. ita in eo quod erat jus publicum, ne quis anteactarum rerum accusaretur, neve multaretur. vide ut in sequentibus exponat Andocides. hæc enim est celebris illa Lex Oblivionis à Thrasybulo lata. Hoc cum fuit, atque utendum de integro legibus ab Euclide Archonte, necesse est Euclidem fuisse primum in instaurato post avagysav populi imperio: quam instaurationem, si in Oratoribus Atticis satis versatus fuisset, si vel ad unum ejus temporis Historicum Xenophontem satis attendisset, non ad quartum ejus Olympiadis annum transtulisset Diodorus. Itaque, quod probatum voluimus, we vel uni anno præpositam proximum sæpè annum designare constat. ut enim Romani per Consules annos numerarunt suos, ita Athenienses suos per Archontes numerâsse, nemini, ut opinor, paulo humaniori non est notum. Velleius de P. Scipione Æmiliano A. U. 607. Consule creato, Lib. I. c. 12. Bellum Carthagini, jam ante biennium à prioribus Coss. inlatum majore vi intulit. ubi ante biennium est biennio ante; quum tertii belli Punici initio, quinto & sexcentesimo anno ab urbe condita, obsideri oppugnarique capta est Carthago ab L. Marcio, M. Manilio Consulibus. Livii Epitome XLIX. Atque hujus generis locutionibus præ aliis abundat Velleius, ut sexcentis ferè exemplis potest ostendi; quæ locutiones mihi Græcismum sapere videntur; cum pro ante biennium Græ-Ci we duoiv erav, purioris autem Latinitatis auctores Terentius abhine biennium, Cæsar & Cicero biennio ante, dixissent.

Part. 5. Pari ferè ratione usurpatæ inveniuntur usmi & post. ut hic etiam ab diebus incipiam: Demosthenes in Midiam p. 408. Μανίας ὑπολαΦθάς 8 50λ8, και γεμίσας τω ναυν ξύλων, και χαράκων, η βοσκημάτων, Ε άλλων τινών, κατεωλωσεν είς Πειραία μόν Θ μεθ' ημέρας δύο, ubi μεθ' ημέρας δύο recte Wolfius reddidit biduo polt. Ostendit enim vetus interpres ita reddens quod Cæsar Lib. I. De Bell. Gall. c. XLVII. scripsisset Biduo post Ariovi-Itus legatos ad Casarem mittit. Mera de duo nuesas o Apriblis @ πείσδας ως τ καίσας επίμθαπ. id est, ut cum Terentio loquar, uno intermisso die, nos novi homines dicimus secundo post die, Cicero autem dixit post diem tertium. Philippic. II. c. 35. Post diem tertium veni in adem Telluris, nempe post C. Cæsaris necem Idibus Martiis: id est XVI. Kalend. Apriles, non XV. ut statuit Abramius. Nonne enim, ut ante diem III. Idus Martias, ita pari modo post diem tertium Idus Martias unum tantum habet intermissum diem? Et aperte indicat Cicero in eo ipso loco: Neque te illo die, neque postero vidi: ----Post diem tertium veni in adem Telluris, &c. ita illo die Idibus numerato, & postero, post diem tertium adjicit, ut proxime sequentem, non alio intermisso die.

Part. 6. De annis autem Demosthenes Orat. in Onetorem Ι. p. 569. Μεπά τοίνωυ τέτον τ άρχοντα [Πολύζηλον] κηΦισόδως Θ και χίων: [ita recte emendat Meursius] Τπὶ τέτε ἀνεκάλεν δοκιμαofeis. Exaxor j dinle In Tiponegrus. ubi & est proximo post anno. Hos enim fuisse alium post alium continuo atque ex ordine Archontes, docet prior locus in eadem oratione. Súe polo 3 ιω έτη το μεταξύ δ σουοικήσοι τε του γυναίκα, και Φήσου τέτες πεπιήδου τω δοτολειτίν. εγηματο μεν οδ έπι Πολυζήλε άρχοντω, Σκιροφορίωνω μωός. η ή Σπολειτις εγεάθη Ποσάδεωνος μιωός επι Τιμοκεάτες. duo anni, qui intercedebant inter Polyzelum & Timocratem Archontes, erant Cephisodori & Chionis Archontum. Polyze-Ium autem Olympiad. CIII. 2, Cephifodorum Olym. CIII. 3, Chionem Ol. CIII. 4, Timocratem Ol. CIV. 1, Archontes exhibet Diodorus. Velleius Lib. I. c. VIII. Sextâ Olympiade, post duo & viginti annos, quam prima constituta fuerat, Romulus Martis filius, ultus injurias avi, Romam urbem Parilibus in Palatio condidit. ubi, observante Dodwello, intelligit duo & viginti annos elapsos, ut Parilia ipsa ad annum ab initio Olympiadum XXIII^m. spectarint. Pro mente scilicet Varronis accuratissime; nempe sextæ Olympiadis anno tertio. Part. 7. Quare ex supradictis patet, in Justini verbis accirativativation, annis CL. numeratis abs tempore, quo Apologiam scripserit, annum ipsum proximum posse signari; & si ipsum annum notare in animo habuerit, uti mihi quidem credibile est, ita eum, non obstante præpositione acci, loqui potuisse. Si autem propter rotundum numerum etan examinativatione docuissent, qua ratione Justinus non etan examinativatione potius scripsisset; numerum æquè rotundum & qui haud ita longè absit ab initio Antonini, ubi illam Apologiam oblatam esse statuunt.

Part. 8. Quod si hoc è Grammaticis petitum de usu we minus placet argumentum, age, quid Historia hoc ad confirmandum subjiciat, videamus. Justinus in hâc ipsâ Apologia de Marcione loquitur ut sui temporis hæretico, pag. 54. Magniwa di πνα Πονπιών, ος ε νων επ επ διδάσκων σου σεθομθύες, atque ejus hæresim jam tum invaluisse ostendit -- òs κατὰ το αν γρος ἀνθεώπων, 21 ο δαμόνων συλλή νεως, πολλές σεπίηκε βλασφημίας λέγειν. Item pag. 72. και Μαρκίωνα δε τον ώπο Πόντε ---- συσεβάλλοντο οι Φαυλοι δαίμονες, ος και νου διδάσκει. - ω πολλοί σειθέντες - ήμων καζαγελώow. At Irenæus Lib. III. cap. IV. scribit Marcion autem illi [Cerdoni] succedens invaluit sub Aniceto, decimum locum episcopatus [sedis Romanæ] continente: Anicetus autem juxta accuratissimas Pearsonii & Dodwelli Eutychium Alexandrinum sequentium rationes ab anno Christi 142. Eræ Vulgaris, A.U. 895. quo quintus iniit Antonini Pii imperii annus sedem Romanam occupavit. neque aliquis Aniceti initium ante hunc annum posuit; Eusebius sanè in Chronico anno Antonini Pii XVI, scribit Romanæ Ecclesiæ Episcopatum tenet Anicetus ann. XI. cum ad annum IV. ejusdem Antonini scripserat, Justinus Philo sophus librum pro nostra religione conscriptum Antonino reddidit. quæ Chronologia è locis suprà allatis falsi arguitur; quum sub Aniceto (teste Irenzo) invaluit Marcion, quem Justinus in ipso libro, quem pro nostrà religione conscriptum Antonino reddidit, jam tum invaluisse agnovit. Quod si graviter hallucinatus est Eusebius, multo graviùs hallucinantur ii, qui Aniceti initium ad ann. Dom. CLXV. Marci Antonini quintum immani metachronismo deprimunt; (in quibus est Petavius & omnes

omnes ferè recentiores ante Pearsonium Chronologi.) quum Justinus Apologiam, postquam Marcion sub Aniceto invaluit, Antonino Pio reddidit. Si ergo Anicetus Romanus Episcopus, sub quo Marcion invaluit, non coepit ante A. U. 895. quintum Antonini Pii annum, ut consentiunt omnes; apologia illa Justini, quæ ita Marcionis, ut qui jam tum invaluerit, meminit, ante eundem annum Imperatori Pio nullo modo potuit reddi. Sed quoniam incerta planè sunt tempora priorum Romæ Episcoporum, uti fatetur ipse, qui diviserit Cestrienfis Episcopus, missum facientes Irenæum, si quid aliunde lucis accedat huic argumento, dispiciamus. Tertullianus adversus Marcionem Lib. I. p.443. Edit. Rigalt. Anno XV. Tiberii Christus Jesus de cœlo manare dignatus est, spiritus salutaris: Marcionis salutem, qui ita voluit, quoto quidem anno Antonini majoris de Ponto suo exhalaverit aura canicularis, non curavi investigare. De quo tamen constat, Antoninianus hæreticus est, sub Pio impius. Quorum verborum sententia, si scriptoris sensum satis calleo, hæc est: Quo quidem anno Antonini Pii, malorum dæmonum impulsu, pestilens illa Marcionis Pontici, qui inter alia impia docuit, Jesum Christum, spiritum salutarem, primûm in Baptismo anno XV Tiberii de cœlo manare dignatum esse, hæresis se effuderit, ipsum noluisse investigare. satis hoc certum esse, eum fuisse hæreticum impium sub Antonino Pio. Qui autem constare potuit Marcionem impium hæreticum fuisse sub Antonino Pio, nisi sub illo principe, neque anteà, erupisset ejus hæresis, & ipse suum virus evomuisset? Nam si anteà, Hadrianianus hæreticus, non Antoninianus, sub Pio impius, audisset; quod tamen constat. Quin & disertis verbis affirmat Tertullianus, quod Marcionis salutem, (spiritum salutarem, quem ille anno XV. Tiberii de celo manase voluit) aliquo quidem anno Antonini majoris, de Ponto [cum suo auctore] exhalaverit aura canicularis. Marcionis ergo hæresis & erupit & invaluit sub Antonino Pio, ante tamen quam Justini Apologia, in qua Marcionis ut adhuc docentis, atque ejus hærefios ut quæ invaluerit, meminit, Pio reddita est. Unde eorum sententia ruit, qui primo imperii Antoniniani anno eam fuisse redditam statuunt. Quanquam autem ipsum annum Antonini majoris, quo eruperit Marcionis hæresis, non curavit Tertullianus investigare; nobis tamen facile investigandum

dedit, si ad omnia, quæ de isto hæretico constare scribit, oculum adjiciamus. De quo tamen constat Antoninianus hareticus est, sub Pio impius. à Tiberio autem usque ad Antoninum, anni ferè CXV. & dimidium anni, cum dimidio mensis, tantundem temporis ponunt inter Christum & Marcionem; de quo, non ut ex sua opinione, sed quæ constaret, & forte in Ecclesia recepta erat, loquitur. Illi anni ferè CXV. & dimidium anni cum dimidio mensis haud abs Tiberii Imp. fine A. U. 790. A. D. XVII. Kal. April. ad Imp. Antonini Pii initium A. U. 891. A. D. VI. Id. Julii numerandi funt. Hoc enim temporis spatium tantum conficit annos CI. tres menses, dies XXIV. numerandi vero sunt ab anno XV. Tiberii, in quo Christum Jefum de cœlo primum descendisse voluit Marcion usque ad id tempus, quo sub Antonino Pio Marcionis hæresis eruperit; ut planè verba ostendunt sequentia. tantundem temporis ponunt inter Christum & Marcionem. five, quod totum istic loci argumentum Tertulliani probat, ab eo tempore, quo verus Dominus noster Christus docere cœpit, ad tempus, quo primum in terris auditus est fictus iste Marcionis Christus. hoc posito fundamento, è verbis S. Lucæ cap.III. v. 1.2.3. Joannis ministerium cœpit anno XV. Tiberii, atque ut ex Usserii sententia maximè fit verisimile, die Panitentiali mensis Tisri, A. U. 781. Jesus Christus, ut vulgo opinantur, baptizatus est mense Januario A.U. 782. huc adnumeratis annis CXV. ad mensem veniemus Januarium A.U. 897. huc si addas dimidium anni, cum dimidio mensis, Marcionis hæresis eo medio ferè anno invenietur erupisse, statim post initum septimum imperii Antoniniani annum: quod nostræ de apologia Justini, in qua Marcionis ut adhuc docentis mentio facta est, anno sequenti scripta, sententiæ haud quaquam adversatur: imo nostram sententiam de Justini verbis του έτων έκατον το εντήκοντα γεγλυνήδαμ τον Xessiv absolute accipiendis, & de anno nati Christi in fine A.U. 747. quam maxime confirmat. Si enim ab Januario A. U. 782. retrò numeras ad finem A. U. 747, annos habes plenos XXXIV, quibus additis Tertulliani numero CXV. & dimidio anni cum dimidio mensis, ad annum septimum Antonini Pii pervenies A. U. 897. ut è Justini mente annis plenis CL numeratis ad annum U.C. 898, quo iniit Antonini Pii octavus, pervenies, & pulchrè procedent omnia. CA-

CAPUT XII.

Part. 1ma. Tertium idque luculentissimum Justini testimonium de Censu habito, nascente Christo sub Quirino. 2da. Happorevier ros & Sueles Kuplus apud S. Lucam Syntaxis declaratur.

DART. 1 ma. Tertium & luculentissimum habemus Justini de hâc re testimonium in Dialogo cum Tryphone Judæo p.237. ubi agitur de Josepho Mariæ viro. alla dongea ons sons ον τη Ικδαία τοτε πρώτης θπι Κυρίωίκ, ανεληλύθη Σπο Ναζαρετ ενθα ώκα, eis Βηθλεεμ, όθεν lu, Σπορρά Jady. Σπο ρδ το κατοικέσης τω γίω εκώνω Φυλης 18δα το γένος ω. --- γεννηθέντος ή τοτε 8 παιδίε ον Βηθλεέμ, ---. Luculentissimum voco testimonium, unde docemur, Cenfum fuisse in Judæa, nascente Christo, (id enim est m;) eum fuisse Censum in Judæå primum; & sub Quirino: id est, quum Quirinus erat cum potestate in Judæâ, nempe, ut ostendimus, Censorià. Non modo igitur Tabulæ erant Censuales confectæ sub Quirino [cn τ Σπογεαθών τ γενομθώων επὶ Κυρίωίκ] ad quas provocat Justinus in Apol. de Christo nato in Bethleem; & Christus natus est sub Quirino [25/200 Pay Tov Xelsov Eni Kuplevis] ante, quam Justinus eo scripto defenderet Christianos, annos CL. sed Census fuit in Judæa tunc primus sub Quirino Sinogea-Ons sons on the Isolaia fore newtys in Kuplevis]. Annon hoc est quod Stus. Lucas dixit αυτή ή δπογραφή πεώτη εγένετο ηγεμονεύοντ ο Συeias Kuplwis? (nam si in Syria erat cum potestate, tum in Judæâ Syriæ, ut ita dicam, appendicula.) An Quirinus, qui erat cum potestate in Syria, quum natus sit Christus, hoc primo Cenfu, quem ipse habuit, jure potest excludi? quod ii faciunt, qui cum Herwarto Lucam interpretantur (Hic Census erat, qui priùs habitus sit, quam præerat Syriæ Quirinus). Sed refelluntur, ut videmus, ab Justino & primæva Ecclesia, quæ agnoscat, Quirinum fuisse Romanum, seu potius Cæsaris, in Judæa procuratorem [hujusce census primi scilicet] à primo, [quum primum erat cum potestate in Syria [8 υμεπρε ον 186 αια πεωπν γειομθών επιτεόπε]: nisi retento πεώτε interpreteris cum Casaubono primum procuratorem nempe census; quod mihi duriusculum videtur, atque contentiosis & vitilitigandi cupidis magis obnoxium. Nam quod Censum in Judæa primum habuit, non tamen

tamen efficiet, ut ibi fuerit πεωτος Επίτροπος, cum fuissent ante eum procuratores Antipater & alii. ut nè dicam, non ita in verbis satis distingui duos diversos ejusdem viri census; neque ad utrius eorum tabulas provocaret Justinus; cum & alterum Censum egisse dicatur è es '18δαία πεωτος γενόμθη Τ΄ Σπογεαφων

This port .

Part. 2. Cum autem Justinus, qui toto hoc loco Lucam ante oculos habuit, scripsit Σπορεαφης κους έν τη Ικδαία τόπ πρώms, non Kuplwis, fed Thi Kuplwis: ut in primo loco in T singla-Owr 7, non Kuplevis, fed sevouspour of Kuplevis: fequitur apud Lucam ηρεμονεύοντ Φ τ Συρίας Κυρίωίε non pendere ab Σπορεαφή, ut posterius substantivum à priori; sed esse Genitivum, quod aiunt, absolute sumtum, qui patiatur Ellipsin præpositionis Thi, quæ nonnunquam reperitur expressa, ut apud Herodotum, I. 65. Επί 2 Λεοντ Θ βασιλεύοντος και Ηρεσικλέ Θ εν Σπάρτη.---Quare Si. Lucæ comma, in quo disputatur, tandem ita vertendum censeo (Hic Census primus erat, habitus prafecto Syria Quirino) nempe ad eam rem, ad habendum censum præsecto Syria Quirino. Quanquam enim ex Grammaticorum regulis & Syntaxi verba ή γεμονεύοντος & Συρίας Κυρίωίε sui quasi juris esse, neque ab reliqua Oratione pendere videantur, non minus atque Thi Kuplwis; non res tamen ipsæ ita sunt disjungendæ, Quirinus à Cenfu, ut Tũ Đà, five expresso, seu subintellecto, non nisi nudum tempus, ut sæpè, notetur: verùm præter tempus Quirini etiam in eo Censu potestas significetur.

CAPUT XIII.

Part. 1ma. Quum Census haberetur, omnes nomina professum iere, ad suam quisque Orbem, non quod Judaicus erat Censendi mos, 2^{nda}. Sed quod suus erat Romanis mos. 3^{ria}. Qua sua cujusque Orbs. cum Appendice.

PART. 1. Quæ sequentur in Justino pleniorem Lucæ de hoc primo Censu narrationem paucis expedient. Eam nos nunc persequamur.

3. Και επορεύοντο πάντες ΣπορξάΦεθαι, εκαςος είς τω ίδιαν πόλιν.

3. Et omnes nomina professum iere, ad suam quisque urbem.
Quin & hoc ex Augusti decreto factum fuerit, & per Orbem
Romanum, nullus dubito; non quod, Romani aliarum gentium

tium, nedum Judaicum censendi morem curabant, ut magnus putabat Grotius: sed quod suus erat Romanis mos. Quid de Judæis, quam inique de eorum religione, quanquam vera & Iola Deo accepta, vel gravislimi veterum Romanorum sentirent, ostendit Cicero: qui de Religione eorum, quam barbaram vocat superstitionem, Oratione pro L. Flacco, c. 28. hoc pronunciat: sua cuique civitati Religio, Lali, est; nostra nobis. Stantibus Hierosolymis, pacatisque Judais, tamen istorum religio sacrorum à splendore hujus Imperii, gravitate Nominis nostri, Majorum institutis, abhorrebat. Ita suæ civitatis religio Majorumque instituta optimum & summa gravitate virum contra rectum & verum transvorsum traxerunt, rapuerunt. Non mirum est igitur, si de ipsis, pessimis optimæ religionis cultoribus, dicit in oratione De Provinciis consularibus: Jam vero publicanos miseros ---- tradidit in servitutem Judais & Syris, nationibus natis servituti. Neque, quod ad hanc rem magis attinet, alia fuit mens Augusti atque Ciceronis, qui peregrinarum caremoniarum, sicut veteres ac praceptas [id est, priùs publice receptas reverentissime coluit, ita cateras contemtui habuit. -- Sed & Caium nepotem, quod Judam pratervehens apud Hierofolymam non supplicasset, collaudavit. Sueton.c. XCIII. Non Judaicum ergo morem cenfendi in Judæa, sed Romanorum fub Romano Censore observari voluit Augustus.

Part.2. Quod ut probemus, sciendum priùs est, omnes imperii Romani homines esse, vel cives, vel socios. Cicero in Cæcilium Divinat. c. 3. Quid est, quod aut populo Rom. gratius ese debeat, aut sociis exterisque nationibus optatius esse possit? ubi Asconius: Socii] non Siculi tantum, sed per omnes provincias. Unde posteà c. 5. scribit: quasi vero dubium, quin tota Lex de pecuniis refetundis sociorum causa constituta sit. Nam civibus cum sunt ereptæ pecuniæ, civili ferè actione, & privato jure repetuntur. Hac lex socialis est. Hoc jus nationum exterarum est. Legem enim de repetundis maxime ad rectores provinciarum pertinere, quis est, qui nesciat? Populus autem Romanus, omnes cives Romani, iique quibus data esset civitas, Romæ, quæ ipsorum erat urbs, censebantur, quod probatum ire testimoniis putidæ cujusdam esse videatur diligentiæ. Socii verò omnes exteræque nationes, ubicunque censerentur, in suis civitatibus censebantur. Livius de censu Fulvii Flacci & Posthumii Albini circa annum U. C. 581, Lib. XLII. C. 10. minor aliquanto numerus, quia L. Postumius Cos. pro Concione edixerat, qui socium Latini nominis ex edicto C. Claudii Cof. redire in civitates suas debuissent, ne quis eorum Roma, sed omnes in suis civitatibus censerentur. ubi in Civitates suas est exagos eis The idian main. Neve aliquis dicat, hoc edictum L. Postumii Consulis ad solos Latini nominis socios attinere, & de iis solis esse in suis civitatibus censendis. Unum enim censendi morem apud omnes locios, quotielcunque cenferentur, obtinuisse credendum est. Solos autem Latini nominis socios Postumius Cos. edixerat omnes in suis civitatibus, neminem Romæ censeri; quod iis solis (qui ejusdem gentis & sanguinis essent, eâdemque linguâ, iisdem pæne sacris, moribus, institutisque uterentur) non item externis alienisque hominibus, vicinitas Urbis dabat facultatem, clam ut Romæ censerentur, quo nomine furtim Romanam civitatem adsequerentur. Quod fi omnes Romani cives, non modo ii, qui, uti quæstum compendiumque facerent, in provincias excurrerint, sed ii etiam, qui, quod ibi arare, pascere, negotiari liberet, in illis sedes ac domicilium collocaverint (ut in Verrem de Sicilià dicitur, sed & de omnibus provinciis erat verum) Romam censendi causa decesserunt, nisi forte, quod difficile erat, impetrata venia, ut absentes censerentur; unde jocans Cicero in Epistolà ad Atticum Lib. I. 18. Nam ne absens censeare curabo edicendum, S proponendum locis omnibus. Sub lustrum autem censeri germani negotiatoris est. id est, paullo ante perfectum Cenfum, quod erat hominis à sua re ægrè divulsi. Sed planissime Velleius Lib. II. cap. 15. Id majores --- diligenter vitaverant, ut cives Romanos ad censendum ex provinciis in Italiam revocaverint. Ita inquam, fi facere cogerentur cives Romani; focios omnes, Censu habito, nomina professum ire ad suam quemque urbem, haud mirabile est. nechleem ha illi eret lebe

Part. 3. Que autem sit sua cujusque urbs jam videbimus, (nam sedes & domicilium, ut supra dictum est, alicubi collocasse non civitatem faciet suam.) docente Luca in sequentibus.

^{4.} Ανέβη ή χ ΙωσήΦ όπο τ Γαλιλαίας, όπο πόλεως Ναζαρέτ, είς των Ίκο αίαν, είς πόλιν Δαβίδ, ήτις καλείτας Βηθλέεμ, (Δία το είναι αδτον έξ οίκε κ πατείας Δαβίδ)

5. Amgeavaday.

4. Profectus est item Joseph è Galilaa ab urbe Nazaret, in Judaam ad urbem David, nomine Bethleem, (proptereà quod erat ex David familia & tribu)

5. Ut nomen profiteretur suum.

In verbis autem ous no mareias hoc vel illud signare tribu è Justino constat; cujus verba hîc loci commentarii vicem Lucæ præbent. 'Ανέβη] ἀνεληλύθα. qui enim ἀνέβη, postquam advenit, ανεληλύθη. Ναζαρέτ] ενθα ώκει. Βηθλεέμ] όθεν ω. (Δία το είναι autiv et oins n mareias sabid,)] som of ratinsons the yeu cheirle Φυλης 18δα το γένος ην. In una ergo harum voce, οίκε vel πατείας, è mente Justini Φυλης intelligi voluit Lucas. In utra vero duarum? Oftendit Hesychius; πατειαί, Φυλαί. Cum ergo Justini Oudis sit interpretatio Luca marcias, restat ut Justini vevos quoque sit aux interpretatio: nempe familiam per id vocis signari. ut enim 26405 familiam notat apud Aristotelem in Rhetor. 26νος εν τη πόλα πεωτον, ita οίκος in Themistoclis ad Artaxerxem epistola apud Thucydidem, os κακα μέν ωλείσε Ελλίωων είργασμας τ υμέτερον οίκον. quanquam Nepos eam vertens domum retinuit, qui plurima mala omnium Graiorum in domum tuam intuli. Sed quid ad Hefychium provoco? Nonne ipfi Lucæ in Oratione Stephani, οἱ δώδεκα πατειάρχαι funt pro Φυλάρχαι? Act. VII. 8,9. Neque hominum solum erat margia sicut Quan, sed & locorum feu regionis cum hominibus. Suidas Πατελά. χώρα. Φυλά. ππαρχίαι. Ita πατεια Δαδίδ non modo φυλή, tribus David erat, nempe tribus Juda, sed & xwea terra tribus Juda, ubi habitaret illa tribus, & in ea ππαρχία præfectura Bethleem (in Josepho enim legitur Antiq. Jud. lib. VIII. c. II. Τπί τ Βηθλείμης τοπαρχίας le Διόκληρ. five ager Bethleemiticus cum urbe, unde erat David. Quoniam igitur Joseph natus erat è David familia, erat civitate, ficut David, Bethlemites ex tribu Judæ; Bethleem sua illi erat Urbs, non Nazaret in Galilæâ, ubi habitaret; ideoque hac atque omni adeo Galilæa relictis, illuc in Judæam est profectus, ut in sua civitate censeretur & tribu. Namque hoc etiam moris fuit Romanis: Cenfores ita foliti Censum facere, ut singulas tribus persequerentur; Quod Cicero videtur lib. 3. de Legibus c. 3. indicare, cùm hanc Legem ponit de Censoribus, populique partes in tribus distribuunto: Unde etiam fit, ut reperiamus in hâc vel illâ tribu quempiam Censum suisse. Ut apud Livium Lib. XXIX. ad sinem: Equitum deinde Census azi cæptus est; & ambo forte Censores equum publicum habebant. Quum ad tribum Polliam ventum est, in quâ M. Livii nomen erat, &c. --- item M. Livius, quum ad tribum Narniensem & nomen collegæ ventum est, &c. Ita tribûs Polliæ lectum est nomen, deinde citatus M. Livius: post recitato Narniensis tribûs nomine, Claudius Nero. Unde rectissimè Justinus causam quamobrem Joseph ἀνεληλύ Η καὶ Ναζαρετ, ἔνθα ἄνια, εἰς Βηθλεεμ, ὅθεν ៤ὐ, καογρά ψακου affert: καὶ κατικους τὸν γιὰ ἀνια, εἰς Βηθλεεμ, ὅθεν ៤ὐ, καογρά ψακου affert: καὶ κατικους τὸν γιὰ ἀνια, εἰς Βηθλεεμ, ὅθεν ៤ὐ, καογρά ψακου affert: καὶ κατικους τὸν γιὰ ἀνια, εἰς Βηθλεεμια Φυλῆς Ἰέδα τὸ γεν Φ ἢν. nec tribûs notio potest excludi è Lucæ παθερᾶς.

Append. Posteaquam hæc à me scripta sunt (ut scit Reverendus admodum Dominus, qui, ut scriberem, id mihi negotii dederit) D. Nic. Mann opus, quod recens prodierat, De veris annis, quibus Christus est natus & decessit, ære meo comparavi. Illo cum eruditissimo Viro mihi toties tantis in rebus, atque in eo quod huic rei caput esse judico, in anno Christi natali, convenisse, id verò mihi gratulor & seriò triumpho. Est tamen, ut in hujus Capitis argumento, me ab eo dissentire cogat veritas rei. Invitus sateor; nec propterea, ut spero,æquus bonusque scripturam nostram in pejorem rapiet partem. Is autem pp. 54. 55. illum non Romanum, sed Judaïcum, censendi morem suisse contendit, unde Censum in Judæa primum neque abs Quirino, neque ab alio Romano esse

habitum persuadere nobis voluit.

Primum argumentum, quo pugnat, desumtum est ex Eminentissimo Norisio in Cenot. Pisan. cujus sunt verba p. 308. "Nam Judæa erat sub dominio Herodis regis, ac nondum in "formam Romanæ provinciæ redacta. Census autem in so-"lis Romanis provinciis peragebatur, non autem in regnis "amicis ac sociis populi Romani. Loquitur vero accuratissimus ille Cardinalis de Censu in Judæa singulis lustris peracto (ut erat falsa Baronii opinio) quo Romanum in modum deferre Census adigeretur. Sed in hoc Censu, de quo agitur, nihil pecuniæ ab descriptis exactum est, sed eo tantum sine Census fuit, ut nihil ultra, quàm ut publicè notæ essent facultates, exquireretur. Hujusmodi Censum tunc temporis in Judæa peractum non negat idem vir doctissimus; imo disertis verbis assirmat p. 321. "Augustus Quirinium in Syriam cum

Secundo ejus argumento plenissimè respondetur toto hoc

Cap. XIII. nostræ Dissertationis.

Tertium vero, quo pugnat, argumentum subjecit illi Digest. 50. Tit. 15. Qui agrum in alia civitate habet, in ea civitate profiteri debet, in qua ager est. unde negat Romanos, ubi nomina in Censu profiterentur, regiones eas, in quibus agrum haberent, reliquisse; quod falsum esse, part. 2. hujusce Capitis Et quod ad locum attinet Digesti, illîc tantum oftendimus. agitur de professione agrorum in provinciis, qualis Alexandri Severi Imp. & Ulpiani temporibus fuit, propè re diversa abs Censu, certè minus propriè Censu, neque, ut videtur, nisi post Antonini Caracallæ constitutionem (de qua eruditissimè & plenissimè illustris Ezekiel Spanhemius) ita appellato. Sciendum est autèm Tributa Provinciarum fere soli & capitum fuisse. ex folo autem æstimato fingulis Provinciæ civitatibus satis magnæ imperabantur pecuniæ. quod ut æstimaretur, facta est illa agrorum professio, quæ in solum novum semper onus, nova tributa secum attulit. Quare æquum erat, eum, qui agrum in alia civitate haberet, in ea civitate profiteri, in qua ager erat. Sequitur enim in lege; agri enim tributum in eam civitatem debet levare, in cujus territorio possidetur. Inter hanc autem professionem agrorum & censum hoc interfuit, quod in censu id præcipuè ageretur, ut reipublicæ vires & civium sociorumque facultates paterent; qualem illam Augusti Dogge-Olw, cujus meminit Lucas, fuisse contendimus. Augustus enim morum antiquorum atque institutorum Reipublicæ Romanæ quam maxime studiosus & obtinentissimus fuit; scilicet quo faciliùs monarchiam perferrent Romani, eosque desiderium veteris reipublicæ minus caperet.

Quod autem vir idem eruditus, cujus gratia hæc est habita disputatio, negat Quirinum, aliumve Romanum, censumhunc, quum natus est Christus, in Judæa egisse; næ aliter videtur Lucas sentire, unde apertè discitur; Censum è Romani Imperatoris decreto per universum orbem Romanum suisse actum;

cui censui agendo in Syria provincia, ad quam accesserat regnum Judææ, præfectus est Romanus Quirinus; qui ut in cætera Syria, ita in Judæa eum, quem agnoscat Lucas actum. censum procul dubio præsens egit: aut Quirini mentio, ab S°. Luca facta, minus apta atque aliena à proposito scriptoris videatur. Ex Testimonio Justini Martyris in Apologia II. rem probatam habes Differtationis nostræ Cap. VIII. Part. 4. ch Τ Επογραφών τ γενομθρων οπι Κυρωίε ε ύμετερε εν Ιεδαία σρώτε γενομθώς υπηρόπε ubi tabulas publicas habemus, in quas referrentur nomina eorum, qui censerentur, ad censionem Quirini, Romani, & Casaris in Judaa procuratoris Census. & in Dialogo cum Tryphone Σπορεαφης έσης εν τη Ίεδαία τόπε πεώτης επί Κυρηvis, id est, quum Quirinus erat cum potestate in Judea, nempe Censoria. Et quomodo dici potuit in altero Apologiæ loco 26γεννήσθας τ Χριστ λέγαν ημας επι Κυρίωίκ, nisi Quirinus esset in Judæa cum potestate? Censum ergo primum in Judæa præsens egit Quirinus. Et si Romanus egit censum in Judæa, utrum Romanum, an Judaicum, censendi morem secutus fuerit, æquus Lector judicet. Romanum fuisse morem censendi arguit Tertullianus advers. Marcionem Lib. IV. c. VII. de censu denique Augusti, quem testem fidelissimum Dominica nativitatis Romana archiva custodiunt. Num Romana archiva Romanas, an Judaicas, Σπογραφας custodire censendum est? & c. XIX. Sed & Census constat actos sub Augusto nunc in Judaa per Sentium Saturninum: nempe Imperatoris auctoritas in Syria erat in legato proprætore Sentio Saturnino. & hujus erat decretum Imperatoris per provinciam proponere, &, quod alibi docuimus, cum cæteros Syros, tum ipsum Herodem regem gentemque Judæorum, ut è decreto Imp. nomina censu habito sub Quirino profiterentur, si nollent, cogere. Et per hunc census actos in Judæa alios ac Romanos credimus? Decrevit Censum Imp. Romanus; decreto parere Judæos coëgit legatus pro prætore Syriæ Romanus (unde census per eum actos in Judæa scribit Tertullianus;) censum egit in Judæa Quirinus Romanus, Imperatoris in Judæa procurator centus: at qualem? qualis procul dubio actus sit per universum Orbem Romanum; qualem ipse egit Quirinus in cætera Syria ei habendo præsectus; non Judaicum certè morem censendi secutus, sed Romanum; ut ipse census, in quo, præter capita hominum in tabulas relata, ratio bonorum ex æstimatione consecta est, merum suit institutum Romanum, Ser. Tullii commentum. Neque quod putatur, censum illum in Judæa egit Herodes; qui quanquam Rex, in suo tamen regno legato pro prætore Syriæ inserior suit atque in omni re dicto audiens; ut nec legatus in sua ipsius provincia censum illum egit. neque quod procuratoribus Syriæ additus suit Herodes, idem potest argui: quum, ut non legati pro prætore, ita neque procuratoris ullius Syriæ, nisi ejus qui constitutus est in omni Syria procurator Census, nempe Quirini, suit munus Censum agere.

At non potuit Augustus, inquies, eum, ut procuratorem omnis Syriæ priùs constituerat, [potiùs procuratoribus Syriæ addiderat] ita nunc procuratorem census in suo regno Judæa constituere? Potuit sanè, si voluerit: sed voluisse neutiquam id verifimile esse arbitror. nam præterquam, quod ut supra diximus, morum veterum à majoribus receptorum videtur observantior fuisse Augustus, quam ut Romani instituti munus Judæo soli peragendum committeret; ita sanè sapientior suit, quam ut Herodem in suo regno procuratorem census constitueret. Quanquam enim inter habendum censum præ se ferebat Augustus, nihil ultrà exquiri quam ut publice notæ esfent facultates imperii; confilium procul dubio ejus fuit, ubicunque opus esset, & res ipsa postularet, iis facultatibus, iisque imperii viribus uti, quod tandem mali post se iste adportavit Census; nec suspiciosum illum principem Herodem clam esse suum isthuc confilium, speraret Augustus, quin videret ille quid ex ea re esset futurum. Num ergo sapientiæ Augusti videtur convenire Herodi rem census in regno suo committere, ubi in rem esset Herodis dissimulare opes proprias, & falsas tabulas censuales confingere, quo minus oneris sibi & regno imponeretur, minus esset ex censu damnum? Neque quòd Herodes gratia apud Augustum tantum potuit, tantum fides ejus & Syriacarum rerum prudentia Augusto se probaverant, ut A. U. 734. eum admilcuerit ils qui Syriam procurarent, ita ut non liceret procuratoribus, divisum ab eo, munus administrare suum, sed una cum eo facienda essent omnia; ubi vix potuit fallere, ubi si falleret, nihil ei lucri eslet; possumus arguere, ita magnam quoque ei in re census fidem habuisse Augustum, re tanti momenti, tam facili ad fallenlendum, atque ubi fallere maximum ei lucrum esset, ut procuratorem census eum constitueret; præsertim quum biennio ante (ut vult Usserius, superiore anno) Syllæus Arabs accusationibus ita Augustum ira in eum incenderat, ut bis Herodes frustra legatos ad eum miserit, donis suis non acceptis, (tanta erat ejus offensio animi) & vix tandem Nicolai Damasceni opera in gratiam restitutus sit. Quod si in re census tam negligentem putanus Amustum, ut Herodi in regno suo committeret; at Herodes ipie procurator census constitutus neutiquam coëgisset populum ex sedibus ac domiciliis decedere, ut Genealogias secuti in ea civitate quisque, unde esset ortus, censeretur, ne ipse secum discordaret; quippe qui scriptas Hebræorum genealogias, quæ in Tabulario asservarentur, omnes combusserat; ne quis Judæorum publice haberet, unde se rege suo nobiliorem jactaret; sicut testis est Africanus in Epistola ad Aristidem scripta τε συμφωνίας τ εν ευαγελίοις 21νεαλογίας, cujus ipsamet verba nobis conservarunt Eusebius & Nicephorus, uterque in Historiæ Ecclesiasticæ Lib. I. ille Cap. 7, hic II. avayearlan j es tots en tois apxeios outwo T'Ebeaixan 26νων, κ τ άχρι σεροηλύτων άναφερομθύων, ώς Αχιώρ δ' Αμανίτε, κ Ρέθ ο Μωαβίτιδ Φ, των τε ἀπ' Αἴγύπε σεωεκπεσύντων Επιμίκων, Ἡρώδης έδέν τι συμβαλλομθύε & τ Ισεαηλιτών γένες αυτώ, ε τω σωναδότι τ δυσγενέιας κρεόμυ, ενέπεησεν αυτών τας αναγραφάς τ γενών, οιομυθ εύγενής αναφανειώση, τω μηδ άλλον έχειν όκ δημοσίε συγερφής το γένος ανάγαν επί στο πατριάρχας, η συσηλύτες, τές το καλεμβύες γαιώρας στο Truintes. Quare certa res est Herodem, si procurator census fuisset, haud justurum fuisse populum è locis, ubi habitarent, ad generis sui cujusque principes sedem commigrare, ut è genealogiis, quas ipse combusserat, censerentur; sed tota potius peragrata terra, de Davide exemplo capto, populum in fuis fedibus ac domicilio censurum fuisse. Quod ergo omnes nomina professim iere ad suam quisque urbem; quod relictis urbibus ubi habitarent, profecti funt ad urbes unde priùs egressi erant, unde erant familia & tribu, ut cum tribulibus suis quisque nomen profiteretur suum, hunc censum, non Judaico, sed Romano censendi more peractum fuisse fus Judicos, p. r arguit.

CAPUT XIV.

Part. 1ma. De Marià ad Censum profectà: fæminæ pariter ac mares censa; sed ferè absentes. 2da. Maria non tunc temporis nupta, sed tantum sponsa. Qua sit μεμνησευμθήν & sponsa. 3^{tia}. Non probatur è Matthao beatam Virginem tunc suisse nuptam: apud Hebraos vel ipsum nuptiarum patum nuptiarum ferè vim obtinuit. Inter pactum nuptiarum & sponsalia differentia. 4ta. Multo magis sponsalia nuptiarum vim obtinuere; unde ante nuptias sponsus & sponsa vir & uxor dicti. 5ta. Απολύσει de sponsa dici posse, ut repudio apud Latinos de uxore. 6ta. Quid sit propriè & ala λαβών γωναϊκα. 7ma. Παράλη με sponsæ esse potest, ex quâ non continuò fiat uxor: probatur ex historià Rebecca, 8va. & è lege de captivà muliere ducendà uxore. 9na. Maria ut tantùm sponsa, non nupta, ex Romanorum legibus, inter censendum prasens coacta adesse.

PART. I. Sed cur profectus est Joseph cum Maria una, quæ gravida erat? Sequitur enim apud Lucam

5. Αποχά ψαθζ, στο Μαρκάμ τη μεμνης τυμθή αυτό γυναικί, έση έγκύω.
5. Ut nomen profiteretur suum, cum Maria una, qua desponsa

fuerat illi, & gravida erat.

Cur quum evenit, iter illi dierum complurium ut esset, gravidæ sanè incommodum, non eam domi reliquit? Scio equidem nullam ætatem, nullum fexum, orbis exceptis, cenfu exclufum; id satis indicat Livius Lib. III. c. 3. cum ait: censa civium capita centum quatuor & viginti millia ducenta quindecim dicuntur; præter orbos orbasque. ita fæminæ pariter ac mares censebantur. Ac, ne cui scrupulus etiam restet, planissimè Dionysius lib. IV. c. XV. de Censu & naixian, li exem, dnasv-าพร, วุนเฉ้นส์ร าะ หู พญ่อีสร องอนส์รื่องาสร, 6 cu ที่งเ ผลาอเมรือง ยนสุดเ รี พ-News τόπως η πάγω & χώρως, τουσηθέντας. Et ut Romæ, ita in provinciis, & nominatim in Syriis fuisse ostendit Ulpianus, lib. 2. de Censibus: in Syriis à quatuor decim annis masculi, à duodecim fæminæ usque ad sexagesimum [quintum] annum tributo capitis obligantur: atas autem spectatur censendi tempore. vide Digest. L. Tit. XV. 3. Et de ipsa Maria Tertullianus adverfus Judæos, p. 194. Fuit enim de patria Bethleem & de domo David, sicut apud Romanos in Censu descripta est Maria, ex quâ nascitur Christus. Part.

Part. 2. Atqui suprà dictus Dionysii locus planè docet, foeminas quidem censeri, sed ferè absentes; uxorum nomina viris, filiarum patribus professis. Cur non ergo Joseph Mariæ, sibi desponsæ, absentis nomen professus est? Ad hoc ut respondeatur, Mariæ (quam non sponsam tantum, sed & nuptam putat Grotius) status venit considerandus: oui Maειαμ τη μεμνησευμθύη αυτώ γιωαικί, verbo hác ipsá gratiá, ut opinor, ab So. Luca addito. Quid vult σων Μαριάμ τη μεμνησευμθύη aund youaxi? In capite priori dixerat Angelum Gabrielem misfum ab Deo wees παρθένον μεμνησευμθύην ανδρί, ω ονομα 'ιωσήΦ. V.27. Virgo itaque desponsa fuerat Maria Joseph ante Gabrielem ad eam missum; cui tamen ait v.34. avopa s zwwonw, vir me non attigit, itaque ne quidem Joseph. Ided μεμνησευμθή non est nupta; eaque appellatione quum etiam Census tempore Sto. Lucæ signetur, ex eo certè nè tum quidem nupta potest probari beatissima Virgo. Id autem, quod dixi de vocis μεμιησευμθύη fignificatione, confirmat Pollux III. 34. του μεν 8 γημομ [τ ανδρα], ---- μνηςή, ή νύμφη. à μνηςή verò est μνηςεύομου; ut ipfa à uvaougy. Manuel Moschopulus. we To paus - uvary à avis γυναικα. μνησεύεται ή η γυνή. distinctio haud semper observata; Alexandrinis certè Græcis: septuaginta enim interpretes Deuteronom. 20. 7. Kaj tis o av Jewms, osis μεμνή seu ray yuvaina, C con έλαθεν αυτίω; ibi enim vir uxorem μνησεύετας, ut sciamus, quid fit apud Lucam τη μεμνησευμίνη αυτώ γυναικί; nempe quam nondum vir uxorem duxit, z con Exales avilw, sed qua ei tantummodo est desponsa. Terentius And. I. ic. 1. v.75.

——— hâc famâ impulsus Chremes Ultrò ad me venit, unicam gnatam suam Cum dote summâ filio uxorem ut daret.

Placuit: despondi: hic nuptiis dictus est dies.

Ser. Sulpicius Ciceronis æqualis, eloquentia satis pollens, at juris scientia multò celebrior, in libro, quem scripsit de dotibus, apud Gellium Lib. IV. c. 4. Qui uxorem, inquit, ducturus erat, ab eo, unde ducenda erat, stipulabatur eam in matrimonium ductum iri: qui daturus erat, itidem spondebat daturum. Is contractus stipulationum sponsionumque dicebatur sponsalia. Tum, quæ promissa erat, sponsa appellabatur; qui sposponderat ducturum, sponsus. Hinc Lexicon Græco-Latinum vetus sub Cyrilli nomine, uvyszuoua, spondeo. uvyszi, sponsa. uvysze, sponsus.

L 2 uvysza,

μνήςρα, sponsalia. Et ne sententia nostra arguatur novitatis, audi, obsecto, Chrysostomum in Homilia CLXVI. Tom. V. pag. 985. Edit. Savilianæ, τ τ οἰκονομίας ὑπηρετων Ἰωσήφ. ἐ γδ ἐποιμι πατέρα ἀκῶνον ξ Σωτῆρω, ἐδὲ ἄνδρα Μαρίας, — . μνηςῆρ γδ ἦν τ παρθένε, κὰ ἐκ ἀνήρ. ἀλλὶ ἀνὴρ μθὸ τῆ παροπγορία. quod statim ostendemus.

Part. 3. Nam quod è Luca probari nequeat, ante Cenium habitum nuptam esse beatam Virginem, è Matthæo, fortè inquies, cognoscitur. Matthæum ergo adeamus. c. 1. v.18. MUNGEU Jeions 20 & MATEOS OUTS Marias TW IWOND, weir nower Jew auτες, εύρε η τι γαςρί εχεσα τη σνεύματος άγιε. Ubi quid est σείν η σιωελ θείν αυτές? antè, quam una essent in unis ædibus, vel ut Romani potius loquerentur antè quam eam uxorem duxisset demum. Ita μνησευθείσε (vel μεμνησευμθή) aliorsum accipienda est, atque uxor, cum hic dicatur n ungeu Geion ne quidem adhuc domum ducta. V. 19. 'ΙωσήΦ ή ὁ ἀνηρ αυτής, δίκαι 🕒 ῶν, καὶ μη θέλων αυτίνι αραδεγματίσει, εθελήθη λάθεα Σσολύσει αυτίν. Neve aliquem moveat, quod hic dicatur Joseph à avige auris, si sponsalia solum intercesserant. non enim quasi propriè dictum accipiendum est, sed improprie, quali dixistet, à μνώμβνώ, seu μνης εύσας αυτίω ανηρ, ficut de Maria dixerat Lucas τη μεμνης ευμθή aural yuvauxi. Hoc ex eo fit, non quod, ut Juris consulti, id quod mox faciundum erat, pro facto habebatur, sed quod apud Hebræos sponsalia nuptiarum fere vim obtinebant; ut vel ipium nuptiarum pactum. Unde de Rachel sibi pacta Genes. XXIX. 21. Εἶπε ή Ιακώς τῷ Λάζαν, ઝπόσ μοι τ γυναικά με. (πεπλήρωνται 3 αι ήμεραι με) όπως εισέλθω ακός αυτίω. Et merito, cùm Cicero de pactis in genere scribat De Invent. lib. 2. c. 22. Pactum est, quod inter aliquos convenit, quod jam ita justum putatur, ut juri præstare dicatur. Dixi autem sponsalia, ut vel ip sum nuptiarum pastum apud Hebræos nuptiarum ferè vim obtinuisse. Cave enim unam eandemque rem existumes. Suprà docuit Ser. Sulpicius sponsalia fuisse contractum stipulationum sponsionumque. Nunquam ergo erant sponsalia sine stipulationibus. Sed non uno in loco distinguit Cicero stipulationes à pacto. ut pro A. Cæcina. c. 18. quod, ut ad privatas res redeam, testamentum, que judicia, aut stipulationes, aut pacti & conventi formula non infirmari ac convelli potest, si ad verba rem deflectere velimus? Stipulationum genus erant iponfponsalia; Pacti, nuptiarum pactum. Apuleio pactum jugale IV. votisque nuptialibus pacto jugali pridem destinatus. Pactum & conventum fere conjungit Cicero; quod, ut suprà dixerat, Pactum est, quod inter aliquos convenit. Cùm autem sola pactione, & conventione nuda, res siebat (quod antiquissimis temporibus, ut vidimus, sactum est, & nunc etiam sit interdum) ab Romanis pacta puella, non sponsa dicebantur. Plautus in Trinummo Act. V.Sc.II. v. 59. Hac tibi pacta est Callicli silia. Sed apertissime Arnobius Lib.4. p.140. habent speratas, habent pactas, habent interpositis stipulationibus sponsas. Tametsi nulla stipulatio, nulla adeò sponsalia sine præcedente pacto siebant. Plautus iterum in Trinummo, Act. II. Sc. IV. v. 98 &c.

Sine dote posco tuam fororem filio.

Quæ res bene vortat! habeon pactam? quid taces? ST. Pro Di immortales! conditionem quojusmodi?

PH. Quin fabulare? DI benè vortant! spondeo.

posteà v. 170.

Nunc tuam sororem filio posco meo.

Quæ res bene vortat! quid? nunc etiam consulis?

LE. Quid iffic? quando ita vis, DI bene vortant! [pondeo. Habes hic post pactum plenam stipulationem, & interposità stipulatione sponsionem. Justiniani Ins. de Verb. Ob. Verbis Obligatio contrabitur ex Interrogatione & Responsione, cum quid dari fierive nobis stipulamur ---- In hac re olim talia verba tradita fuerunt, SPONDES? SPONDEO. PROMITTIS? PRO-MITTO. FIDE PROMITTIS? FIDE PROMITTO. FI-DE JUBES? FIDE JUBEO. DABIS? DABO. FACIES? FACIAM. quibus verborum formulis (inquit Hotmanus libro de sponsalibus) quasi ritu aut certo aliquo carmine suas conventiones (& pacta) stiparent, id est, munirent & confir-Sed in eo fallitur vir doctus, cum deducat ab stipando, cùm ab stipe i. e. pecunia potius proveniat. Qui enim Itipulabantur, certam lummam pænæ nomine alligabant. Unde Varro de ling. Lat. Lib. 400. p.42. & qui pecuniam alligat, [dicunt] Stipulari & Restipulari. Id ostendit syllabæ quantitas in stipare longa; in stipe & stipulari brevis. Plaut. Pseud. Act. IV. Sc. VI. v. 14.

Nullum periclum est, quod sciam, stipularier. Iamb. Trim.

Lucret. I. v. 330.

Nec tamen undique corporea stipata tenentur Omnia natura.

Idem Lib. II. v. 626.

Ære atque argento sternunt iter omne viarum, Largifica stipe ditantes:

Ad probandum patum etiam in sponsalibus locum obtinere, Plauto addimus Juvenalem Sat. VI. v. 25.

Conventum tamen & pactum, & sponsalia nostra

Tempestate paras:

Part.4. Quòd si apud Hebræos nuptiarum pactum nuptiarum ferè vim obtineret; si pacta Rachel, id est, quæ nudå conventione promissa est, uxor dici potuit; quanto magis apud illos sponsalia nuptiarum vim obtinebant, & sponsus & sponsa vir & uxor dici poterant? Atque herclè ea res erat. Namque in ipsis eorum legibus virgo desponsa viro ejus uxor vocatur: & vitiatæ sponsæ pæna, æquè atque adulterii, mors indicitur. Deuteronom. c. XXII. v. 22, 23, 24. Εαν ή εύρεθή άνθρωπος κοιμώμθυθ με γιωαικός στωμκισμθής ανδρί, Σποκενειπ άμα άμφοτέρες, τον τε άνδρα τ κοιμώμθνον μξ τ γυναικές, κ τω γυναικα. Ε εξαρεις το πονηρον εξ Ισραήλ. huc ulque adulterii pœna. Continud sequitur, v.23. 24. Έαν ή γένηται παίς παρθέν Φ μεμνης ευμθύη ανδρί, κ ευρών αυτίω ανθρωπος ον πόλει κοιμηθη μετ αυτης, 24. εξάξετε αμφοτέρες επί τω πύλω τ πόλεως αυτών, ελ λιβοδοληβήσοντας αν λίβοις, και δοποθανέν). τω νεάνιν, ότι σοκ εβόησεν έν τη πόλα, Ετ άνθρωπον, ότι επαπείνωσε ΤΗΝ ΓΥΝΑΙΚΑ & σιλησιον αυτά. και εξαρείς πονηρον εξ ύμων αυτών. Quam ad legem infignem Philonis locum, & qui ad nostrum institutum multum attinet, adscribam; è lib. II. qui exitet, De certis legibus ad Decal. pertinentibus. p. 787. µɛ/y-Cιον το λαμβάνεσι πινες άδικημι είναι Φροεας και μοιχείας το σάμιον. όπαν όμολοχία μθυ ύπερεγγυήσωσι, [quum ex pacto desponderint] μήπω ή τ ράμων επιτελεθέντων επιρο άπαντήσας η και βιασάμθρο είς ομιλίαν έλθη. παρ εμοί ή κειτή μοιχώας κ τετ επν ώδω. α ρο ομολογια ραμοις ιστουναμέσιν, αις ΑΝΔΡΟΣ ονομα κ ΓΥΝΑΙΚΟΣ, Ε πέλλα πέ din ouvodois [cæteræque nuptiarum conditiones & leges] exea-Φεται. ων χάριν καταλεύαν ο νομι αμφοτέρες συσεταζεν, εαν λοτό μιας 2 ouths yvaluns Int Davrey rois adiunhaor oum Oponnouvres. Ita adiκημ σογάμιον injustitia sponsæ ante nuptias ab alio vitiatæ (στοχάμιον enim H. Stephano indictum plane est adjectivum comcompositum, in quo wo paulo ante notat) Judæorum sententia erat adulterii genus, eamque manebat adulterii pœna mors. Æquitatem legis arguit atrocitas injuriæ, adulterii quoddam genus. Hoc uti probet Philo, Pactiones nuptiales ait nuptiarum vim obtinere; ex eo quod in iis Viri & Uxoris nomen unà cum cæteris nuptiarum Conditionibus & legibus in tabulis inscribuntur, scil. nuptialibus: quarum non semel meminit Juvenalis, ut Sat. II. v. 119.

Signatæ tabulæ: dictum feliciter! ingens Cæna sedet: gremio jacuit nova nupta mariti.

& Sat. VI. v. 200.

Si tibi legitimis pactam junctamque tabellis

Non es amaturus; -----

Atque hoc apud Ethnicos etiam, ubi ne nuptiæ quidem, nedum sponsalia erant firma, factum est, ut is, qui uxorem ducturus erat ex pacto jugali, in tabulis maritus nuncuparetur. Apuleius IV. quadam parte luprà citatus, votisque nuptialibus pacto jugali pridem destinatus, consensu parentum, tabulis etiam maritus nuncupatus. aded ut quisque sponsus, cum Thamyride ad Theclam in Basil. Seleuciensi, (si modo ejus sint de Vita Theclæ Libri) sponsæ dicat suæ. "ouws ng vui a end na uot τῷ σῷ Θαμύριδι. κὸ ράρ είμι σος. κὸ εί μηδέπω τῷ ράμω, τῷ νόμω λοιmor & F Thi or person what our new fixers. Quanquam nihil oberat, quo minus justa sponsalia essent etiam sine tabulis: quippe cum nè in nuptiis quidem desiderentur. Quod si in legitimis tabulis vir & uxor inscribantur, num vulgo ita audire apud Judæos sponsum & sponsam mirum erit? Apud extrarias gentes vel speratæ iis, qui eas ambirent, uxores vulgo audiverunt. in Terentii Andr. II. 5. 12.

-- Herus, quantum audio, uxore excidit.
in Virgilii Æn. IX. 138. Conjuge prærepta, — ubi Servius de Turno, Invidiosè sponsam [imo speratam] conjugem vocat. tanto magis pactæ, vel sponsæ. Sic Virgilius de Coræbo Cassandræ, quam nunquam duxit, sponso. Æn. II. 345.

Et gener auxilium Priamo Phrygibusque ferebat Infelix, qui non sponsæ præcepta furentis

Audierit. — ad quæ etiam Servius, Gener dicitur, & qui est, & qui esse vult; ut hic indicat locus: vel certè secundum spem illius: neque enim jam: nam ideo subjunzit Sponsæ: sicut etiam maritus: unde est

Quos ego sum totiens jam dedignata maritos. [Æn.IV.536.] futuros scilicet. & de marito nondum marito Propert. L. I. El. 2,

Nec Phrygium falso traxit candore maritum Avecta externis Hippodamia rotis:

Non ergo id quod Joseph à avins dicatur, Mariam probabit adhuc suisse nuptam: neque quod quidam apud Tertullianum, Lib. de Virg. Vel. cap.VI. ait. Desponsata enim quodammodo nupta: quum inter quodammodo & verè nuptam satis in-

terest, & nos fortè ultrà ostendemus.

Part. 5. Atqui aliquis argumentum inde sumat nuptam esse Mariam, quod in hoc dicatur versu de Joseph, Essangn λάθεα Σπολύσαι αυτίω: cùm vox Σπολύσαι semper aliàs de uxore verâ & legitimâ apud Evangelistas dicatur. vide Matth. c.V. V.31, 32. C.XIX. V. 3. --- 7, 8, 9. Marc. X. V. 2 --- 4 --- 11,12. Luc. c. XVI. v. 18. Sed vidit magnus Grotius communem esse vocem Repudio & Divortio; & dici rectè posse, tum de Uxore, tum de Sponsa. Sic apud Latinos Repudium Sponsaliorum renunciatio propriè dicebatur. ut apud Terentium Pamphilus, cui pater desponderat Chremetis filiam, de se ait. And I. Sc. V. v. 14. Repudiatus repetor, & Phorm. Act. IV.Sc. III. v. 72. Chremes vult, Phormio illis repudium renunciet, nempe illi, quam sponsam esse ei simularat. & Act. V. Sc. VII. v,35. Phormio ait Quum ego vestri honoris causà repudium alteræ remiserim, quæ dotis tantundem dabat. Eo tamen verbo promiscue etiam in Divortiis utebantur. Modestinus J. Ctus. Alexandro Severo Imp. à Confilio, teste Lampridio, lib. VI. Differentiarum. Divortium inter virum & uxorem fieri dicitur: repudium verd sponsæ remitti videtur: quod & in Uxoris personam non absurde cadit. vide D. L. Tit. XVI. De Verb. Sig. 1.101. S. 1.

Part. 6. Sed pergamus in Matthæo: v. 20. πωσα ή αὐπό ἐνθυμηθέντος, ἰδὰ ἄγελΟ Κυρία κατ ὄναρ ἐφάνη αὐπό, λέγων. Ἰωσηφ
ερος Δαδιδ, μη φοδηθης σθαλαδείν Μαριαμ τ γυναϊκά σα. το χρ έν αὐτη χωνηθέν και σνεύματος ἐςτν άγία.

 των γυναϊκα αὐτε uxorem suam nihil nobis negotii possunt sacessere. Verum utrum & Saλαβείν & παρέλαβε nuptias arguant,
id jam dispiciendum erit. Simplex certè έλαβεν αὐτην & λήψετας αὐτων de nuptiis factis dicuntur loco jam citato partim Deuteronom. XX. 7. Καὶ τίς ὁ ἄνθρωπς, ὅσις μεμινής το η γυναϊκα, κὰ σὸκ
ελαβεν αὐτων, πορδέθω κὰ ἐποςραφήτω εἰς των οἰκίαν αὐτε, μή ποτε
ἐποθάνη ἐν τῷ πολέμω, κὰ ἀνθρωπς ἔπερος λήψε αὐτήν. Et quid est
compositum & Saλαβείν, nisi vel λαβείν & Sa τὰ ξυγενών, siç ut
Terentius dixit Hec. Act. I. Sc. 11. v. 75.

Quin integram itidem reddam, ut accepi ab suis: vel potiùs λαθών ἐαωτῷ, ut septuaginta Interpretes Gen. XI. v. 29. καὶ ἔλαθον ᾿Αθραμ ε Ναχώρ ἐαωτῶς γυναϊκας. Atque hæc το ἀληψε, ubi de Sponsis agitur, siebat ducendo eas domum. Quod ubi factum esset, illico sponsam sic ingressam sponsi domum uxoris nomine dici, ut sponsum viri, moris erat. Hinc quoties nuptias sieri vellent intelligi, uxorem ducere Latini dictitabant, sed diminutum pro domum ducere, quo utitur non-nunquam Terentius, ut Hec. I. Sc. I. v. s.

Nunquam illa viva ducturum uxorem domum.

Et quod adhuc plenius est; Adelph. Act. IV. Sc. V. v. 60.

Et illam sine tuâ operà in cubiculum iri deductum domum?

Quin & ab ipsis Hebræis uxor dicitur γυνη στωωκισμένη ἀνδρὶ
i. e. mulier ad virum deducta domum in loco suprà allegato,
Deut. c. XXII. v. 22. Ἐὰν ἢ εὐρεθη ἄνθρωπ ως κοιμώμθως μετώ
γυναικώς συνωκισμένης ἀνδρί. Unde colligitur apud illos sponsam
ante nuptias cum suis mansisse; certè apud Romanos; ut Modestinus scripsit lib. 4. Differentiarum. Ea quæ desponsa est,
ante contractas nuptias non suum mutat domicilium. Vide D.
lib. L.T. I. 1.32.

Part. 7. Sed tamen eam sponsæ & μληψν, quatenus nudam deductionem domum significet, posse sieri, ex quâ non vera uxor continuò siat sponsa, Rebeccæ historia, nisi fallor, docebit. Gen. XXIV. v.50. Αποκελθές δε λάβαν & Βαθεήλ, [servo, qui sacramentum dederat Abraam de conjuge ad Isaac adducenda] εἶπαν, Παρὰ Κυρίε εξήλθε τὸ πεᾶγμα τεπο ε δυνησόμεθα εν σοὶ ἀντειπείν κακὸν ἢ καλόν. 51. Ἰδε Ρεθέκκα ενώπον σε λαβὰν ἐπότερεχε κὰ εςω γυνη τῷ μῷ Εκυρίε σε, καθὰ ελάλησε κύρι. Ita spondentibus illis, quorum jus erat eo tempore, Rebecca verè erat sponsa. Tum v. 67. deducta ad eum Rebecca, Εἰσηλθε δε Ἰσαὰκ

eis t oinor s untes auts, n exace t Pecenau, n i firm auts yun, c injumper authi. Si hæc cum continuo præcedentibus conjungantur; ubi rem omnem, uti facta fuerat, in primo eorum adventu obviam illis factus in campo, ex servo audierat; ex septuaginta Interpretum mente, ivit Isaac intro in tentorium, quod matris fuerat. (Gynæceum appellarunt Græci & Latini.

Terentius, Phorm. Act. V. Scen. VI. v.23.

Dbi in Gynæceum ire occipio; nempe ædium partem, quam habebant foeminæ seorsum.) abducens ed Rebeccam pro uxore. Non enim vera erat uxor, sed tantummodo sponsa, nondumfactis nuptiis. Eionale j louan eis T cinco f untgos auts, & exabe T Pesenur. Atque hoc fecit, non modo ejus pudicitiæ consulens, sed & honorem ei habens, ut quæ succederet matri subviro harum domina ædium; quod ut fignificaretur, apud Romanos novæ nuptæ ingredienti domum mariti claves tradebantur. Deinde post nuptiarum solemnia eam habuit uxorem, animo egregiè caram. κ έγνετο αυτέ γυνή, κ ήγαπησεν αυτίω. Juxta mentem septuaginta Interpretum, aut hæc Interpretatio est vera; aut nulla erant omnino nuptiarum folemnia; quod cum magno Grotio nullus credo. Quod fi veri fumus, & Isaac ¿λα-Ge T' PeGennav, ad se deductam, non modo domum, sed in tentorium matris duxit ante Nuptiarum solemnia; tum ea potuit esse as giantes sponsa, ex qua non continuò fiat Uxor, qualem Joseph suisse Mariæ contendimus. At quod septuaginta Interpretes reddunt eion A ?, alii ex Hebræo textu reddunt introduxit eam. Tum ελάβε την Ρεβεκκαν, Ε εγένετο αυτέ γυνη, nihil aliud est, ac si dixissent ελαβε την Γεβεκκαν έαυτω γυναικα, qua phrasi usos esse suprà vidimus Gen. XI. v.29. Rebeccam uxorem duxit. Quò autem duxit? non domum. eò deducta erat priùs, & in matris viri tentorium. quo ergo? fibi in cubiculum: ut ex Terentio suprà didicimus.

Et illam sine tua opera in cubiculum iri deductum domum. Quare non uxorem duxit, qui tantummodo deduxit domum. Rebecca sponsa, non nupta, deducta est domum. Nè nuptiæ quidem planè sunt confectæ, nec nova nupta vera est uxor, antè quâm in cubiculum viri est deducta, & in lecto geniali collocata, quod apud Romanos omnia inter solemnia Nuptiarum erat maximè sacrum. unde illud Juyenalis Sat.VI. v.22.

de adulterio.

--- atque facri genium contemnere fulcri. IAT ATAM Hoc ut vere dictum elle Icias; cur quæso Ulpianus J. Comm. claristimus & sub Imp. Alexandro Severo, cui erat caristimus, præfectus prætorio scripsit lib. 63. ad Edictum. Etiamsi minor duodecim annis in domum quasi uxor deducta sit, nondum uxor est. vid. D. 42. Tit. 5. 1. 17. 5. 1. Qui cedo? rationem ejus rei reddidit lib.23. ad Sabinum. Hac conditio, FILIA MER, CUM NUPSERIT, talis est, ut qui testatus est, impleri solummodo conditionem voluerit; ---- Sed enim non omnes conjunctiones implent conditionem: puta enim nondum nubilis ætatis in domum mariti deducta, non paruit conditioni. D.lib. 34. tit. r. 1.10. En! nondum nubilis ætatis, nempe, minor duodecim annis, etiamfi nupta; & in domum mariti quafi uxor deducta, nondum uxor est; neque implet conditionem patris, qui testatus est Filia mea, cum nupserit. Conditionem enim, quam, qui testatus est, impleri voluerit, non omnes conjunctiones implent. non domicilii conjunctio, sed & tori. Duplex ergo apud Judæos erat abaknus; altera manca & imperfecta, tantummodo domum ductio, qua vel deducerentur sponsæ; ut Rebecca domum ad Isaac deducta est ante nuptias; ut Maria ad Joseph ante natum Christum: altera plena & perfecta, in cubiculum viri etiam deductio; qua tantisper caruit Maria. Sequitur enim apud Matthæum v. 25. Kay Gore Existances autlin. εως & έτεκε τ μον αυτής τ , τρωτότοκον, κ ςκάλεσε το όνομα αυτέ Ιησέν.

Part. 8. Quoniam verò fortè aliqui fint, qui credant, Isaac illico Rebeccam duxisse uxorem; simul atque ad se deducta est, nulla interposita mora, nullis nuptiarum solemnibus, ut prisca tempora erant simplicia, neque ullum tempus illam mansisse apud eum sponsam; atque adeò argumentum inde ductum vix in verisimilibus numerent; age, quæratur aliud, quo isthuc sirmetur. nempe, Lex de captiva muliere ducenda uxore. Deut. 21. V. 10, 11, 12, 13. Lav de exchiva muliere ducenda uxore. Deut. 21. V. 10, 11, 12, 13. Lav de exchips es mòsquor Inicave. Deut. 21. V. 10, 11, 12, 13. Lav de exchips es mòsquor Inicave exceptiva muliere ducenda uxore. Deut. 21. V. 10, 11, 12, 13. Lav de exchips es mòsquor Inicave. La exceptiva muliere ducenda uxore. Deut. 21. V. 10, 11, 12, 13. Lav de exceptiva mesocupi youaixa xamesocupi ed en exceptiva mesocupi youaixa, 12. Kai eixazeix arthu endon eix thu oixian xor. La exceptiva muliere ducenda provaixa, 12. Kai eixazeix arthu endon eix thu oixian xor. La exceptiva matipa autips, noi mesocupi sutino exacti youaixa, 12. Kai eixazeix arthu endon eix thu oixian xor. La exceptiva matipa autips, noi matipa menoca meno

M 2

ΜΕΤΑ ΤΑΥΤΑ ΕΙΘΕλεύση σε αυτίω, κ σωνοικιδήτη αυτή, κ ΕΣΕΤΑΙ FOR FYNH. Num Deus per Moisen juberet captivam mulierem, quam aliquis fibi uxorem velit, duci domum, atque ibi sedere totum mensem ante, quam eam uxorem duxerit, nisi sponsam apud sponsum ante nuptias, in tempore hoc satis receptus mos esset, domi manere? Si cui hæc, quæ protulerim de sponsa ante nuptias in sponsi domum deducta, minus satisfaciant; ut forte erit hic qui dicat; Captivas mulieres necesse est ibi esse, ubi ii velint, quorum sub imperio fint, etiam præter receptum morem. Sed longè alia erat liberarum conditio, aliud jus. Is, quæso, animum advortat, me non de re semper, forte ne quidem sæpe, aliquando tamen facta loqui. Quæ si rariùs facta est, haud sæpè accidit, ut causa esset, quamobrem fieret. Rarus pater erat, qualis Abraam, qui, cum uxorem decrerat dare sese filio cognatam è Mesopotamia, noluit tamen id propterea illum eò proficisci. Rarior sponsus, qui Angeli justu, sicut Joseph, sponsam deduceret domum. Optima & frequentissima causa erat, cùm sponsæ parentibus orbæ nemo esset propinqua cognatione conjunctus, non frater, patruus, aut avunculus, qui eam diligenter tutaretur. Tum si virginalis pudicitiæ custodiam ipse sponsus in se recepisset, potest aliquis mirari? Quot sunt, quæ in tam remotà antiquitate, & in tanto literarum naufragio, ex uno tantum alteroque exemplo nobis scire detur: & in iis rebus, quæ rard eveniant multa expectare vanum & iniquum est: præsertim cum unum alterumve satis sit ad probandum, id, de quo agitur, non fuisse præter gentium morem atque legem, & aliquando ipsius voluntatem sponsæ. Verum ii, qui expertes funt veterum literarum, ferè nihil rectum, nisi quod ipforum moribus conveniat, putant; atque hoc non fatis dignum sponsarum personis, virginum honori pessimè consultum judicant. Ex suis ipsorum moribus scilicet atque ingeniis, quibus (pudet dicere) nulla ferè aut levis est sponsaliorum reverentia ac pudor, malè judicant veteres Hebræos; apud quos, ut docui, nuptiarum ferè vim obtinebant sponfalia, nec leges videntur finere alia causa sponsa repudium renunciare atque uxori, cum interea deducta domum iponia in ædibus sponsi ad nuptiarum diem manebat in Gynæceo ab ipso segregata, perinde ac si in alia, in paterna domo ageret.

ret. Multo aliter, atque isti, sentit, & mecum facit Chrysostomus in Cap. Matth. prim. Homil. quart. p. 30. Commelin. Edit. Efos po rois waxais [vuppiois] ws ra motha ev oixia ras μεμνης ευμίνας έχειν, όπε με ε νωυ τέτο μιομίνον ίδοι τις αν. Ubi, ut vides, ait morem olim fuise sponso pierumque apud se domi sponsam sibi habere, & quò magis credas ita fuisse, subjicit in suo etiamnum tempore hoc factum cerni, Quandoquidem etiam nunc hoc fieri videatis. quod in hac a gante ita factum videtur, is (Theophylactus in Cap. I. ad Galatas, pag. 448.) 3 10σή φραλλον σατρός κηδεμονίαν σεός τ σαρθένον, η ανδρός Διάθεση [Viri conditionem) প্রকর্মক্ত certè usque ad primum partum. quum filium peperit Jesum. Matth. I. 27. supra citatus. Ab ea μηθεμονία in Menologio, mense Decembri, vocatur Joseph φύλας & Fromus. Neque otiofum est Theophylacti σατρός κηδε. movix. Ipse enim Matthæus, dum quatuordecim facit generationes post migrationem Babyloniam ad Christum, Cap. I. V. 17. (DOTO & METEINEGIAS BAGULONO EWS & XP158, JEVERY DENATEONAess.) & à primo Salathiele duodecimum numerat Joseph, ut decimus quartus sit Christus, necessario decimum tertium locum matri ejus Mariæ adfignat. ut quod ad Christum natum attinet, Evangelista, progeniem illius usque ab Abraamo referens, Joseph in patris loco Mariæ habuerit. Aded illis non favet, qui ex ipso, jam tum ante Christum natum, Joseph Mariæ pleno jure virum eant probatum.

Part. 9. An hæc non verior videatur esse Matthæi interpretatio, & quæ magis conveniat Lucæ, judicent eruditi. Certè enim, quæ nupta est, simul desit esse perungeowsin; nec Romano more necesse haberet gravida ac partu instante propè, tam longi itineris incommoda pati, ut ad censendum veniret; cùm, ut supra docuimus, viris uxorum nomina prositeri daretur. Sed longè alia erat sponsæ conditio apud Græcos & Romanos, atque apud Hebræos. Addo Græcos. Decemviri enim in Græciam ad eorum leges cognoscendas missi totum jus Romanum in duodecim tabulis conscripserunt. Apud illos slagitiosa & detestanda repudiorum libertas increbuerat: ut de Græcis ostendi è palliatis Terentii sabulis, ubi de repudio agebam. De Romanis ex eorum legibus meliùs discas. Papinianus sub Imp. Severo clarus, & Imp. Caracalla præsectus prætorio, quem Spartianus appellat juris asylum &

do=

doctrina legalis the saurum, lib. 17. Quæstionum scribit D. de Condit. & Dem. 1. 71. 5.1. Si quis pecuniam promittat, [poenæ nomine in stipulatione] si Mæviam non ducat, Prætor actionem denegat. Ita ne ipsius quidem nomine actio datur. Rationem reddit Papinianus; eligendi matrimonii pænæ metu libertatem auferri. Et ut sciamus, quantum in hac re Romanorum mores ab Hebræorum moribus discreparent, idem Papinianus in lib. fing. de Adulteriis pænè irridens, scripfit. Querebatur, an jure mariti possit accusare vir eam sæminam, que, cum ei desponsa fuiset, alii in matrimonium à patre fuisset tradita? Respondit: Novam rem instituere hujusmodi accusatorem existimo, qui adulterii crimen objicere desiderat propter hoc tantum, quod priori sibi desponsa puella à patre in matrimonium alii fuerit tradita. vid. D. ad L. Jul. de Adul. l. 11. §. 7. In Cenfu ergo sub Romanis habito Joseph, cui uxoris, si ei fuisset, licuisset, sponsæ nomen profiteri non licuit. Quod cùm ita esset, nec patri, si viveret, pro filia profiteri licuisset, omni patrio jure jam in sponsum translato, ipsa Maria, quam etiam ex familià & tribu David fuisse vel ex hoc loco certum est, in vico Bethleem, dum Census haberetur, ut ut complures menses gravida facta erat, præsens adesse coacta, eò sub tutelà sponsi profecta est.

CAPUT XV.

Part. 1ma. Ad tertium S^{ti}. Lucæ caput, unde nostræ de anno nati Christi rationes insirmari videantur, acceditur. Ti. Cæsaris Imp. anni ab Augusti morte numerandi: Probatur è Josepho, 2da. Et ex Syriacarum urbium nummis.

PART. 1. Nostris autem rationibus de Jesu Christo nato ante diem VIII. Kalendas Januarias anni ab Urbe condità septingentesimi octavi & quadragesimi, ea, quæ Stus. Lucas de Baptismo ejus scripsit Cap.III. quam maxime adversari putantur. Quare jam & ea nobis accurate perpendenda veniunt. Age siat.

1. Έν έτα ή πενπκαιδεκάτω τ ήγεμονίας Τιδερίε Καίσαρω, ήγεμονεύοντω Ποντίε Πιλάτε τ Ίεδαίας, και πετραρχέντος τ Γαλιλαίας Ἡρώδε, Φιλίππε ή ε άδελφε αυτέ περαρχέντω τ Ίτεραίας ε Τραχωνίπδος χώρας, κ Λυσανίε τ Αδιλίωης περαρχέντος, 2. Επ 2. Επ δεχερεων Awa z KaiaΦa, --- . A Dis months

23. Και αυτος ήν ο Ίησες ώσει ετων τελάκοντα δεχόμου ---Quid in his verbis fit i in in provia Tibreis Kaimpo, & quomodo ημεμονεύεν dicatur Πόντι Πιλάτις τ' Isdaias, oftendi supra, ubi agebam de verbis ne provevoros of Euclas Kuelwis. Ed candidum lectorem remitto, ne, quod aiunt, actum agam. Annos autem Tiberii Imp. principatus ab Augusti Imp. morte mensis Auguiti 19no. A. U. 767. ab Judæis numerari arguit Josephi locus à me suprà allegatus de morte Philippi Herodis M. filii Lib. XVIII. Antiquit. Cap. 6. p. 803. Τόπ ή νων Φίλιππ Φ, Ηρώδε ή ην αδελφος [Antipæ,] πλοπά τ βίον, ενεςω μλυ ενιαυτώ τ Τιδερία δέχης, ηγησάμυω δε αυτός έπα η τριακοντα τ Τραχωνίτιδος, η Γαυλανίπδος, κ & Βαπαναίων εθνες ωτος. Si enim Tiberii initium unà cum viris quibusdam doctis ante Augusti mortem? statuas, simul retrahas necesse est Philippi tetrarchæ initium ante patris Herodis mortem, quod erit absurdum. Quum contrà si ab Augusti morte numerentur anni Tiberii principatûs, quam optime, ut oftendi, initium Philippi ab Herodis patris morte incipit.

Part. 2. Et ne hæc, uno tantùm teste adducto, non satiscerta & clara existumes; en publicum urbium testimonium ita Syros imperii Tiberiani annos numerasse è duobus ipsorum Nummis demonstrans! Eos exhibuit Norisius de Epoch. Syromaced. Dissert. III. cap. VII. p. 251. Prior est ipsius Syriæ Metropolews Antiochiæ, in Museo Mediceo itemque Mediolani in Cimeliis Septalianis servatus. Ejus in parte priori circa caput Tiberii visitur kaieap eebaetoe eesaetoe cesta destroe de destroe destroe destroe de destroe de destroe de destroe destroe de destroe

A		Anno primo
ΕΠΙ ΣΙ		sub Si
TONAL	id est	lano
ANTIO		Antio
ΧΕΩΝ		chensium
EM:		Anno XLV.

Ubi anno primo est imperantis Tiberii: anno XLV. Epochæ ab imperio Augusti in Syrià. Nam si ab secundo die Septembris A. U. 723. numeremus, annus XLV^{us}. in Nummo signa-

tus inibit eodem die A. U. 767. mortuo Augusto ejusdem anni 19no. Augusti mensis. Ita Nummus ille cusus est intra 2^{dum}. diem Septembris A. U. 767. & 19^{num}. Augusti A. U. 768. quo die exiit primus Tiberii annus. Alter nummus Seleuciæ urbis proximæ, ejusdemque Tiberii cum eâdem Epigraphe in priori parte, erat in Cimeliis Bignonii magni Regis Galliarum concilii præsidis: in posteriori ejus parte Inscriptio intra coronam est

Γ	Anno tertio
ΕΠΙ ΣΙ	Sub Si
AANOT .	lano
ΣΕΛΕΥ	l est Seleu
ΚΕΩΝ	censium
ZM	Anno XLVII.

Ubi anno tertio est imperii Tiberii: anno XLVII. imperii Augustei: quo ab Actiacâ victoriâ numerato, deveniemus ad diem 2^{dum}. Septembris A. U. 769. quicum concurrat tertius Tiberii annus post Augusti mortem usque ad Augusti mensis diem 19^{num}. A. U. 770. Non itaque putandum est S^{tum}. Lucam alio modo Tiberii Imperatoris annos numerâsse, atque in Provinciâ & ab suis popularibus numerati sunt: atque adeò è Lucæ sententià decimum quintum ejus imperii annum iniisse eodem die Augusti mensis A. U. 781. Eodem anno, die nostri Novembris decimo tertio iniit duorum fratrum Herodis & Philippi in Tetrarchiis suis principatus annus trigessimus & secundus, annis à morte patris Herodis die septimo Kisleu mensis A. U. 750. numeratis.

CAPUT XVI.

Part. 1ma. Transitio ad vers. 23. de Baptismo Christi. 2^{nda}. Ejus interpretatio vulgaris falsi convincitur. 3^{tia}. Eo fundamento innixa omnis veterum Chronologia erravit.

PART. 1. Hoc posito fundamento, avidus Lector me ad 23um. comma jam accedere, &, si qua possim, expedire nostras de anno nati Christi rationes difficultatibus, quibus isthinc

isthinc urgeantur, expectabit; haud plura forsitan desideraturus. Quanquam ergò proximè citatus Josephi locus, quicum de tetrarchia Philippi minùs convenire videatur Sanctus Evangelista, admonet me priùs, si quid possum adferre, qui istæ; qui aliæ, si quæ in hujus capitis initio occurrant, dissicultates expediantur, videre atque operam dare; nam, ut apertè dicam, quæ de isthac re hactenus allata vidisse contigerit, nec mihi, neque aliis satisfaciunt; tamen, quum sit prolixioris operæ res, ideoque dum ei expediendæ diutiùs immoramur, responsum ad id, quod de anno Christi natali contrà dicatur, non differre, sed desugere videamur, & tam longa expectatione Lectoris patientia tandem sit desatigata; ea potius visum est in præsentia omittere, posthac daturus si vitam & otium Deus suppeditarit, atque ad vigesimum tertium comma considerandum me quam primum appellere.

Part. 2. Και αυτος Ιω ο Ιησες ώσει ετών τριάκοντα άρχομθυ. Ut hæc vulgo intelliguntur, XVto. Tiberii principatus anno, quum baptizatus est Dominus noster Jesus Christus, ille annum init trigefimum. Quum ergo is Tiberii annus init decimo nono Augusti mensis die A. U. 781. exitt eodem die A. U. 782. necesse est Christum, qui eo anno trigesimum iniit annum, fuisse natum inter eosdem dies A. U. 752. & 753. VIII. Kal. ut Ecclesia voluit Latina, an VIII. Id. Januar. ut Græca, paulum interest. At hoc Evangelicæ Historiæ veritati, quæ Christum sub Herode rege Archelai patre natum asferat, quam maxime adversatur. Nihil enim quidquam habet Chronologia certius, quam quod ille Herodes mortuus est, uti supra demonstratum est, A. U. 750. Qui ergo potuit Christus esse natus post decimum nonum Augusti mensis diem A. U. 752. & tamen sub Herode Magno ante finem A. U. 750?

Part. 3. Hanc è difficultatibus, quæ verum Christi annum natalem facere incertum, atque à Fred. Spanhemio, Joan. Cloppenburgio, & Joan. Vossio insuperabiles esse sunt existimatæ, præcipuam esse puto; unde nequeam mirari satis eos, qui nuper Evangelicam veritatem in dubium vocarint impudentis audaciæ homines, non huc recurrisse; nisi quod sciam eorum esse potius cavillari, quam solidè doctorum esse. Atque hæc difficultas eo est insignior, quod omnis Chronologia

veterum à Clemente Alexandrino usque ad patrum nostrorum memoriam hoc uno de Baptismo Christi loco, tanquam fundamento innixa est, & quæ hodie apud Christianos vulgo est in ulu. scilicet postquam Christianæ Ecclesiæ jam toti Gentilium factæ nihil rei amplius erat cum Synagoga, & Judæorum historia coepit negligi, nisi quatenus Sacris & Canonicis mandaretur libris, nulla mora Herodis Magni regnum, ut suæ cujusque de Baptismo Christi sententiæ conveniret, plus æquo protraxerunt. Nunc autem, cum recentiorum diligentia certò scimus Herodem esse mortuum A. U. 750, sanioris videtur esse Critices, seriem historiæ de Christo sub Herode nato, ut à Matthæo narratur, neque ipse diffitetur Lucas, quæ fallere non potest, amplecti potius, quàm illà relictà, incertiori numero, & qui faciliùs corrumpatur, uti à veteribus factum est, prorsus confidere; potiusque cum doctissimis viris credere Veteres in interpretando illo de Baptismo Christi loco esse falsos, si qua commodior dari potest explicatio; quæ jam restat investiganda.

CAPUT XVII.

Part. 1ma. Quid sit propriè E i e su reidnovra. 2da. Ex eo pendet vetustissima Era Christi Alexandrina. 3^{tia}. Eadem Era à cateris etiam Ecclesiis prioribus saculis recepta.

TART. 1. Si scriptum fuisset, & autis nu o inoss etwo relangume, & nihil obstaret cur non verum esset, ita possemus accipere, quasi Lucas voluerit Domini nostri annos fuisse tunc temporis propriè ac pressè triginta; quo modo priùs ipse de eodem scripserat c. 11.42. Kaj on expiero etan d'adena. ita ut in altero loco duodecimum, in altero tricefimum annum intelligeremus impletum. Ut enim Grotius ad locum scribit, tricenarius non dicitur nisi post impletum annum tricesimum: sicut anniculus dicitur juris Romani auctoribus non statim ut natus est, sed trecentesimo sexagesimo quinto die. Hoc, ut opinor, si propriè & arctissimè sumas. Quod si tricesimus Christi annus fuit impletus in XV¹⁰. Tiberii Imp. anno, inter decimum nonum Augusti mensis diem A. U. 781. & eundem diem A. U. 782. tum Christus natus est post eundem diem A. U. 751. & ante eundem diem A.U.752. Part.

annis

Part. 2. Atque hæc erat Era Incarnationis Alexandrina, in Patriarchatu scilicet Alexandrino à prioribus Ecclesiæ sæculis usurpata. · Id ex Clemente Alexandrino liquet, qui lib. Stromatum primo p. 339. scribit, έγωνήθη ή δ Κύριος ήμων τω ογδόω και ακοςῶ έτα, ότε πςῶτον ἀκελουσαν Σποχεαφας χωέωλα, Επι Αυγέςε. & pagina proxime sequenti eio ή οι ωθιεργόπερον τη χωέσει & σωτήρος ημών έ μόνον το επε, άλλα και των ημέραν πουτίθεντες. ην Φασίν ετες κη. Auy858. Alexandrini autem Augusti annos numerabant, non, ut Syri cæterique, qui sub Antonio principe suerant, ab Actiaca ejus victoria A. U. 723. sed à proximo anno, quando ipsi in potestatem ditionemque Cælaris venerunt, totaque Rgyptus post Antonii & Cleopatræ interitum facta est stipendiaria; anno nempe 724. Id docuit Velleius jam citatus, Lib.II. Cap. LXXXVII. de Cælare, Proximo deinde anno, persecutus reginam Antoniumque Alexandream ultimam bellis civilibus imposuit manum. Hinc in pagina superiori Augusti imperantis annos numerat XLIII. Auyssos, em mosaeginovas reia, & ante eum Philo in legatione ad Caium p. 1011. de Augusto; 78700 έν τ ποσεπον εύεργετων όν τρισί κ ποσαράκοντα όνιαυτοίς, ες έπεκράτηoev Aiguinas, ut videas unde numerentur. Cum ergo Augustus, uti suprà ostendimus, obierit decimo nono Augusti mensis die A. U. 767, illorum ejus imperii annorum XLIII, si retrò numeras, initium eodem die A.U. 724. incipere constabit. Quare octavus & vigefimus ejusdem annus juxta Alexandrinos iniit eodem die A. U. 751. in quo anno Christum suisse natum, quum scripserit Clemens & Ecclesia crediderit Alexandrina, trigesimus Christi annus necessario est impletus post eundem diem A. U. 781. XV^{to}. Tiberii Imp. quum ad Baptismum venit Dominus noster, & ante eundem A. U. 782. quum exiit XV^{tus}. Tiberii annus.

Part.3. Neque illo sæculo ab Ecclesia Alexandrina de Christi anno natali cæteræ videntur discordasse Ecclesiæ. Irenæus certè scribit Lib. III. cap. XXV. Natus est enim Dominus nosster circa primum & quadragesimum annum Augusti imperii. nempe ab A. U. 711. numerat, in quo Triumviratu inito, Cæsar in Italia, Gallia, Hispania, aliisque in Occidente provinciis cœpit imperare: unde si numeremus, primus & quadragesimus annus Augusti imperii iniit A.U. 751. Addo Tertullianum adversus Judæos c. VIII. Cleopatra conregnavit Augusto

annis XIII. Inempe ab Sextili mense A. U. 711. ad eundem mensem A. U. 724. 7 Post Cleopatram Augustus aliis annis XLIII. I quos folos numerabant Alexandrini Philo & Clemens, nempe ad decimum nonum Augusti mensis diem A.U. 767. Nam omnes anni imperii Augusti suerunt anni LVI. Fita vetustus auctor Dialogi de Oratoribus: statue sex & quinquaginta annos, quibus mox Divus Augustus rempublicam rexit Videmus autem quoniam quadragesimo & primo anno imperii Augusti quo post mortem Cleopatra imperavit [reponendum vigesimo & octavo anno ex Clemente Alexandrino. miror non vidisse magnum interpretem nascitur Christus; & supervixit idem Augustus, ex quo nascitur Christus annis XV: & erunt reliqua tempora annorum in diem nativitatis Christi anni XLI. [quod cum Irenzo convenit. Hzc ergo est antiquissima Incarnationis Era, & à prioribus Ecclesiæ sæculis recepta; non tamen vera, cùm Christum faciat natum post Herodis mortem, qui anno superiore A. U. 750. obierat.

CAPUT XVIII.

Part.1ma. Particula wood vel ws numeris etiam quam maxime definitis praposita laxius sumi faciunt. 2^{nda}. Nunquam otiosa seu merè expletiva.
3^{tia}. In numeris annorum vel maxime definitis probatur. 4ta. Multò magis eadem est earum conditio numeris rotundis, ut millibus, centenariis, prasixarum. 5ta. Ejus rei causa ostenditur. 6ta. Id in decadibus
etiam verum esse probatur. ex Act. cap. XIII. vers. 18. 7ma. Item ex
vers. 20. ejus dem capitis. 8va. Id agnoscit Era Christi vulgaris Dionysiana.

PART. 1. Eræ Alexandrinæ causam erroris suisse puto, quòd annos triginta, ἐτῶν τριάκοντα S¹¹. Lucæ, nimis arctè sumserunt. Rotundus enim numerus, ut hic tricenarius, (& omnes sunt decades, numeri centenarii, millia) sæpè per se, nunquam ferè non cum ἀσεὶ vel ἀs laxiùs sumitur. Illæ enim particulæ, ut apud Latinos circiter, fermè, mensuris & numeris etiam quàm maximè definitis præpositæ, (quales sunt quæ dicantur unitates, vel per se, vel numero rotundo additæ) laxiùs sumi faciunt, & adduntur serè, quo omnis cavillationi locus adimatur: qualia vocantur μειλίγματα ab Aristotele & Theo-

Theophrasto apud Longinum Sect.XXXII. Cicero de Oratore Lib. III. cap. XLI. vocat præposito verbo mollire. Mensuras dixi, æque ac numeros, reddere liberiores has additas particulas; & pari ratione utrumque, cum numerus non nisi quantitas discreta sit, mensura autem quantitas continua. Hinc Matthæi & Marci μικρον Lucas λίθε βολίω vocat, non fine adjecto ώσει Cap.XXII.41. Και αυτος άπεσσάθη απ' αυτών ώσει λίθε βολίω, scilicet, quia variat pro magnitudine lapidis, & viribus jacientis. sed mensura nihil ad nos attinet: de numeris nunc agitur. Lucæ igitur c. XXII.59. Kaj diascions woei wpas mas, non absolute est una hora intermissa. neque Act. XIX. 34. is Thi ώρας δύο κραζόντων, duarum horarum spatio clamitantium. nec Joan. 1.40. wea j nu ws denam. hora X. sed reddendum est, ut Luc. 1. 56. Εμανε ή Μαριαμ σων αυτή ώσει μήνας τρας. men ses autem circiter tres Maria apud eam mansit. & Act. V. 7. Exνετο ή ως ωρων τειών Δίασημα. Et horarum circiter trium spatio interjecto. Joan. IV. 6. wea no woei extn. & XIX. 14. wea j woei Exty. hora erat circiter sexta diei. ut sit idem quod Act. X.9. dicitur wei wear entlw. quæ locutio Matthæo est perquam familiaris. Tot exempla protuli, ut videatur, nihil interesse, às an woed dicatur.

Part. 2. At ex historia passionis Domini nostri Servatoris erunt forte qui arguant won particulam esse mere expletivam; quoniam, cum Matthæus dixerat c. XXVII. 45. 'Am " Eurys ώρας σχόπς ερένετο όπο πάσαν τ γίω, & Marcus c. XV. 33. Γενομένης ή ώρας έκτης, Lucas scripsit c.XXIII. 44.- Ην ή ώσει ώρα έκτη, at nos contra ex hoc constare illorum verba non arctissimè sumenda, contendimus; id est, non absolute fuisse horam sextam; sed, ut è Marco colligere est sextam fuisse horam & paulo plus: quum in cæteris hujusmodi locutionibus, paulo antè, an paulo post fuerit, planè est incertum. paululi autem ejus, quod erat amplius, Matthæus & Marcus nullam habuerunt rationem; quod & aliàs fecerunt; ut in Domini nostri transfigurationis historià, quam sic incipiunt Matthæus c. XVII. 1. Marcus c. IX. 2. η μεθ' ημέρας εξ σε αλαμβάνα ο Ίησες τ Πέτρον. Lucas autem c. IX. 28. Έγενετο ή με σου λόγες τέτες ώσει ήμεραι όκτω, ubi, ut mihi videtur (ne quis impius hunc vel illos falsi audeat insimulare) illi tantum plenos dies intercedentes post diem, quo illa verba sunt facta, sed ante diem transfigurationis;

Lucas utrumque Romano more (de quo alias) numerat. Ita illi duos dimidiatos dies numerare omittunt; hic duos semiplenos pro plenis numerat; quum si ab hora, qua facta sunt verba, exactiùs ineatur ratio, propiùs fortè justi erant dies septem: ut Matthæus & Marcus non possent non dimidium diei faltem, quod esset amplius, neglexisse; ad numerum autem octo dierum explendum totus forte dies cum semisse desit. Atque adeo non otiosa est particula iorei, ut numeris vel maximè definitis præposita laxiùs sumi faciat: nec mirum quum illi ipsi numeri, etiam fine woed, non arctissime semper, ut ostendimus, accipi volunt. Post hæc, quæ diximus, nihil nobis negotii potest facessere, si quis ab historia Cornelii, Act. X. woe esse supervacaneum arguat, in verbis ώσει ώραν εννάτων δ ημέρας, V. 3. quòd ipse Cornelius v.30. de se dicit κ τω ἀννάτω ωραν ως στυχόμθνος εν τω οίκω με. Si enim de eodem temporis puncto utrobique esset sermo, jam tamen constat horam IX. posse dici, etiamsi paululum aliquid, vel superesset, vel desiceret; quod Lucæ woed satis innuit. Sed diligentius attendenti certa res erit, de diverso temporis puncto agi. Ut enim versu 30mo. elt, hora IX. sua domi precabatur Cornelius; versu autem 3°, inter precandum manifesto in lumine vidit, hora circiter nona, i.e. post horam IX. diei, angelum. Eider er deauan Parepus, ώτει ωραν εννάτων δ ημέρας, άγγελον 8 Θε8.

Part.3. At hîc, inquies, non de horis, diebus, aut mensibus agitur, sed de annis. Quanquam ergo fortius erit argumentum, quo restrictior est horarum & mensium, atque etiam dierum, quàm annorum numerus; ad annorum exempla nos conferamus. Hujus generis puto esse Luc. II.37. και αύτη χήρα ως ετων δυθοήποντα πωτάρων. ubi si quid sex minus mensibus superesse vel deesse compertum fuisset, sacro Scriptori non rectè potuit vitio dari. quale aliquid forte acciderat Marco ab Judæis de Jairi silià; de quà cùm Marcus dixisset c. V. 42. ἦν ηθ ετων δώδεκα, Lucas de eâdem c. VIII. 42. posteà scribit στι θυνώτηρ μονογωρες ἦν κάντω εξε ετων δώδεκα. Certè cautiùs Lucas, ne quid temerè scriberet, accuravit; quanquam ubi, ut è Marco appa-

ret, nihil opus effet.

Part. 4. Quod si numeri vel maxime definiti, etiam sine ws vel word, aliquando, ut vidimus, laxius accipi possunt; cum his verò particulis sibi præsixis non aliter accipiuntur, quanto ma-

gis numeri rotundi eadem est conditio, ut fine ws vel word laxiùs accipi possit, cum vero ws vel wrei nunquam aliter accipiatur? E numeris rotundis, prima ad examen venient millia. quia prima in Evangeliis occurrunt: deinde per centenarios numeros, si quid in iis occurrerit, ad decadas, qualis hîc agitur, descendemus. In verbis Matthæi c. XIV. v. 21. 013 έοθίοντες ήσαν ανδρες ωσ εί πεντακιχίλιοι, quis ita stupidus est, ut ipsum numerum, & non ad virorum milia quinque (quo modo Terentius Heaut. I. I. 93. Mercedem quasi ad talenta quindecim coëgi) etiam si fuisset omissum woe, significari putet? Satis fuerit Matthæo, cur ita scriberet, quod edentium numerus propiùs accessit ad quinque, quam vel ad quatuor vel ad sex viro-Quin ipse omisit c. XVI. 9. Ede un muovevere con rum millia. πέντε άρθες τ πεντακισιλίων; Idem de cæteris Evangelistis, qui idem narrent miraculum, dictum puta; uti Marc. VI. 44. Luc. IX. 14. Joan. VI. 10. & in ejuldem generis sed minoris numeri miraculo Marc. VIII. 9. "Ησων ή οι Φαγόντες ως πετρακισίλιοι. in quo Matthæus quidem particulam omiserat XV. 38. οί ή εθίοντες ήσαν τετρακιοχίλιοι ανόζες. quia non aliter, ac fi inserta fuisset, accipi potest. addaturillud Act. II.41. & wegoτε βησαν τη ημέρα εκώνη ψυχαί ωσει τρισίλιαι. Centenarius numerus cum hujusmodi particula tantum mihi occurrit unus in novo Testamento, nempe Act. V. 36. & wegoznoskája des Juds avdowo ώσει πετρακοσίων. adjunctis sibi circiter viris CD. ubi ut mihi videtur, hoc modò certum est, plures fuisse adjunctos CCCL, pauciores CDL.

Part. 5. Hoc ex eo fit, quod hi numeri rotundi, seu decades, seu centenarii, seu sint millia, constrictius sumuntur, & quasi unum ex pluribus siunt. Hinc substantiva singularia sunt, apud Græcos dénas, apud Latinos mille, ut apud Terentium Heaut. Act. 111. Sc. 111. 40. huic drachmarum hac argenti mille dederat mutuum, & apud nos Anglos an hundred & a thousand. Et quanquam in tribus hisce linguis cæteros numeros rotundos usus fecit adjectiva Pluralia, sua tamen natura & illi, æquè ac priores, singuli unum faciunt, atque in numerando ita facere haud rarò censentur. His autem numeris rotundis, in rebus haud ita magnis, quæ non accuratam illam diligentiam postulent, & in quibus, ut ita dicam, liceat esse negligentiores, sic ferè utuntur scriptores, ut minorum numerorum, quibus con-

stent, nulla prorsus habeatur ratio; in hoc tantum solliciti, ne quod ad alium numerum attineat rotundum, ad alium referatur; ut in proximo loco Actorum ne diceretur aes suòs ardian ώτει πτρακοσίων, si propius accederet ad numerum, vel trecentorum, vel quingentorum. Singuli enim ejusdem quantitatis numeri rotundi, omnes inter se æquales suos habent ultra se citraque fines, ipsi quasi punctum in medio consistentes. Id probat, quod Græcorum ws & woed Latini vocant circiter; quod non potuisset fieri, nisi fines cujusque numeri in utramque partem essent positi. Cæsar. Lib. I. De Bell. Gall. c. 15. Ita dies circiter quindecim iter fecerunt. id est, plus minusve quindecim. c.XXV. & quod mons suberat circiter mille passum. item qui

hominum millibus circiter XV. agmen hostium claudebant.

Part. 6. Sed ab numeris centenariis ad decadas transeatur. Hujus generis duo exempla cum particula às nobis præbet unum Actorum Cap. XIII. ad rem Chronologicam spectantia utrumque, in quâ quam maxime opus est ut accurati simus. Alterum versu 18. Και ως πωταρακονταιτη χρόνον ετροποφόρησεν αὐτες έν τη έρημω. quod hic dicitur ώς πεσταρακονταετή χρόνον aliàs vulgo dici solet absolute ποσαρφικοντα έτη, ut in Psalmo XCV. quo Deum laudat Ecclesia quotidie, v. 10. Teorae ginovia Em σεστώχ θισα τη γενεά chein. an otiola ergo & plane expletiva fit hæc particula ws in Actis jam quæratur. Si hi numerantur quadraginta anni, quamdiu έτροποΦόρησεν αὐτὰς ὁ Θεὸς, eorum mores toleravit impios ac pravos, certum est, ante primum men-1em finitum, quo Ægypti fines egressus est [die circiter vigesimo quinto, vid. Usserium] aquæ penuria urgente, primum impotentis populi contumaciam apparuisse. Exod. XV. 24. & XVI. 1. ultimum, quod ægrè tulerit Deus, eorum cum Moabiticis puellis delictum, ante initam quadragelimi anni hiemem ponit accuratissimus Usserius. unde quum à vere inciperet Israëlitarum sacer annus, quos per annos ibi numeratur, sequitur quatuor ferè menses, aut plus eo, ad quadraginta annos implendos deesse. Rursus si ii numerantur anni quamdiu cu th sonuw in locis desertis caltra habuerint Israelitæ, ut Ægypti fines egressos statim deserta excepisse detur, certum est eos non ante primi mensis diem 15tum. postridie Paschatis egressos fuisse. Num. XXXIII. 3. 'Απήραν οκ Γαμεστή τω μηνί τῷ πεώτω, τῆ πεντεκαιδεκάτη ημέρα & μίωος & πεώτε, τη επαύριον τέ maya

παίχα εξηλθου οί μοι Ισραήλ ου χειρί ύψηλη εναντίου πάντων τ Αίγυπίων. De locis autem desertis certè exierant, quum in Amorræorum finibus, qui trans Arnonem incolerent, bellum gessere; quod ineunte quadragelimi anni autumno statuit fuisse gestum doctissimus Usierius. ita ad summam implendam sex toti menses deerunt. Quod si totum tempus, quo à Moyse administratum est imperium, numeremus, ne tunc quidem pleni erunt anni quadraginta. Scribit enim Josephus in fine lib. Antiqu. IV. de Moyle Εδίωσε ή τ πάντα χρόνον ετών έικοσι & έκατον, ων ήρξε το τελτον μερ ενί λειποντι μιωί. επελεύτησε δε τω ύς πτω μιωί τε ετες, το μου Μακεδόνων Δύτρω καλεμθώω, Αδάρω δε ύφ ημών, νεμιωία. Defuit ergo mensis ad implendum quadraginta annorum spatium. ut quacunque numerare infistas via, recte ws addiderit accuratissimus seu scriptor Lucas, sive orator Paulus; neque iltam particulam merè otiolam possis dicere. Antequam verò hunc locum faciamus missum, libet adjungere; Cùm Deus just Israelitas ad Teptemtriones se convertere, Deuter. cap.II. 3. Trispa Ont sv Thi Boppav, ut in terram promissam recta contenderent; ne tamen cum Edomæis fratribus, per quos proximum iter duceret, bellum gererent prohibens, inlignem luam providentiam, qua illos quadraginta annos in defertis locis curaverat, commemoravit. v. 7. id & ποσαρακοντα έτη κύρι Θο ο Θεός σε με σε. Justi autem sunt ad Septemtriones se convertere Hraelitæ, ut rectè vidit Usserius, quum fuerunt in extrema eorum versus meridiem mansione, Ezion-seu Gezion-Gaber Rubri maris portu. vid. 1. Reg. IX. 26. è justu itaque Dei ex Gezion-gaber venientes in desertis Sin consederunt Num. c. ΧΧΧΙΙΙ. 36. Και άπηραν όπ Γεσιών Γάβερ, και παρενέβαλον όν τη έρημω Σίν. eò autem venerunt, mense primo. Num. c. XX. I. και ηλθον οί μοι Ισραηλ, πασα ή σεωαγωγή, εις τω ερημον Σίν, εν τω μιωί τω πεώτω. anni nempe ab exitu ex Ægypto quadragelimi. Sequitur enim Num. XXXIII. 38. de Aarone, postquam è deiertis Sin pervenissent Israëlitæ ad montem Or, ne amesaver ches έν τῷ πεσταρακις ῷ ἔτα τ εξόδε τ ζων Ισραήλ όκ χης Αἰγύπε, τῷ μίωὶ τῷ πεμπω, μια & μίωός. unde constat, quod observat Usserius in verbis suprà citatis è Deuteron. c. II. 7. integrum numerum, πωσαράκοντα έτη, pro imperfecto, nondum XXXIX. annorum numero poni; etiam line ws vel woe.

Part. 7. Alter locus est v. 20. ejusdem capitis XIII. Act.

Και μετά ταύτα, ώς έτεσι τετρακοσίοις και πεντηκώντα, εδωκε κριτάς έως Σαμεήλ & πεοθήτε, ubi per verba ως έποι περακοσιοις & πεντηκοντα magnus Usferius, ad superiora referens, tempus, quando Deus judices dare coepit, intellexit; nempe totidem annis postquam ὁ Θεὸς ΤΕ λαθ ΤΕΤΕ Ισραήλ έξελεξατο σου πατερας ήμων V. 17. (cujus rei fignum erat futurum lex Circumcifionis impofita, monumentumque Abræ & uxori nomen immutatum; promifso in sequentem annum Isaac) quos annos ad terram per Tribus forte distributam (quum κατεκληροδότησεν αὐτοις των γων αὐτων v. 19.) ipse justos numerat quadringentos & quinquaginta duos; nos numeramus quadringentos & quinquaginta, nec plus eo minusve: Verum isthæc (pace reverendissimi doctissimique viri, quem non nisi honoris causa appellare soleo, liceat dicere) duriuscula videtur Apostoli verborum interpretatio. Tunc enim utendum fuisset numeris Ordinalibus pro Cardinalibus, & scribendum ως έτα πτρακοσιος ω κ πεντηκος ω. Et nè sic quidem post μετά πεύτα in & κληροδοσίας annum satis aptè quadraret, nisi, ut in Velesii lectionibus, cum versu superiori connecteretur, quod Usierius videtur fecisse. Quare in verbis ws enos nerpanoσιοις κ πεντήκοντα spatium temporis, quamdiu Deus judices dederit, designari arbitror; eo modo, quo apud Thucydidem Lib.I. C. II8. ταυτα ή ξύμπαντα --- εχύετο εν έτεσι πεντηκοντα μαλισα. nec dissimilem facit locutionem præpositio è expressa, cum in Apostoli verbis eno pendeat ab eadem suppressa. Ita apud Latinos; cujus imperatoris ductu IX, annis rempublicam felicissimè gefferint, Cæsar de Bell. Civ. Lib. I. c. VII. Hos annos quadringentos & quinquaginta numerat Grotius ab exitu ex Ægypto ad illud tempus, quo David ex Sione ejecit Jebusæos. sed perperam, neque ex Apostoli mente, qui initium eorum post nangodogian aperte faciat, finem ad regni initium. Nos itaque à Gothoniele primo judice anno mundi è Græcorum calculis 3913. ad Saulum regem constitutum A. M. 4363. numerantes, annos ab Apostolo datos ad numerum habemus. tuis, inquies, rationibus nihil necesse habuit Apostolus adjicere particulam ws. fateor, si omnes ad unum consentirent Chronologi. Sed facilis est lapsus unius alteriusve anni in tanto annorum spatio: & tot discrepantes de hâc re summorum etiam virorum fententiæ satis ostendunt quam vera esset Apostolo cautim scribendi causa.

Part. 8. Hanc particulæ woe vim (quam plus fatis suprà demonstravimus) agnoscit & confirmat altera ab antiquis recepta Era Dionysiana (auctore Dionysio Exiguo A.U. 525. ut Ecclefia sequeretur Latina) quæ natalem Christi statuat VIII. Kal. Januarias A. U. 754. unde ab iisdem Kalendis Januariis hodieque vulgo numerantur anni. Qui enim natum statuant VIII. Kal. Januar. A.U. 754. ii A.U. 781. decimo quinto Tiberii anno, eodem die annos natum faciunt duodetriginta: ut fi non baptizatus fuerit Christus ante mensem Augustum initum A. U. 782. (quo mense, decimo nono die, iniit Tiberii Imp. annus decimus sextus) plus quatuor menses ei defuissent ad undetrigesimum implendum vitæ annum. Rectè ergo vidit Dionysius, & quos ille est secutus, haud annum ipsum tricefimum Christi vitæ ab Luca hic loci fignari: sed in hoc peccârunt, quòd aliquid defuisse, non excessisse putârunt, quam vim fuisse τể ωσὰ, non minus atque circiter, oftendimus. & rectè agnoscit Justinus Martyr in Dialog. cum Tryphone p. 246. και τελάκοντα έτη, η ωλείονα, η και ελάσονα, μείνας, μέχεις & σεσελήλυθεν Ιωάννης ο κήρυξ αυτέ & παρεσίας κ τω έ βαπθίσματος οδον αφίων. Unde graviùs errat hæc Era Dionysiana, quanquam hodiè receptissima, quam altera, cui successit, Alexandrina; dum Christi natalem post Herodis obitum longius removet.

CAPUT XIX.

Part. 1ma. Vulgarem hujus S^{ti}. Luca commatis interpretationem non posse stare ostenditur. 2^{nda}. Qui sit sensus vocis apxbus, eamque non nostra sententia obstare docetur. 3^{tia}. Id ex eo, quod sibi propositum habuit Evangelista, evincitur.

PART. 1. Eræ autem Dionysianæ sons erroris & caput, uti mihi videtur, est prava vocis ἀρχόμθω interpretatio; κ αὐπὸς μῶν ὁ Ἰησῶς ὡσὰ ἐτῶν τεμάκοντα ἀρχόμθως, ῶν (ὡς ἐνομίζεπ) ψὸς Ἰωσὸς διομός ὁ idem valet, atque ἤρχεπ ὡσὰ ἐτῶν τεμάκοντα. unde Ε-rasmus reddidit incipiebat esse fermè annorum triginta. quem sequitur Anglica versio. Vatablus hoc pacto, quod eodem recidit, incipiebat annum agere circiter trigesimum. nec defuere apud Veteres, qui ita interpretarentur, ut in sæculo Christi 2do

Irenæus Lib.II. cap. XXXIX. Ad Baptismum enim venit nondum qui triginta annos suppleverat, sed qui inciperet esse tanquam triginta annorum: (ita enim qui ejus annos significavit, Lucas posuit:) JESUS autem erat quasi incipiens triginta annorum, cum veniret ad Baptismum. Sed tum scribendum erat work etzes τελακος ε άρχομθυ. Neque enim de aliquo recte dicitur ετων τριάκοντα ἀρχόμθυ, nisi initio totidem annorum vitæ, conjugii, militiæ, peregrinationis, regni, & fimilium. Hoc vidit magnus Grotius, ideoque a abstractum ab sequentibus his conjunxit, ut fit lu o inσες ωσει ετών τρχάκοντα άρχομθυ ων. fed ut ων pænè necessarium, ubi vulgo codices adhærere faciunt, ita lui apxowho ar mihi videtur insolens locutio. quanquam enim lu apχόμλο, & αρχομομ ων participium cum verbo probæ funt locutiones & quæ Græcismum sapiant; hunc tamen usum participii cum participio, ἀρχόμθυΘ ων (quod post lu in eadem φερίση nescio-qui magis displicet) neque inter legendum occurrisse memini, & Græcis auribus insuetum puto. Si mihi horum placuisset sententia, potius arrideret lectio Paris. Cod. 611. quam exhibet Dom. Millius lu ἀρχόμθυ Θ είναι ως ετών τριάκοντα. Sed nec mihi placet, neque vera esse potest sententia, quæ nata-Iem Christi post Herodis mortem ponat. Quem scopulum si effugere velis & Christum statuas natum A. U. 749. ne sic quidem potest lectio hæc vel interpretatio stare. Si enim natus est exeunte A.U. 749. secundum & trigesimum annum implevit A. U. 781. exeunte, de cujus ætatis viro qui dici potuit lu aρχόμεν Θ είναι ως ετών τρκάκοντα? In Grammatica autem hujus loci, uti vulgo lectus & intellectus est, non modo patrum memoria Grotius offendit, sed & Veterum nonnulli offendisse videbantur; unde pro ἀρχόμεν & substituere ερχέμεν &, ut ex Clementis Alexandrini Stromat. Lib. I. p. 340. licet videre: εν τω εὐαγελίω τω κατώ Λεκαν γερεαπα έτως. Έτα ή πεντεκαιδεκάτω θτι Τιδερίε Καίσαρος, εγύετο ρημα Κυρίε θτι Ιωάννων τ Ζαχαρίε ήρν. και πάλιν οι τω αυτώ. "Ην ή Ιησες ερχόμενος επί το βάπισμα, ως ετων λ.

Part. 2. Quanquam vero haud probo Sacri Textus mutationem, nisi cogat necessitas, id est, nisi ubi esse pravus, ineptus, absurdus, atque alienus à mente scriptoris convincatur; prorsus autem damno, ubi recepta lectio commodum recipiat sensum; rectè tamen mihi videntur secisse Clemens & qui cum

Cle-

Clemente senserint in eo, quod apxoquer ab word erw relakorτα separarunt. Ut enim illis έρχόμενος επί το βαπισμα erat όπ ήρχετο, id eft, ήλθεν επί το βάπλισμα, ita nobis άρχομβυ G eft όπε ήρχεπ, seu ήρξαπ. Quid verò, inquies, incipiebat? Ministerium, ad quod statim post baptisma descensu Spiritus Sancti quodam modo consecratus videtur: quanquam illud Ministerium haud exercuit ante reditum in Galilæam Matth. IV. 12. & 17. 'Am TOTE HPEATO à Ingres unpuser. confirmantibus Marc.I. 14. & iplo Luc. IV. 14, 15. & Judæis, qui eum accusarunt ad Pilatum Luc. XXIII. 5. "On avareier + haov, Sidarnov xad ohns & Isdaias, APZAMENOΣ Σόπο & Γαλιλαίας εως ωδε. (ut post Resurrectionem Christus prædicatus est eis muvre ne EDvy, [ab Apostolis] 'APZA-ΜΕΝΩΝ Σότο Ιερεσαλήμ. Luc. XXIV.47.) confirmat etiam Joannes II. II. Tauthu eminos thu APXHN Tonuerau o Inose ou Kava f Γαλιλαίας. Ministerium enim Christi actum est cum docendo, tum agendo. Act. I. 1. ωεί πάντων, ὦ ΘεόΦιλε, ὧν ΗΡΞΑΤΟ ὁ Ἰησες πιείν τι κ διδάσκαν, id est, ut ego interpretor επίησε τι κ εδίδαζεν απ άρχης, quod sequentia probant v. 2. Αχει ης ημερας --- ἀνελήΦθη. Et ne quis auspicandi muneris initium, à me pofitum ex quo ab Joanne fuit baptizatus, in dubium vocet, quòd allata hactenus exempla initium ejus exercendi in Galilæâ statuant; en testimonium Petri, Luca narrante, Act. I. 22. ὁ Κύ-PLO INTES APEAMENOS DO & Barliquates Iwavve Ews & nuipas is άνελήφη άφ' ήμων. quod confirmat etiam nostram prioris loci interpretationem. & X. 37. ubi initia cum exercendi, tum auspicandi muneris unà junguntur APZAMENON Σπὶ τ Γαλιλαίας, υξ το βάπισμα, ο εκήρυξεν ο Ιωάννης. Notetur etiam in exemplis duobus posterioribus 'APZAMENOE & APZAMENON ab eodem scriptore absolute posita. (ut in Evangelii loco, de quo agimus,) cum verbi in hoc Aδάσκεδα vel κηρύσσεδα, in illo διδάσκεν vel unpuosen Ellipsi, vel quod ad ultimum ed redeat. Decedat ergo à cæteris apxo pous, ut in quo nobis nostræque sententiæ nihil sit quidquam incommodi: reliqua sunt ἦν ὁ Ἰησθε ώσεὶ ἐτῶν теланогта; in quibus satis ostendimus, numerum rotundum, ut телахоти, etiam per se posse, at cum ús vel woe nunquam non laxiùs sumi; idque vel in citerius, vel ulterius. Quid ergo obstat, quo minùs cum Tertulliano, ad ipsos Census provocante, Christum statuamus esse natum sub Sentio Saturnino legato pro prætore Syriæ, id est A. U. 747. ut ex Nummis proprobavimus? Si natus est eo anno VIII. Kal. Januarias, eodem die A. U. 781. decimo quinto Tiberii Imp. annum quartum & trigesimum implevit, nec si baptizatus est eodem Tiberii Imp. anno exeunte, quod sieri potuit, suisset annorum quinque & triginta. & iste annus ad decadem tertiam, quàm ad quartam, ad triginta, quàm quadraginta propiùs accedit. Parum igitur lucri facimus Tertulliani testimonio rejecto, cùm, si A. U. 749. ante Herodis mortem A.U. 750, natum, ut Evangelica Veritas postulat, statuamus, secundum & trigesimum annum impleverit, A. U. 781. exeunte; & ad numeri

tandem rotundi præsidium confugiamus, necesse suerit.

Part. 3. Atque in hâc re, duobus an quatuor annis datum numerum veritas excedat, parum interest, si verum est, quod scribunt Grotius ad locum & nostrates Ainsworthus & Lightfootus, Evangelistam hic legitimum tempus obeundi muneris respicere. Levitæ enim non nisi annos nati triginta, justam functionem aggressi sunt. 1. Paralip. XXIII. 3. Kaj nei Dunouv οί Λουτος Σστο τεκακονταετές η επάνω. Levitæ autem hic complectuntur superioris etiam Ordinis sacerdotes, qui etiam filii erant Levi; &, quo venerabilius iis esset munus, seniores natu esse debebant. Quod si ita fuit tempore Davidis, verisimile est etiam ita suisse legem, quæ exstet Num. IV.3. sicut disertè habet Codex Hebræus; quanquam ibi Septuaginta habent Από έκοσι Ε πέντε έτων κ επάνω εως πεντήκοντα έτων, πας ο εισυ ορ δομθυος λατεργάν, ποιήσαι πάντα τὰ ερρα εν τη σκίωη 8 μαρτυρίε. fed vetus Interpres Latinus cum Hebræo Codice consentiens A trigesimo anno & suprà. Hinc Irenæus Lib. II. c. XXXIX. de Christo æterno sacerdote Triginta quidem annorum existens cum veniret ad Baptismum, deinde Magistri ætatem perfectam habens. venit Hierusalem; ita ut ab omnibus juste audiretur Magister. & postea Magister ergo existens Magistri quoque habebat æta-Lucam autem hic ad legem respicere, nemo, ut opinor, non fatebitur, qui considerarit, id sibi præcipuè propositum habuisse, ut ostenderet, Christum in omnibus Legi pa-Hinc ille folus Evangelistarum Christum octavo die circumcifum narrat c.II. v.21. nempe (ut cum Joanne loquar) ίνα μη λυθη ὁ νόμος Μωσέως: ille folus, eum, quadragesimo post partum die, Hierosolymam delatum, ut Deo sisteretur, κατώ τον νόμον Μωσέως narrat v. 22. ipsam recitans legem v. 23. ille

solus, ipsum cum parentibus Hierosolyma Nazaretam abiisse, ως επέλεσαν απάντα τα κατά τ νόμον Κυείε, pro iplo, æque ac pro matre, v.39. ille folus, apfum cum illis, omnibus annis, Hierosolymam, in festo Paschatis, una profectum v.41. xara ri fos S έορτης, ut ait versu sequenti. ων έδεν τω Ματθούω επάρραςου, έδε τῶ Μάρκω, ἀλλὰ μω ἐδὲ τῶ Ιωάννη, uti recte observat Epiphanius ad Hærefin. LI. Alogorum J.VII. Atque ut ministerium aggreffurus legi paruit Christus, ita propter Christi exemplum paruit Ecclesia prisca Christiana, dum ante istuc ætatis presbyterum fieri vetuit, ut videre est ex Synodi Neocæsariensis, Anno Christi 314. habitæ, Can. XI. Πρεσ Εύτερ 🗗 σεο τ τριακοντα ετων μη χαιροτονά ω, έαν η πάνυ η ό άνθρωπος άξιος, άλλα Σποτηρά ω. o & Kuer Inous Xersos ev To Teranson Eta Esamion, in notato didaonew. Videte, Lectores, ut nobilcum senserint Patres Neocæfarienses de voce aexóphos apud Lucam, nempe esse aexóphos Adaones; in eo tamen falsi, quod, dum sequentur Eram Alexandrinam, Lucæ ωσει έτων τελάκοντα interpretantur έν τω τελακοςω era. atque ita Christum baptizatum fuisse statuunt inter decimum nonum Augusti diem A. U. 781. & VIII. Kal. (vel VIII. Id.) Januarii sequentis. quanquam in hâc re se præeuntem habent Irenæum jam citatum, Ad Baptismum enim venit nondum qui triginta annos suppleverat. Verum est quidem non exactà ratione notari Christum fuisse eray revasiona; sin minus, nihil opus fuiffet addito woed. Sed hæc particula notat hic excessum, non defectum; ut rectius in hac parte vidit Pseudo-Ignatius five interpolator Ignatii in Ep. ad Trallianos, & Tpers δεκάδας ετών πολιπευσάμθυσς εβαπίωθη των Ιωάννε: & dilucide evincunt Judæorum mos & lex, quibus Christum paruisse satis innuit Lucas, Σπο τριακονταετές Εέπανω. cumque illud επανω fit in lege εως πεντήμοντα ετών, nequimus jure offendere in eo, quod Jesus, qui revera esset quatuor & triginta annorum, ab Luca dictus fit ώτει ετων τριάκοντα, άρχόμθρος. de quibus quatuor annis excedentibus meminisse ita alienum erat à proposito suo, ut vix recte hic dixiffet, ut locutus est Act. IV. 22. ετων ω σλειόνων τριάμεντα: cùm hodiè etiam ab Reverendis admodum Dominis Episcopis de iis quos admissuri sint ad Sacros Ordines, ut pernoscatur an sint legitimæ ætatis, non quantum legitimam ætatem excesserint, quæritur. Frustra igitur ex hoc Evangelii loco vera ætas Domini nostri petitur; cum hæc res hîc non agaagatur ab Luca, sed ut ostendat, legitimam suisse ætatem Christi, quum inciperet ministerium. Satis suit illi issue ætatis strictim & liberiùs designare. qui exactiùs & accuratiùs scire vellent, eo tempore facilè poterant ediscere ex superioribus temporum notis, initio capp. ejus Evangelii II. & III. positis. Quare nec testimonium Tertulliani de Censu acto, nascente Christo, per Sentium Saturninum refellit; nec nostræ sententiæ, de illo nato exeunte A. U. 747. quidquam obest.

CAPUT XX.

Christus non potuit esse natus eodem anno, in quo Herodes mortuus est.

UANQUAM igitur, amoto quod nostræ sententiæ quàm maximè obstare videbatur, non est cur non Tertulliani testimonium amplectamur, & ex tribus annis inter annum Census & annum mortis Herodis Magni A. U. 747. cæteris præponamus; quo pacto Census Sociorum continuò sequatur Civium Romanorum Censum, ut sint unius rei partes diversæ: tamen, quia erunt fortè qui, Eræ vulgari plus æquo addicti, Aum. Vbis. 749. prætulerint; imo si sieri potest eo ipso anno, quo mortuus est Herodes, Christum esse natum statuerint; videamus si quæ adhuc Notæ restent Chronologicæ, quæ annum à me propositum magis verum esse evincant. Atque hîc à morte Herodis, ut re satis explorata, initio quærendi incepto, inde ad superiora, quæ minus certa videantur, ascendemus; ne, si alterà quærere insistamus vià, δελεύειν των ποτε fortè existimemur.

Apud Josephum legitur de Herode Lib. XVII. Antiq. Jud. c.VI. 9.4. τ΄ έτερον Ματ Γιαν, δε έγηγέρκα των εᾶσιν, κὶ ἄνδρας ἀκ τ΄ έπάρων αὐτθ, ἔκαωσε ζῶντας. κὶ ἡ σελήνη τὸ τῆ αὐτῆ νυκτὶ ἐξέλιπεν. istius seditionis summa occasio fuit morbus regis, cujus morbi vim eum sustinere non posse audiverant, πυνθανόμθροι τθ βασιλέως των νόσον θεοαπεύαν ἄπορον ἐσαν, supra §.2. ex quo quidem morbo, sed ampliore facto & mense posteà octavo, mortuus est. Namque eclipsin illam eo anno (A.U. 750.) die Martii 13. horis tribus post mediam noctem suisse factam Astronomicus calculus indicat. ita ut morbus iste suerit ex iis, quos Medici vocant Chronicos.

nicos. eo autem, antequam mortuus est, ita graviter cruciatus est Herodes, ut Josephus quidem de eo scripserit s.s. exeγετο έν των τ θααζόντων, και δίς πώτα συσαπφθέγεων συφία πεκκατο, πινίω & πολλέ δυσεβές πωτίω ο Θεος κασράστεδα αβά & βαπλέως. Eulebius vero Hift. Ecclefiaft. Lib. 1. c. VIII. poenas interpretatur ab eo datas, quòd insidias nostro fecit Servatori cæterisque pueris. Josephi enim narrationem de misero ejus cruciatu his verbis fuis adducit ως δ, αμα τη κατά & σωτήρ 🕒 ημών ε τ άλλων νηπίων Επιθελή, θεήλατος αυτόν καξαλαβέσα μάτιξ εις θάνατον σεωήλασεν, &c. Ex Eusebii ergo mente Herodis iste morbus lethalis infanticidium continuò secutus est, non præcessit. at Herodes eo est affectus ante diem Martii 13 mum, quum, uti vidimus, seditiosi igne sunt cremati. Videtis ergo, ut falsi sint, si qui forte erunt, qui neglectà Ecclesiæ traditione de die natali ejus jam à multis fæculis recepta, Christum hoc anno, quo Herodes mortuus est, nec multo ante ejus obitum, natum statuant. Vereor enim, ut vel tres toti menses Juliani satis sint ad ea gerenda, quæ secundo Matthæi capite memorantur. Ut enim concedatur Christo jam recens nato Magos Hierosolymam venisse, atque inde post convocatum ab Herode pontisicum & scribarum concilium, Bethlehemum antequadragesimum à partu diem; certum est post illum diem beatam virginem cum puero adiisse Hierosolymam, illa ut purificaretur, & puer, ut primogenitus, coram Deo sisteretur. Luc. II. 22. &c. deinde peractis omnibus, ut lex est, Josephus & Maria in Galilæam, ad urbem Nazaretam, cum puero se receperunt domum. Luc. II. 39. unde Angeli admonitu Josephus, accepto puero cum matre, in Ægyptum profugit, atque ibi mansit iws & nλόντης Hewd's. tum denique, cum tutus esset puer, Herodes omnes pueros agri Bethlemitici interemit à bimatu & infrà; ex quo scilicet tempore à Magis cognoverat, stellam in Oriente primum visam. Constat ergo ex ista rerum serie, quam vulgo sequuntur, Christum Dominum ante annum mortis Herodis A. U. 750. esse natum; unde receptissima omnium hodie inter Viros Doctos opinio est natum esse fine A. U. 749. Sed vereor, ut sat commodè sint hæc divisa suis temporibus; quod cur ita sentiam, quæso animum advortite.

CAPUT XXI.

Part. 1ma. Stella Christi ejus Natale Astrum. 2da. Cometes, ut Origeni & aliis veterum videbatur. 3^{via}. Unde Christus fermè biennio antè natus, ut ex spatio, quo cernantur Cometa, probatur. 4ta. Non novitatis arguenda, est hac sententia. 5ta. Hâc sententiâ eorum, qui à Christo abhorrent, cavillationibus optimè respondetur. 6ta. Altera, biennio post Christum natum, parentum ejus Bethlehemi mansio ostenditur. 7ma. Hanc veteris Ecclesia sententiam quare non sequantur novi. 8va. Trium primorum Christi vita annorum historia suis temporibus divisa.

DART. 1. Herodes omnes pueros agri Bethlemitici interemit Σοτο διετές και κατωτέρω, κατά τ χρόνον ον ήκει ωσε ωρά τ μάγων Matth. c. II. v. 16. supra autem v. 7. dixerat ήκειδωσε παρ αυτων τ χεόνον & φαινομθύε ασέρ. Omnes itaque interemit Herodes natos Bethlehemi, ex quo tempore stellam in Oriente primum visam à Magis cognoverat. Stella ergo apparuit primum biennio ante pueros interemtos. Quænam autem Stella fuit, de quâ tam anxiè quæsivit Herodes? procul dubio 2ενέθλιος, five natalitia; Horatio Lib.II. Epist.2. Natale astrum, quod nascenti præfuit. siquidem ex constitutione illå siderum, quæ fuit horis natalibus, colligunt de cujusque fortuna Astrologi, seu Mathematici, inde dicti γενεθλιαλόγοι & genethliaci, quales fuerunt Magi, usque à Zoroastre eorum primo auctore; de quo Epitomator Trogi Justinus Lib. I. c. 1. primus dicitur artes magicas invenisse, & mundi principia, siderumque motus diligentissime spectasse. Hinc. v. 2. percontantur Magi 118 2571 6 πεχθάς βασιλεύς τ Ικδαίων; άδομεν οδ αυτέ τ άςτερα ον τη άνατολη. ita auts T assess dicunt, ut Horatius Lib. II. Od. 17.

Utrumque NOSTRUM incredibili modo Consentit ASTRUM.

Part.2. Hanc Christistellam cum Origene credam non suisse ex sideribus vulgo notis, seu sixis, seu planetis, sed ex Cometarum genere. Audire eum operæ pretium est sic loquentem Lib. I. contra Celsum. τ ο φθένται αξέρα όν τη αναπλή καινον είναι νομίζομεν, κ μηθενί τ σιωηθών σθαπλήσιον, επ τ έν τη απλανεί, επ τ όν τ κατωτέρω σφαίραις. αλλα τῶ γένει τοιδτον γεγονέναι, ὁποίοι κατα καιρον γινόμλιοι κομήται, η δοκίδες, η πωγωνίαι, η πίροι, η όπως ποτε φίλον Ελλησιν

λησιν ονομάζειν τως Σαφορώς αυτών. κατασκουάζομεν ή τέπον τ πρόπον το τοιδτο. Επί μεραλοις τετήρηται πεάγμασι, και μερίσους μεταδολαίς τ θπι γης, αναπέλλαν σου πιέτες αξέρας, σημούνον ας η μεταςάσας βασιλαών, η πολέμες, η όσα διώα) έν ανθρωπίνοις συμθηναι, σείσαι τα θπί γης διωάμθρα. ανέγνωμεν δί έν τω ωθι κομητών Χαιρήμον 🗗 🥱 Στωικέ συγγεάμματι, τίνα τεόπον έω ότε κ επτ χρησοις έσομθύοις κομήτα ανέτειλαν, κ chriferay των σει τέτων ίσορίαν. Επερ εν οπι βασιλείαις καιναις, η άλλοις συμπωμασιν επί γης αναπελλα ο καλεμθυ ο κομήτης, ή τις τ παραωλησίων αξήρ· τι θωμαζον επ ΤΕΝΕΣΕΙ τέ καινοτομών μέλλοντ Θ εν τω γένει τ ανθρώπων, η διδασκαλίαν επεισώγειν ε μόνον 18δαίοις αλλά κ Ελλησι, πολλοίς ή και τοις Βαρβάρων έθνεσιν, ασέρα ανατεταλκέναι; Ετ quanquam iste Chæremon non perduravit, supersunt tamen historiæ, unde discimus, principis sesquisæculo ante Christum nati futuram magnitudinem ab stella cometa prædictam fuisse creditum. Sic enim Epitomator Trogi Justinus de Mithridate Eupatore. Lib. XXXVII. c.11. Hujus futuram magnitudinem etiam cælestia ostenta prædixerant. Nam & eo quo genitus est anno, & eo quo regnare primum capit, stella cometes per utrumque tempus septuaginta diebus ita luxit, ut calum omne flagrare videretur. Nam & magnitudine sui quartam partem cœli occupaverat; & fulgore sui, solis nitorem vicerat; & cum oriretur occumberetque, quatuor spatium horarum consumebat. Ecce quam stellæ Christi fulgorem non ita dissimili modo describat S. Ignatius Epist. ad Ephesios, ut cometam esse judices. Assip in έρανω έλαμψεν ύπερ σσάντας εδύ άς έρας, και το Φως αυτέ άνεκλάλητον ίω, η ξενισμόν παρείχεν ή καινότης αυτέ. τα ή λοιπα σάντα άςρα, αμα ηλίω η σελήνη, χόρο εγίετο τω αξέρι. αυτος ή ην ύπερβαλλίντως το Φως αυτέ υπέρ στάντα. Ταραχή τε ήν πόθεν ή καινότης ή ανόμοι σωτοίς. όθεν ελύετο σάσα μαγεία, και σάς δεσμός ήφανίζετο κακίας, άγνοια καθηρείτο, παλαιά βασιλεία διεφθείρετο ΘΕΟΥ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΣ ΦΑΝΕΡΟΥ-MENOT eis καινότητα αίδιε ζωής. In Justino genitus est idem ac natus. ut Plinius Lib. XI. Septimo mense genitus sapenumero foramina aurium & narium defuere. nec quod Justinus scripsit eo quo genitus est anno, laxiùs sumenda sunt verba, quasi Mithridates eo quidem anno, sed ante vel postquam luxit cometes, potuerit esse natus. imo in ipsis septuaginta diebus, quibus stella luceret, natus est; ut arguunt verba per utrumque tempus nempe quum genitus est, & quum regnare primum cæpit; aut non fuisset illi Stella Natalis; neque ejus futuram magnitudinem dinem prædixisset. ita Christus natus est dum stella luceret, ut observat Origines ubi priùs, sed paucis interjectis. Magi iδονπε Θεοσημίαν εν έρανῷ ἐξεχάσαντο τ ΜΕΤΑ ΤΟΥ ΑΣΤΡΟΥ σεφητεδόμενον ἄνθρωπον ΕΠΙΔΕΔΗΜΗΚΕΝΑΙ ΤΩ ΒΙΩ. neque alia de causa Stellam Christi vocavit Tertullianus de Idololatriàc.IX, quàm quòd de eo Magi nativitatem Christi interpretati sunt. De Christo scilicet est Mathesis hodie; Stellam Christi, non Saturni & Martis & cujusque ex eodem ordine mortuorum, observat & prædicat.
At enim scientia ista usque ad Evangelium fuit concessa, ut, Christo edito, nemo exinde nativitatem alicusus de cælo interpretetur.

Part. 3. Quod si natale Christi astrum biennio ante puerorum Bethlemitici agri cædem apparuit; tum & Christum oportet fermè biennio ante fuisse natum. longissimum enim, quo cernerentur cometæ, spacium senorum esse mensium satis innuit Seneca, qui Natural. Quæst. Lib. VII. c. II. de iis scribit Si vero nihil aliud sunt quam purus ignis, manent que mensibus fenis, & Cap. X. ubi arguit Cometam non esse ignem turbine illatum, quòd in alto manere non potest ignis turbine illatus: Et ut det eis [vertigo, quæ rapit cœlum] aliquam advocationem [id est, moram & tempus consistendi. vide Fromundi notam,] quod fieri nullo modo potest: quid de his Cometis dicetur, qui senis mensibus apparuerunt? nam si Pares Cometæ longius spacium noverat, procul dubio posuisset, quo firmius esset argumentum. item c. XII. Atqui Cometæ senis mensibus manent & c. XXI. Sex enim mensibus hic, quem nos Neronis principatu lætissimo vidimus, spectandum se præbuit. At non tam diutina omnium mansio est; Mithridatis stella, ut vidimus, septuaginta tantum diebus luxit. Plinius autem Lib. II. c. XXV. scribit; Brevissimum, quo cernerentur, spacium septem dierum annotatum est, longissimum centum octoginta. non octoginta, ut rectè Muretus ex Seneca. longè pars maxima eorum menies durant minus II, ut ex Cometographia Hevelii constat, qui de longissimo & brevissimo, quo cernantur, spacio non multum abit à veteribus suprà laudatis.

Part.4. Et ne quis me novitatis accuset, quod infanticidium Bethlemiticum biennio post natum Christum suisse existimem, Eusebii Chronicon idem spatium temporis interposuit. ad annum enim Abraami MMXV. scribitur, Jesus Christus filius Dei in Bethleem Juda nascitur. ad annum MMXVIII. Herodes, quum Christi

Christi nativitatem Magorum indicio cognoviset, universos in Bethleem pueros justi interfici. magnus autem Scaliger ad priorem locum scribit. "Matthæus apertè dicit Herodis justu pue-"ros à bimatu & infra interfectos fuille, poltquam ex Magis "tempus nati Messiæ exquisivisset. Bimulo igitur proximum "pronunciarant, & ab ejus natali ad eam diem biennium aut "paulo minus inter fuisse. Neque hoc negaverit nisi qui ver-"ba Evangelistæ non capit". Nec soli ita sentiunt Eusebius & Eusebii interpres; sed & Epiphanius ad Hæres. XX. Herodianorum de Christo S.I. κακείσε [εν Βηθλεεμ] τω δωπερω έτει αυτέ γεννήσεως κατοπιθθέντα των τ Μάγων ως σκιμηθήναι. Ita τω δωτέρω end, ut ille secundus annus tantum non exactus sit. sequitur §.II. Τω χο τελακις ω τελτω ετα Ηρώδε, ποσαρακος ω ή δωτερω Αυγε-58 βασιλέως γεννάται ο Σωτής όν Βηθλεέμ & Isdains. Quanquam ergo Servatorem nostrum natum fuisse statuat inter decimum nonum Augusti mensis diem A.U. 752, quo iniisse supra demonstratum est Augusti Imp. annum secundum & quadragesimum, & eundem diem A. U. 753. quo exitt idem secundus & quadragefimus Augusti Imp. annus, inter duas Christianas Æras, veterem Alexandrinam & recentiorem Dionylianam, duobus post Herodis mortem annis & paulo plus; atque adeo dum inter Paschata eorundem annorum A. U. 752. & 753. numerat Herodis annum 33tium. sex totos annos ejus vitam ultrà quam debeat prorogat; (ipse enim agnoscit Herodem regnasse septem & triginta annos, δο θπι τριάκοντα και έπ α έπεσι τ αυτής & Hewd's Lexys le o πους τεωταρών ετών: nec plus eo, όπε Ηρώδης τειακονταεπ α ετη ωληρώσας κατέςρεψε τ βίον. ibid.) hinc tamen certo discitur Epiphanium, & qui cum eo senserint, statuentes Christum anno tertio & trigesimo Herodis natum, & quum ille mortuus est, puerum annorum suisse quatuor; si certum mortis Herodis tempus A. U. 750. quod nos habemus, fatis cognitum habuissent, Christi diem natalem posituros suisse circa Kal. Januarias A. U. 747. Quos cum tantos auctores habeamus, an nobis rectè vitio dari potest, ut mirum aut novum, qui uno minus anno natum fuisse statuamus? hos illi quatuor annos ita distinguunt, ut duo (quod vidimus) ante adorationem Magorum in regno Herodis, duo in Ægypto age-Sequitur enim post adorationem Magorum apud Epiphanium, & έν αυτή τη νυκτί, ὑω Αγγέλε τω ἸωσήΦ χεηματίσαντος, eis Αίγυπτον ΦραληΦθέντα, ἀπ' ἐκεθέν τε τάλιν ΔΙὰ δύο ἐτῶν ἐπανεληλυθότα, τελωτήσαντος Ε΄ Ηρώδε. Nos autem Evangelicam fecuti auctoritatem duos ferè annos à Christo nato ad adventum Magorum lubentes accipimus & amplectimur: de mansione autem in Ægypto, quamdiu fuerit, cum sileat Sacra Scriptura, sa-

tis cuique liber est ad judicandum locus.

Part. 5. Atque hac interpretatione quam maxime cavetur, ne faciant novi calumniatores (pudet nostrates dicere) quod factitarunt veteres, Celsus, Porphyrius, & quidam Philosabbatius, qui impiè Lucam mendacii arguerunt; quòd infantem, quem in Ægyptum Matthæus, ille Hierosolymam, inde item Nazaretam delatum faciat. Neque enim herclè cuiquam fit verisimile, suspicioso illi ac violentissimo principi Magos, quorum adventus eum tam graviter perturbaverat, ita neglectui fuisse, ut totum ferè mensem, postquam abussent, de illis quærere omitteret, nec se deludi sentiret; dum interea Maria die post partum quadragesimo Hierosolymam adiit, ut purificaretur & primogenitum Deo sisteret; deinde peractis omnibus, ut lex est, Josephus & Maria in Galilæam Nazaretam cum puero se receperunt domum; quam protinus Angeli admonitu relinquere coacti in Ægyptum profugere, eandem pænè remensi viam, & eum propiùs accedentes quem fugerunt. Næ isti, qui ita credunt, non satis videntur Herodem pernosse, qualis Quæ difficultates quam facile nostro expediuntur modo, & maledicta adversariorum nullo negotio refelluntur, si cum Epiphanio respondeatur. ad Hæres. LI. Alogorum §. 9. κό ων Ματθού, δηγησώνθυ μόνον όπι σεωελήθη άνου σσερματος άν-Spòs [cap. I.] soer wei & werdings einer, soe we T duo etwo n T es αυτον γεγενημινών. ---- άλλ' ὁ μθο Λεκας τα το δύο ετων διηγείται. Ματθαίο ή ειπων τω γέννησιν άπεπήδησεν είς τ διετή χρόνον, και εδήλωσε τα γενόμθυα με δύο έτη. [cap. II.] διο κ ο Ηρώδης επέλουσε σου έν τοις ορίοις Βη Τλεεμ παιδας Σποκταν Ιηναι σου Σπο δύο ετων κ, κατωτερω, εως αυτης τ ημέρας, ης οι Μάροι παρ αυτώ ερένοντο. ένθεν τίνι & Φανειτα, ότε ηλλον οι Μάροι, δύο ην ετῶν ὁ ποῦς γιρεννημινος; κ χ κ ή αυτή πεαγματεία [Herodis studium rei efficiundæ] The warm aneisean oupluise. Part. 6. Unus, qui nobis etiam restare possit, scrupulus est,

quomodo illi, qui ut Lucas testatur c.II. 39. ως ἐπέλεσαν ἄπαν ζα τὰ κατὰ τὰ νόμον Κυρίε, ὑπέςρεψαν εἰς τλω Γαλιλαίαν, εἰς τὰ πόλιν αὐτῶν Ναζαρέτ, potuerunt esse Bethlehemi biennio post sub adven-

tum

tum Magorum. At ne nos male habeat iste scrupulus, ille Evangelista qui nobis injecit, nisi falsus sum, eximet; scribens versu 41. Και επορεύοντο οι γενείς αυτέ κατ έτος εις Ιερεσαλημ τη έορτη 8 waya. unde videntur post Pascha A. U. 749, relicta Nazareta, commigrasse Bethlehemum. Epiphanius ad Hæres. XX. Herodianorum de Christo S. I. nama od nigar weiodor eviaurs eis τα Ιεροσολυμα [τη εορτή & σταχα Luc.] & Βηθλεεμ εληλυθότα. quod facile erat factu, cum Bethlehemum, ut è Justino Martyre suprà vidimus, erat κώμη απέχεσα σειδίες τριακονταπέντι Ιεροσολύμων; ita ut si vel minima æstimamus milliaria, quæ septem singula stadiis supputentur, quinque tantum millia passuum abesset. imo necesse est ita factum fuisse, siquidem Magi, biennio post natum Christum, ibi eos invenerunt. πεώτε ένιαυτε τελεθέντος, κ & δωτέρε ωληρωθέντος, ηλθον οί γονεις εκείσε Σστο Ναζαρέτ δίο κ ή έλευσις Τ΄ Μάγων γεγένη) καὶ κατα τω πιαύτω συγκυείαν. Epiphanius ubi priùs, qui quotannis id factum putat; cujus, an nostra sententia sit magis verisimilis Lectoris judicio permittimus. Fixum sanè illis Bethlehemi domicilium fuisse, quo tempore Magi advenerunt, ipse agnoscit Epiphanius è Matthæo II.11. Και ελθοντες εις των οικίαν εύρον το παιδίον με Μαρίας τ μητρος αυτέ. quum Lucas de eo nato agens tantum Patrins meminit II.7. 2 ανεκλινεν αυτον εν τη Φάτνη. διόπι σοκ ην αυτοίς τοπος εν τω καθαλύμαπ, ubi eum invenerunt pastores v. 16. κ ανεύρον των τε Μαριαμ και τ ΙωσήΦ, κ το βρέΦΟν κειωθυον εν τη Φάτνη. quam Φάτνων præsepe five stabulum er annam fuisse, magno consensu produnt vete-Nobis sufficiat vetustissimus auctor Justinus, cui magis credendum esse censet Grotius, quod non procul Judæa natus & educatus fuit, quippe Samarites; & ejus temporibus satis recens erat rei memoria. hic in Dialog. adversus Tryphonem, p. 237. γεννηθέντος ή τότε τη πουρία ου Βηθλεέμ, επαθή Ιωσηφ σοκ είχεν ον τη κώμη οκείνη σε καζαλύσαι, εν σσηλαίω πιν σιώεγως ς κώμης κατέλυσε η τότε αυτων όντων όκα, ετετόκα ή Magia τ Χρισόν, ε εν φάτνη αυτον έτεθείκα. ab hac φάτνη Lucæ & illa οἰκία Matthæi arguit Epiphanius (ubi priùs) diversa suisse tempora nati Christi & adventus Magorum. & eloed for les els tor olhor eupor to Bpe-Φος με Μαρίας, σοκέπ εν Φατνη, σοκεπ εν σσηλαίω, αλλ εν οίκω. ίνα γιωθη τ άληθείας ή απείβαα, Ε το χρόνο τ δύο ετων το Σβερμα, τοπε-รม ยู้ 8 [non, ut corrupte editur, ยู้อ์ปร] ยู่งในท์ใน ย้อง อ้าย สองอยู่ยงอง เอ οί Μάροι. Ε κατ εκείνω τω νύκα, μξ δύο έτη τ ρεννήσεως, ώφη ο Αγε-205,

λος, κ είπε ωραλαβείν το παιδίον κ τω μητέρα είς γιω Αίγυπ ε. Cujus argumenti vim quanquam Grotius ad locum satis speciosè eludere videatur, non tamen ita est si adjungas ejusdem cap. versum 22. de Josepho, quem versum ipse Epiphanii sententiæ favere agnoscat. 'Aκέσως ή όπ Αρχέλαος βασιλεύει ਹੈ ਜਾਂ & Ιεδαίας αντί Ηρώδε & πατρος αυτέ, εφοδήθη οπεί απελθείν. χρηματιθείς ή κατ όναρ άνεχώρησεν είς τὰ μέρη δ Γαλιλαίας. V. 23. Και έλθων κατώκησεν είς πόλιν λεγοιθίω Ναζαρέτ. cur enim diceret Evangelifta, έφοβήθη chei [eis thi '18 d'au] ane Afeir metu Archelai impeditus est, quò minus Judeam peteret, si non in animo ei fuisset illic agere vitam? & cur ei ita esset in animo facere, quæ potior causa potest afferri, quam quod ante fugam in Ægyptum ibi proximùm vixerat? quod cùm non tutò posset, in Galilæam Nazaretam, ubi antiquitus habitaverat, habitatum abiit. Quare Epiphanii sententiam, ut maxime verisimilem, non possum non probare, memor istius Horatii in Arte Poëtica,

Altera poscit opem res, & conjurat amicè.

hinc Colophonem addens Epiphanius §. X. ut altero loco fecerat, sed minori errore, Augusti principatus anno omisso, subjungit; Τῶ τεκακοςῷ τεκτω ἔτα τε Ἡρώδε ψωᾶται ὁ Κύριος. τριακοςῷ πέμπω ἦλθον οἱ Μάροι. τριακοςῷ ἐδδόμω ἔτα τελευτᾶ ὁ Ἡρώδης. Ε Διαδέχεθ Αρχέλαος ψὸς αὐτε τὸ βασίλαον. de quibus supra satis.

Part.7. Neque unus modo & alter è veteribus nostram in hâc re sententiam secutus est; sed uti videtur, tota Ecclesia. Neque enim aliam puto suisse causam, quare Ecclesia Latina pueros interemtos Vo, Græca IVo. Kalend. Januarias celebraverit, quàm quod ex illis Matthæi verbis, eos consecto biennio post natales Christi, intersici statuerint. non enim est, ut alterutro die ejusdem anni, quo natus sit Christus, intersici potuerint. Et si eam sententiam novi non continuo sunt secuti, non est adeo mirum. Vulgus in errorem de anno ejus natali induxit & retinuit Era Vulgaris Christi. Eorum, quos à vulgo doctrina segregarit, multos Ecclesiæ à primis ferè sæculis, quanquam haud sibi constantis, exemplum; plures verborum Evangelii de Baptismo Christi prava interpretatio, ne verum viderent, præpedivit. Tandem anno Herodis Magni mortis demonstrato, inviti manus dederunt; sed ita ut propè nesas &

pro piaculo ducerent natalem Christi diem, citra quam necesse erat & invicta rei veritas coëgit, id est, citra A.U. 749, constituere. Hinc animum ad verba Matthæi son deres aut non satis attenderunt, aut ut eorum vim eluderent, hîc, ubi opus est, nulla veteris Ecclesiæ ratione habita, nodum non solve-

runt, sed tanquam gladio usi, violentiùs resciderunt.

Part. 8. Audi nunc contra jam nos eas res suis temporibus dividentes. Ponatur Christum fuisse natum in media Oard stellæ primum apparentis; quo pacto minima erit erratio. Et si erat Cometes, cùm eorum páns solet ferè plurimum esse duorum mensium, ut ii, qui de Cometis scripserunt, narrant; ponatur etiam Decembri ineunte A.U. 747. primulum occepisse, nec post finitum Januarium sequentem amplius esse visam. Magi ab Oriente Stella ante biennium visa excitati, sed multum ante iter, vel in itinere, morati, Hierosolymam ineunte Decembri A. U. 749. veniunt, de nato rege Judæorum percontantes. Diebus sex, septem novitas rei totam pervaserat Hierosolymam, regique Herodi ad aures accesserat. Qua perturbatus ille, convocato concilio pontificum & scribarum, audit ex illis, Christum nasci Bethlehemi. Eò Magi in medio mense profecti, eâdem, ut ipsi arbitrati sunt, forte ejusdem generis demonstrante stella, puerum inveniunt, eoque adorato & muneribus donato, divinitùs admoniti, ne ad Herodem, ut jusferat, redirent, alià vià in patriam revertuntur. Eademque nocte admonitu Angeli, Josephus, accepto puero cum matre, in Ægyptum profugit; atque ibi mansit usque ad Herodis mortem. Ante mensem finitum suspiciosus & violentissimus Herodes, se à Magis deludier videns, iram omnem evomit in pueros agri Bethlemitici, quos omnes à bimatu & infra; ex quo scilicet tempore, à Magis cognoverat, stellam in Oriente primum visam, necat; ita sperans procul dubio se novum regem è medio esse sublaturum. Ita omnia, nisi falsus sum animi, pulchrè procedunt, atque à Christianis sacris abhorrenti os opprimitur, ut nihil habeat quod ogganniat.

Bargillaria um ast con a 30 de

CAPUT XXII.

Part. 1ma. Vulgaris Chronologia è Josepho falsi arguitur, dum quinque postremorum Herodis annorum res gestas in duos annos concludat. 2^{nda}. Eorum quinque annorum Herodis Historia suis temporibus divisa. 3^{via}. Non obscura Census à Luca memorati mentio apud Josephum in Historia A.U. 747. 4va. Jusjurandum in Censu Romano ex vetere Consuetudine. De Jurejurando Civium, & Sociorum. 5va. Cur in eo Censu pracipuè Herodis & tantummodo jurisjurandi Casari dati meminerit Josephus. 6va. Eo ipso anno, quo natum esse Christum statuimus, Messia adventus ab Judais exspectatus. 7ma. Operis Epilogus.

ART.1. Tertia adhuc restat temporis nota, quæ, nisi me animus fallit, eundem etiam A. U. 747. designet. Eam habemus in capite Lib. XVII. Josephi Antiqu. Jud. Tieprexes ή βίδλο χρόνον ετών ιδ. ubi Hudsonus confirmat ita esse in Græcis omnibus & plerisque Latinis. Huic autem Libro finis est Archelai Viennam relegati Ethnarchia in præfecturam fub legato pro prætore Syriæ redacta. Id factum probavimus exeunte A. U. 759. qui cum annus sit ex quatuordecim postremus, primum esse oportet A. U. 746. novem ergo posteriores anni erant Archelai filii, qui nihil ad nos attinent: quinque priores Herodis patris. Incipit verò idem Liber continuò post Alexandrum & Aristobulum Herodis filios, impiis artibus Antipatri fratris à patre sublatos. Quis igitur non statim videt (fi quidem vera est hæc temporis nota, quam omnes confirmant codices) Magnum Ufferium & qui eum sequantur, ferè omnes errare; dum res gestas quinque postremorum vitæ Herodis annorum in unum concludunt biennium.

Part. 2. Videamus ergo, qui commodius dividi possint temporibus; quod, ut opinor, ita potest sieri. Vidimus supra ex Eusebio, Herodi morbum occepisse primulum continuò abs cæde puerorum Bethlehemiticorum, quorum memoriam celebrat Ecclesia prope diem Christi natalem. Ponatur igitur cum eo Herodem constictasse morbo anno vitæ ultimo perpetuo, A. U. 750. ita ultimus Herodis annus incipiet ejusdem libri Josephi cap. VI. Ante Herodis morbum non video qui minus annis duobus statuatur pro Antipatri filii Romam prosectio-

ne, & Româ in Judæam reditu; præsertim cum scribat Josephus ejuidem Libri cap. IV. S. 3. Jew marde of av ns on nowed in Ικδαία κατ' αυτέ ['Αντιπάτρε] κεκινημθύων μησί ως στερον έπλα, έδεν αυτω δηλον γένοιτο. & in Lib. Imo. De Bell. Jud. c. XXXI. §. 2. πάν-των ή αυτών τοπε και τ βραχυπερών ον τω μείζονι κακώ ΣακαλυΦθέντων. ότε αι μθυ βάσανοι πάσαι των πάροκτονίαν, αι ή θπισολαι δεντέρας άδελ-Φοκ ονίας έπεκρα γεσαν, όμως έδεις τ εις Ρώμιο άφικνε εθύνων άπηγειλεν αυτώ τες Ον Ικδαία τυχας, καιτοι μεταξύ τ ελέγχων και τ επανόδε διελθοντων έπλα μίωων. Ponatur ergo Romam esse profectum Antipatrum primo vere A.U. 748. quo quidem tempore profectum puto in Syriam Quinctilium Varum, ad eam gubernandam miffum Saturnino successorem, ut nummi probant, quamvis Josepho non erat cur eum nominaret ante annum sequentem, Ουαρος Κυιντίλιος, Μάδοχο μου Σατερνίνω τ ον Συρία Σοχης άπεςαλwww c.V. §. 2. Romam autem vix reliquisse Antipatrum ante propè exactum jam ver A. U. 749. Hunc ergo posteriorem annum Josephus incipere videtur Cap. V. ut priorem cap. III. Restat ita duorum tantummodo annorum Historia, nempe A. U. 746. & A. U. 747. in initio libri dividenda; quam divisionem vix commodiùs fieri posse arbitrer, quam facta est capitibus I. & II. Zamaridi enim Babylonio, quem ad se arcessierat Herodes, tota æstate, quàm longissima erat, opus fuit ad compluria Batanææ loca munienda adversus Trachonitas latrones. Notetur autem in utroque capite, atque adeo in utroque anno, mentionem fieri Saturnini, ut legati pro prætore Syriæ; ut in priore s.r. de Antipatro amicos fibi conciliante, we minτων ή Σατερνίνον τ τ Συρίας θπιμελητίω. τωρδεξαυθών τε ιω ελπίς αυτω κ τον Σατερνίνε άδελφον μεγέθα δωρων, à έδιδε: In posteriori §.1. de Zamaride, qui, Babylonia relicta, primum in Syria habitabat, unde eum in Batanæam transduxit Herodes Insulus --- Ον Αντιοχεία τη Επι Δάθνη & Συρίας διαιπώθη, Σατερνίνε 8 τοπε sparny εντος eis ενοίκησην αυτώ δεδωκότος χωρίον. En Tertullianum ab Josepho confirmatum de Saturnino legato pro prætore Syriæ A. U. 747. iplo anno, quo Christum natum esse statuimus.

Part. 3. Hanc nostram sententiam, nisi me animus fallit, haud obscurè confirmantem hic loci Josephum habemus. Sectione enim quartà hæc sunt ejus verba: καὶ ἦν ηδ μόρ κόν π Ἰνδαῖκῶν ἀν- βρώπων ἐπ ἀκεκδώσει μέρα Φρονθν τθ πατείν νόμε, δίε, χαίρων πὶ Θείον ποσωσοικμθών [id Deo placere simulantibus] ὑπῆκο ἡ γωναικωνῖπε.

φαριστίρι καλένται βασιλεύσι δυμάμθροι μαλισα άντιπραστάν, πορμηθώς [consulentes in longitudinem,] xax TB TPSTB [ex proviso, Anglicè upon a formed defign] eis το πολεμείν τε και βλάπθειν επηριθρίοι [impulsi.] παντος γεν τε Ιεδαίκε βεξαιωσαντος δι ορκων η μίω εύνοησας Καισαρι κ, τοις βασιλέως πράγμασι, οίδε οι ανδρές σου ώμοσαν, όντες ύπερ έζακιογίλιοι. Hoc igitur anno, A.U.747, ex testimonio Josephi, Omnis Judæa firmavit fidem jurejurando, se quidem Cæsari & regis rebus [ut qui sibi esset à Cæsare datus] benè ex animo velle. Quæ nunc res satis indicium facit, primum quoque Cenfum, ad quem habendum præfectus est Syriæ Quirinus, eodem anno fuisse habitum. Apud quos enim potius censendum est Judæorum gentem suam Cælari sirmasse sidem jurejurando, quam apud eum, quem Cæfar in Syriam misisset ad eorum Cenfum habendum? Cæsari hic adprime suam adstrixerunt sidem; Herodi post Cæsarem, atque, ut videtur, Cæsaris gratia. Si unus Herodes istuc postulasset jusjurandum, quo sibi eorum sirmaret fidem, vix opus fuisset addito Cæsaris nomine. Quum ergo tempus utriusque concurrit simul, quid causæ est quin credamus Censum & jusiurandum ejusdem rei varias fuisse partes. ut Census postulandi jusjurandum sibi dari occasionem præbue-

Part. 4. Nec nova res est jusjurandum in Censu, sed vetus consuetudo; cum vel ipsi Censores, vel qui Censoribus Censum agentibus aderant, quod jurejurando adigebant cives in Censu, olim Juratores appellati sunt. Plautus in Prologo Pænoli:

Nomen jam habetis; nunc rationes cæteras Accipite: nam argumentum hoc hîc censebitur. Locus argumento's st suum sibi proscenium:

Vos juratores estis: quæso, operam date. ubi, ut optimè observat Hansenius de Jurejurando veterum, poëta apertè ludit in comparatione Censionis: argumentum fabulæ quasi censetur: censendi locus proscenium est; Censores sive Juratores populus & spectatores, qui rationes accipiunt, ferente Prologo. & apertiùs in Trinummo Act. IV. Sc. II. v. 30.

Census quom sum, Juratori restè rationem dedi.

ita enim cum Pareo legendum postulat ejus Scenæ metrum,
qui sunt versus Trochaici tetrametri Catalectici. Ut juro apud
priscos

priscos Latinos videatur fignificasse quod posteà jurare cogo; unde Plauti jurator, ut ab amo amator active, & quod adhuc manet juratus, non simpliciter, qui juravit; sed passive & proprie jurare adactus. A Censu igitur primum instituto, Cives, quum censi sunt, juraverunt se rectè rationem dare; Socii autem, quandocunque censerentur, ut ex hoc loco Josephi colligere possumus, prætereà jurabant primum Senatui Populoque Romano, at post Augustum, Cæsari & Imperio se benè ex animo velle. Quod si hîc quidem loci videamur alicui rationem Census Romani in Provinciis, quam saltem esse verisimilem æquus confiteatur, è minus certis principiis deductam, male tanquam certam proposuisse; næ iste audiat doctissimum Manutium in libro de civitate Romana, qui, cum ea, quæ de Censu quærenda viderentur, ordine & breviter percensuerat, continuò addit, "quæ omnia antiquitatis ita docet observatio, "ut significet potius, quam declaret. pauca sunt enim, quæ "veteres illi, non eandem fortasse in Romanis institutis ac mo-"ribus, quam in cæteris rebus humanis, mutationem veriti, "plane enucleateque literis expressa reliquerint. Ita nisi eun-"dem librum sæpè legas; nisi loca locis conferas; nisi men-"tis aciem intendas; operamque des, ut ex unico nonnunquam " verbo multa scitu digna elicias, ingeniumque & conjecturam "fecutus, ad fummam rei difficilis & obscuræ notitiam, quasi "per quosdam scalarum gradus, adscendas, inanem laborem in "hoc genere, studiumque suscipias minimè fructuosum.

Part. 5. Sed pergamus in Josepho, apud quem sequuntur, quæ haud aliena ab nostro proposito esse videantur. Pharisæi, ut vidimus, non modo adversum suos reges, sed ipsius Cæsaris edictum facere ausi, non jurârunt. κῶι αὐτὰς βασιλέως ζημιώσανπες χρήμασιν, sempe, cùm Quirinus, ut suprà ostendimus, in Syriam venerat, ut Censor, sine imperio, sine vi; ut Saturnini legati pro prætore in provincia, ita in suo regno Herodis erat populum, ut ex edicto Cæsaris ad censendum sub Quirino veniret, vel armis, si opus esset, cogere, recusantesque supplicio afficere: unde unius Herodis in hac re mentionem fecit Josephus; ut & de ipso Censu tantummodo refert, Pharisæos, cùm cætera gens suam Cæsari & regis rebus sirmasset sidem jurejurando, non jurasse; quia fortè id solum præ se ferebant Pharisæi, religioni sibi esse jurare.] ἡ Φερώς 8 γικὴ τὸν ζημίαν ὑπὲρ αὐτερανος γικὴς τὸν τὸν και με το κ

των είτφέρει: [ita mulierum genus istis phaleratis dictis ducentes, ad se allexerant.] Atque hoc factum puto, dum Quirinus es-

set in Judæâ.

Part. 6. 01 7 aus 60 wood T EUVOLAN auths, (wegynwow 7 Em mission To οπιΦοιτήσα 8 Θε8) πεκλεγον ως Ηρώδη μου καταπαύσεως δέχης τω Θεκ εψηφισμένης, αυτώ τε και γένα τω απ αυτε, της τε βασιλά ας ας τε έκάview weing sons & peperpar, majo as Te of eler autois. [Ii scilicet, quibus animi sublati sunt, quia patriæ legem satis pernoverunt, non ignorare potuerunt, novum quidem Regem ex decreto Cœli jam in terra expectandum esse, ex alia atque Herodis familia. per τ πάτειον enim νόμον Josephi intelligo scripturam veteris Testamenti, Prophetas æquè ac quinque Libros Mosis; sicut Interpretes in Evangel. Joannis c. VII. 49. ubi quod Josephus de Pharifæis dixit, επ ακειδώση μέρα Φρονέν τε πατείε νόμε, ab ipfis confirmatum habemus: v. 48. Μή τις έπ τ ἀρχόντων θτίσευσεν είς αυτον, η οπ τ Φαρισαίων; 49. Αλλ ο οχλο έτο ο μη γινώσκων τ νόμον Τπικαπάρατοί είσι. Sed in eo Pharisæi falsi fuerunt ipsi, dum eum fibi fomniarunt regem, qui regno Herodis, ulliusve hominis, statuturus esset finem: at fallaces & malam tantæ benevolentiæ referentes gratiam, dum fucum fecerunt credulæ mulieri, quafi regno ad eam & suos deventuro. Nec Pheroræ uxori modo, cæterisque mulieribus, de novo Rege persuasum est; sed vulgò creditum videtur, quum firma ejus opinio in iplam pervenerit regiam, & ex Herodis ministris in animis quorundam penitus insederit. Sequitur enim in Josepho 7 Επάθε (& 20 ελάνθανε τω Σαλώμω) έξαγελτά βασιλά ω, καί ότι τ ωθι των αυλίω 2/4Φθ είχοιεν πνας. η ο βασιλεύς των πε Φαρισαίων στο αιπωπάτες αναιρά. Ε Βαγώαν τ εύνεχον, Καρόν πε πνα, τ τοπε πεέχονπε άρετη & εύπζεπες, και παιδικά όντα αυτέ. κθάνα ή κ πάν, ό, τι τε οίκαι σιωτισήκει δίς ο φαριστή ο έλεγεν. quæ omnia facta puto ante initum ver A. U. 748.] ήρτο δε ο Βαγωας τω αυτών, ως πατήρ τε κ εύερyerns & Innamesa Inon whis weoppinses Basileus. [ubi per vocem meopphose non intelligo, è Phariseorum prædictione) quum ita potiùs scribendum fuisset αυτών περρήσει: sed ex Prophetarum vaticiniis. quanquam enim Pharifæi workheyev, prædicebant, nunc illud esse, dum Pheroræ uxor & Pheroras, dum Bagoas vitam agerent, quod novus Rex præfuturus effet; quicquid tamen ab illis fuit prædictum, ut notitia patriæ legis gloriabantur, pendebat omne ex Prophetarum wessingen, seu potius ex sua ejus

ejus interpretatione.] κατὰ χῶρα ηδ ἐπείνων πάντα εἰναι, παρέξοντος αὐτιδ ράμες τι ἰχιωὸ, ε΄ παιβωπως τίκνων γνησίων. cujus cum nulli unquam homini regi fuerit potestas, nec nisi Dei sit, quis non videt hic Messiæ adventum intelligi, quanquam inde arripuerunt Pharisæi occasionem, tum Pheroræ uxorem, tum Bagoam illudendi? Ita luculentissimum habemus Pharisæorum testimonium de adventu Messiæ expectato illo ipso anno, quo Christus Dominus noster re ipsâ natus est, referente Josepho Judæo è Nicolao Damasceno Ethnico scriptore Herodis Magniæquali atque amico, quos nemo sanus Christianorum causar fæ favere arbitretur.

Part. 7. Quoniam ergo ex sacrosancti auctoritate Evanger lii, quod nec fallere nec falli potest, certò scimus Christum esse natum ante Herodis Magni mortem; Herodis autem mortem A.U.750. contigisse, certissima Chronologiæ evincunt argumenta; neque, uti satis (spero) probavimus, quidquam obest ille alter Sti. Lucæ de anno Baptismi locus; cúmque ille census, quo natus est Christus, ita pars putanda est Censús Romæ acti A. U.746, ut eum continuò sequatur; atque habitus est, Tertulliano teste, sub legato pro prætore Syriæ Sentio Saturnino, cui nummi docent successisse Quinctilium Varum A. U. 748; cúmque duo intercesserint anni, ut à Matthæo docemur, inter diem Christi natalem & puerorum cædem Bethlemiticorum; quam cædem, teste Eusebio, continuò fecutus est Herodis morbus; quo morbo postquam affectus fuerat, teste Josepho, defectus Lunæ accidit, decimo sc. tertio die Martii A. U. 750. Herodis ultimi, ut ex tabulis liquet Astronomicis; denique cum apud Josephum, si recte dividatur suis temporibus quinque postremorum Herodis regni annorum historia, haud obscura sunt signa Census ab Luca memorati, exspectatique Messie adventus in quarto & trigesimo Herodis anno; idcirco in eodem anno A. U. 747. diem Christi natalem jure censeo esse statuendum.

APPENDICULA.

CAPUT PRIMUM.

AMUS tibi, amice Lector, quasi quandam hujus libelli appendiculam, nostrum, qualecunque sit, judicium de exemplis omnibus, quæ mihi quidem contigerit vidisse allata ad probandum τῶ πςῶπς nominis usum pro comparativo πεώπς satis apud Græcos frequentem; quo sundamento tota innixa est altera verborum Sti. Lucæ c. II. v. 2. (Αὐτη ἡ ἐστοραφη πρώτη ἐγένεπ ἡγεμινεύοντ το το Συρίας Κυρίωίε.) interpretatio, quæ vulgò ad Herwartum tanquam auctorem refertur. Liber ipse Herwarti, nec mihi est ad manus, neque unquam vidi: sententia ejus, quanquam haud ita nova est, tamen quia primis Ecclesiæ sæculis incognita suit, & quia Stum. Lucam, potiùs qui non fuerit ille census, quàm qui fuerit, declarare faciat, minùs placet. Sed ad ipsum Exemplorum ἐξεπισμὸν veniamus. in quo primum Caput iis, quæ ex profanis, alterum iis, quæ ex sacris scriptoribus sunt descripta, dabimus.

I. Allegat Grotius purissimum Atticismi scriptorem, qui hunc consirmet scribendi modum, Aristophanem in Avibus. V. 484. Ἡρξε ἢ Περσῶν πεῶπν Δαρείε κὰ Μεραδύζε, à quo mutuati sint cæteri hujus loquendi formulæ propugnatores. Et certè, si verum esset ita usurpari ab Aristophane adverbium πρῶπν Δαρείε pro πεόπρον Δαρείε, cùm adverbia & alia nominum, unde deducta sunt, casus sæpè admittunt; Comparativi autem & superlativi gradus adverbia casus Comparativis & Superlativis adsuetos subservire semper admittunt; æquè dici posset, salvà Atticismi purà oratione, πρῶπες Δαρείε: præsertim cùm πρῶτον, sicut cætera adjectiva neutralia, quæ vulgò sieri dicantur adverbia, est tamen revera adjectivum, duplicemque patitur Ellipsin, tum substantivi πεῶγμα, tum præpositionis καπά. Hau-

fit verò magnus ille vir ex Editionibus, in quibus deest vox πάντων, non sine manifesto versus detrimento, qui sit Anapæsticus Tetrameter Catalecticus, adeò familiaris Aristophani, ut appelletur Aristophanicus. Locus ita se habet.

Ως έχὶ θεοὶ τοίνυν τ ἀνθρώπων ἦρχον τοπαλαίου,
Αλλ΄ ὅρνιθες, καβασίλουν, πόλλ΄ ἐςὶ τεκμήρια τέτων.
Αὐτίκα δζ΄ ὑμῖν πρῶτ΄ Ӛπιδείζω τὸν ἀλεκθρύον, ὡς ἐτυράννα,
Ἡρχέ τε Περσῶν πρῶτεν πάντων, Δαρείκ Ε΄ Μεγαβύζκος
΄΄ Ωςε καλείθ Περσικός ὄρνις ἐπὸ τὸ ἐξχῆς ἔτ΄ ἐκείνης.

Nos fic vertimus;

Atqui non Deos quidem hominibus imperasse olim, Sed aves, & regnasse, multa sunt signa, ex quibus de his facile sit conjectura.

Et primum jam vobis ostendam, gallum suise tyrannum, Imperaseque Persis primo omnibus, Dareo & Megabyzo: Ut vocetur Persica avis ex imperio adhuc illo.

Lepidissimus Poëta fingit aves, non Deos, hominibus olim imperare, ejusque rei ut fidem faciat, primum adducit gallum exemplo, quem imperare Persis primò fingit, in proclivi quod erat facere, quando, quo iple docuerit tempore, Perfica avis vocabatur gallus, non à ficto illo imperio, sed quod primum è Perside galli in reliquas Orbis partes pervenerunt, teste Menodoto Samio apud Athenæum Lib. XIV. p. 655. Myvodoros j ό Σαμι Ο το τω το τ κατά το ίερον δ Σαμίας Ήρας Φησίν. Ο παοί ίεροι είσι το Ήρας. και μήποτε σερώτιςοι κ εγνοντο Ε ετράφησαν οι Σάμω, και ονπεύθεν eis cor έξω τόπες διεδόθησαν, ως κ οι αλεκθρυόνες ον τη Περσίδι, C αι καλέμθναι μελεαρείδες τη Αιτωλία. unde, quod de Pavonibus in Samo dubitans profert, gallos à primo in Perside nasci constat. Hinc nulla eorum mentio apud Homerum in tota Iliade & Odyssea, qui soli ejus genuini agnoscantur fœtus; nulla apud Hesiodum; & quod magis mirandum sit, nulla in toto Vetere Testamento: quo vel uno argumento facile adducor ut credam scriptorem Batrachomyomachiæ, in quâ est v. 191. — έως εβόησεν ἀλέκτωρ, post Cyrum & Persarum initia vixisse. De Pavonibus autem, ne eos intactos relinquam, patriæ amori nimis obsequens Menodotus. Nam pavones à primo in Samo nasci nullo modo verum est. inter Græcos, quin in Samo primum nascerentur nihil disputo; sed in Samum'e Media fuerunt invectitii. Hincut in hoc loco gallus Aristophani Перотко в opvis, & bis alibi in eadem fabula, ut versu 708.

Ο μολύ δραυρα δες, δ ή πορφυσίων, δ ή χην, δ ή Περσικών δρικό, 10 12 8 8 3 4.

Ορνις ἀΦ ημών τὰ γένας τὰ Περσικά, Όσοτερ λέγο θανόπατος αναι πανταχέ, Αρεως νεοτλός.

& ante Aristophanem Cratino in Ωραις apud Athenæum p.374. Ωσσερ ὁ Περσικὸς ώραν πάσαν καναχών ὁλόφων Φ ἀλέκλωρ. unde in Hesychio Περσικὸς ὄρνις ὁ ἀλεκλρυών. ita pavo eidem Aristophani ejusdem fabulæ v.278. Μηδ Φ ὄρνις.

ΠΕΙ. Τίς ποτ έωθ' ο μεσομαντις άτοπος ορνις ο gescatte; Troch. Te-

tram. Catalect.

EII. Ovoped TETE Mydos est. ut interpretatur Suidas: Mydros opvis. o Taws. Item Taws sumply. o Mydines & xeucomes &, & alaCovixes opris. Confirmat Clemens Pædagog. Lib. II. c. I. p. 140. Ορνεις θα τέτοις στωωνέν) τές δοπο Φάσιο 🕒, άπαρος Αίγυπίας, Μηδον ταωνα. & Lib. III. c. 4. p. 231. αλλ αίρε ας ειόπεραι τέτων ορνεις 'Ivolnes n manas Mydines curresper. Cum igitur gallum in Perside primum nasci, neque ante Persarum imperium reliquis in locis videri constat; sictum illud galli imperium, Diis antiquius, non in aliis terris, sed in Perside sola statui poterat. Probaturum autem aves, priùs quam Deos, hominibus imperare, cuinam potest satisfacere, demonstrare exemplo galli Persis imperantis ante Darium & Megabyzum? Non hic agitur, utrum avium an hominum antiquius sit imperium, sed utrum Deorum an avium in homines, regesque ipsos. Darius adeò rex, & Megabyzus, cui rex exercitum in Ægypto adversum Athenienses eorumque focios credidit, homines tamen erant. Cui non adjectivi mirrar substantivum esse neprar videatur? Verus ergo hujus loci sensus est, gallum imperasse Persis primum ante Deos: fi quis rogaverit, an omnibus? omnibus, Regi etiam, & qui sub Rege habuerit imperium. Darii nomen pro omni Persarum rege; Megabyzi pro omni, qui sub Persarum rege habeat imperium, ponitur: quia cum his præcipuè Persis res erat folis Atheniensibus.

II. Locum Aristotelis apud Athenæum Lib. XI. p. 505. ut fingularem adducit Herwartus. Totus autem ita se habet. 'Aρισστέλης δε όν τῷ τῶ πως πρών ἔτως γρώφει, οὐνιῶν, ἐδε ἐμμέτρες τὰς
καλεμθύες Σώφρον ψίμες, μη φῶμεν εἶναι λόγες κὰ μιμήσεις, η τὰς 'Αλεξαμθύε ἔ Τής τὰς πρώτες γραφέντως τ΄ Σωπραπικών Δρελόγων; ἄνπ-

κρυς Φάσκων ὁ πολυμαθές ατ Θ Αρισστέλης ως Πλάτων Θ Σαλόγες γεγεφθένας τ' Αλεξάμθμον. ubi per verba τες 'Αλεξαμθώς τε Τηίε τες πρώτες γεαφίντας τ Σωκραπκών ΔΙαλόγων, Alexameni Teii dialogos esse Socraticos, & primos Socraticorum scriptos, intelligo. Qui enim putet Platonis Dialogos esse solos Socraticos, eum meliora docere poterat Panætius ille Scipionis Æmiliani familiaris, apud Laërtium Lib. II. Segm. 64. Πάντων μθύπι τ Σωπραπκων Δβαλόγων Παναίπ 🕒 άληθες είναι δοκεί τές Πλάτωνος, Ξενοφώντος, Avnosives, Aigive. distila jaki + vaidavos zi Eundade [qui omnes erant Socratis discipuli.] Tes janus avaipei wavas. unde multos alios ea ætate Dialogos Socraticorum nomen adscivisse satis constat, quos omnes rejicit Panætius, procul dubio ès mis Wei Σωκράτες Plutarcho in fine Aristidis vitæ memoratis, quæ putat Jonsius esse partem ejus operis de Sectis Philosophorum, seu τ's τε αρέστων, cujus meminit Laërtius Lib. II. Segm. 87. Nec mirum est tantum Dialogorum proventum ex scholà Socratis exisse, cum ipsius Socratis docendi ratio esset Dialogus. Nam, ut Fabius loquitur Institut. Orat. V. cap. II, illa argumentatio, qua plurimum Socrates est usus, hanc habuit viam, ut, cum plura interrogasset, qua fateri adversario necesse esset, novissime id, de quo quærebatur, inferret, cui simile concessiset, id est inductio. Aristotelis igitur verba της σρώτης γεαθέντης τ Σωκραπκων ΔΙωλόγων apertè præ se ferunt Alexameni Dialogos priùs esse scriptos, non modò quam suos conscripsisset Plato, ut vult Herwartus, sed quam etiam Xenophon, Antisthenes, Æschines, Phædo, Euclides suos, & quotquot alii Dialogorum (seu verè, seu falsò) Socraticorum ferebantur auctores. Nam Athenæi verba ως Πλάτωνος Μαλόγες γερεαφέναι non funt Aristotelicorum interpretatio, quod somniavit Herwartus, sed ab iis argumentatio, quæ vocetur inductio; quali diceret; quod si Alexameni Dialogi primi fuerunt scripti Socraticorum, tum ante dialogos Platonis, cujus dialogi sunt Socratici, ut ipse Socraticus, fuerunt scripti: sin minus haud fuissent primi. Est autem totus ille Athenæi locus disputatio adversus Platonem habita. Neque hoc unum est quod nos docuit ille Panætii locus apud Laertium suprà memoratus, multorum scilicet suisse Socraticos Dialogos: sed & alterum inde discimus, non omnis generis Dialogos, ut quidam putat, in Socraticorum venire nomen; non ipsos i Dues, quales maxime fuerint Socratici (teste Aristo-R 2

tele in Rhetoricis Lib. III;) nè quidem eos, in quibus Socrates inducatur loquens & primas partes agens, nisi scripti fuerint à Socratis discipulis & successoribus, quos Socraticos esse dictos, Laertius oftendit Lib. II. 47. Two of Aladeza whow autiv, τ λεγομθρών Σωκρατικών: Horum autem dialogos folos effe vere Socraticos. Hinc conficitur è verbis Aristotelis 785 Alegapores τε Τηίε τες πρώτες γεαφέντας τ Σωκεατικών Σίαιλόγων Alexameni dialogos non modo esse Socraticos, sed & ipsum esse Socraticum, id est Socratis discipulum & successorem. Quisquis autem contra receptissimum Superlativi & Numeralium usum nos hic loci tes woutes pro weres accipere postulet, eum priùs demonstrare oportet, primum, cum cæteros Græcos, tum Aristotelem ipsum ita usum esse; deinde hic opus esse ita accepto, Alexamenumque Socrate & Socraticis ætate superiorem, quod ut fieri possit, vix unquam fore arbitror. At obtenditur huic lententiæ, quod hic loci Athenæo est ο πολυμαθέσατος 'Αρμεστέλης, quali esset polymathiæ opus primum Dialogorum inventorem ex obscura temporum longinquitate eruere. Quid si honoris gratia ita nominari, ut ego rov wavu Calaubonum nominaverim, nulla ratione habita ejus quod dixerit, contendo? negabitur? at qui neget, velim consulat ejusdem Athenæi Lib.XV. p. 696. άλλα μω κ το τω τε πολυμαθες ατε γραφεν Αρισοπέλες είς Ερμείαν τον Απαρνέα & παγάν επν --- άλλα τ σχολιών έν π. Hic narrationis de Aristotele incipit Athenxo, ubi de Scoliis carminibus agit, initium, sequente ipsius in Hermiam Scolio. Quæ autem tanta est polymathia in cantico convivali componendo? Adeò, ubi non postulet res, dignitatem viri sequitur iste honoris titulus. Verum esto in priore loco non otiose adjunctus. Non aliud habere poterat in animo, cur adjungeret Athenæus? Platonem fibi impugnandum susceperat, & potuit cogitare aliquem sibi dicentem: Quis hic est impudens, qui obnixè omnia facit, ut Juózarov Platonem hujus inventionis gloria defraudet, spoliet? nihil habuit, quod responderet, melius quam aumupus Φάσκων ο πολυμαθέσωτος 'Agisoτέλης. Quod si obstinate trahatur ad rem, de quâ tunc agebatur, à maupa fessens, num inter tot Socratis discipulos, post Magistri mortem pænè omnes se ad dialogos scribendos conferentes, quis præiret, cujus sit primum scribendi gloria, quam si quis prior Socrate Dialogos scriberet cognolcere, facilior & minoris diligentiæ res videtur? Videbatur

batur enim aliis primus edidisse Xenophon; Laërtius de illo Lib. II. 6.48. κ τέντευθεν ακροατής Σωκρατες ίω. κ πρώτος τωσοημειωσάμθυ Τα λεγόμθρα, είς ανθρώπες ήραγεν, Απομνημονεύματα θπιχεά-Voc (verum hi Commentarii, quanquam in illis plurimus est So crates dialogo usus, unde à Panætio inter Socraticos Dialogos recenfentur, Narrationes verius sunt quam Dialogi.) aliis videbatur ipse Socrates primus scripsisse, ejusque complures Dialogos, à Xanthippe acceptos, Æschines pro suis subdidisse. Accahλετο δί ὁ Αἰχίνης, κ μάλισα τω Μενεδήμε & Ερετελέως, ώς σου ωλά-585 Alahoy85, ovras Swagar85, Coobalhorro. Laert. Lib. II. S.60. Erant qui dialogos principem scripsisse existimarent Simonem Sutorem, de quo Laertius Lib. II. 122. Siuw Afrais, oxunτόμο. έπος, ερχομίνε Σωκράτες όπι το ερχαςηριον, και Σβαλεγομίνε πνα, ών εμνημόνουε σοσημειώσεις εποιείτο, όθεν Σκυτικές αυτέ σου Σίαλόγες καλέσην είσι δε τρείς η τριάκοντα ον ένι Φερό ωθμοι βιβλίω. Certe de eo idem Laërtius, S.123, Επς, φασί, πρώτος διελέχθη στο λόγες των Σωνεσπικές. Plerisque autem cum Laertio videbatur Plato, qui omnium confessione ad summam perfectionem illud scribendi genus perduxerit, jure, uti pulchritudinis, ita & inventionis Dialogorum primas partes habere. Adeò ut lites componere tantas, dijudicare, cujus inter tot Socraticos vera ac propria laus, non leve opus, neque Aristotele πλυμαθεςωτώ indignum esse videatur. Neque ipse hoc potuit scire, nisi quærendo, investigando, percontando, quam mauna des infistunt viam, qui XXXII post Socratis mortem annis primum se ad Platonem applicavit, teste Apollodoro in Chronicis apud Laërtium. At tuo ipse jugulaberis gladio, inquies. Alexamenum non nominavit inter Socratis discipulos tibi citatus supra testis Panætius. Ergo prior erat. An non potuerunt esse Alexameni Dialogi inter Tes alles martas, quos avapen Panætius, id est, rejieit ut spurios? forte, ut obscurissimus erat iste Alexamenus, Thi @ avnp Eustathio dictus, ejus dialogi ad Panætium vix perdurârunt. Fortè Aristoteli in istà re non sidem habuit Panætius, ut neque in eodem Libro de Socratis uxoribus. Athenæus Lib. XIII. p. 556. αντάπε ή τοις λέγκοι τε Σωκεάτες γιωαικών Παναίπι δ' Pódios. Præcesserat eio ή καλλιθένης, Δημήτει Θο ο φαληρεύς, Σάτυρος ο Περιπατηπιώς, 'Αρισόζενος (omnes Peripatetici) οις το ανδόσιμον Αρισοτέλης εδωκεν, ίσορων τέτο έν τω Περί εύρενέας. Et certè isthic, si alibi usquam, dubiæ & suspectæ sidei

videtur Aristoteles. Penitiùs enim inspicienti patet eum, sicut suus illi mos, Platonem latenter suggillare, tametsi nomen ejus non nominat. Sophronis Mimis multum delectatus est Plato, adeò ut semper ferè in manibus vivus, sub capite moriens habuerit. Valerius Maximus Lib. VIII. c. 7. S. 3. de Platone; Altero etiam & octogesimo anno decedens sub capite Sophronis Mimos habuisse fertur. Athenæus, Duridis Samii, scriptoris Ptolemæi Philadelphi ætate clari, testimonio usus, Lib. XI. p. 504. de Sophrone, κ ότες μίμες ή πεπιηκώς, ες ακ ΔΙα χαρός έχαν, Δεess Φησί, τ σοφον Πλάτωνα. Ab his in efformandis moribus, pro diverso loquentium charactere (quæ Dialogorum ejus gratia ac venustas quam maxima) adjutum fatentur vitæ ejus scriptores Laertius Lib. III. S. 18. 2 1) cominous wees aur av, & Olympiodorus qui Sophroni jungit Aristophanem, παρ ων κ τω μίμησην τ ποσώπων εν τοις ΔΙαλόγοις ώΦελήθη. Hinc occasionem nactus Aristoteles, in primo de Poetis libro (nam tres fuisse ex Laertio discimus) de Sophrone & Mimis, ut opinor, agens, quantum in se, Dialogorum inventionis gloriam magiltro non nominato iniquus it ereptum. Ούκεν έδε εμμετεμε της καλεμθέες Σώφεονος Μίμες μη Φωμλυ είναι λόγες η μιμήσεις, η τες Αλεξαμθύε ε Τηίε σου πεώτης γεαθέντας τ΄ Σωκεαπιών ΔΙαλόγων; quæ fic interpretor, Hac quum ita sunt, nè quidem metro adstrictos (leu versibus scriptos, falsus igitur Suidas, cui eioi naradogadlw) qui vocentur Sophronis mimi, dicamus effe sermones (id est dialogos) & imitationes magis quam (ut sit pro mandorn, de qua Ellipsi alius erit dicendi locus) Alexameni Teii dialogos, qui primi oratione soluta sunt scripti ex Socraticis Dialogis? ut sit oppositio inter experses & yeaperms. Sin minus, quid faciemus Eustathii verbis de Alexameno? 'Aλεξαμθρός, Τήιος ανήρ, ευρετής Φασι τε μιμηπιώς γεαφείν. 1101 μιμηπιώς est cum scriptor non ex propria persona loquitur, sed aliis perfonis assumtis eorum mores formamque dicendi imitatur. At nonne omnes Comici, omnes Tragici ita μιμητικώς omnia loquuntur, & nihil aliter? nonne Homerus multa, ut in prima Iliade sub Agamemnonis, sub Achillis, aliorumque persona? Ita isti Alexameni Dialogi non modo Socraticis Dialogis, quod contenditur, sed Comicis etiam omnibus, Tragicis omnibus, atque ipso Homero priores sunt scripti. sed distinguendum est omnino 'ομηρον κ τω μιμητικών ποιησιν, quam ex fua Republica exulare justit Plato, abs & μιμηπιώς χεάφων, quod ipse in Dialogis exexcoluit. Athenæus. Sic apud Isocratem in Oratione ad Nicoclem distinguuntur mien & zeapen p. 54. Editionis Oporinian. Εκάνο δί έν Φανειον, όπι δά τες βελομθύες, η ποιάν, η γραφαν τι κεχαερσμθρών τοις πολλοίς, μη τές ώΦελιμωπάτες των λόγων ζητάν, άλλα τές mutadesures. id est delectare magis quam prodesse. ubi mien est carmen componere, at yea per soluta oratione aliquid scribere. hinc patet scriptorum, ubi Alexameni mentio, Aristotelis res nemτες γραφέντας, Diogenis Laertii πεωτον γραψα, Athenæi 21αλόγες γεγεαφέναι, & Eustathii & μιμηπικώς γεάφων, omnia de soluta oratione intelligi debere. In Aristotelis etiam verbis patet, Sophronis mimos & Alexameni Dialogos convenire in eo, quod utrique sunt Dialogi & Imitationes: in eo non convenire. quod Sophronis mimi funt metro adstricti & poemata, Alexameni Dialogi oratione foluta scripti. Quanquam autem in his Arittotelis verbis unus Alexamenus cum Sophrone comparatur, satis aperte innuitur, intelligi velle, Platonis etiam dialogos, quod ad colloquium & imitationem attinet, nihil aliud esse quam Sophronis mimos metro solutos, & dum Platonem non nominat, magis illi est injurius, quum posteriores Alexameno inventionis partes ei tribuit: in quo parum fidei videtur illi habuisse Panætius; quanquam alios post se traxit Aristotelis auctoritas, in iisque, quod mireris, Favorinum Academi-Quamvis enim hic exempli gratia soli comparantur cum. Sophron & Alexamenus, sui uterque generis, ille Mimorum inventor, hic, ut vult Aristoteles, primus Socraticorum Dialogorum scriptor, revera tamen inter duo genera institutam esse comparationem patet ex initio Aristotelis De Poëtica Libri: ubi sub epopœiæ voce complectitur tum imitationem eam, quæ fit prosa; tum quæ metro. ή ή εποποίια μόνον τοις λόγοις ψιλοίς, ή τοις μέτχοις μιμείται. ubi τοις λόγοις Ικλοίς opponuntur τοις μέτχοις, id est verba soluta iis quæ metro sunt adstricta. Sic Rhetoric. Lib. III. Sylburgianæ editionis p. 119. opponuntur. Thi whi si τ μέτεων πολλά τε ποιεί τέτο, και αρμότια έκει ---- έν ή τοίς Διλοίς λόγοις πελω ελάθοση. [Muretus legit πελω ελάθω ασίν, ne fit orationis avade 891a.] & Plato priùs in secundo De Legibus p. 115. II. Vol. Ald. Edition. λόγες Διλές είς μέτρα πθέντες. Dein clarè ostendit Aristoteles, se voce immia singere nomen aliquod commune tum Mimis Sophronis & Xenarchi, tum Euneanneis λόγοις, statim subjungens; έδεν χο αν έχοιμεν ονομασαν κοινον τές ΣώΦρονος κ Ξενάρχε μίμες, κ τες Σωκραπκές λόγες. ubi per Σωκραπκές λόγες plane intelligit Socraticos dialogos. Itaque ut in priore loco Aristoteles utriulque generis, quorum alterum ex altero profluxisse statuat, inventores ex sua sententia comparavit; fic in hoc utrumque genus ob parem imitationem sub uno nomine comprehendit. dumque una eademque fit causa inventorum comparationis, & utriulque generis lub una voce comprehensionis, nempe minnos en logois seu imitatio in Dialogo; patet comparationem ad tota etiam genera æquè attinere & satis clare innui. Quid ergo planius constare potest, quam Alexameni Dialogos fuisse Socraticos, & ex Aristotelis mente primos eorum qui conscriberentur, ut necesse sit tes mpates γραφέντας τ Σωκρατικών ΔΙαλόγων partitive & confueto superlativorum more sumi? Addere liceat veluti superpondium, ex Aristotele patere, Dialogum, quatenus sit in solutà oratione imitatio, deberi Socraticis; unde non mirum est, Platonem, ex iis in eo opere perfectissimum, ejus etiam primum auctorem vulgò haberi. Et quod Dialogum Philosophiæ filium appellat Lucianus in Bis Acculato, τον Δίαλογον Φιλοσοφίας μον είναι λεγομένον p. 232, Editionis Grævianæ, intelligendum esse me sweggings Φιλοσφίας. Ita scriptorum verba, in quibus occurrat Alexameni mentio, quæ pugnare videantur, optime inter se conveniunt. Si enim Alexameni fuere primi qui scripti fuerint Socraticorum Dialogorum, οἱ πεωτοι χεαθέντες τ Σωκρατικών Δίαλόyw, dialogus autem ipse Socraticorum (è mimographis orta) inventio, ut Aristoteles dicit; tum Dialogos, juxta Aristotelem, primus scripsit, διάλογον πεωτον ερεαψεν Alexamenus, ut Diogenes; hoc scribendi genus invenit, Tê 9' eupe to ed &, ut Athenæus; in solutà oratione cum imitatione scribendi inventor, εύρετης & μιμητικώς γεάΦων, ut Eustathius. Neve aliquem moveat, quod scripsit Diogenes Διαλόγες πίνω Φασί πεωτον γεσίψαι Ζήνωνα τ΄ Ελεατίω. Hoc enim omilit in Zenonis illius vita, ubi tamen eum ex Aristotele Dialecticæ facit inventorem : 🌣 🌣 Αρισοτέλης ευρετίω αυτόν γενέολου Δίαλεκτικής, ωσυ ερ Εμπεδοκλέα ρητοριuns. Lib. IX. S.25. Est autem Dialectice, uti observat amœnissimus Menagius, Dialogi quoddam genus, ut ex definitione ejus manifestum est, quam profert Laërtius Lib. III. S. 48. 219λευπική δε ές τέχνη λέγων, δί ής ανασμουδοίζομον τι η κατασμουδάζομεν έξ έρωτήσεως & δοτοκρίσεως τ΄ ποσσδιαλεγομθύων, haud absimile nostris dispu-

disputationibus inter Respondentem & Opponentes. Sed est imperfectum quoddam genus Dialogi, ut è Dialogi definitione ibidem patet: Εςι ή Δράλογος λόγ ο εξ ερωτησεως κ λότοκε ισεως συγκάμλυ Θο ωξί πνος τ φιλοσοφεμλίων η πολιπκών μξ πεεπέσης ήθοπιίας τ σ ξαλαμβανομθύων σεστώπων, η τ κατά τίω λέξιν κατασκόης. Dialogus ergo & Dialectice in eo funt fimiles, quod fint ambo compositi es eparnosas no dorone los es: sed Dialectice in eo dissimilis, & imperfectum genus Dialogi, quod præter accuratam dictionis compositionem careat & πειπέσης ήθοποίας τ΄ ωθαλαμ-Caroudiar σεσσώπων, id est decenti expressione morum per sonarum, que assumantur, que Aristoteli est una voce miunos seu imitatio, anima ipli non modo omnis Poësios, sed & Dialogi. Sic qui imperfectum Dialogum seu Dialecticen in numerato haberent, ad Zenonem Eleaten: qui autem non nisi persectiorem Dialogum cum imitatione in foluta oratione intelligerent, alii ad alios; plerique ad Platonem; Aristoteles & qui eum sequantur ad Alexamenum Teium; cuncti ad Socraticos, tanquam auctores, Dialogi initia referebant. Hæc mea quidem sententia est de hoc Aristotelis loco. Monendus autem es, amice Lector, ne quid dolo celem, aliter de eo sentire magnum Virum, cujus acerrimo judicio ipse plus tribuo, quam meo. tu monitus, quæ scripta sunt, cautè diligenterque perpendas.

III. Affertur tamen, inquit Henricus Stephanus, & ex Aristotelis Rhet. πρῶτον η pro prius quam; quod similem casum nectens, idem est ac πρώπον cum genitivo more comparativi. Comparativa enim exponuntur per quam; & Vilius argentum est auro, virtutibus aurum, idem est atque quam aurum, quam virtutes. Sed in tribus Libris Aristotelis Rhetoricæ nihil tale occurrere certum est. Quod verò in iis Libris frustrà quæratur, in Rhetorica, quæ vocetur ad Alexandrum, reperitur, p. 158. Arist. Rhetor. Editionis Sylburgianæ. iden de en munus σου άρισα τ Ελλίωων πολιτευομθύες, λόγω πεωτον η τοις εργοις συγίνομε-Verum, ut hujus operis non meminit Laërtius in suo Astotelis Operum Catalogo, ita plerique omnes docti esse Aristotelis negant. & si Dan. Heinsium audiamus, Nemo tam est imperitus, qui Alexandri Macedonis atate scriptum persuadere aliisque & sibi possit. Certè argumenta, quæ ad id genuinum esse probandum afferantur, Sophistæ alicui sequioris ævi, sub magno nomine sua venditantis, æquè conveniunt.

S

V. In Aristophanis Scholiaste ad Νεφελών v. 5 52. legitur δηλον ἢ ὅπ πεῶπς ὁ Μαρκᾶς [Eupolis sabula] ἐδιδάχθη τ διδτρων Νεφελῶν. id est, priùs quàm Nubes secunda editionis, quæ hodiè
etiam creduntur exstare. Si ista ipsa alicujus è nobilissimis illis
Grammaticis, qui Comicum sibi illustrandum susceperunt, suisse
verba constaret, eorum auctoritas in hâc re quamplurimum valere poterat. Sed quum Scholia, quæ nunc habemus in eum
Poëtam, non sunt nisse Excerpta ex illis Veteribus, à Thoma
Magistro, Demetrio Triclinio, aliisque recentioribus Græcis
collecta, non ipsorum semper unde sunt excerpta, sed eorum
sæpe qui collegerunt, Marc. Musuri nonnunquam qui descri-

VI. Adferri etiam potest è nobilioris Platonici, qui Constantini Magni ætate claruit, Jamblichi Lib.de Mysteriis, Sect. VIII. Cap.II. ut à Galeo editum & intellectum est, πρῶτΟ Ε Ε πρώτε Θεθ, prior etiam primo Deo. Sed ut iste locus forsan distinctione laboret salsa, alius erit melior de eo dicendi locus,

plit, recensuit, emendavit & aliquoties ex Suida supplevit, verbis elata, quid in iis sit auctoritatis, quid pondus, nullus video.

quum ejus loquendi formulæ ratio erit reddenda.

VII. Sallustius Philosophus cap. VIII. τε Νέ κε επιστικές επιστικ

co το habet τρεσεύπρον τρεσεύπρον άρα το μεν είναι εξην. τεπ ή ε νε. τεπ ή ε

adduxisse, hoc est

VIII. Ocellus Lucanus de Universo cap. I. p. 506. Editionis Galei. έξ έ η γέγονεν, εκώνο τρώπον έ παν πός έπιν. είς ό τε πάλιν Φθαρήσεται, εκώνο εσχατον 8 παντός έςται. Ut in his verbis quid fit πρω-TOV & MANTOS, quid Examo & mantos intelligamus, sciendum est Ocellum statuisse το σταν esse άγγνητον και ανάλεθεον. per το παν verò intellexit omnia, quæ sunt, in unum collecta & collata, ita ut nè unum quidem ex omnibus excludatur. chins 2 8 maris &δέν. εί 3 π έτιν, εν τω παντί έτι, και σων τέτω το πάν. p. 508. ut probet ergo to man esse anymon, ejus sic est ratio, & sic animum inducit suum, Quicquid oritur, necesse est ei esse unde oriatur: & id unde oriatur necesse est priùs esse, quam illud quod ex eo oritur. Quare si ortum est to man, fuit unde ortum est, quod priùs fuit, quam no mar, id est omnia, nec conclusum est in ra marn, id est, in omnibus; quod est absurdum. nam si est, quod non comprehendit concluditque in fe το παν, definit effe το παν. Sequitur enim in Ocello το με ή σταν μνομθρον, σων πασι μίνε). Rurfus autem addit, & το Φθαρόμθμον [παν,] σων πασι Φθάρεται. κ τέτό γε ή αδιώατον. Quicquid enim interit, non in nihilum interit, fed in aliquod. itaque supererit aliquod, postquam to mar (id est omnia) interiit. Atque ita argumentationem Ocelli acceperunt, Aristoteles, Philo, Laertius. Hujus captionis vim aded non cepit Nogarola, seu quis alius Ocelli est interpres, ut ei verborum interpretatione quam maxime advorsetur. quare hic loci apud Ocellum ωρῶπν Επανπος est quasi πρῶπν ως Επαντὸς, & εχαπν τε παντὸς in hoc antiquissimo scriptore est εχαπν wei τε παντός: ut capite abhinc tertio ostendetur. Sed jam ad facros scriptores veniamus.

CAPUT ALTERUM.

O BSERVAVIT alicubi Dominus Whitbey, hujus idiomatis usum satis esse frequentem apud Septuaginta Veteris Testamenti Interpretes; unde ex Alexandrina Dialecto haustum putavi: sed metuo ut in ista observatione insit sides, cum mihi satis diligenter investiganti nulla ejus exempla occurrant, & ab ipso, ut probet, duo tantummodo ex ipsis, eaque unius commatis allegantur.

I. Secundi Regum Libri c. XIX. Com. 43 σρωποπι είγω πρώ. At hîc Ellipsis esse potest adverbii μᾶλλον, quæ antiquissi-

ma est & apud Homerum sæpe invenitur post βέλομομ.

Βέλομ ἐγὰ λαὸν σόον ἔμμθναι, ἢ ἐπολέωλαι.
atque alibi apud alios tum facros, tum profanos: eamque Ellipticam loquendi formam imitati etiam Latini inveniuntur, ut Plautus Rudent. IV. 4.7.

— Tacita bona est mulier semper quam loquens.

II. In eodem Commate è Romana editione legitur wari—
κ έλογωθη ὁ λόγω με πρωτός μοι Ε' 18δα θπιτρέψαι τ βασιλέα έμοι

confirmante aliquo modo Aldina Edit. fed cum vitio --- πρῶτος εμεῖ τὲ Ἰεδα Ἰπισρεψαι. Alexandrinus autem Codex veriùs con ελογιθη ὁ λόγιθη με πρῶτος μοι τὲ Ἰπισρεψαι τὸν βασιλέα εμοῖ; omissa voce Ἰεδα; sicut Hebræus Codex omisit, & Complutensis Editio cum Hieronymo: adeò ut glossema videatur, & interpolatio ad explicandum πρῶπς minimè necessaria. ελογιθη νèro (ne rem minùs notam prætereamus intactam) verbum est ab iis qui rationes ineunt (λογισῶς vocant Græci, ut ipsam artem λογισικώ) sumtum. hi dum in tabulas accepti hoc alii, illud alii, acceptum referunt, eorum nominibus, unde acceperant, singula, ut cuique debetur, apponunt. id ostendit Terentius Andr. II. 1.31.

Ego, Charine, neutiquam officium liberi esse hominis puto, Cum is nihil promereat, postulare id gratiæ apponi sibi. id Græcis est λοχίζει αί τινι. Aristoteles in Oeconomicis Lib. II. c. 33. αίθανόμθω όπ εὐώνων θπιπτύχημεν, αὐτώ ζ μέλλει ἀππτμημθώα [nimio pretio æstimata, ut ἀπ in Compositione augmentum denotans sit pro ἔξοχον γεὶ ἔξοχα. sicut ἀππρεπης valde decorus]

corus] λοχίζεως. ubi Sylburgius optimè ἐκπημημθόα λοχίζεωση cariùs in rationes inferre. Quare LXX. Interpretum verba habent hanc, ut opinor, sententiam; cur non meum de Rege reducendo distum [vide Comm. 10 mum] primum appositum est mihi, ut primum mihi debitum, propter quod ego primus essem Regem meum reducens? (ut sit ενεκα & Επιτρεψαι τ βασιλέα εμοί) Cur id quod mihi debitum est, mihi redditum non est?

Accedamus ergo ad facros Novi Testamenti scriptores.

III. Τη ή πρώτη τ αζύμων Matth. XXVI. 17. abs quibusdam allegatur. sed priusquam de phrasi dijudicetur, dispiciendum est ex contextu, quem diem velit Apostolus. Τῆ ή πρώτη τ αζύμων σεροηλ θον οι μαθητική τω Ιησε, λεγοντις αυτώ. Πε θελεις ετοιμάσωμεν σοι Φαγείν το πάσχα; in Marco XIV. 12. plenius est τη πρώτη ήμερα τ άζύμων. in Luca XXII. 7. dicitur ή ήμερα τ άζύμων, όν ή έδα θύεθαι τὸ πάχα: id est, ut ego interpretor, in quo lex est ut pascha sacrificetur. is erat primi mensis anni Judæorum sacri Abib vel Nisan decimus quartus, ut ex ipså lege discitur. Exod. ΧΙΙ. ν. 2. 6. 8. Ο μλω έτος ύμιν άρχη μλωων, πρωτός ές το ύμιν ον τοις μησίν τε ένιαυτε, --- Και έσου ύμιν Δίστεπρημθύον [σε βαπον paichale] έως τ πεοσαρεσκαιδεκάτης τε μίωδς τετε. κ σφάζεση αυτό παν το πλη-9 σωαγωχής τ μων Ισραήλ τους εσσέραν. ---- Και Φάρονται τα κρέσ τη νυκτι τουτη οπια πυελ, και αζυμα οπι πικελδων εδοντα. Azymorum autem, quorum hîc in lege mentio, dies erant septem, quibus nefas erat pane fermentato vesci. v. 15. Ena nuepas a Cuna edede. Eorum initium incipere eadem hæc lex jubet decimo quarto die mensis primi, vesperi, post immolatum pascha ea nocte comedendum; finem verò iis præscribit vicesimo primo die mensis, vesperi. V. 18. Εναρχομθροι τη πεωαρεσκαιδεκάτη ημέρα τη μίωος τε πρώτε αθ' έστερας έδεθε άζυμα έως ημέρας μιας & εικάδο & μίωος εως έσσερας. Hinc certò constat, etiam sacrorum initia sic observare Judzos leges cogere, ut noctem dies subsequeretur. [Non enim de Azymorum facris modò verum illud est, sed & de cæteris. Synesius in Epistola tertia; ubi navigationem suam, cum maxima parte nautarum & gubernatore Judæis, ex Cyrene Alexandriam versus describit: ἡμέρα μθιν ἐν ἦν, ἤν πνα ἄγεσιν οί 18 δαίοι σ βροκολίω. τω δε νύκζα τη μετ αυτίω ημέρα λογίζον).] Quare è mente Legis, quod in versu 16. legitur non n nuépa n πεώτη (nempe, septem dierum in quibus άζυμα comederent, id est ή πρώτη τ άζύμων) κληθήσεται άχια, intelligendum est de decimo quinto primi mensis die. Confirmant Levitic. XXIII. v.6. & 7. και τη πεντεκαιδεκάτη ημέρα τε μίωος τέτε [scil. primi] έορτη τ αζύμων το Κυρίω. έπλα ημέρας άζυμα έδεδε. Και ημέρα ή πρώτη κλητή άγια έσου ύμων. atque ita cum lege numerat Josephus Τῆ ή δωτέρα τ αζύμων (ἡμέρα έκτη δ) έπιν αυτη κ δεκάτη.) Antiqu.III. c. 10. Decimus quartus ergo primi mensis dies è mente legis non in numero septem dierum azymis adsignatorum censendus erat, sed potius præparatio ad Festum Azymorum: quanquam ipse quoque sacer & festus postmeridiano tempore, ut docent v. 4. & 5. ejusdem capitis Levitici: Αὖται αι έορται τῶ Κυείω κληταί άγιαι, ας καλέσετε αυτάς όν τοις καιροίς αυτών. Εν τω πεώτω μηνί οι τη πεσταρεσκαιδεκάτη ήμερα ξ μίωος, αναμέσον τ έσσερενών πάγα τω κυρίω. Omnis enim multitudo Hebræorum eo tempore congregata pascha mactabat sequenti nocte comedendum. Exod.XII.6. η σφάζεσιν αὐτὸ πῶν τὸ ωληθος συναγωγής τ ἡῶν Ἰσραηλ we's έσσεραν [τ πω αρεσκαιδεκάτης & μηνός τέτε.] Dies ergo erant octo festi, Paschalis unus & septem Azymorum, sed dies pa-Ichalis è mente legis ab Azymorum diebus distinctus, neque è veterum Hebræorum moribus ή πεώτη τ άζύμων dicendus, nisi intelligamus primus dies festus ante Azymorum dies. Quum verd Evangelium suum scripsit Matthæus, ut ab Irenæo temporibus illis proximo apud Eusebium docemur, haud ante octavum imperii Neronis annum, Æræ nostræ vulgaris LXImo. ad finem vergente, hoc est post annos quinquaginta & quatuor, quàm, Archelao oppresso, Judæi provinciæ Syriæ additi prætectura fieret Romanorum; Præfecti autem in Provincia, in jurisdictione, eadem ferè erat agendi ratio atque in Italia ipsaque Roma; vix erat, quin, ut cæteri provinciales, ita Judæi aliquam diei Romani rationem habuerint. Populus autem Romanus (ita uti M. Varro dixit in Libro Rerum Humanarum, quem de diebus scripsit) dies singulos adnumerabat à medià nocte ad mediam proximam. Homines, inquit, qui ex media nocte ad proximam mediam noctem in his horis viginti quatuor nati sunt, uno die nati dicuntur. vide Gellium L.III. c.2. Hanc certè diei rationem nos Britanni, relicta Gallica Cæsari memorata Lib. VI. c. 18. (quæ & Germanica, ut docet Tacitus de Moribus Germanorum; itemque Atheniensium, ut Varro; & Hebræorum, ut suprà dixi; & ab ipsis mundi primordiis, ut videtur, deducta) ab Romanis accepimus, acceptamque hodiè

retinemus. Ita ut opinor, prima parte noctis, qua Pascha cum Azymo comederent, apud Judæos posteriores & provinciales, more Romano, diei, qui præcesserat, quarto decimo addita; dies Azymorum siebant octo; quanquam ex iis sex modo erant pleni & persecti, primus & ultimus impersecti. Hinc Josephus ερρτων άρρωεν εφ' ημέρας εκτω των τ αζύμων λεγομθόην. Antiq. II. 15. quanquam in loco priùs citato, diebus plenis & persectis modo numeratis, decimum sextum diem prisco more secundum vocat Azymorum. At Matthæo & Marco sui ævi more loquentibus dies occidendi paschatis est πεώτη τ άζύμων. Huic nostræ hujus loci Interpretationi qui S^{tum}. Joannem c.XVIII.v.28. adversari existimet, adeat virum, si quis alius, Hebraicarum Antiquitatum peritissimum nostratem Lightsootum, Harmoniæ Novi Testamenti Sect. LXXXIII. item de Christo sacto reo coram

Pilato p.265. ejusdem operis.

IV. In primà & communi ejus vocis notione, etiam in Novo Testamento Coloss. I. 15. mea sententia usurpatur newiones. πάσης κτίσεως, [scil. ωρώτης, uti mihi persuadent, quæ sequantur verba.] certè vetus Interpres reddit primogenitus omnis Creaturæ, quod & Erasmus facit. quæ verba quo modo intellexerit vetus Ecclesia, ostendit qui floruerit sub Imperatore Philippo, adhuc Catholicus, certè in hoc, Novatianus, Libro de Trinitate, c. XVI. quod si & primogenitus omnis Creatura ab Apostolo dictus sit Christus, quomodo omnis creatura primogenitus esse potuit, nisi quoniam secundum divinitatem ante omnem creaturam ex patre Deo sermo processit? Quod vero ad grammaticam attinet, quoniam kliozus est nomen multitudinis, & in ea continentur omnes creaturæ, unde mions ei adjungitur, genitivum esse puto post ωρωποπος, tanquam numerale partitive sumtum, quanquam non sit verè partitivum. ita familiare esse videtur sacris scriptoribus, non partitivis partitive uti; ut mox videbitur. Ita primogenitus omnis creationis idem est ac si dicam primogenitus ante omnem creationem. Certè veterem Interpretem ita mecum sentire constat. Neque adeò mirum est, Christum ipsum ab æterno genitum etiam in creaturarum numero partitivè poni, cùm nobis creaturis per adoptionem Spiritus San-Ai Deum appellare patrem est concessium, es to esvay aotor wewτοτοκον έν πολλοϊς άδελφοϊς. Rom. VIII. 29.

V. Joan. cap. XV. com. 18. έμε ωρωτον ύμων μεμίσηκεν vulgo

exponunt: me priorem vobis odio habuit cum Vulgata. Grotius ex Syro we antequam vos; cùm v µw fit pluralis numeri: quasi superlativa & numeralia cum genitivo plurali non accipiantur partitive, & quidquam intersiet primum vestrum dicas, an cum Cicerone primum è vobis, an cum Virgilio primum ante vos, ut nihil opus sit contra communes regulas ad novam Grammaticæ rationem confugere. Ne quis autem wpww vhwy partitive sumtum vituperet, quod ita in discipulorum & servorum numero se ponat Magister & Dominus. ut ne dicam, Socratem in Socraticis, Platonem in Academicis vulgo numerari, nonne Luc. XX. 27. ipse de se ait : Eyà de equi cu pera upan as ò Algrevay? nonne etiam quod verbis dixerat re comprobavit, cùm Discipulorum pedes lavit? Quin & partitivè nonnunquam poni nomina apud Græcos, quæ revera non fint partitiva, & genitivum regere ac si sint partitiva, ostendit contrariæ vocis exemplum II. Macc. VII. 41. εχάτη τ μών η μήτηρ επελεύτησε: ubi de matre, quam natura sexu & ordine à filis exclusit, caritate autem illis conjunxit, dicitur equan T you quasi accepta partitive, sed reddenda Latine ultima post filios. ratio ejus rei Capite forte tertio & ultimo reddetur. Quisquis interpretetur πρῶτον ὑμῶν principem vestrum, nihil moror. Mihi satius est, quod hic faciunt vetus Interpres & Ecclesia Anglicana, primam vocum fignificationem amplecti, quoties commodum habeat sensum. haud mihi adeo vilis argumentatio videtur, munivi ego vobis viam: hæc odia prior excepi: (sunt Grotii verba) ut, ea penitus omissa, idem non necessario bis dicam, in eadem oratione, in versibus pænè conjunctis, 18mo. & 20mo.

VI. Advenimus tandem ad alterum ejusdem Evangelistæ locum cap. 1. com. 15. ubi πρῶτος cum genitivo singulari vix alium
sensum, alias grammaticæ rationes, præterquam quas isti volunt, admittat: ἔτ؈ ៤፩, ον ͼἶπον. ΄Ο οπίτω με ἐρχόμθοςς ἔμπροθέν
με γέγονεν 'ὅπ πρῶτὸς με ἦν. Testimonium est Joannis Baptistæ
de Christo; & repetitum commate 30. οὖτός ἐτι, τω ἔ ἔγὼ ͼἶπον. 'Οπίτω με ἔρχετως ἀνὴρ, ος ἔμπροθέν με γέγονεν 'ὅπ πρῶτός με ἦν.
Quanquam idem est in utroque loco testimonium, non tamen
idem est ἔπος ἦν, & ἔτός ἐτι: nec, nisi in hujus simili loco, pariter utamur sinit Grammatica. Priùs de Messia locutus erat
Joannes, sed indefinitò: nunc in utroque eum commonstrat.
ad prius illud tempus respicit, ἔπος ἦν, ον ͼἶπον. quasi diceret, hic

erat ip sus, de quo agebam, cùm dixi. ad hoc præsens žrós es.--... E verbis, quæ sequantur, in εμπροθέν με γέγονεν nulla erit nobis difficultas, si comparantur versus hujus Capitis 27. Autos estr d οπίσω με ερχόμθυ , ος εμπροθέν με γέγονεν. έ έγω σοκ είμι άξιος ίνα λύσω αυτέ τ ιμάντα ε τωτοδήματος. Matth.III. 11. ο ή όπισω με ερχόμθνος ίσυρόπερος με έςτν, έ σοκ είμι ίκανος τα τωσθήματα βαςώσα. & Marc.I. 7. Ερχεται ο ίσυρο πρός με όπισω με, έ σοκ ειμί inaves κύψας λύσει τ΄ iμάντα τ΄ σοδημάτων αυτέ. ubi quod Joanni έμπροθέν με, Matthæo & Marco est igupómpos us. In tribus ergo locis hujus capitis Eutreodév us réposes, ut ut est in aliis Novi Testamenti, non loci aut temporis, sed potestatis antecessionem significat, & verti potest me anteit vi & potestate. nec vitio detur, quod, cum zévover est præteritum, ego verto éum poder zévover, anteit præ-Tentis temporis: nonne, quod Joanni est eum power reporer, Matthæo est iqueo reos est ? atque ita potest fieri, ubicunque, quod antehac factum est, etiam nunc inter loquendum sit. ita Joann. V. 14. 1δε, ύχιης γεγονας. μηκέτι αμαρτανε, ίνα μη χειρόν τί σοι γένη). ubi vine reyovas sanus es, perinde ut sanus factus es, vertere est. Primum autem hujus Dicti membrum, ο ὁπίσω με έρχομθη . Qui post me ad vos venit, ratione temporis, non loci, de Jesu Joannem sequente proprie dicitur. nam uno pacto ἐπίσω & εμπροθώ velle hîc interpretari est hercle ineptum, ne dicam dolo, atque absurdum. Tertium restat membrum, όπ πρῶτος με ήν, quod cæteri testimonii, Jesum nempe anteire vi & potestate, fidem firmet; ideoque, ut rectè docet noster Hammondus, aliud quidquam esse oporteat, ne, quod aiunt, idem per idem probatum eatur. Quoniam igitur in eumpooder us reyover significatur potestatis & dignitatis antecessio, reliquum est ut in verbis อก ส คลัทธ แร ที่ง fignificetur temporis antecessio: cui maxime favet imperfectum n, præsenti potestati significandæ nullo modo opportunum. Atque hunc esse verum horum verborum sensum, si non sensit Beza, si non Beza major Grotius, at veteris Interpretis, at Ecclesiæ Anglicanæ in sua versione secum sentientis auctoritatem habuit Hammondus: si modo in his rebus auctoritas quidquam debeat valere. Sed admittet Grammatica hunc verborum sensum? Agnoscunt vel ii, qui dignitatis, non temporis antecessionem inesse putent, eam secuti Grammaticam, præter perpaucos quosdam & obscuriores; etiam dum vituperant. πεωτός με apud Joannem, inquit Henricus ricus Stephanus, nove dictum pro meompos. Non enim, uti observat Camerarius, habet suum & communem superlativi usum, qui non modo est, secundum Gazam, Phiπασις του πλέω ακί, (falsò, dum nunquam aliter fieri putat) cum hic de duobus inter se comparatis est sermo: sed etiam, quod majus est, partitivè semper accipitur; quo pacto hic non potest accipi. Hinc vetus Interpres & Beza comparativum posuere: quia prior me erat. Nam interpretari Princeps meus Bezæ quidem penitus insolens videbatur; & recte, cùm πρώπε in eo sensu non invenitur cum Genitivo, nisi acceptum partitivè cum numero plurali, aut nomine multitudinis. Oportuit eum, qui aliter sentiat, exempla protulisse Genitivi singularis post wpwr , qui non fit nominis multitudinis. Namque in Josepho, à & reiths μερίδο πρώπος, μερίς est nomen multitudinis: & Marc.VI.21. τοις πρώτοις & Γαλιλαίας, Act. XXVIII. 7. τω πρώτω & νήσε. Γαλιλαία & νησος loca funt, quæ plures contineant incolas, ideòque sub nominibus multitudinis censentur. Oportuit etiam eum, qui contendat wpwr posse esse substantivum, ut us sit posterius, aliquid exempli protulisse το πρώπος cum suo adjectivo juncti, quod ego nunquam memini vidisse, neque esse existumem. Quibus in locis substantivi formam maxime videatur capere, ut in Inscriptione Melitensi ΠΡΩΤΟΣ. ΜΕΛΙΤΑΙΩΝ, Grotio nomen magistratus, mihi ὁ πρωπύων is qui summo magistratu præerat id est, præfectus sub Prætore Siciliæ, qui erat eques Romanus in hâc Inscriptione ΙΠΠΕΥΣ. ΡΩΜ. (confirmat Athenagoræ locus: Προσήκε δε τῷ μθῦ τὸ πρωπύειν κατὰ Φύσιν, τῷ ή δορυΦορείν τὸν πρώτον, όδοπιών τι κ ασθανάργαν πῶν ὁπόσον έμποδών κ ασόσαντε. ubi videmus $\tilde{\tau}$ $\pi e \tilde{\omega} m v$ habere satellitium, quod præsecto Romano funt apparitores, viatores, & forte duo lictores, unde facile intelligitur quid fit apud Herodotum ὁ πρῶπς αυτίων Lib.I. c.173. quid à πρώτος & νήσε Act. Apost. XXVIII. 7.) in his omnibus, πρῶπς non adjectivi deponit naturam; imò verè est adjectivum, neque aliam patitur Syntaxin. Num, quia quæ sequuntur in eadem Inscriptione, ΠΑΤΡΩΝ. APZAE. qui erat Princeps Senatus, & AMPINONEYEAE. ΘΕΩ. ΑΥΓΟΥΣΤΩ, ΣΕΒ. qui erat sacerdos seu minister sacrorum Divi Augusti reddi possunt, apas & aupumλεύσως definunt esse Participia, nec Participiorum more casus regunt? Athenagoras, cui ὁ πρώτος est verè Princeps, cum de duobus, nec pluribus, loquitur, non aufus est jungere cum Duali, multo minus dicere τ πρώτον αύτε. Sed ad Joannem ut revertamur, in mewros us Superlativus non ita Comparativi usum obtinere videtur, ut suum excessum sive Thiman penitus deponat. ita Chrylostomus, πρώτος, Φησίν, αντί 8 ακί & Δίαπαντος αμοίvwv 2 cudo gonepos, ut æternam Christi generationem declaret. & recte Camerarius interpretatur, non modo antecedebat me, sed primus erat ante me; quali esset πρώπες we sus, Attica Ellipsi, in cæteris Præpolitionibus satis frequenti, neque hic nimis dura, cum in Superlativo mouns we satis commode intelligitur. Et quod ei rei firmet fidem, additur certe we Luc. XI. 38. ---εθαύμασεν ότι ε πρώτον εδαπίωθη σε τε de 158. cui simile exemplum plenæ atque integræ sententiæ ex profano scriptore adduxit Perizonius, η σεο Ηρακλέυς έρρτη θύνοι Γαλινθιάδι πρώτη. Antonin. Liberal. c. 29. 1ed, ut ne quid dissimulem, in Galei Editione legitur rai weis quasi & praterea, sed mendose puto, ut erroribus Typothetarum ista scatet editio. Xylander, qui primus extulit ex Codice Palatino, videtur legisse aco Heanheus copins. Vertit enim ante Herculis ferias. adeo ut cum Perizonio faciat, nostræque faveat Ellipsi. Cui addatur ex parte memoratus superiore Capite Num. VI. Jamblichus de Myst. Sect. VIII. Cap. II. Πρό τ όντως όντων, και τ όλων δεχων ές Θεός είς πρώτος, κ τέ πρώτε Θεθ και βασιλέως. ita enim legit & distinxit summus nofter. Atque hunc folutionis modum in remotiore 78 mpans noe tione, primus dignitate, severissimis Grammaticorum regulis planissumè convenire agnoscit quidam, & amplectitur, qui, quod mirum est, de eo in prima ejus vocis significatione, primus tempore, admittendo dubius & incertus hæret: paucisque post paginis virum longè doctissimum, cui acceptum referat, quasi rationem reddiderit rei, quæ non exstet, saltem quam exstare non probaverit, vellicat ridetque injurius. Nonnus itidem in hujus commatis paraphrasi dixit πρώτος έμιδιο & μεῦ πρώτιςος in eâdem formâ.

Πρώτος έμθο βέζηκεν, όπίσερος όπις ίκάνει,

Sed in Græcismo Nonni auctoritas apud doctos haud multum valet. Satis suit Paraphrastæ S. Joannem ita locutum esse. Ut tamen πρῶτ το in his locis Joannis non penitus superlativi naturam deposuisse videtur, quum & comparativi sibi naturam consciverit, facilè cum Hammondo nostrate crediderim, Hel-

lenistarum fuisse idioma, quo vulgò gradibus comparationis inter se pariter uterentur, hoc pro illo, ex Hebraicæ linguæ (ubi desunt illi gradus Comparationis, &, ut constat, eodem vocabulo prior & primus promiscuè significantur) Genio ortum; atque ab illis unà cum Evangelio ad exteros quoque scriptores processisse, apud quos, ex auctoritate hujus Evangelistæ præcipuè, haud parum valuerit. At non sine nota celebrium Grammaticorum & reprehensione ab iis, qui purioris Linguæ elegantiarum erant studiosi. Ammonius de similibus & differentibus Vocabulis (seu potiùs Ptolemæus Ascalonita de differentia Vocabulorum, quem ferè totum exscripsit Ammonius) πρῶτος καὶ Πρόπρος διαφέρα. Πρῶτος μλὶ βλ, δλὶ πολλῶν. Πρόπρος ζ, δλὶ δύοι κ τῶ μλὶ Πρώτω ἀκάλεδος ἐςτιν ὁ ὕςατων τῶ ζ Πρόπρος μλὶ, δλὶ δυοίν πάστυπη. ὡς ὁ Ομηρος δλὶ Τληπλέμε καὶ Σαρπηδόνος.

Τέ ή Τληπόλεμος σε τρος.

Τὸ ή Πεῶτος, ἐλτὶ πολλῶν.

3Ωρτο πολύ πρώτος μεν άναξ ανδρών Αραμέμνων.

Cur autem horum duorum, præter alia Comparativa & Superlativa, differentia bis inculcatur, nisi quòd suis uterque temporibus horum inter sese usum nimis perturbatum & consusum,

alterumque pro altero vitiosè positum observarant?

Quoniam ergo Superlativi more Comparativorum usurpati antiquis & puris Græciæ scriptoribus, unum si excipias Ocellum Lucanum, videntur suisse incogniti, neque è Novi Testamenti scriptoribus iis usus certo evincitur nisi unus Joannes, isque in solo Baptistæ de Christo testimonio; cur iste Hebraismus ad Lucam trahatur, eumque contra mentem veteris Ecclesiæ interpretemur, nullus video. Neque enim Evangelium Joannis ita à Alaisas nam the Exlusas parlie scriptum, ut nè quidem idiotismus quispiam in illo deprehendatur, quicquid dicat Dionysius Alexandrinus apud Eusebium Eccles. Hist. Lib.VII. p. 225. Edit. Vales. qui & ipse de Apocalypseos auctore non veretur scribere. Δίαλειδον μέντοι καὶ γλώσσαν κου ἀκερεως Ελληνίζεσαν αὐτε βλέπω. ἀλλ ἰδιώμασι μὲν βαρεαρικοῖς (ita vocat Hebraismos) χρώμθνον, καὶ πε κὸ συλοικίζοντα.

CAPUT III.

Part. Ima. Superlativa nonnulla minùs rectè negata partitivè accipi. 2da. Superlativorum Exempla non partitivè acceptorum. 3tia. Eorum ratio pendet à Prapositione Comparationis di subintellecta; cujus vi adjuncta ipsa comparant Positiva. 4ta. Comparat di dei etiam sine Adjectivis, pracipuè cum verbis; qui quidem ejus usus in compositione ad recentiores soluta Orationis Scriptores perduravit: sape ponitur solum sine casu, tum in compositione, tum extra. 5ta. Ellipsis ejus ante Genitivum, non modo post superlativum non partitivè, sed & partitivè acceptum: cum disferentia inter di su post superlativa. 6ta. In lingua Latina, Genitivus post superlativum partitivè acceptum regitur ab eodem substantivo subintellecto, quicum concordat ipsum Adjectivum superlativum: non, ut vult Sanctius, à verbis è numero subintellectis.

DART. 1. Quando autem newns est Superlativi Gradus Adjectivum, an ex aliorum usu Superlativorum aliquid de & πρῶπς usu certius possit sciri, dispiciamus. Alia autem Superlativa non semper partitive accipi, certa res est; ut exempla, quæ infra funt allata, ubi cognita erunt, maxime declarabunt. Ne tamen eorum numerum temerè faciamus majorem, quàm reipsa sit, sedulo cavendum est. Sunt enim qui eo referre velint illud pæne idioma Herodoti, Superlativum cum αὐτος ἐωῦτθ, quod tamen, si quid aliud, mihi quidem partitive videatur accipi. In his enim locutionibus Genitivus έωὐτῶ eft Totum, quod vulgo dici solet, integrale, multimodis, pro variis vel temporibus, vel partibus ejus, consideratum. Illius generis est Lib. II. cap. 193. en er d'av a esse autil éwitigs éveixy, Thi τειηκόσια επφέρει. quo in capite agri Babylonii ratio diversè habetur, pro diverso frugum ferendarum modo diversis temporibus & annis. Quum In rempera en Peges, tum agisa auth ewiτης οπφέρει. Quum tantum επι δημώσια Σποδιδοί, tum κάκισα αυτή έωυτης επφέρει. Quum ergo ਹੈ πι δηκόσια κ πεντηκοντα Σοποδιδοί, tum μεσαγταία αυτή εωυτής εκφέρει, ε ώς επί το πολύ. Qui autem id, quod optimum est agri in ferendis frugibus, magis hinc excludi poffit, ne accipiatur partitive, quam id quod pessimum, quod medium est inter utrumque, nullus video. Quandoquidem id ejus optimum aliquando est ut serat, quanquam hoc atque isthuc alterum, sæpiùs. Non nego, posse fieri, ut agri hujusce ratio habeatur uno tantum modo, nempè ut sæpiùs fert, atque ut media ejus est fertilitas. Qua ratione, quoties minus fructuolus est, κακίονα αυτή έωυτης ένεικαι, quoties uberrimas effert fruges, αμανον αυτή εωυτής ένακα, potest dici: subintellecto in utroque post έωθτης, ώς θπι το πολύ ές: atque ita reddidit Valla, ubi autem bonitate sese ipsa vincit. At Herodotus non hîc rationem habuit agri uno tantum fimplicique modo atque ut media ejus est fertilitas; sed duplici, primum, ut semper & minimum fert; deinde, ut cum maxime fertilis est. Quare minime opus est credito, αρισα αυτή έωυτης hîc alio usurpari sensu ac Superlativa vulgo solent, nec partitive accipi. Ejusdem generis est illud Lib. V. cap. 28. κατά τ αυτον χρόνον ή Μίλητος αυτή τε έωυτης μάλισα δη τότι ακμάσασα, ubi Miletus, pro vario ejus omnium temporum statu, tum maxime in flore ipso sui dicatur fuisse: ut in μάλισα έωυτης Superlativum suam quam maxime significationem retineat. Quanquam Valla reddidit, ea tempestate propè le ip a superata maxime florebat, utriusque Gradus significatione servata. Portus autem, Miletus, quæ tunc multo magis quam unquam ante florebat, plane quasi esset Comparativum. Quin & ipse Herodotus eodem idiomate cum comparativo usus deprehenditur Lib. VIII. cap. 86. καίτοι έσαν γε κὰ έγένοντο ταύτλω τλώ ημέρω μακρῷ ἀμείνονες αὐτοὶ ἐωϋτῶν, η τος Εὐβοίη. Quis verò non hic videt Comparationem fieri inter iplos duobus tantum temporibus; suprà autem pluribus: ut hîc ex Grammaticorum regulis Comparativus Gradus, illîc Superlativus postuletur. Neque alia ratio, aliud genus est Exempli, quod ex Xenophonte petitum habet Sylburgius Rudiment. Gr. Ling. p. 336. on devonens raule ກໍວາລ: quanquam Novæ Methodi Gallicano fermone scriptor putat esse Superlativum, ubi, ut videtur, debeat este Comparativum. Locus ille est in Απρινημονδιμάτων Lib. I. 6.40. ubi finita Alcibiadis, nondum annos nati viginti, cum Pericle tutore de Legibus Disputatione, Pericli dicenti Μάλα πι, ω Αλκιδιάδη, Εήμεις, τηλικέτοι οντες, δεινοί τα τοιαυτα ήμεν. Alcibiades ait είθε σοι, ω Περίκλεις, τόπε σωνεχρόμω, όπε δεινόπα ος σάυτε πωπα ηθα. quo in loco δανότατ το πώτα est ac si dixisset δανότατ Φ Alaλεχθηναμ. Quanquam enim Leunclavius reddidit, quum ingenii acrimonia teipsum in his rebus superabas. tanquam effet dewoπρ σαυτέ, quod sanè potuit esse, est tamen hic loci revera Superlativum, Superlativorum more partitive acceptum; ad liteliteram, quum acerrimus tui eras in his rebus; id est, quum in disputando eras, qui unquam fueris in vita acerrimus. atque adeo reddidit Sylburgius quo tempore omnium ætatis tuæ dierum eras dexterrimus. tantum abest ut neget esse Superlativum partitive acceptum. Vir ille doctiffimus, &, fi quisquam alius fuit, Græcismi scientissimus, illud protulit ut exemplum utriusque gradus in reciprocis comparationibus occurrentis. cum in pari fere oratione Aristoteles comparative dicit : τόπ αυτος αυτε ο ανθρωπος ευχρέσερος ές. non quod non est, ut hic Comparativum, ita illic purum putum Superlativum partitive acceptum. Totius integralis pro variis partibus variè considerati, facilior etiam, quam prioris, ratio est: ut ex tribus exemplis jam adducendis judicare poterimus. Herodoti verba Lib.I. cap. 203. funt εὖρ 🗇 🥱, τη εὐρυτατη έςὶ αστη εωυτης, όκτω ημερέων. ubi Caspii maris ratio habetur pro variis ejus variæ latitudinis partibus. Præcipua pars, & quæ una ab Herodoto memoratur, est, ubi latissimum est: opposita huic est ista maris pars, ubi est angustissimum. Ad hanc vel illam aliæ maris partes, velut ad exemplum, æstimandæ sunt: ad hanc, sicut latiores; ad illam, sicut angustiores sunt. Hinc satis certum est, quod evertary emuris in summo Gradu sit accipienda, ubi mare est latissimum, vel ut Valla, ubi spatiofissimum est. nempe, sui pro latitudine partibus divisi. Aded ut, quid causæ sit, quin hic, si usquam alibi, Superlativum partitive accipiatur, nullus video. Imo Superlativum commodius esse opinor huic loco, quam Comparativum; neque ita proprie dici posse τη εύρυτέρη έτι αυτή έωυτης: quandoquidem, ubi latissimum mare est, est tamen pars maris. Post hoc, quæ sequuntur exempla negotii minus nobis sacessent. Non est enim ovum ovo similius. Alterum contulit Sylburgius è lib. II. cap. 149. quod fic se plenius habet. 2800 Basos, Th Basuτατη αυτή εωυτής, πεν ηκοντόργη Φ, Moeris scilicet Ægypti lacus, ή Moies & λίμνη. Verba, de quibus agitur, reddidit Valla, ubi ejus profundissimum est. Sylburgius, qua parte totius ambitus sui profundissima est, id est, ubi profundior est quam in omnibus aliis ambitus sui partibus. ut ostendat, quid sibi reciprocæ Comparationes velint, nempe ex Aristotelis mente etiam hîc potuisse scriptum este τη βαθυτέρη αυτή έωυτης. Alterum exemplum est Lib.IV. cap. 85. de Ponto, τη εὐρύτατ 🕒 αὐτὸς έωῦτῶ, quod Valla reddidit, quà latissimus sui est. de quo nihil addo, cum pæne

plùs quam fat est. Quum verò causas hujus locutionis quæro. ita animum induco, Superlativum absolute positum, nullo adjuncto nominis casu, merum fuisse primo Epithetum, quod, sine ullà comparatione, Positivum tantum suum summo exprimeret Gradu, & nihilo esset aliter, atque ipsum Positivum cum Adverbiis intensivis. Sic page fuisse Homericum pea max, ut όπιςωτοι οί πολλον όπισσω, σερώτ Θο ό πολύ σού, μέρισσε λίην μέρας apud cundem; κάλλισα πάνυ καλώς utrumque Aristophanicum, νεώπετος ὁ ἄραν νέος, & δεινότατος μάλα δεινός Xenophontis uti supra vidimus, καρπρώτατος πάνυ καρπερός Luciani. Quoties autem Superlativo cum comparatione uti vellent, semper addidisse Genitivum. Atque ut omnis comparatio rei fit, aut cum ipla pro diversis vel temporibus vel partibus, aut cum aliis, hinc natum esse idioma αὐτὸς ἐωϋτῆς, quo sunt usi, quandocunque comparatio rei cum ipsa fieret: quanquam postea brevitatis causa, ut minus necessarium, & quod indictum satis queat intelligi, omiserunt. Imo omisit, qui ita frequens usus est, Herodotus. Lib. II. cap.II. de finu Arabico: εὐρος ή, τη εὐρύπατός ἐςτ ὁ κόλπος, ημι-סט אעציפחו שאסצ.

Part. 2. Amotis, quæ minus ad rem mihi videantur esse, nunc ad illa Superlativorum exempla pergamus, ubi comparatio siat inter unam rem & alias, unde illa prior res excludatur: ea partim per and partim sine and efferuntur. Hæc & illa maximam partem nobis summi nostri, & nunquam sine honore nominandi, Domini Atwell erudita suppeditavit observatio.

Prioris generis hæc funt. Homerus Iliad. A. 505.

Τίμησόν μοι ήδν, δε ωκυμορώτατ 🕒 άλλων Έπλετ. ——

ac pariter Odyss. E. 105.

Φησί τοι ἄνδρα παρείναι δίζυς ώτατον ἄλλων
Τῶν ἀνδρῶν —

item Iliad. z. 295.

'Αςήρ δι' ώς ἀπελαμπεν, έκατο ή ναατος άλλων.

& Iliad. K. 434.

Θρήϊκες οίδι άπανδθε νεήλυδες, έχατοι άλλων.

& Iliad. 4. 532.

Τίὸς δ. Αδμήτοιο πανύξατος ήλυθεν άλλων.

& ne folum Poëtam ita locutum credas, Herodotus Lib. VII. eap. 176. ἐ μθύτοι κατὰ τθτο γ' έτὶ τὸ τθνότα ον το χώρης το ἄλλης, ἄλλ

εμπροθέν το Θερμοπυλέων και οποθέν. Inter Fragmenta Pythagoræorum (ex Archyta Περί Σοφίας ab Iamblicho servata in tertio Cap. Protreptic.) in Galei Opusculis Mythologicis p.732, lin. 12. Όλις τε 2 έκαδολεςώτα κ πολυαδεςώτα τ άλλων αισασίων έντί. Horum exemplorum nullum est in quo Substantivum Superlativi possit esse in numero anaw, ex aliis : & anaw, unde sentimus omnes illud excludi in rerum natura, idem in Grammatica neutiquam potest amplecti, ita ut plures Totum partes, quod alias Superlativis fieri solet. Nam ita fiet, ut Substantivum illud fimul ab axw excludatur, in axw concludatur, quæ funt contraria: & Grammatica à communi omnium sensu abhorreat. Vix tamen hic dissimilem fuisse usum Superlativi videntur observasse veteres Grammatici, quatenus eorum reliquiæ in Homeri Scholiis ad nos pervenerunt, nisi quod in verbis exem j veians allar, Odyst. o. 108. ubi idem versus occurrit, Neians explicant vero . & Eustathius ad priorem locum habet νέαπος άλλων, ήγεν έχαπος κ ιδιάζων ώς έκκειπος δηλαδή. Peplus ille ita fuit infra alios, ut esset seor sum ab aliis & segregatus. adeò ut ei etiam, quantum intelligimus ejus sententiam de hac re, veians vix partitive askar accipi videatur. Observavavit verò Homericus Interpres, qui reddidit ἀκυμορώτατος ἄλλων brevissima vita pra aliis; and autem post veians, egani, naviςωπε, quasi esset πάντων, omnium; ipse tamen sui oblitus dum δίζυρώτατον άλλων facit ærumnosissimum aliorum. Observavit Valla, qui Herodoti no solvonerou the xwone the alline transtulit ad cateram regionem locus arctissimus, ubi ad comparationem significat, ut apud Terentium Eun. 11, 3, 69. at nihil ad nostram hanc. Observavit denique Jo. North, qui Archytæ modused essème Takov awariw cun vertit res multifarias, magis quam cateri sensus, apprehendit. Exempla verd, in quibus posterius membrum comparationis fine and effertur, & tamen prius excludit, quò minus pro parte sui accipiatur, hæc sunt. Theognidis V. 174.

Ανδρ' άραθον πενίη πάντων δάμνησι μάλιςα,

Καὶ γήρως πολιδ. Κύρνε, κὶ ήπάλε.

ubi πενίη per μάλιςτε comparata, atque in priori versu Genitivo inclusa, ut quæ πάντων sit pars, à Genitivis γήρως & ήπάλε in posteriori excluditur: idque vidit Neander qui vertit paupertas omnium maximè ---- & præ senio ---- & febri. apertius verd in ejusdem

ejusdem v.274. ubi agit de parentibus exacta ætate ab liberis suis odium pro labore serentibus:

- Javár 8. TE

καὶ πασέων νέσων ἐκὶ πονηρότατεν.
pro πονηρότερον inquit Neander, ac reddit morteque ip sa Et omnibus morbis est miserius. & ομηρικωτάτε Sophoclis in Oedip.
Tyran. v. 44, 45.

Ως τοισιν έμπάροισι & τὰς ξυμφοράς Ζώσας ὁρῶ μάλιςα τ βελουμάτων.

ubi τ βελομάτων cave referas cum Triclinio ad τοισιν έμπειροισι, neque cum Scholiaste ad mis zum Oopas. Pendet ab eo, quod proximum est, μάλισα. Cujus malè intellecti loci, si quid video, hic est sensus: Nam apud exercitatos advorsas etiam erumnas Valere video maxime præ confiliis, vel plus agere quam confilia. neque enim est, ut τως ξυμφοράς inter τω βελεύματα numeres. quod ne cum Poëtica licentia dictum putes, ecce Ariftotelem: τὰ ἄρρενα κυθμουα κινητικώτατά εςι τ βηλέων, quod Sylburgius ut commutatæ comparationis exemplum dedit, reddiditque mascula se in utero magis movere solent, quam fæminea; tanquam effet κινητικώπες. Ad quem locum Sylburgio priores Philoponus interpretatus est, Δία το μαλλον τ Υηλειών κινείδα [τα άρρενα] αν τη μήτεα όντα. Gaza vertit Quo fit ut mobiliores sint mares in utero, quam fæminæ. Cur ita cogitarent, fecit, ut opinor, Aristotelis illîc loci contextus. Est in Edit. Du. Val. Par. 1629. Vol. 1. De Generat. Animal. Lib.IV. cap. 6. pag. 1130. lin. 8. γίνε) ή ανάπηρα μάλλον όν τοίς ανθρώποις τα άρρενα τ βηλέων. όν ή τοίς άλλοις, έδεν μάλλον. αίπον δί, όπ ον τοις ανθρώποις πολύ Άμφερα το άρρεν & Ιήλε Τη Γερμότητι ο Φύσεως. διο κινηκώτατα ές κυχιώνα τα άρρενα τ Ιηλέων. Αίρι ή το κινείοθαι, Αραίνεται μαλλον. Scilicet, cum in unius rei ratione reddenda ter in tam paucis lineis occurrat matter, hic quoque ellipfin ejus esse crediderunt, ne in eo plus æquo repetito offenderet Lector: quasi non & hic Grammaticam variare potuerit Aristoteles, æquè atque in verbis on co τοις ανθρώποις πολύ ΜαΦέρει το άρρεν του θήλε τη θερμότητι τ Φύσεως, quæ interpretatur Philoponus δίοπ κ μάλλον θερμόπεα. Interim nemo sanus dicat τὰ ἄρρενα in superlativo κινητικώτα a partitive acceptum è Genitivo τ Υμλέων. Alterum nobis exemplum præbet locus jam in superiori capite memoratus II Macc.VII, 41. εχώτη τ γων ή μήτηρ επελεύτησε: de matre quam natura fexu & ordine

dine ex filiis exclusit, ut exam 7 you minime accepta partitive possit dici. Tertium verba ejus, qui Olympiadas scripto in unum coëgit (nempe Phlegontis, uti consentiunt docti) in Euseb. Chron. Gr. Ed. Amstel. 1658, p. 77. Citantur enim, uti ait, ρήμαση αυτοίς. των έτα τ CB 'Ολυμπάδ @ εγένετο εκλανίς ήλίε μεγιτη τ εγνωρισμένων [Syncellus εγνωσμένων] σεσπρον. In quibus verbis, quum wengor sit pro wengor avins, quis non videt illam Defectionem Solis, quæ anno quarto Olympiadis ducentesimæ & secundæ facta est, non potuisse in numero esse Timmerour σεόπρον: ita enim αυτή effet σεόπρον αυτής: quod fieri non potest, & dictu est absurdum. Et vidit Goar, qui vertit maximus, qui hominum memoria extet, solis defectus visus est. Nec tamen satis vim verborum assecutus est. Non enim illa defectio cum omnibus aliis defectionibus, quæ hominum memoria extent, sed cum omnibus iis folis, quæ anteà factæ lunt, comparatur. Nec diversa planè ratio quarti exempli est apud Herodianum in fine Lib. 1. Eughesatis To Tace auto Suo phian Bankean, καλλειπ τ καθ έαυτον ανθρώπων εύπεςεπέςατος. ubi qui recte dicatur esse T na J' éauti, neutiquam in numero T we auts, quod oppositum est, includi posse arbitror, quanquam interpres Politianus reddidit, unus omnium ante se Imperatorum nobilissimus.

Part. 3. At tu, qui hæc Superlativa partitive negas accipi, dic, inquies, quæ sit ejus Græcismi ratio, quam legem Grammaticæ sequantur. Æquum, fateor, postulas. Ita, quod potero, faciam herclè sedulò. Hoc primum in hâc re decrevi, eum, quicunque orationis ac styli, qui per consuetudinem in aliqua certa lingua obtinuerint & invaluerint, veras rationes exfequi velit, à primis ejus linguæ originibus petere, & ab ipsis fontibus, quantum potest, deducere oportere. Quod nili fiat, malè hæc judicabit; tantummodo conjectura ducetur; nihil certi erit. Quamobrem quoties de aliquo quæratur Græcæ linguæ proprio, ego me ferè ad Homerum primum recipio, visurus si quid opis, ut de eâ re, quam ignoramus, certior fiam, potest afferre hic Græcorum, qui etiam restant, ut confessa res est, antiquissimus scriptor: atque ut omnium ferè suæ genti literarum parens, ita forte illi multarum locutionum auctor. Atque hoc, quod facio, rectum esse oftendit ipsa res, de qua nunc agitur, nempe de causà Genitivi cum Superlativo non partitivè accepto. Ex quo enim melius istius locutionis causa quæ-

U 2

ratur,

ratur quam ex illo, qui ea primus, quantum intelleximus, totiesque cum and usus inveniatur? Quæ res dum neglectui est, ii etiam Grammatici, qui hos Genitivos à communi Genitivorum cum Superlativis usu abire observarint (perpauci autem sunt, qui observarint) de causa ejus formulæ orationis nullo modo inter se congruunt; vix tandem unus eorum veram mihi videtur attigisse. Sunt enim, qui in his Gradus Comparationis commutari, & pro comparativo superlativum poni arbitrentur; uti, ut videtur, Scholiastes Homeri, apertè Neander, Sylburgius, & nostras Dom. North. Quod si verum esset, superlativum Gradum, præter suam exsuperantiam, Comparativi etiam vim obtinere oporteret. Alii rectius ad Elliplim recurrunt: atque ex his, ad adverbii maxlor Ellipsim, credo, Ari-Itotelis interpretes Joannes Philoponus & Gaza: ad Præpolitionis verò Ellipsim, qui rem magis cognoscere videntur, sed non ad ejusdem omnes. Novi enim qui vellet and vel úme; Novæ Methodi Gallico Scriptori placet mi vel wi; summus noster aliquando censuit ava, adductus Theognidis loco v.787.

Μήποτε μοι μελέδημα νεώτερον άλλο Φανείη

Aut Egaths or Pins.

ubi νεώπερον comparativum, si non utitur Poëta ex Fabii sententia pro absoluto νέον (sicut recentiorum apud Ciceronem Lib.II. de Finibus Nonius interpretatur novorum) saltem exponendum est per Ellipsim દુ νων όντος. Verba autem ἀντ ἐρατῆς συφίης non ab eo pendent, sed ab Adjectivo ἄλλο, eo modo, quo apud Hesiodum in Theogonia v.893.

---- ίνα μη βασιληίδα πμιω

*Aλλ & έχη, Διος ἀντὶ, Γεων αμαγμεταων. & apud Sophoclem in Ajace Flagell. Editionis optimæ Hen. Stephani, p.27.

Οὖκ ἄν τις αὐτ' ἔμαρ ψεν άλλ Φ ἀντ' εμέ.

Theognidis sententia sic videtur reddenda, Nè mihi unquam cura sit [ita simpliciter reddi potest pavém pro appareat, existat] nova, studium recentius aliud atque amabilis sapientia. Sic Hesiodi and avri alius est alius atque supiter. Sophoclis and avri eus alius nisi ego. Ad verum autem propius accedens Perizonius Præpositionem Comparationi aptam & propriam in ipso linguæ usu statuit dubius we vel we Optime omnium Sanctius ante Genitivum plurale credit deesse we: frequentius

tiùs autem superlativo additam à Græcis scribit &: meliùs tamen facturus suisset, si, quid inter se duæ istæ præpositiones differant, ostenderat, neque illius Ellipsim confirmaturus exempla, quibus eam iret probatum, ab rivulis minùs puris, potiùs quàm ex ipso sonte, hauserat. Quod ergo nos in Sanctio desideramus, ipse jam aggredior; primumque illam Ellipsim & ali in Genitivis pluralibus superlativo junctis, ex illo, qui e a verborum constructione, de quâ nunc agitur, princeps, quantum nos intelleximus, usus sit, ipso nempe Homero, dabo operam demonstrare; simul lites de hâc re inter tot viros doctissimos compositurus. Apud Homerum igitur, in quo Thetis de silio dixit

- อิร ผู้หบนอกผู้ของ สังงิโผง

Έπλετο

& Mercurius de Ulysse

--- อัวิรูบคลักลาลง ลังสำลัง

Τῶν ἄλλων,

eadem Thetis ad filium dixerat Il. A. v.417.

Νοῦ δ' άμα τ' ωκύμορ Φ ε δίζυρδος το πάντων

ubi Scholiastes, Περὶ πάντων] 'Αντὶ Ε΄, ὑπὲρ πάντως ἀνθρώπες: Eustathius, ἤτοι περιωτότερον πάνων. Quæ duæ Thetidis Orationes inter se compositæ ita mutuo respondent, ut quis non videat τὸ ωΕὶ in altera elatum, in altera deesse? Verba etiam

- di zupos wei warran

Έπλεο. ——

planè ostendunt; quæ sit vera ratio verborum. Odyss.r. v.95. item Δ. v.325.

nempe πίει εste ωξὶ πάντων: nisi mavis ex altero de Ulysse loco,
— δίζυρώταπον ἀνδρῶν

intelligere τῶ ἀνλων, τ ἄνλων: atque, ut in altero versu est Ellipsis Præpositionis, ita in altero Genitivi casus, quem requirat Præpositio. Sed tamen, quanquam ista locutio Superlativi cum Genitivo, in quo nulla sit partitio & desiciat Præpositio, posteris tradita est, quando τὸ τῶ cito post Homerum vim Ε ὑπὸρ & τῶς απρον amisit, iis qui primum observârunt in hoc loquendi modo non resolvi posse Genitivum hic per inter & Accu-

Accusativum, iisque etiam qui viderunt necessario esse Ellipsim Præpositionis, non, nisi perquam paucis, uni & item alteri, suboluit quæ verè deficiat Præpositio, iisque apud cæteros nulla suit sides. Adeo necesse est, id quod dixi, ad ipsos sontes, quantum potest, accedere atque inde deducere. Quinetiam ex duobus locis Homeri simul collatis patet, quod es cum Genitivo plurali non minùs jungitur positivis, quàm superlativis; atque æquè comparatio sit per illa atque hæc. Hujus generis per positiva cum es comparationis exemplis abundat Homerus: ut Iliad. 4. 566.

Λίω ηθ κομπερος ωθι πάντων ες ανθρώπων,

præsertim in Odyssea; A. 235.

Οὶ κῶνον μθρ ἀἰςον ἐποίησαν το τὰ το άντων

'Ανθρώπων, ---

(ab hoc versu, quanquam de homine dicitur, alium de rebus interpretari datur, ubi est Ellipsis casus, quem requirat & Odyss. Odyss. Odyss. 281. in historia Martis & Veneris in adulterio à Vulcano deprehensorum:

Αμφὶ δι' ἄρ' ἐρμῖσιν χέε δέσματα κύκλω ἀπάντη.
Πολλὰ ή κὰ καθύπερθε μελαθρόφιν ἐξεκέχωντο,
"Ηῦτ' ἀράχνια λεπὰ, τὰ γ' ἐ κέ τις ἐδὲ ἴδοιτο
Οὐδὲ θεῶν μακάρων, πέρλ βοδόεντα τέτυκτο.

nempe τε πάντων δεσμίων.)

Δ. 190. Ατζείδη, περί ων σε βροτών πεπνυμινόν είναι Νές ωρ Φάος ὁ γέρων, ——

Η. 108. Τόσσον Φαίηκες περλ στων ίδριες ανδρών Νηα θολώ ενὶ πόντω ελαυνέμεν.

Λ. 215. "Ωμοι τέκνον έμον, περί σάντων κάμμορε Φωτών,

& iisdem penè verbis

Υ. 33. Τίπ αὐτ ἐγρήως ας, πάντων πέρλ κάμμορε Φωτῶν; eorum ordine tantum paululum converso. Eustathius ήγεν, ἀνδρῶν πάντων λίαν κακοτυχές απ.

Ρ. 388. 'Αλλ' αικ χαλεπός περλ ταντων είς μνης ήρων

Δμωσίν Οδυσή , περί δ αὐτ εμοὶ —
ubi Eustathius εἰπα καὶ ως χαλεπὸν τοῖς τι ἄλλοις εὰ ἀντω μάλιςτι τὰ ᾿Αντίνουν Φησίν. porro περὶ δ αὐτ ἐμοὶ, τεπίςι ωξιωτόπρον ζ τὰ ἄλλων ἐμοί. adeò ut Genitivum casum post se subintellectum planè habeat posterior περὶ, non minùs quàm prior secum verbis expressum.

Ω. 24. 'Απράδη, περὶ μθύ σε Φάμεν Διὶ περπικεραύνω
'Ανδρῶν ἡρώων Φίλον ἔμμθμαμ ἤμαπα πα άνξα.
ita post Homerum Aratus in Φαινομθύοις V.237. de Ariete

- περί ηδ πολέων ευάσερός έσι,

& Apollonius Argonaut. Lib.I. v.830.

- weei & Badunii andw

Νήσων, ---

Quum ergo Positiva etiam adjuncto mei vim comparationis obtinent, uti videmus, hinc patet, nè quidem in Superlativis, saltem accedente Genitivo, qui non sit partitionis & in quo non intelligi potest ex numero, de qualibus nunc agitur, vim esse comparationis, sed in præpositione mei subintellecta. Imo vero superlativa ista vix ullam significare comparationem, sed exsuperantiam & excellentiam sui cujusque Positivi; ut sæpiùs usu obtinuit, maxime in Encomiorum epithetis, ubi absolute & sine ulla prorsus comparatione ponuntur, id quod suprà diximus.

Part.4. Atque adeò non wee, in quà videtur esse vis comparationis, in orationem cum superlativis concluditur, ut sine Adjectivo etiam inveneris. Nam Odyss. d. 608. vel cum Substantivo apparet comparatio, virtute Præpositionis mei.

Οὐ ράρ τις νήσων ἱππήλατος, ἐδζ εὐλείμων, Αίθ ἀλὶ κεκλία]. Ιθάκη δέ τι κς περὶ πασέων.

In verbis autem magna est frequentia exemplorum, quæ tum ejus significationem comparationis, tum ejus dem usum in compositione ad recentiores solutæ orationis scriptores perdurasse convincant. ut Iliad. A. v. 287.

'Αλλ' όδ' ἀνηρ έθέλα περί σαντων έμιθυαι άλλων.

ubi Scholiastes, περὶ πάντων] Ὑπὲρ πάντως (unde Interpres recte supra omnes esse alios) τεπές, πάντων θέλει ὑπερέχειν. Eustathius, ὁ πάντων ὑπερΦέρεως θέλων. --- πάντων πειθίναι. ut juxta eum verbi compositi possit esse Tmesis. Sic A. v. 258.

Οὶ περὶ μὲν βελη Δαναῶν περὶ δ' ἐςὰ μάχεων.
Scholiastes 'Αντὶ Ε΄, οἰτινες Δραφέρετε Τ΄ Ελλίωων --- Περιοσῶς ἢ κὰ ὑπερΘαλλόντως ἐςὰ Ε΄ ὑπερέχετε. Eustathius, οὶ περίεςτε μὲν πάντων τῆ βελῆ, περίεςτε ἢ καὰ τῆ κατὰ πόλεμον δεξιότητι --- οἷον ὡς βελη τε καὰ μάχη
πάντων περίεςτιν, ὧν μάλιςτε χρεία τοῖς ἐν πολέμω. Ιςτέον δὲ ὅτι τὸ τε εἰπιναμ
πότε, μθὸ, τὸ ὑπερέχειν δηλοῖ κὰ περίτορον εἰναι, ὡς ὅτε τις εἰπι ὅτι, ὁ δείνα
περίεςτι Ε΄ δείνος, ὧασερ καὰ ἐνταῦθα ὁ Αχιλλεὺς καὰ ὁ Αραμέμνων περίτονα

λέγονται πάντων, εν τῆ βαλῆ καὶ μάχη. & Etymologicum magnum in voce 'Απὸ hæc habet: οἱ περὶ μὲν βαλῆ Δαναῶν, ωερὶ δὶ ἐςἐ μαχηταὶ --- ἤ περὶ ἀντὶ ἐπέρας κῶται τὸ ὑπέρ. --- ἄτως ἔχει τὸ Αλλ ὅδ΄ ἀνὴρ ἐθέλει ωερὶ ωάντων ἔμιθμαι ἄλλων. & in voce Περίπατος --- ἡ ωερὶ, ἔςι καὶ ἀντὶ τὸ ὑπέρ, ὡς τὸ, ωερὶ μὲν βαλῆ Δαναῶν, περὶ δ΄ ἐςὲ μάχεολαι. ἀντὶ δ΄ ὑπέρεςε ἐν τῷ βαλεύειν, κὰ περίεςε ἐν τῷ μάχη, ὅπερ ἐςι τὸ ὑπερέχετι. Sic Θ. V.27.

Τόοσον έγω περί τ' εἰμὶ Γεων, περί τ' εἰμὶ ἀνθρώπων.
Sthol. Καὶ περίειμι, ΔΙαΦέρω, τῆ διωάμει. Eustathius ὁ ἐςι περίειμι κὰ Γεων κὰ ἀνθρώπων --- ὁ δὴ σεμνόπερόν ἐςι τῶ Γνώσετ' ἔπειθ' ὁσον εἰμὶ Γεων κάρτις ος ἀπάντων V. 17. & mox ὸς κὰ πάντων ωξιεναμ λέγλ --- τεπίςτν ὑπὲρ πάντα εἰμὶ τὰ ωξὶ γλῶ κὰ ὑπὲρ αὐτλώ.

Ν. 63 Ι. Ζεῦ πάπρ, η τε σε Φασὶ τε Φρένας εμμίνα άλλων

Ανδρών, ήδε Γεών. ———

ubi Schol. Φρονήση Σμαφέραν Τ λοιπών Γεών. Eustathius Τὸ δε ωθὶ Φρενας άχεν ἀπᾶν τὰ ωθὶ Φρεσίν, κατὰ τὸ, οἱ ωθὶ μλὶ βελῆ Δαναών ἐς ἐ΄ Nec
dissimile illud P.171.

Ω πέπον, ἦτ ἐΦάμλω σὲ ωθὰ Φρένας ἔμμλυαμ άλλων, ubi iterum Schol. Φρονήση Διαφέρειν τ λοιπῶν. Eustathius ἔφη δοξάζειν ὡς ὁ Γλαῦνος πάντων ωθιλιό Φρένας. & Odyst. A.66.

Schol. Αντί & πείες μὲν νόον ἐςὶ βροτῶν — Ευstathius ὅτι κατὰ νῶν περίες πάντων, ὁ ἐςιν ὑπερέχει. — Τὸ ϳ οχημα & περὶ μὲν νόον ἐςὶ βροτῶν ἐζὶ λιά-δῶ παράλκυςταν ἡγεν ἀκ & οὶ περὶ βελη Δαναῶν, περὶ δὶ, ἐςὰ μάχειος. ἀν οἱς ὁρα τὸ πείεναι & αἰπατικῆ κὰ δοτικῆ & ἀπαρεμΦάτω ρήματι στω ασσόμενον. ὡς δηλοῖ τὸ νόον, κὰ τὸ βελῆ, κὰ τὸ μάχειδαι, ἀνόματι καὶ αὐτὸ ἐοινὸς ὡς ἀλλαχῶ ἄρηται. Quæ autem rectè nos impellant, ut in omnibus hisce exemplis (nisi in uno fortasse, quod primum ex Iliad. A. v. 287. attulimus) τὸ περὶ ad verbum εἰμὶ, tanquam ejus compositi partem Ionicà Tmesi abductam, referendum esse credamus, hæc sunt, in quibus se nobis ante oculos cum verbo illo compositum planè ostendit. Odyss. Σ.247.

επεὶ περίεων γινιαικών, Εἰδός τε, μέγεθος τε, ἰδε Φρένας ἔνδον ἐίσας. ubi Schol. Περίεων] Υπερδάλλεις. & Τ. 325.

'Αλλάων περίειμι νόον κὰ ἐπίφρονα μῆπν.
ubi iterum Schol. Περίειμι] 'Υπερβάλλω. Eustathius Τὸ ή περίειμι νόον καὶ ἐχέφρονα μῆπν μαρτυρεί, καλῶς περίφρονα τη Πίωελόπ Ιω λέγεδαμ:

er ywanaw

70155

περιέσα γιωαικῶν ἀλλάων καπὰ τὸ Φρονείν. unde discimus τὸ περὶ, quoties auget & excellit in compositione, post se habere subintellectum, τ άλλων, aut alium aliquem Genitivum, ut περικαλλης, cui περὶ τ άλλων κάλι ; περιδέξι , περὶ τ άλλων δέξι ; Περίδοια nomen proprium quod signat præter alias dotata; sed περιγλαγίες πέλλαι sunt άγεα ξ ράλακ πεπληρωμθρα, περὶ ἐαυτῶν ἐν τ άλλαις ῶραις. Neque aliam puto hujusce Præpositionis conditionem, quoties pro hoc ipso composito περίες ν absolute ponitur, per Ellipsim verbi, ut Odyss. M. 279.

Σχέτλι Εκς Οδυσεύ. πέρι τοι μένος. έδε τι γίμα

Κάμνεις. η ράνυ σοί με σιδήρεα πάντα τέτυκ α. ubi πέρι τοι μέν Θ est pro περίετι, id est, περί άλλων, vel forte πάντων ανθρώπων, έτι τοι μέν. utrum malis paulum interest; quum altero posito, alterum satis intelligitur. quanquam Scholiastes explicat σερροτή σοι διωαμις. Eustathius περριθόν σοι επι μένος. Hoc autem compositum mesienus multa post Homerum secula servatum apud folutæ orationis scriptores satis frequens occurrit; idque Homerico usu vocis, nempe & supero, pro prasto (quo modo Terentius dixit Eun. II. 1.25. hac superat ipsam Thaidem) apud Xiphilini Epitomen Dionis Hadriani βελόμθμος πάντων εν πασι περιείναι. fed usitatius in notione, & supero pro vinco, ubi tamen eadem vis est Præpositionis: ut apud Herodotum Lib. III. C. 146. σοκ ές τθτο άΦροσιώης άπικόμλο ώς δόζαι τ έωϋτθ διώαμιν περίεσεωλα & βασιλέω: apud Thucydidem Lib. VIII. Πελοποννησίων περεσεωθα, & alibi. apud Dionysium Halicarnass. Lib.V. Σπολογεμίνε ή τους άπαντα & Ουαλερίε, η δοκέντ 🕒 περιαναμ τοις δικαίοις. Lib. VI. κ 19ινη έκ άξιδουν ή παλαγ & αντιπάλε, αλλ' όκ παντός αθ ζητέσι περιώναι τρόπε. Lib.VII. ηξίεν τε μη τοις βιαίοις, άλλα τοις εύγνωμοσι περιώναι τ ταπανοπέρων. apud Herodianum πχνη η σοφία ήλπισε ωθιέσεωλα. & apud Zosimum Lib. I. ω εριήσαν οί Παλμυρίωοι το σολί πολύ τω πολέμω. in quibus omnibus locis τὸ meel's unig lignificationem in compositione retinet, quanquam in appositione perdidit. Confirmat etiam τω περί cum ειμί par & æquale το περί cum γίνομα; quod occurrit Iliad. Δ.375.

υδί Schol. 'Αντί Ε΄, ὑπερ του άλλες λέγεσιν αυτον γεγονέναι ἀνδρείον. Ευftathio & hoc compositum, ἤγεν ωθιγμέωθαι. ταυτον ἢ εἰπεῖν ωθιθόπερον γενέως τ άλλων. ἕτω ἢ κὰ ωτεριεῖναί πινων τὸ περιτθόπερον ἀκείνων εἰναι
δίον περὶ μλῦ βελῆ Δαναῶν ἐςἔ. ὡς νοῦωθαι τὸῦ ωτερὶ ωτο ὑεσιν ἀν τοῦς τοιέ-

7015, ἀντὶ τῶ περιοσοπρε. Idem Hemistichium occurrit Odyst. Δ. 201. sed multum habens additum.

Ανήλοχον, περὶ μθῦ θάκιν ταχιῶ, ἡδὲ μαχητίω.

ubi ex priori versu ἄλλων post secundum etiam περὶ repetendum est. Unde discimus, quo modo sit intelligendus idem pænè versus Iliad. Π. 186. etiam ubi non præcedit περὶ ἄλλων.

Eὐδωρον, περὶ μθο θείεν ταχιώ, ἡδὲ μαχητώ. Scilicet τὸ περὶ, & hîc & alibi, ubi per se ponitur, & sine ullo casu, exponique potest περιοσῶς & apertè significat ἢτίτασιν, non tamen esse, quod aliqui crediderunt, ex hoc ipso περιοσῶς per apocopen factum, sed meram Præpositionem, cui casus qui requiritur (plerumque ἄλλων) per Ellipsim sit omissus. Atque id vidit Scholiastes Homeri, dum ad Iliad. Π.699.

fcribit 'Υπερ βοδος άλλες ἴοχυε. Idem tamen ad Iliad. Φ. V. 105.

Νιῶ δ' σον ἔω', ὄς κεν θώναπον Φύγη, ὄν κε θεός γε

Ιλίκ σε σπάροι θεν έμης εν χεροί βάλησι

Ευμπάντων Τρώων, ωξι δ' αὐ Πριάμοιό γε παίδων.
exponit Περί] Έξόχως. Ε μάλιςω. & Eustathius observat όρα ή ε
ώς τν τῷ, ωξι δ, αὐ, Φανερῶς ἡ ωξι ωσόθεσις Επίπασιν δηλοῖ, κειμθή ἀντὶ
τε ωξιοςῶς. κὰ ἐ νοεμθή μόνον, ἀλλὰ Ε λεγομθή αὐτὴ καθ' αὐτθώ. καὴ
ἐκ ὡς τν τῷ, ωξι μθὶ βελῆ Δαναῶν, κὰ ωξι δζ ἐςὰ μάχεωμ. κὰ τῶς τοιετοις Quicquid autem dicat, ωξι hic etiam loci pura puta manet præpositio, cui subserviens casus ex contextu facillimè intelligitur. & tantùm non apponitur; quasi Homerus dixisset,
Συμπάντων Τρώων, ωξι δζ αὖ συμπάντων, Πριάμοιό γε παίδων. In eo
autem pariter se habet atque in versu allato,

οῦ περὶ μὲν βελῆ Δαναῶν, ωτρὶ οἱ ἐςὰ μάχεοζ, quod in utroque patitur Ellipsim Genitivi ex contextu supplendi: quasi dixisset οῦ ωτρίεςτε μθρ βελῆ Δαναῶν, ωτρίεςτε δ' αὐτῶν [Δαναῶν] μάχεοθα, uti vulgo interpretantur cum Scholiaste; nisi, quia uterque Agamemnon & Achilles erant Danai, mavis hic quoque ad Ellipsim ἄλλων recurrere; ut sit οῦ Δαναῶν, vel ἐκ Δαναῶν, ωτρίεςτε μθρ βελῆ ἄλλων, περίεςτε οἱ ἀντῶν ἄλλων ὰ μάχεοζ. In aliis certè locis Homeri περιχίνομας compositum, ut Iliad. Ψ.318.

Μήπι ο\ ἡνίοχ Φ ωεριγίνε) ηνιόχοιο.

& Odyff. 0. 102.

____ ισον περινίμεθ' άλλων

Πύζτε, παλαισμοσιώη τε, η άλμαση, ήδε πόδεωτη.

& V. 252.

οσον περιχινόμε. Ε άλλων Ναυπλίη, κ ποσί, κ όρχης οί, και άοιδη. ubi Schol. Περιγινόμε θα] Υπερέχομεν. Hoc etiam composito multùm usi sunt solutæ orationis scriptores. Herodotus Lib.I. cap. 207. πειεσωθαμ εκείνων περιγενέωθαμ. & ΙΙ. С.121. βεληθέντα πολυτέοπή τε βασιλή Φ ωθιγμέων. Thucydides lib. II. cap. 61. ή άξαντας, εύθυς τοις πέλας ύπακβσας, η κινδιωεύσαντας, ωξιγμέωθας, ubi Schol. Περιγνέωθαι] νικήσαι, τ έχθρον δηλονόπ. Casus vero in Thucydide desideratus est 7 medas. & Lib. VIII. c.76. webs no weighyreaday Τ πολεμίων ή πόλις σφίσι χεήσιμο ω. apud Xenophontem ωειχίγνομού σε πίχει. ex recentioribus, Plutarcho affertur σειχίγιεωθού τα Ολύμπα, & εμαριώνη ωξιλυητική απάντων. è Xiphilini Epitome Dionis Neronis η έν ωξιγμώμελα αυτών, η ένπαθα δοποθάνωμεν. & Zolimo Lib. III. Περιγεγίνασιν, εΦη, & ΔΙαδάσεως, Επύριοι δοχθης perioran. ut nequeam mirari satis, tot doctis non suboluisse quæ vera effet præpolitio, & eum, cui ferè uni suboluerit, monuisse truttra. Sed pergamus. Non abs τω περί cum ειμί vel χίνομα mi-

> Αἴας δε σερὶ μθῦ ἐδΦ, περὶ δὶ ἔρρα πέπυκτο Τῶν ἄλλων Δαναῶν, μετ ἀμύμονα Πηλέιωνα.

hi alienum videtur το περί cum τυγχάνω: ut Iliad. P.279.

ubi Schol. Os καὶ εὐμορΦία καὶ τοῖς λοιποῖς ἔργοις διέφερε τ λοιπῶν πάντων Ἑλλίων, μξ τ ᾿Αχιλέα. Eustathius observat, κὶ ὅρα ὅπ καθὰ πὸ ωξιῶναι βνικῆ σωντώσει πολλαχε Διὰ των θπίτασην ων δηλοῦ ἡ περὶ τοῦ θεσες, ετω καντοῦθα τὸ ωξιπετύχθαι ἐπὰν ωξιετέτυκο τὰ ἀλλων, ἡγοιω ἐπέκωνα καὶ περιως ὁπερον τὰ ἀλλων ἐπέτυκο. ἔνθα ὁρα κὶ ὅπ ἐπὶ Φυσικῆς καθασκόῆς ἐπέθη τὸ ἐπίτυκο. κυρίως μθύτοι θπὶ τὰ κατὰ πέχνω ἡ λέξις κῶτωι. iidem versus occurrunt Odyst. Λ. 549. nisi quod illic sit Αιανθ, non Αίως. ubi Eustathius ἡγεν ωξιτος κὰ πολὺς ων κατὰ πεὐδω κατὰ παράξεις, citatque verba Σκολίε antiqui eò pertinentia, λέγεσο τὰ ἐς Τροῖαν ἄριςον ἐλθῶν Δαναῶν. Huic exemplo hunc locum dedi, quòd, ut dixi, à ωξιεμι & ωξιγνομομ haud alienum puto, non quòd ausim confirmare, quicquid dicat Eustathius, esse compositum; cujus in eâ significatione exemplum desidero. Alia sors est verbi, quod sequatur. Iliad. B. 831.

Υίε δύω Μέροπος Περκωσία, δς ωξι πάντων

Ubi Schol. Περὶ πάντων] Υπέρ πάντως. Eustathius ήτοι επέκει-

va marrar [pracer omnes] ran che oporizvan. Iliad. N. 728.

Truck και βυλη εθέλεις ωθιδρίναι άλλων;

Ideirco simul consilio vin te scire plus quam alios : ubi MS. Baroccianus ωθκριθραι. Et Eustathius duplicem agnoscit lectionem, ωθκριθραι άλλων, η ωθιδρίναι. Scholiastes tamen περίδρεναι Τιερισώς εἰδεναι. & confirmat ipse Homerus Odyss. Γ. 244.

quod egregiè explicat Eustathius ηπι περιοσόπερον τ άλλων [supra alios] δικαιός ές κ φρόνιμω. είδεναι enim δίκαις Terentio est α-qua noscere. Adelph. III. 5. 58.

Tam maxume vos aquo animo aqua noscere

ubi æqua noscere est æquos esse. Sic Odyst. T.285.

Ως πέρε κέρδεα πλλα καπιθνητῶν ἀνθρώπων
οἰδ' Οδυσεύς ———

ubi Eustathius 'οπ κερδαλέν ἀνθρώπν ἔπωρου ὁ ξῶν Ο 'οδυσεὺς ἐαυτῶ ἐππλαλῶ. adeò ut ὡς κέρδεα οἶδ' 'οδυσεὺς reddendum sit U-lysses tam astutus est. Eidem autem videtur præpositio à composito suo per Tmesin disjuncta, pro πείοιδε κέρδεα πολλά. Interpretatur verò ὁ τ ἄλλων περιθόπερΟ εἰδεναμ κέρδεα, confirmante hemistichio sequenti ἐδ' ἄν τις ἐρίσεμε βροτὸς ἄλλΟ. Juvat addere Hesiodum in Ergis v.54.

'laπεπονίδη, πάντων ωξὶ μήδεα εἰδως, --ubi Moschopulus ὁ βελας εἰδως περιοσόπρον ωάντων. Quis non
ergo videt in Iliad. κ. ν. 247.

Ellipsim esse Genitivi ἄλλων; ut in Odyss. B. v.88.

Αλλά Φίλη μήτηρ, ήτοι πέρι μήδεα οίδεν,

Ellipsim anav, si non maran yunanan; & Odyst. z. 433.

—— τοῦ ηδο φρεσίν αἴσιμα ἤδη?

Sed à verbis compositis ad simplicia cum περὶ Επιτατική transeamus; eorum initium incipiat à πω & derivativo πμάω. Iliad.

E. 325.

Δωκε ή Δηϊπύλω, έτάρω Φίλω, ον περί σάσης Τίεν ομηλικίης, —

ubi Schol. δυ ύπερ σάντας ετίμα στο δμήλικας. Eustathius Δηίπυλόν τινα τιμάδομ λέχη τῷ Σθενέλω, σλέον σάσης δμηλικίης, -- ήχάπα τ Δηίπυλον δ Σθένελ περιοσότερον σάσης δμηλικίης, - κੇ περλ σάσης δ ηρως τον Δηίπυλον ετίμα δμηλικίης, της κατα τον Δηίπυλον τιμώμθυον τῷ Σθενέλω περιθότερου των άλλων του Δηιτυλον ηλοκιωνών. Ι. ν. 18.

Σκήπερω เป็น то быке тепиноги пері тантом.

ubi Schol. Περί πάντων] Υπερ πάντως περιστώς, πάντω. Eustathius τὸ ζ περί πάντων, ἀντί & περιτίστερον πάντων, ὁ επιν ὑπερ πάντως. Σ. V. 8 I.

ΠάτεοκλΟ, τ έγω περὶ πάντων πον επώρων. Quis non igitur videt, quod in versu Θ. 161.

Τυδείδη, περί μέν σε τον Δαναοί ταχύπωλοι

Εδρή τε, πρεασίν τε, ίδε το λείοις δεπάεωτι.

περί πον, seu sit simplex, seu compositum, esse pro περί τ άλλων πον, ελλεπθικώς? Neque aliorsum accipiendum est, atque τὸ τῖεν, quod ἦρόπα reddidit supra Eustathius, Iliad. τ. ν. 304.

Δαρδάνε, ον Κρονίδης. περί σσάντων Φίλατο ποίδων.

(& ex hoc versu in Odysf. z. 146.

- σερί ρώρ μ' εφίλει Ε κήδετο θυμώ.

præpositionem περί quam explicat Eustathius πάνυ, οἷα, πάνυ με Φιλῶν κὰ μηδόμθμω dubitamus περί πάντων vel ἄλλων exponere?) Et vix aliud est Iliad. N. 374.

Οθρυονεύ, περε δή σε βροτῶν ἀινίζομ ἀπάντων. quos enim magni pendimus & amamus, laudamus etiam. Τῶ περὶ — Φίλαπ contrarium est πὸ περὶ — ἡχθηρε Odyss. Τ. 363.

Ανθρώπων ήχθηρε θεκδέα θυμον έχοντα.

Versus suprà positus ex Iliad. 1.38. apposcit etiam N.727.

Ούνεκα τοι σέρι δωκε θεδς πολεμηΐα έρρα, ubi Eustathius ငံν δίς είπεν ότι θεδς αὐτώ περιωώς έδωκεν ἀνδρείω είναι. σεδς στάντα ἀνδρείον μθυ — διότι στάνυ ἀνδρείω εί, in hoc versu περι esse pro περι ἄλλων, constat è versu continuò sequenti

Τένεκα μλύ βελή έθέλας περιίδ μλυαι άλλων;

Odyff.r. v.70.

Ήρη δι' αὐτῆσιν περλ πασέων δῶκε γιωαικῶν Εἶδος καὶ πινυτίω,——

Ex hoc versu alterum explicamus Odyss. B. v. 116.

Τὰ Φρονέκσ ἀνὰ ງυμὸν, ἃ οἱ πέρι δῶκεν Αβήνη, quasi esset περὶ πασέων δῶκε γυναικῶν. quod ne quis contra disputet, audi ea quæ sequuntur apud Poëtam;

Έρρα τ' Τπίσωδα περικαλλέα, & Φρένας έθλας, Κέρδεα θ', οι έπα πιν ακέομεν έδε παλαιών, Τάων, αὶ πάρος ἦσαν ἐυπλοκαμίδες Αχαιαί, Τυρώ τ', Αλκμίωη τε, ἐυπλοκαμός τε Μυκίνη Ταων έτις ομοία νοηματα Παυελοπείη Hon.

& Eustathius observat; Enda ray Epulurius in meeiopour, mus 20 8 περίφρων Πίωελόπη, ή τοιαύτα νοήματα είδηα δία έδεμία τ ήρωίδων; atque ut hîc loci ellipsim Genitivi post meet in hoc versu sequentia, ita eandem in iildem ferè verbis antecedentia probant Odyll. H. V.110.

Τόσον φαίηκες περί πάντων ίδριες ανδρών Νηα βοίω ενί ποντω ελαυνεμέν, ως ή γυναικές Ισον τεχνησας περι 300ρ σΦισι δωκεν Αθιώη Ερρα τ' Τπιςαοχ περικαλλέα η Φρένας έθλας.

ubi Eustathius πάνυ ή θπιτημονάς τὰ eis ίσεργιαν Ομηρική στώκρισης τας Φαιακίδας δηλοί είπερ οσον οί Φαίακες ναυτικοί, ποσετον αι γυναικες τεχνικαί ύφαίναν. ίδριες ή εκανοι περί πάντων ανδρών, έτω ή κα αύτα πασων γυναικών. ως είναι αυτας τρία τουτα καλά. Επιτημίω περί ερρα, τ κάλλος, κ Φρένας έωλας. άπερ έξ Αθηνας έχειν λέγον), ώς έφορε τ τοιχτων τούς τε άλληγορίαν κ μυθικώς. Τῶ περί cum διδόναι polito affimile est no meei cum notivas positum. ut Iliad. X. 422.

- μαλισο δί εμοί περί παντών άλχε εθηκε.

& Odyff. 4. 166.

Δαιμονίη, περί σοί με γυναικών θηλυπεράων Κηρ απεραμνον έθηκαν Ολύμπια δώματ έχονπες.

Denique huc attinet to meet cum crieval positum Iliad. K. 88.

Είσεα Ατρείδω Αγαμεμνονα; ον περί παντων

Ζεύς ανέηκε πόνοισι Σζαμπερές, -

ubi Eustathius ως αυτον περίπαντων, ήγεν περιπόπερον απάντων ο θεος

CVENKE πονοισι Δίαμπερες.

Part. 5. Hujusce ergo Præpositionis vim ex Homero & veteribus Grammaticis usque ad satietatem confirmatam, ipsamque præter alias ei faciendo operi, de quo nunc agitur, nempe his Genitivis post Superlativum non partitive acceptum regendis, aptam atque commodam æquus agnoicet Lector: Agnoscet etiam eam latè regnantem, cum verbo vel nomine, Substantivo vel Adjectivo intra compositionem vel extra: agnoscet denique eam sæpè positam solam sine casu, tum in compositione, tum extra, casu quem requirat per Ellipsim omisso. Desiderabit autem exemplum & περί cum Superlativo positæ, qui unus illi fortè scrupulus etiam restat, qui eum malè habeat: & ipsius Præpositionis potius quam Casus, quem requirit Præpositio, Ellipsim, ut quæ magis huic rei, quæ agatur, conveniat, sibi demonstrari velit. Id vero, quod quæris, dabit exemplum ipse Homerus Iliad. H. 289.

— περὶ δὶ, ἔγχει Αχαιῶν Φέρτατος ἐων.

ubi περὶ non ad ἔγχει referendum est, quasi eum regat Dativum.

Id enim, in quo sit comparatio, semper aut in Dativo, aut in Accusativo, sine Præpositione effertur. Sic Odyss. M. 246. cum

eodem Superlativo:

"Εξ έλεθ', δὶ χεροίν τε, βίηΦί τε, Φέρτατοι ήσων.
περὶ ergo ad 'Αχωιῶν referendum est, idque agnoscere videtur Eustathius, explicans locum, Φέρτερον τ Αΐαντα λέχε τ΄ διμοΦύλων 'Α-χωιῶν; quasi Superlativum cum περὶ vim habeat Comparativi. Ita Apollonius Superlativo jungit περὶ, Lib. II. v. 179. quem laudat Sanctius,

Ος πέρι δη πάντων ολοώτα απηματ άνέτλη.

Ita apud Latinos ad Superlativa nonnunquam accedunt præ-

positiones. ut apud Plautum Asinar. v. 2.8.

At nunc dehinc scilto illum ante omnes minimi mortalem preti: Trochaicus Tetrameter Catalecticus. pro omnium minimi mortalem preti. In quibus Græcis & Latino par, dispar ratio est in iis quæ sequuntur. Nepos in vità Attici.c.3. quod --- ei unus ante alios fuerit carissimus. Ipse Cicero in Orat. pro C. Rabirio c.5. quæ si in illo minima fuissent, tamen præ tuis facultatibus maxima putarentur. Virgilius Æn.IV. 141.

--- ipse ante alios pulcherrimus omnes

Infert se socium Eneas. ----

& VII. 55.

--- petit ante alios pulcherrimus omnes

Suetonius Vitell. c. 13. Famosissima super cæteras suit cæna ei data adventicia à fratre. Quando igitur in his posterioribus exemplis Superlativa haud alio pacto sese habent, atque illa Græcorum, de quibus agitur, nempe in utrisque comparationem sieri sine ullà partitione; neque audent Latini, quum nulla sit partitio, res vel homines, quibuscum comparant, sine præpositionibus efferre; quis non videt in illis etiam Græcorum deesse Præpositionem Comparationis, abs qua Genitivi in iis regantur? Eam autem Præpositionem (quanquam diversis utuntur Latini, ante, præ, super) propter ea quæ dixi-

mus, unam esse to meoi. Namque ca vel & cum Superlativo proprie non nisi partitioni, quod certum est, inservit. Immo enim in iis, ubi è numero potest intelligi, præpositionem comparationis esse revera meel, ex exemplis illis prioribus Homeri & Apollonii, ubi expressum habemus, & Plautino cum ante, satis perspici potest. Adeò vis comparationis non est in Superlativo, etiam cum Genitivo, sed in ea præpositione semper intellectà. Hoc ut ipsi nobiscum recta reputemus via, considerare oportet, primum quæ notitiæ rerum, quæque perceptiones animi nobis fint, quum hoc vel illud verbis expressum volumus efferre; deinde, earum perceptionum quam partem necesse est expressam verbis efferri, quæ autem pars brevitatis causa omitti possit & intelligi. Cujus exemplum sit hoc expositum, Herodoti Lib. I. cap. 196. mis everdesumes & mue Jevwy, & paulo ante in eodem capite τω εὐειδεςωτω όπ πασεων. Notitia autem, quæ nos ex his postremis verbis percipit; id quod inde planè scimus, mihi esse hoc videtur; nempe virginem omnium inter omnes, vel ex omnibus, præ aliis pulcherrimam. Adeo ut, si plena esset Oratio, Græca essent, नीय मक्तिरंग्ण नीय रंग्सर्वे हर्त्वनीय wei allow on πασεων τ παρθένων. Terentius dixillet, egregiè præter cæteras pulcherrimam. Verba enim en marian, non quibuscum comparatur, sed quarum in numero sit tantum, propriè lignificant. Atque has Grammaticas rationes quam maxime confirmat locus Homeri Odyss. A. 722.

Εκ πασέων, όω αι μοι όμε τράφεν ήδ' έρένοντο.

ubi habemus non modo ch πασέων è numero omnium, sed & τε pro τε άλλων. Quum vero satis clara & certa res erat, των εὐανοδετίτω cum cæteris ejus numeri comparatam esse, non necesse erat illîc ut τε άλλων expressum essertur. Quin imo quoniam eliguntur ex cæteris ea, quæ antecellant, hinc ch vel εξ vim & significationem & περι nonnunquam videtur obtinere: ut apud Homerum Iliad. Σ. 43 1.

Όως εμοί όπ πασέων Κρονίδης Ζευς άλχε εδωκεν; Interpres Quot mihi præ omnibus Saturnius Jupiter dolores de-

dit? sed versus Odyss. Δ. supra allatus perquam similis ostendit revera esse Ellipsim περὶ ἄλλων: Sic Iliad. φ. 370.

Ήρη, τίπε σὸς ζὸς έμὸν ρόον έχραε κήδαν

E anw:

ubi Scholiastes habet 'ež an ων 'τπὸρ του ans. Interpres reddit Præ cæteris. Eustathius magis propriè exponit διχα τ άλλων, ut sint ca & εξ in his exemplis pro cans sive εξω extra; nisi mavis esse pro εξοχον, quod maximè est in usu Homero vel cum nominibus, tum Substantivis tum Adjectivis, vel cum Verbis eodem prorsus modo ac περί. Id certo scimus vel è versu Iliadis supra allato

'Οθρυονεύ, περί δή σε βροτῶν αἰνίζομ' ἀπάντων. qui in Odyssea etiam Θ. v.487. sic conversus ponitur

Δημόδου, έξοχα δή σε βροτων ανίζομ απάντων.
Alterum tibi damus exemplum cum Superlativo, Odyst.z.158.

Κειν Ο δ, αυ περί κηρι μακάρτατος εξοχον άλλων, ubi scribit Eustathius; τὸ ງ περὶ κῆρι μακάρτατος έξοχον άλλων, τρεις οπιπάσας έχαι. το περί, [scribendum το περί κήρι, animo, in intimis animi sensibus, penitus; to mepì enim solum sine une non hic loci auget] το μακάρτατος, & το εξοχον, προς ενδείζιν πάνυ πολλης μακαριότη-75. όπια η 8 τρισμάκαρος. tertia autem Immors, εξοχον άλλων, post secundam μακάρπαπς, plane evincit, Superlativum nunquam regere Genitivum, unde excludatur; aliter ¿ oxov supervacaneum est. Apud Herodotum (ut redeam unde digressus sum) luprà in ejusdem capitis initio: Νόμοι ή αυτοίσι ωδε καπετάστη. ὁ μὲν σφώπιπε έδε. id est, ut ego cogito, è μεν νόμο σφώπιπε περί τ άλλων όπ πάντων τ νόμων όδε: ubi major pars verborum haud eftertur; quia ex iis, quæ expressa habemus, illa alia mens ipia facilè cernit & cognoscit. Hoc si concedis, vide quam pulchrè procedant omnia, quam nulla restet disficultas in exemplis ex Theognide suprà allatis,

> Ανδρ' άραθεν πενίη πάντων δάμνησι μάλιςα, Καὶ γήρως πολιδ, Κύρνε, καὶ ήπιάλε.

&

--- Javáts 7E

item in illo Herodiani, εὐγνέςτατός τι τ΄ τος αὐτό γενομθήων βασιλέων, κάλλει τι τ΄ καθ΄ ἐαὐτὸν ἀνθρώπων εὐπεςττέςτατος. Quibus in exemplis quum alter Genitivus partitive, alter neutiquam potest accipi, uterque copulâ conjunctus, & apud Poëtam ab uno pendens Superlativo, ad legitimam utriusque constructionem idem est desectus præpositionis τεί. Neque enim est, ut ad geminam consugias Ellipsim, cum una sufficiat. Qua causa in Ocelli Y

etiam Lucani verbis, suprà in Appendiculæ capite I. particula VII. allatis, έξερθ γέγονεν, εκώνο πεώτον έξ παντός έξεν. είς ο το πάλιν Φθαρησεται, cheivo εχατον & παντός έςαι, vix est ut diversæ præpositionis Ellipsim in πεωτον & παντός, atque in εγατον & παντός, esse arbitremur, sed utrobique intelligi 70 mg: præsertim quum ex omnibus veteris Græciæ reliquiis, quæ adhuc restent, nemo Ocello prior ulus τῶ πςῶπς cum Genitivo Comparativi modo inveniatur. Quod si illis in Exemplis Superlativa, quæ partitivè accipi possunt, non tamen accipiuntur partitive, sed reguntur, ut vidimus, abs τῶ ωΕ; cur non & in aliis, quæ videantur accipi partitivè, quoties Comparatio instituitur, quam non adjectivi, sed præpositionis subintellectæ vi semper sieri multis probavimus) sensum partitionis, nisi præpositio ca, vel quod idem valet, conjungatur, haud admittendum elle statuamus? quumque toties, ut ostendi, post Adjectiva occurrunt ωει πάντων ανθρώπων, περί πάντων ανδρών, περί πάντων Φώτων, fi fuperlativum sequatur πάντων ανθρώπων sine Præpositione, qui minus intelligere possumus mei, atque in? immo potius censeo; quia enim posterius membrum Comparationis majoris momenti res est, & magis dicto exprimi mereatur, quam Totum collectivum partium dictarum. Præpolitionis autem megi (quæ interdum ante Genitivum subauditur, quanquam in alia fignificatione, ut apud Homerum Odyss. A. 173.

Elipsis, quæ adeò regnat in Præpositionibus, neutiquam magis dura atque insolens, quàm alterius Præpositionis én post Superlativum potest videri. Ea autem, in quibus solis locum habeat Superlativis, in iis qui accipiuntur partitivè, adeò frequens est Ellipsis, ut Superlativum cum Genitivo sine ea Præpositione millies, eam cum Superlativo expressum rariùs videas; unde nulla ejus tandem ratione habita, ad alias prorsus Grammaticæ rationes se videntur recepisse; nempe ut Genitivus iste Superlativi Partitivi ab eodem Substantivo subintellecto, quicum concordet ipsum Adjectivum Superlativum, restrur. Exempli gratia in illo Homori Iliad A. V. 60

gatur. Exempli gratia in illo Homeri Iliad. A. v. 69.

κάλχως Θερορίδης οίωνοπολων όχ άξηςος, cujus vera & prior Grammaticæ ratio est κάλχως έξ οἰωνοπόλων περὶ ἄλλων όχ άξηςος, tandem putabatur esse, suppresso Substantivo quod in Genitivo exprimitur, οἰωνόπολος οἰωνοπόλων όχ άξηςος.

Part.6. Eamque opinionem satis antiquam arguit, quod in Latina etiam Lingua idem usus est Superlativi partitivè accepti cum Genitivo, præpositio autem ex Latinè Ablativum postulat. Unde qui magis Philosophicè Grammaticam colunt, statuunt in ea lingua non modo Præpositionis sed & Nominis esse Ellipsim, ut subintelligatur è numero. Unde Augurum longè optimus illis est è numero augurum. Mihi autem longè simplicior ratio videtur & rectior, ut in utraque lingua una sit ratio, utrobique supprimi, ut dixi, Substantivum in Genitivo expressum. Nec video cur non sit Genitivus Totius Collectivi, æquè ac Totius integralis vel materialis, quod statuunt Grammatici. Et ne repetitio vocis, cujus est facillima Ellipsis, aliquem ossendat, nonne Terentius dixit Eun. 111. 5.13.

Nemo est hominum, quem ego nunc magis cuperem videre

quam te.

& IV. 6,19.

Nemo est hominum qui vivat, minus.

In quibus exemplis nemo est nè homo est hominum? Phor.v.6.13.

O omnium, quantum est qui vivant, homo hominum ornatissume.

Adelph.II. 2.10.

--- hominum homo stultissime.

& ante eum Plautus Most. III. 1.65.

Quid? tu homo hominum omnium teterrime venisti huc extentatum.

Hec. V. 4.21.

Ot unus hominum homo te vivat nusquam quisquam blandior. Si numero subintelligendum est, malim cum Terentio in numero quam è numero. Adelph. IV. 3.3.

Nisi si me in illo credidisti esse hominum numero, qui ita pu-

Confirmat etiam quod & cum suo casu pro Genitivo post Superlativum invenitur apud Homerum. Iliad. A. v. 91.

Ος νων πολλον άριστε όνι σρατώ εύχεται είναι. ubi άριστε όνι σρατώ est pro άριστε άνης & σρατέ. Ipse enim Homerus dixit Iliad. A. v. 244.

Χωόμλη Θ, ὅτ' ἄριςον Αχαιῶν ἐδὲν ἔπους.

ubi etiam per Grammaticæ rationes scribere licuisset ἄριςον ἀν Αχαιοῖς. Quanquam enim illud de Agamemnone, hoc ab Achille de se dictum est, de utroque vera æquè prædicantur, sed

Y 2

non in eâdem re; quum Agamemnon ordine, dignitate, ac potestate; Achilles virtute militari & fortitudine facilè omnibus
præstarent. Atque eodem modo apud Latinos satis frequens
usus est Præpositionis in pro in numero. Terentius Eun.III.1.
39. & fertur in primis. Cæsar de Bell. Civ.XXXVIII. In his
suit M. Opimius præsedus equitum. Cicero Acad.II.44. de Zenone, cui præter honestum nihil est in bonis. Quare, si eam loquendi formulam in animo habuerint, quanto facilior erat Ellipsis Præpositionis in solius, quam cum numero conjunctæ? sed
illa Ellipsis alium casum postulat. Rectè ergo statuimus alias
quærendas esse Genitivi cum Superlativo apud Latinos rationes.

FINIS.

ERRATA.

Pag. 1. 1.10. post arien N lege vg. 1. 15. pro Ital. Rom. Pag. 6. 1. 2, pro suæ lege suam. Pag. 13. 1. 8. pro vos lege ids. Pag. 15. 1.4. post eo tempore lege. Ut &c.

医正位性医生物性精神病 1971 with the state of THE PERSON OF THE PROPERTY OF THE PROPERTY OF THE PERSON O

